

چیرۆکی کاریگەرەکانی ژێبان

نامادەکرینی:
محەممەد سەڵح پێندروویی (جگەر سوۆز)

بەرگی دووهم

منتدی اقرأ الثقافی

للکتاب (کوردی - عەرەبی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com

بۆدابهزاندنی چۆرمها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پرای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

چیرۆکه کاریگه رهکانی ژیان

محهمه دسالج پیندرۆیی (جگه رسۆز)

۲۰۱۷

ناسنامەى كتيب

ناوى كتيب: چيروكه كاريگه ره كانى ژيان- بهرگى دووم
ناماده كردن و كۆكردنهوى: محهمه دسالىح پيئندروى (جگه رسوز)
ههله گرى و پيداچوونهوى: ناماده كار
دههيتنانى هونهرى: يعقوب قادر پيرو
بهرگ: ئاكار جهليل

چاپى: يه كه م

نرخ: ۸۰۰۰ دينار

تيراژ: ۵۰۰ دانه

سالى: ۲۰۱۷

له بهرپوه بهرايه تى گشتى كتيبخانه گشتيه كان/ ههريى كوردستان
ژمارهى سپاردن (۳۶۱) ي سالى (۲۰۱۷) ي پيئدراوه

مافى له چاپدانهوى پاريزراوه بو ناماده كار

ناومرپوک

دەستەپەيك

۱۱
۱۳ چيرۆكى (۱) پەلە مەكە لە بېياردان.....
۱۵ چيرۆكى (۲) زىنى نەسپ.....
۱۷ چيرۆكى (۳) گەنجىكى دەستپاك.....
۲۰ چيرۆكى (۴) دلنپام باوكم دەمناسيئەوہ.....
۲۲ چيرۆكى (۵) جىنگرووى پاشا.....
۲۴ چيرۆكى (۶) خوايە گيان بمكە بە ناپياد.....
۲۷ چيرۆكى (۷) چاويرسييەتى.....
۲۹ چيرۆكى (۸) بەرپۆبەرنكى نەزان.....
۳۱ چيرۆكى (۹) پياونكى دولە مەند.....
۳۳ چيرۆكى (۱۰) پيرپۆنكى ھەزار.....
۳۶ چيرۆكى (۱۱) لە ھەرگاي كى بەميت، لە ھەرگات دەدرتەوہ.....
۳۹ چيرۆكى (۱۲) تىلى.....
۴۳ چيرۆكى (۱۳) خۆشباوهرى (ساويلكەيى).....
۴۵ چيرۆكى (۱۴) دەمەوى خۆم بم.....
۴۷ چيرۆكى (۱۵) دابەشكردى عەقل و رەوشت.....
۴۸ چيرۆكى (۱۶) داىكىنكى درۆزن و زرداىكىنكى راستگۆ.....
۵۰ چيرۆكى (۱۷) ژيرى بە گەورمى و بچووكى نىيە.....
۵۲ چيرۆكى (۱۸) بېياريكى ھەلە.....
۵۴ چيرۆكى (۱۹) سى گەنجى فشەكەر.....
۵۵ چيرۆكى (۲۰) شوانكى دەستپاك.....
۵۷ چيرۆكى (۲۱) شير و خەت.....
۵۹ چيرۆكى (۲۲) چى بچىنيت، ئەوہ دەدوريتەوہ.....

61	چيرۆكى (23) قەيسى فروش.....
63	چيرۆكى (24) متمانە بەخۇبوون.....
65	چيرۆكى (25) نىشتمانپەرۋەرى.....
68	چيرۆكى (26) كى گەمژمىه؟.....
70	چيرۆكى (27) كىشەى دوو برا.....
73	چيرۆكى (28) مامۇستاي ژىر.....
75	چيرۆكى (29) لە كاتى توورپىى برىار مەدە.....
79	چيرۆكى (30) وانەى باوكىك بۇ كۆرەكەى.....
81	چيرۆكى (31) ھىممەتبەرزى.....
83	چيرۆكى (32) رەۋش لە ناخى خەلكىدا بېچىن.....
85	چيرۆكى (33) رىۋى و وشتر.....
87	چيرۆكى (34) ۋەسىيەتى پاشايەك بۇ ۋەزىرەكانى.....
89	چيرۆكى (35) پەيامى خۇشەۋىستى.....
91	چيرۆكى (36) كۆرپىكى بىن ۋەفا.....
94	چيرۆكى (37) دىكتۇرنىكى يىياك و پوۋل پەرسى.....
96	چيرۆكى (38) بەسەرھاتى نىمام شافعى و دزەكان.....
100	چيرۆكى (39) مامۇستايەكى ھەست برىنداركەر.....
102	چيرۆكى (40) ھىشتان زىادكە.....
105	چيرۆكى (41) كىچىكى سىۋى(بىن داىك).....
107	چيرۆكى (42) بەسەرھاتى ئەندازىارتك و كارگەرئك.....
109	چيرۆكى (43) بەسەرھاتى پاشايەك و پىرۋىتئك.....
112	چيرۆكى (44) تاقىكردنەۋمىيەكى سەخت.....
114	چيرۆكى (45) جوتىارتكى ژىر و سەرمايەدارنىكى لەخۇبايى.....
115	چيرۆكى (46) مىندالىكى دەستفروش.....

- چىرۈكى (۴۷) پىاۋىنكى جوامىر..... ۱۱۷
- چىرۈكى (۴۸) وشەيەكى خىر، نەسىرنىك پزگار دەكات..... ۱۱۹
- چىرۈكى (۴۹) شىرنىكى لەخۇبايى..... ۱۲۱
- چىرۈكى (۵۰) دەدرى نەزانىن..... ۱۲۲
- چىرۈكى (۵۱) تاقىكردەنەمىيەكى گىرنگ..... ۱۲۴
- چىرۈكى (۵۲) دەستىكى مىھرىبان..... ۱۲۶
- چىرۈكى (۵۳) پىرەۋىنكى ژىر..... ۱۲۸
- چىرۈكى (۵۴) پروخاندن ئاسانە، بەلام بىناكردن گىرانە..... ۱۳۰
- چىرۈكى (۵۵) ھەژارنىكى سەخى..... ۱۳۳
- چىرۈكى (۵۶) باۋەشى خۇشەۋىستى..... ۱۳۵
- چىرۈكى (۵۷) گىتوگۈى نىۋان مىندالىك و زانايەك..... ۱۳۷
- چىرۈكى (۵۸) بەسەرھاتى خواناسىك و خزمەتكارنىك..... ۱۳۹
- چىرۈكى (۵۹) بەسەرھاتى پىاۋىنكى زانا و پىۋارنىك..... ۱۴۰
- چىرۈكى (۶۰) باۋىنكى خەمسارد و كەمتەرخەم..... ۱۴۲
- چىرۈكى (۶۱) دەرگاي خودا..... ۱۴۴
- چىرۈكى (۶۲) بارگرانى..... ۱۴۶
- چىرۈكى (۶۳) پابردوۋى خۆت لە بىر مەكە..... ۱۴۸
- چىرۈكى (۶۴) ئادابى پاجىيى..... ۱۵۰
- چىرۈكى (۶۵) مەن بەھىزىتىم پان تۇ؟..... ۱۵۳
- چىرۈكى (۶۶) بەردەكە ھەلدەپۇزىرى يان گەلەيەكە؟..... ۱۵۵
- چىرۈكى (۶۷) بەسەرھاتى شىتتىك و مەلەۋاننىك.....
- چىرۈكى (۶۸) پاۋكردىنى شىر.....
- چىرۈكى (۶۹) چىل سال بەيى تاۋان لە زىندان دا مايەۋە.....
- چىرۈكى (۷۰) ھونەرى كىتەپ خوتىندەۋە.....

۱۶۵	چیرۆكى (۷۱) تۆلى ستم كردن.....
۱۶۷	چیرۆكى (۷۲) دۆنكى.....
۱۶۹	چیرۆكى (۷۳) بەسەرھاتى زانايدەك و دەولەمەندىك.....
۱۷۱	چیرۆكى (۷۴) دۆلارنىك بە ۱۵۰۰ دۆلارە.....
۱۷۴	چیرۆكى (۷۵) بەسەرھاتى سەرتاشىكى خۆبەخش و مىندالىكى ھەزا.....
۱۷۶	چیرۆكى (۷۶) ھەر كارنىك، كاردانەومىيەكى ھەيە.....
۱۷۸	چیرۆكى (۷۷) پىاونىكى نايىنا و ژىر.....
۱۷۹	چیرۆكى (۷۸) بەسەرھاتى پىشموا غەزالى و دزەكان.....
۱۸۱	چیرۆكى (۷۹) قەرزى باوك لەسەر مىندال.....
۱۸۳	چیرۆكى (۸۰) تىكايە گالتە بە كەس مەكە.....
۱۸۷	چیرۆكى (۸۱) سۆزى يى باوكىك.....
۱۸۸	چیرۆكى (۸۲) پىاونىكى رەزىل.....
۱۹۰	چیرۆكى (۸۳) لە ياداشتەكانى خوتىندىكارنىك.....
۱۹۲	چیرۆكى (۸۴) تىرۆركردنى تواناكان.....
۱۹۴	چیرۆكى (۸۵) باومرەخۇببون.....
۱۹۷	چیرۆكى (۸۶) دەولەمەندىكى نەزان.....
۱۹۹	چیرۆكى (۸۷) يى نومىد مەبە، دەكرى ئەسپىش بفرىت.....
۲۰۲	چیرۆكى (۸۸) پەرداخىك شىر.....
۲۰۵	چیرۆكى (۸۹) دىكتورنىكى دىسۆز و فىداكار.....
۲۰۸	چیرۆكى (۹۰) نىشانەللاى ناوى.....
۲۱۰	چیرۆكى (۹۱) گەورەترىن زانا و گەورەترىن دز.....
۲۱۲	چیرۆكى (۹۲) مىتمانە بەخۇببون.....
۲۱۴	چیرۆكى (۹۳) وانەى نارامگرتن.....
۲۱۶	چیرۆكى (۹۴) بابە تۆ دەستم بگرە.....

۲۱۸	چیرۆکی (۹۵) مافی دایک.....
۲۲۰	چیرۆکی (۹۶) حاجی ساییر.....
۲۲۲	چیرۆکی (۹۷) پیری و ههزار عهیب.....
۲۲۳	چیرۆکی (۹۸) دوو زمانی.....
۲۲۵	چیرۆکی (۹۹) وهفاداری.....
۲۲۷	چیرۆکی (۱۰۰) چاکه ون نابیی.....
۲۳۰	چیرۆکی (۱۰۱) لنبوردیی.....
۲۳۲	چیرۆکی (۱۰۲) زیرهکی به شههاده نییه.....
۲۳۴	چیرۆکی (۱۰۳) ههستی پیره میردێك.....
۲۳۵	چیرۆکی (۱۰۴) وانیهك له سروشتهوه.....
۲۳۸	چیرۆکی (۱۰۵) مهرجی ماره برین.....
۲۴۰	چیرۆکی (۱۰۶) هیچ كهسێك كامل نییه.....
۲۴۲	چیرۆکی (۱۰۷) بهرهمی راستگویی.....
۲۴۴	چیرۆکی (۱۰۸) ژنێکی ره گه زه رست و خۆ به زلزان.....
۲۴۷	چیرۆکی (۱۰۹) پاشایهکی ستهمكار و گه لێکی گه مژه.....
۲۵۱	چیرۆکی (۱۱۰) قورنان و مردوو.....
۲۵۲	چیرۆکی (۱۱۱) گای شاخدار.....
۲۵۳	چیرۆکی (۱۱۲) تاقیکردنهوی پێشهوا عومهر.....
۲۵۵	چیرۆکی (۱۱۳) خه فته مه خۆ.....
۲۵۷	چیرۆکی (۱۱۴) جووله کهیهکی سوالکهه.....
۲۵۹	چیرۆکی (۱۱۵) سزای کوشتن، کوشتنه.....
۲۶۲	چیرۆکی (۱۱۶) مندا لێکی ژیر.....
۲۶۳	چیرۆکی (۱۱۷) گهنجێکی داوین پاك.....
۲۶۵	چیرۆکی (۱۱۸) ههز ده کهم بېم به ته له فزیۆن.....

۲۶۹	چیرۆکی (۱۱۹) قاوهی ژیان
۲۷۲	چیرۆکی (۱۲۰) پاراستنی نهمانهت
۲۷۴	چیرۆکی (۱۲۱) زمانی درێژ سه‌ری ساحیبی ده‌خوات
۲۷۶	چیرۆکی (۱۲۲) جوتیارنکی زانا
۲۷۸	چیرۆکی (۱۲۳) خه‌لات دله‌کان ده‌شوات
۲۸۱	چیرۆکی (۱۲۴) که‌س ناوړم لیناداته‌وه
۲۸۵	چیرۆکی (۱۲۵) ژینکی دل‌ه‌ق
۲۸۸	چیرۆکی (۱۲۶) دزنکی گیل
۲۹۰	چیرۆکی (۱۲۷) زنده‌ خو‌شویستنی دونیا
۲۹۱	چیرۆکی (۱۲۸) کاربه‌ده‌ستکی هه‌ژار
۲۹۴	چیرۆکی (۱۲۹) یاسای کیشکردن
۲۹۶	چیرۆکی (۱۳۰) باشت‌ترین و خراپ‌ترین پارچه‌ گوشت
۲۹۸	چیرۆکی (۱۳۱) سیوی شیرین
۳۰۰	چیرۆکی (۱۳۲) په‌تی درۆ کورته
۳۰۲	چیرۆکی (۱۳۳) فه‌رده‌ی پیاز
۳۰۴	چیرۆکی (۱۳۴) به‌سه‌ره‌اتی پرته‌قال فروش و پیره‌ژنه‌که
۳۰۶	چیرۆکی (۱۳۵) وانه‌یه‌کی گ‌رنگ
۳۰۸	چیرۆکی (۱۳۶) وانه‌ی مامۆستایه‌ک بۆ گه‌نجینکی هه‌رزه‌کار
۳۱۰	چیرۆکی (۱۳۷) به‌خشنده‌یی
۳۱۲	چیرۆکی (۱۳۸) باو‌کینکی یینکه‌س
۳۱۳	چیرۆکی (۱۳۹) باشت‌ترین خه‌لات
۳۱۵	چیرۆکی (۱۴۰) ده‌ستپاکی
۳۱۷	سه‌رچاوه‌کان
۳۱۸	په‌رتوو‌که چاپ‌کراوه‌کانی نووسه‌ر

دەستىپىك

بەناۋى خوداى مەزن و دىۋان

بەرپىزان، ھەر ۈك ئاگادارن، بەرگى يەكەمى ئەم كىتپە،
بەناۋى (چىرۆكە كارىگەرەكانى ژيان)، پىش چەند مانگىك ھاتە
چاپكردن و لەلايەن خوئەرانەۋە پىشۋازىيەكى گەرمى لىكرا. ئەۋەى
ئىستا لەبەردەستى ئىۋەى رپىزدار و خۆشەويستدايە، بەرگى دوۋەمى
كىتپەكەيە، بەناۋى (چىرۆكە كارىگەرەكانى ژيان).

ئەم بەرگە، (۱۴۰) چىرۆكى ھەمەرپەنگى فېركارىي و پەرۋەردەيى
لەخۇ گرتوۋە، لە كۆتايى ھەر چىرۆك و بەسەرھاتىكىشدا، پەند و
نامۇزگار يىە گرنگەكانى ئەۋ چىرۆكەمان خستوۋەتە پرو، بۇ ئەۋەى
تام و چىژىكى زياتر بە خوئەران بىەخشىت و سوۋدىكى زياتريان پى
بگەيەنىت و دل و دەروونيان ئارام و ئاسوۋدەتر بكات.

ھەرۋەھا لەم بەرگەدا، لە كۆتايى ھەر چىرۆكىك، دوو سى
بۇشايمان جىھىشتوۋە، بۇ ئەۋەى خوئەرى ئەم چىرۆكانە، وردتر بىر لە

كردمەۋە و گۆچانەكەى بە دەستەۋە گەرت، بۇ ئەۋەى ھەست بە رېنگاكەى
بكات، چونكە گەنجىكى نابىنا بوو.....

پەند و ئامۇژگارپپەكانى ئەم چىرۇكە:

- مەرۇف نابى بە پەلە و، بەبى وردبەونەۋە و سەرەنجدان، ھىچ برپارىك
بدات، چونكە برپارى بە پەلە، ئاكامىكى خراپى لىدەكەۋىتەۋە و
ئەنجامەكەشى پەشيمانپپە.
- تا مەرۇف نەچىتە بنج و بنەۋانى كارىك، نابى بە قسەى فلان و
فيسار و ئەم و ئەۋ، ھىچ ھەنگاۋىك بەھارپىرپىت.
- پىۋىستە مەرۇف ھەمىشە گومانى چاك بە خەلك ببات، نەك خراپ،
بۇ ئەۋەى زۇرتىن دۆست و كەمترىن دوزمنى ھەپپت.
- نابى مەرۇف ھەلە بە ھەلە چارەسەر بكات، بەلكو دەبى مەرۇف
ھەلەى بەرامبەر راستكاتەۋە.
- پىۋىستە دەستى يارمەتى و ھاۋكارى بۇ كەسانى خاۋەن پىداۋىستى
تايبەت درىژ بکەين، نەك بيان چەۋسىنپپەۋە و ستەمیان لى بکەين.

..... •
..... •
..... •

چىرۆكى

(۲)

زىنى نەسپ

رۇژىك پىشەوا غەلى، ھات بۇ مزگەوت، نەسپىكى پىي بوو، كابرايەكى
يىنى لە نزيك مزگەوتەكە، پىي گوت: چاويكت لەم نەسپە يىت، تا
نوژدەكەم دەكەم، كابراش پەزامەندى نیشان دا.
پىشەوا غەلى، چوو ناو مزگەوت، كابراش، بە پەلە زىنى نەسپەكەى لى
کردمەو و بردى و لىي دا و بەرەو بازار پۇيشت!!!
كاتى پىشەوا غەلى لە مزگەوت ھاتە دەرى، دوو درەھمى لە دەست
دابوو، بەنياز بوو بىدات بەو كابرايە!!
بەلام سەيرى کرد، نە كابرا لەو ناوہ ماوہ، نە زىنى نەسپەكەيشى!!!
دواتر دوو درەھمى دايە كورەكەى و پىي گوت: برۇ بازار، زىنىكى ديكە
بۇ نەسپەكەم بكرە.
كورەكەى چوو بازار، ھەمان زىنى نەسپى باوكى، بە دوو درەھم لەو
كابرايە كرىيەو، كە دزىبوى!!
دواتر پىشەوا غەلى فەرموى: ئەو كابرايە خۇي يىبەش کرد لە دوو
درەھمى ھەللا و بە ھەرامى بەدەستى ھىنا و خۇي نەگرت، تا بە ھەللاى
دەستى كەوت.

پەندە و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

- مەرۇف دەپى بە بەشى خۇي پازى يىت و چاوى لە مالى خەلك نەيىت.
- ئەگەر كەسك مەمانەي پىكردين، دەپى لە ئاست ئەو مەمانەيە دابىن و نامانەت پارىز بىن.
- مەرۇفى ژىر و برۋادار، نابى نانى خەلل، بە نانى خەرام بگۇرپتەو، چۈنكە نانى خەلل مايە سەربەرزى و سەرفرازيە.
- ناپاكي كردن، ھەم شەرمەزاري و پروپەشى دۇنيای تىدايە، ھەمىش قىامەت.
- مەرۇف بە پاراستنى ئەمانەت، گەورە دەيىت و بە نەپاراستنىشى بچووك و ريسوا دەيىت.
-
-
-

چىرۋىكى

(۲)

گەنجىكى دەستپاك

كەسىكى دەۋلەمەند، باخىكى گەورەى ھەنارى ھەبوو، ھەنارەكانى فرە
رەنگ و ھەمە جۆر بوون، پاسەوانىكى گەنجى بە كرى گرتبوو، بۇ ئەۋەى
پاسەۋانى باخەكەى يىت و ئاۋى بدات و چاودىرىى بكات!

پاسەۋانە گەنجەكە، مەۋقەكى زىدە دەستپاك و ھەلەل خۆر بوو، ھەرگىز
رۆژىك لە رۆژان بۇ تامكردنىش، دەستى بۇ ھەنارەكانى خاۋەن باخەكەى
درىژ نەكردبوو!!!

رۆژىك، خاۋەن باخەكە ھاتە ناۋ باخەكەى و داۋاى لە پاسەۋانەكەى كرد،
كەۋا چەند ھەنارىكى شىرىنى بۇ بچنىت، بۇ ئەۋەى بىخوات!
ئەۋىش، چونكە پىشتەر تامى نەكردبوون، نەيدەزانى كامەيان ترشە،
كامەشيان شىرىنە!

بۆيە ھەندىك ھەنارى لە دارەنارىك چنى و بردى لە پىش خاۋەن
باخەكەى دانا....

خاۋەن باخەكەش، دەستى بۇ ھەنارەكان برد و ويستى تامان بكات، بەلام
كە تامى كردن، ھەنارەكان ترش بوون!!

بە پاسبەوانەكەى گوت: ئەدى نەمگوت ھەنارى شيرىنم بۇ يىنە؟!!!
 بۇچى ھى ترشت ھىناو؟!!!
 ئەوئش گوتى: قورىان بېۆرە، بە خوا لەو پۆژوۋە كە ھاتوم بۇ ئىرە، تا
 ئەمپۆ، من تامى ھەنارەكانتم نەكردوۋە، تاكو بزانم ئاخۆ ترشن يان
 شيرىن!!!!
 خاۋەن باخەكەش، بەم ھەلۋىستەى پاسبەوانەكەى، تووشى شووك بوو!!! چونكە
 پىنى سەير بوو، گەنجىك، بە شەو و پۆژ لەناو باخەكەى دايىت و ھىندە
 دەستپاك و لە خوا ترس يىت، دەست بۇ ھەنارەكانى نەبات و نەيخوات!!!!
 بۇيە كە زانى پاسبەوانەكەى ھىندە كەسىكى دەستپاك و ئەمىنە، بېرىارى دا
 كچەكەى خۆى لى ماره بكات و بىكاتە زاۋاى خۆى و بەو تەرزه پاداشتى
 بداتەو!!!!!!!

پەند و نامۆژگار يىەكانى ئەم چىرۆكە:

- دەبىچ چاكە، بە چاكە وەلام بىر تەو.
- مەۋقى دەستپاك، شايانى ھەموو پاداشتىكە.
- مالى ھەرام وەك ژەھر وايە، ژيان لە مەۋف دەكاتە ژان!!!
- كەسانى دەستپاك، لەسەر دەستى دايك و باوك و مامۇستا و
 پاهىنەرانى دەستپاك پەرۋەردە دەكرىن.

- بۆ ئەۋەى مەرۇف بە چاكى كەسك بىناسىت، يان دەبى سەفەرى
لەگەلدا بىكات، يان كارى لەگەلدا بىكات، يان كىرىن و فرۆشتىنى
لەگەلدا بىكات.

- پىۋىستە داىك و باوكەكان لە ھەلېژاردنى زاواكانياندا وردىين بن و
ھانى كچەكانيان بدەن، بۆ ئەۋەى كەسانى دەست و دلپاك بۆ خۇيان
ھەلېژىرن، تاكو لە ژياندا ئاسوودە و بەختەۋەر بن.

-

-

-

چیرۆکی

(٤)

دڤیام باوكم دمناسیتتهوه

پیاوێك هه‌بوو، له‌ كانیكی خه‌لۆز كاری ده‌كرد، منداڵیكی هه‌بوو،
منداڵه‌كه‌ی زۆر خۆشه‌ویست.

رۆژێك منداڵه‌كه‌ی، هه‌ست به‌ غه‌ریبی باوكی ده‌كات و سه‌ردانی كانه
خه‌لۆزه‌كه‌ ده‌كات و هه‌ز ده‌كات چاوی به‌ باوكی بكه‌وێت، سه‌ره‌رشتیاری
كانه‌كه‌، كاتی منداڵه‌كه‌ ده‌بینی، پیتی ده‌لی: ها رۆله‌ خێره‌ بۆچی هاتوویت؟
منداڵه‌كه‌: غه‌ریبی باوكم ده‌كه‌م، هاتووم باوكم ببینم!!!

سه‌ره‌رشتیاره‌كه‌ به‌ منداڵه‌كه‌ ده‌لی: رۆله‌ گیان، ژماریه‌كی زۆری
كارگه‌رمان هه‌یه‌، سیما و روخساریان ته‌پ و تۆزاوی و خه‌لۆزاوییه‌ و
هه‌مووان به‌ یه‌ك ده‌چن!!! چۆن له‌ناو هه‌م هه‌موو كارگه‌ره‌ ده‌توانیت باوكت
بناسیتتهوه‌!!!

منداڵه‌كه‌ یه‌كسه‌ر وه‌لامی سه‌ره‌رشتیاره‌كه‌ی ده‌یه‌وه‌: راسته‌ نه‌سته‌مه‌ من
له‌ناو نه‌م هه‌موو كارگه‌رانه‌، باوكم بناسمه‌وه‌، به‌لام دڤیام نه‌و
ده‌مناسیتتهوه‌!!!!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- مەندال زۆر وابەستەيە بە باوكىيەو، چۈنكى پەشت و پەنايەكى گەورەيە بۇ ئەم، نەخاسەمە لە قۇناغى سەرەتايىدا.
- زۆر ئەستەمە ھېچ كەسك لە ژياندا بىتوانى شوئى باوك بۇ مەندال پىركاتەو، چۈنكى كەمرد، جارىكى دىكە دووبارە نايىتەو.
- دەبى باوك، دىلئۆز بىت بۇ مەندالەكانى، تاكو جىي مەمانە بىت و لە دۆخە سەختەكاندا، پەشتى پىي بەستەن.
- باوك لە چاوى مەندالەكانىدا زۆر گەورەيە، ئەگەر بە گۇفتارە ناشىرىنەكانى و بە كىدارە قىزمونەكانى و بە رەفتارە پەستەكانى، خۇي بىچووك نەكاتەو.
- دەبى باوك، ھاسەنگى نىوان ئەرك و مافەكاندا پىارنىزىت و مەندالەكانى، نەكاتە قورىبىنى كارەكانى.
-
-
-

چىرۆكى

(۵)

جىگرەھەي پاشا

پاشايەك، ھەستى كىرد كەوا مەرگى نىزىك بۆتەو، بۆيە گوتى: دەبىي
جىگرەھەيەك بۇ خۇم دابنىم، تاكو كارويارى ولات بەرپۆە ببات!
پاشا گوتى: ھەر كەسنىك بتوانى شەوئىك لەو قەبرەدا بخەوئىت، كە بۇ
مىنيان نامادە كىردو، دەيتتە جىگرەھەي مىن!!!
خىزمەتكارەكانى پاشا، مەرجى پاشايان لەناو ولاتدا بلاوكردەو..
ھەزارىك گوتى: مىن بە مەرجى پاشا رازىم.
ھەزارەكەيان ھىنا و خىستىانە ناو قەبرەو و سەرەكەيان داپۆشى، بەلام
كونىكيان بۇ ھىشتەو تاكو ھەناسە بدات و نەخنىكىت!!
شەو، خەوى بىنى، لە خەودا، دوو كەس ھاتن بۇ لاي و گوتيان: فلانى
كوپى فلان، تۆ لە دونىادا كەرىكت ھەبوو، بەلام بارىكى زۆرت لى بار
دەكرد و زۆر نازارت دەدا و ئاو و جۆيەكى كەمىشت دەدايى، بۆيە تا
بەيانى تىيان ھەلدا...!!
بەيانى زوو بە خەپەساوى لە خەو ھەلسا!! خەلكەكە ھاتن، سەرى قەبرەكە
ھەلدەنەو، بە بەزم و شايى، پاشاي تازە بەرنە سەر كورسىي پاشايەتى!!
بەلام ھەر كە سەرى قەبرەكەيان ھەلدايەو، كابرا ھەلھات!!!

خەلکەكە كەوتنە شوئى و بانگیان كرد: جەنابى پاشا بۆ رادەكەیت؟
 وەرە بگەرپۆه، كابراش، كە لە خەودا حەپەسا بوو و زەندەقى چوو بوو!!!
 گوتى من لەم دونیایە، تەنیا بەرپرسيارەتى كەركم لە ئەستۆ بوو، كەچى تا
 بەيانى تێيان هەلدام، جا ئەگەر بەرپرسيارەتى مەللەتێكم لەسەر شان بێت،
 چیم لى دەكەن؟!
 نەخێر، من پاشایەتى ناكەم، پیروزی خۆتان بێت!!!!!!!

پەند و نامۆژگارییەكانى ئەم چیرۆكە

- وەرگرتنى دەسەلات، نىمىتياز نىیە، بەلكو بەرپرسيارەتییە، بۆیە ئەوەى
 ئەمڕۆ دەچىنى لە كارى چاكە، یان خراپە، بەيانى دەدوریتەوه!!!!
- ئەگەر مەرۆف توانای ئەنجامدانى كارێكى نەبێت، نابێ خۆى لە قەرەى
 بدات و دەبێ لى دووركەوتتەوه و شوێنەكە بۆ كەسێكى شیاو
 بەجێبێت..
- بەرپرسيارەتى، هەر تەنیا لەسەر شانى سەرۆكى ولات و شار نىیە،
 بەلكو لەسەر شانى هەموو كەسێكە، هەر كەسێك، بەقەدەر ئەو
 دەسەلاتەى كە هەبێ، بەرپرسيارە لە كار و كردەوهكانى خۆى.
- ئەگەر بەباشى بێر لە ژيانى بەرزەخ بكەینەوه، سنوورى خۆمان
 نابەزنین.

..... •
 •

چیرۆکی

(٦)

خوايه گيان بـمـكه به ئاـپـيـاد

مامۆستایه‌کی ئافرهت، له وانه‌ی داپشتندا، داوا‌ی له قوتابییه‌کانی کرد، که له‌سه‌ر ئەم ناو و نیشانه داپشتنیک بنووسن: (حه‌ز ده‌که‌یت ببیت به‌چی؟) قوتابییه‌کان ده‌ستیان به نووسینی داپشتنه‌که کرد. مامۆستا‌که، هه‌موو داپشتنه‌کانی کۆکرده‌وه و بر‌دییه‌وه ماله‌وه، به‌ شه‌و، ده‌ستی پێکرد، یه‌که به‌ یه‌که‌ی داپشتنه‌کانی خوێندنه‌وه و نمره‌ی له‌سه‌ر دانا.. کاتی گه‌یشته داپشتنی قوتابییه‌ک و خوێندییه‌وه، به‌ده‌سته خۆی نه‌بوو... زۆر خه‌می خوارد و گریا....

هاوسه‌ره‌که‌ی پێی گوت: بۆچی ده‌گریت؟

مامۆستا‌که گوتی: داپشتنی قوتابییه‌ک زۆر کاری تێکردم!!

هاوسه‌ره‌که‌ی گوتی: نا ده‌ی بخوێنه‌ره‌وه، هه‌ز ده‌که‌م به‌زانم چی نووسیوه،

ئاوا به‌ کاریگه‌ری ده‌زانیت!!!

مامۆستا‌که ده‌ستی کرد به‌ خوێندنه‌وه‌ی داپشتنی قوتابییه‌که، که

نووسیبووی خوايه گيان! پرسیارم لێکراوه هه‌ز ده‌که‌یت ببیت به‌چی؟ خوايه

گيان، من هه‌ز ده‌که‌م نه‌گه‌ر بۆ شه‌وێکیش بێت، بـمـكه‌یت به‌ ئاـپـيـاد)!!!

چونکه‌ داياک و باوکم هێنده‌ی ئاپادیا‌ن خۆش ده‌وێت و له‌ باوه‌شی ده‌گرن

و له‌ گه‌له‌یدا ده‌بن و دێن و ده‌چن و ئاگاداری ده‌بن و خۆیان پێ سهرقال

دەكەن، نىر ھىندە لە باوەشم ناگرن و ئاورم لىنادەنەو و منيان خوش
ناوئت!!!

خوايە گيان! وا بکە براکەم شەرم لە گەلدا بکات، چونکە ئەو لەبەر
ناپادەكەى، فریای ئەو ناکەوئت قسەم لە گەلدا بکات و تۆزى پىنکەو یارى
بکەين!!

خوايە گيان! داواى شتىكى زۆرم نەکردوو، تەنيا ئەو نەيئت، نە گەر بۆ
شەونکيش يئت، بىکەيت بە ناپاد)!!!!!!

هاوسەرى مامۆستاكە گوتى: خەم مەخۆ! داىك و باوكى بى هەست و
يىئاگای لەو جوۆرە زۆرە! منداڵەكانيانى پشتگووى خستوو و فەرامۆش
کردوو!!

مامۆستاكە گوتى: پياووەكە، من بۆيە دەگریم، چونکە ئەو كورپەى
دارشتەكەى نووسيو، كورپەكەى خۆمانە!!!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە

● ئەگەر خانووى مرۇف لە شووشە يىت، نايىت بەرد بگىرتە مالى
كەس.

● نابى ھىچ شىتەك، بىيىتە جىگرەوى مرۇف، چونكە مرۇف جىنشىنى
خوایە لەسەر زەوى.

● پىويستە دايەك و باوكەكان لە منداڵەكانى خويان غافل نەبن، بۆ ئەو
نەكەونە تەلە و ھەلەو.

● باوكايەتى و دايكايەتى، بەرپرسيارەتيە، بۆيە دەبى دايەك و باوكەكان
لە ئاست ئەو بەرپرسيارەتيە دابن.

● گىرنگىرىن پىداويستى منداڵ، برىتيە لە خۆشەويستى دايە و بابە.

●
●
●

چیرۆکی

(۷)

چاوبرسییه تی

جارێکیان پاشایه کی چینی، وستی پاداشتی کابرایه کی جووتیار بداتهوه،
چونکه له کێلگه و باخهکانیدا زۆر کاری کردبوو و پهنجی کیشابوو!
بۆیه پاشا بیرى کردوه و بانگی جووتیاره کهى کرد و گوتى: نهى
جووتیار، له پاداشتی نهوى تو کارت بو من کردوه، منیش دههوى به
چاکه پاداشتت بدههوه و خهلاتینکت پى ببهخشم!
خهلاته کهشم نهویه: ههتا چهند ماوه (مهسافه) توانیت برویت، من
نهوهنده زهویت پى دبهخشم!!
کابرای جووتیار بهم ههواله شاگهشکه و خهنى بوو، بۆیه له خوشییان
هینده نه مابوو بآلبگرێت و بفریئت!!
ههستا دهستى به پڕۆشتن کرد و ماوهیهك پڕۆشت، وتى به خوا تا ئێره
زهویم بداتى زۆر باشه!
دواتر بیرى کردوه و گوتى نا، با هیشتان برۆم، تاكو زهویى زیاتر
وهربگرم!!
نهوهبوو بهردهوام بوو له پڕۆشتن، پاشان وهستا، ئینجا گوتى: نا..نا با
هه ندیکى دیکه برۆم، تاكو زهویى زیاتر وهربگرم!

ئىدى بەم شىۋىيە، كابرا جار بەجار دەۋەستا، بەلام لە تەماحى ۋەرگرتنى
 پۈۋىيەرنىكى زىاترى زەۋى، لە پۈيشتن بەردەوام بوو!!!!
 تا ۋاي لىھات كابرا پۈيشت و ئىدى بۇ ھەتا ھەتايە نەگەپايەۋە و
 گەشتەكەي، بە نەمانى نەو كۆتايى ھات!!!!

پەند و نامۇزگارىيەكانى نەم چىرۆكە

- چاۋىرسىيەتى و تەماح، سەرى ساحىبى دەخوات!!
- دەبىج مەرۋف سنوورى خۆى بزائىت و سنوورى خۆى نەبەزىننىت.
- مالى دونيا ھىندە ناھىننىت كە مەرۋف سەرى خۆى لە پىناۋىدا دابىننىت،
 چونكە مال بۇ ئەۋە دروست كراۋە كە خزمەت بە مەرۋف بكات، نەك
 مەرۋف بىيىتە خزمەكارى مال و سامان.
- بەختەۋەرى بە ھەبوۋنى زەۋى و زار و مالى دونيا نىيە، بە دلتىرى و
 قەناعەتە، بۇيە نەگەر قەناعەتەمان نەيىت، خۇمان ون دەكەين و
 ناگەين بە مەبەست.

-
-
-

چىرۋىكى

(۸)

بەريۆەبەرئىكى نەزان

كەسپك ۋەك بەريۆەبەرى نوپى كارخانەيەك دەست بەكار دەيت، رۇژىك بە مەبەستى بەسەرگىرنەۋەي كارگەر و فەرمانبەرانى كارخانەكە، سەردانى ئەو كارخانەيە دەكات و دۋاي چاكى و چۈنى كىردن لەگەل كارگەر و فەرمانبەرانى ئەو كارخانەيە، گەنجىكى بىنى لە پەناي ديوارىك پالى داۋەتەۋە و كار ناكات!

بەريۆەبەرەكەش بە توورپەيەۋە لىي نىزىك بوۋە و لىي پرسى: ھوۋچەكەت چەندە؟ گەنجەكەش بە ھىۋاشى ۋەلامى داۋەۋە و گوتى: گەۋرەم نىزىكى \$۵۰۰ دۆلارنىك دەيت.

بەريۆەبەرەكەش، بەيى ئەۋەي ھىچ پرسىارنىكى دىكەي لىي بىكات، جىزانەكەي لە گىرفانى دەرھىنا و ۵۰۰ دۆلارى ژمارد و داۋە دەست ئەو گەنجە و پىي گوت، لىزە برۇ، گەنجەكەش لىيدا و رۇيشت و لە پىش چاۋان ون بوو!!!!!!

ئىنجا بەريۆەبەرەكە، رۋوى كىردە فەرمانبەر و كارگەرەكانى دىكە و پىي گوتن: ئەمە چارەنۋوسى ھەر كارگەرنىكە، كە كار نەكات!!! كەۋاتە چاك بىزانن ھەر كەسى خۇي لە كار بدزىتەۋە، گىرئەستەكەي ھەلدەۋەشىنىنەۋە!!!

چونكه من پارە بە كەسێك دەدەم، كە كار بكات، نەك دانیشییت و
پالبداتەوە!!!!

ئینجا بەرپۆبەرەكە خۆی گەیانە یەكێك لە كارگەرەكان و پێی گوت:
ئەو گەنجە كێ بوو كە دەرم كرد؟

كارگەرەكەش بە هیواشی پێی گوت: قوربان، ئەو فەرمابەری ئێرە نەبوو!!
بەلكو هاتبوو پیتزا بێنیت بۆ كارخانەكەمان!!!!

بەرپۆبەرەكەش تەزووی بە لەشدا هات و پەنجە ی پەشیمانی گەست و
زانێ كەوا پەلێ كردوو و بریارێكی هەلە ی داو، بەلام ئیدی كار لە كار
ترازا بوو!!!!

پەند و نامۆزگارییەكانی ئەم چیرۆكە:

- نابێ هیچ مەروۇفێك، بەتایبەتی بەرپرس و بریار بەدەستەكان، بە پەل
پەل و بەبێ بیرکردنەو بەرپار بدن.
- نابێ وەك ئەم بەرپۆبەرە، مەروۇف بریار لەسەر شتی پۆلەتی بدات،
بەلكو دەبێ جەوهەری شتەكان ببینی و بچیتە بنج و بنەوانی كارەكان،
ئینجا بریار لەسەر بابەتە گەرنەكان بدات.
- پێوستە مەروۇف ھۆكاری ھەر ھەلە یەك بزانی، بۆ ئەوێ نەكەوتتە
ھەلە و تەلەو.
- پێوستە مەروۇف، بەبێ پرس و پۆلێژ، هیچ بریارێك نەدات و هیچ
ھەنگاویك نەھاوێژێت.
- نابێ مەروۇف ھەلە بە ھەلە چارەسەر بكات.

چيرۆكى

(۹)

پياۋىكى دەۋلەتمەند

لە زەمانى كۆندا، پياۋىكى دەۋلەتمەند دووچارى نەخۇشىيەكى كوشندە دەپ، بۆيە لە ترسى مردن، خەلگەكە كۆدەكاتەۋە و دەلى: (خەلگىنە! نىۋەى سامانەكەم دەدەمە ئەو كەسەى بتوانى چارەسەرم بكات)!

ھەموو زانا و ھەكىمەكانى مەملەكەت لە شوئىتەك كۆبۈنەۋە، بۇ ئەۋەى بزانن چۆن چارەسەرى بگەن، بەلام ھىچ كاميان نەيانتوانى دەرمانى نەخۇشىيەكەى بدۆزنەۋە!

تەنيا زانايەك نەيىت، ئەو كەسەىكى زۆر تىگەيشتوو و لىھاتوو بوو، گوتى "ئەگەر كەسەىكى بەختەۋەرم بۇ بدۆزنەۋە، كراسەكەى بەرى يىنن بىكەنە بەر دەۋلەۋەندەكە، ئەوا چاك دەيىتەۋە".

كوپرى ساماندارەكە، ھەر زوو كەۋتە گەپان و سووپان بە دۋاى كەسە بەختەۋەرەكەدا.

سەرتاسەرى ولات گەپا، يەك كەسى بەختەۋەرى نەدۆزىيەۋە! كە بە تەۋاۋى لە ژيانى خۆى پازى يىت و خۆى بە بەختەۋەر بزانىت.

ئەۋەى ساماندار بوو، نەخۇش بوو، ئەۋەى سەلامەت بوو، لە ژيانى خۆى ناپازى بوو! يان ئەگەر ساماندار و سەلامەت بۋايە، كېشە و گرفتى دىكەى ھەبۋو!

بەھەرچال، ھەر كەسك گەلە و گازاندەي خۇي ھەبوو!!!!
 لە شەرتكى تارىكدا، كورپى ساماندارەكە بە تەنیش گەرەككى
 ھەزارنشىندا تىپەرى! گوئى لە كەسك بوو لە ناو كەلاوئەكدا، دەي
 گوت:(خودايە سوپاسگوزارى تۆم، كارى خۆم تەواو كرد، تىر نانم خوارد،
 دەتوانم تىر بخەوم و ئىدى لەوە زياتر ھىچى دىكەم ناوئ).
 كورەكە خەنى بوو، لە دللى خۆيدا گوتى: ئەمە كەسە بەختەومرەكەيە،
 بۆيە داوى كرد كراسى ئەو ھەزارەي لىج بىكپن و ھەر چى لە پارە و پوول و
 سەرۆت و سامانى ويست، بىدەنى، بەشكەم باوكەم بە كراسەكەي چاك
 دەيتەو!

بەلام كە چوون بۆ مالى ئەو ھەزارە، تووشى شۆك بوون!
 چونكە ئەو كەسە ھىندە ھەزار بوو، ھىچ كراسىكى نەبوو لەبەرى
 بكات!!!!

پەندە و نامۆژگار يەكەنى ئەم چىرۆكە:

- بەختەومرى بە پارە و پوول و سەرۆت و سامان نىيە، بە قەناعەت و
 دلفراوانىيە.
- پارە و سامان ناتوانى چارەسەرى ھەموو كىشەيەك بكات.
- بۆ چارەسەركردنى كىشەكانى خۆمان، پىش ئەوئى پروو لە دەروە بەكەين،
 دەي پروو لە ناخى خۆمان بەكەين و بەختەومرى لە ناو ناخى خۆماندا
 بەلۆزىنەو.

..... ●

چىروكى

(۱۰)

(پىرەژنىكى ھەژار)

كەسپك بىم شىۋىيە ئەم بەسەرھاتە دەگىرپتەۋە دەلىت: "پۇژنىك لاي
قەساينك بووم، ژنىكى پىر ھاتە ژوورەۋە و لە گۆشەيەكەۋە ۋەستا!
گەنجىكى جوانپۇشيش خۇي كرد بە ژوورەۋە و بە قەسابەكەي گوت:
كاك ئىبراھىم، ۵ كىلو گۆشتىم بۇ بېكىشە!
قەسابەكەش دەستى كرد بە كېشانى گۆشتەكە.
لەو ميانەدا، پرووى لە پىرە ژنەكە كرد و گوتى: دايەگيان تۆ چەند
گۆشت دەۋى؟
ئەو داماۋە سەرى كز كرد و بە دەستى لەرزۆكەۋە، ۵۰۰ دىنارەكەي
دەرھىنا و دايە دەست قەسابەكە و گوتى: بايى ۵۰۰ دىنارم بەدرى!
قەسابەكەش سەرى سورما و گوتى: دايەگيان، ۵۰۰ دىنار بەشى ئىسقانىش
ناكات، چ جاي گۆشت!!!
پىرەژنەكەش گوتى: قەيدى ناكات، ئىسقانىش بىت، بىمەدرى، سوپاست
دەكەم!!!
قەسابەكە، ئىسقانەكانى ئەو گۆشتەي لىكردەۋە كە بۇ گەنجەكەي
دەكېشا...

كۆپرە گەنجەكە لە كاتىڭدا كە خەرىكى يارىي كىردن بوو لە گەڭ
مۆبايلەكەى، پۈۋى لە پىرەژنەكە كىرد و گوتى: ئەو ئىسقانانە بۇ سەگەكەت
دەبەيت؟

پىرە ژنەكەش، بەم قىسەيە پەنگى تىكچوو و بەدەنگىكى لەرزۆكەو
گوتى: سەگ!!!

گەنجەكە گوتى: بەلى ناخ سەگەكەم بە ئاسانى ئەو ئىسقانانە ناخوات!
ئەى سەگى تۆ؟ ديارە زۆر بە قەناعەتە؟!!!!

كۆپرەكە بەردەوام بوو لە پىرسىار كىردن و ئەم جارە گوتى: سەگەكەت چ
جۆرە سەگىكە؟!!!

پىرەژنەكەش، پەنگى سوورەلگەرا و گوتى: تۆ باسى چى دەكەيت؟
ئەم ئىسقانانە بۇ مىندالەكانم دەبەم، بۇ ئەوئى شۆرپاى گۆشت بخۆن،
چونكە دەمىكە گۆشتيان نەخواردوو و خەرىكە لە برسا دەمرن!!!!

گەنجەكە بەم ھەوالە پەنگى تىكچوو.. بۆيە نىۋەى گۆشتەكەى خستە سەر
ئىسقانەكانى پىرەژنەكە، بەلام پىرەژنەكە، پەتى كىردوو گۆشتى ئەو گەنجە
لەخۆبايىيە، بۇ مىندالەكانى ببات، بۆيە ئىسقانەكانى ھەلگىرت و بە دلىكى
شكاوو ە دوكانەكەى جىھىشت!!!!!!!

پەند و نامۆزگارىيەكانى نەم چىرۆكە:

- نەى دەولەمەند و سەرمایەدارەكان، ھەرگىز وا مەزانن كە گىرفانى ھەموو خەلكى وەك گىرفانى ئىۋە پرە لە پارە.
- نەگەر گول نىت، دىركىش مەبە.
- قەت بە پارە و پوول خۆت ھەلمەكىشە و لەخۆبایی مەبە، چونكە چەند سەرمایەت ھەيئەت ناگاتە گەنجینەكانى قاروون، كەچى بە خۆى و گەنجینەكانى بە زەويدا چوو خوارى و نغرو بوو!!!!

..... •

..... •

..... •

چیرۆکی

(۱۱)

لە دەرگای کۆ بدەیت، لە دەرگات دەدریتەوه

پیاویکی زۆرپینگری پارسا و لە خواترس لە بەغدا دەژیا، هاوسەرێکی تا
بلیی بروادار و داوینپاکی هەبوو..

ئەو ژن و پیاو لە گەڵ یەكتری ساز و تەبا بووبن و هیچ کێشه و
گرفتێکیان لە گەڵ خزم و جیرانهکانیان نەبوو، بۆیە زۆر بە خوشی و شادی،
ژیانی خۆیان دەگوزەران!!

زۆرپینگرەکە، خزمەتکارێکی دەستپاکی هەبوو، هەموو پۆژی ناوی بۆ
دەهینایە مالمە!!

پیاوئەکەش، پۆژانە دەچوو دوکانی و کار و کەسابەتییکی حەلّالی دەکرد،
بەبێ ئەوەی بە چاوی ناپاکی، سەیری ئافەرەتانی نامەحەرم بکات!!!

پۆژیك خزمەتکارەکە هاتە بەر دەرگای مالمی زۆرپینگرەکە و لە دەرگای
دا، ژنی زۆرپینگرەکەش دەرگای کردەوه، بۆ ئەوەی ئاوەکە ی لێ وەرگیرێت،
بەلام ئەو پۆژه، ئەوەی کە ژنەکە بە خەیاڵیدا نەهاتبوو، پرویدا!!

چونکە خزمەتکارەکەیان یەكسەر پەلاماری دا و، دەستە جوان و
سپییهکانی گرت، ئینجا بەری دا و پۆیشت!!!!

ژنی زۆرپینگرەکەش، بەو کارە ناشیرینە زۆر زۆر بێ تاقەت بوو! بۆیە
چاوەڕێ بوو، تا پیاوئەکە هاتەوه. کاتی هاتەوه، ژنەکە ی لێ پرسى:

پیاوه‌که، تو خوا.. تو خوا، راستیم پی بیژه: نه‌مرو چ تاوانیکت نه‌نجام
داوه و چ کارنکی خراب کردوه؟

نه‌ویش سه‌ره‌تا ویستی بیشارته‌وه، به‌لام دواتر راستییه‌که‌ی درکانه و
گوتی: ژنه‌که به‌خوا نه‌مرو کچی‌کی گه‌نجی جوان هاته دوکانی،
ده‌سته‌کانی وه‌ک به‌فر سپی بوون، بویه خو‌م پی رانه‌گیرا و ده‌سته‌کانی نه‌و
کچم گرت!!!

ژنه‌که‌ی گوتی: پیاوه‌که، با به‌سه‌ره‌اتی خو‌م و خزمه‌تکاره‌که‌مانت پی
بلیم: نه‌مرو خزمه‌تکاره‌که‌مان هات و له‌ناکاوا! ده‌ستی بو هینام و ده‌ستی
گرت!!!

به‌خوا نه‌گه‌ر تو شتی زیاترت بگردایه، نه‌ویش شتی زیاتری ده‌کرد!!!!

بویه پشت له‌شه‌یتان و پروو له‌خوا بکه‌!!!

پیاوه‌که‌ش هه‌ستی به‌تاوانی خو‌ی کرد و له‌کاره ناشیرینه‌که‌ی په‌شی‌مان
بووه و به‌لینی به‌خوا و هاوسه‌ره‌که‌ی دا، که نه‌و جو‌ره کاره ناشیرینه‌انه
دوو‌باره نه‌کاته‌وه، چونکه‌ بو‌ی ده‌رکه‌وت، که له‌ده‌رگای کی بدات، له
ده‌رگای ده‌درته‌وه!!!!!!

پەندە و نامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە:

- مەرۇف چى بېجىنىت، ئەو دە دورىتەو.
- دەبىي مەرۇف لە گەل خۇي خۇي پاستىگۇ يىت، چۈنكە پەنا بە خوا،
فېل لە خوا ناكىرت.
- ھەر وەك چۈن مەرۇف پارىزگارى لە شەرەف و نامووسى خۇي دەكەت،
دەبىي ناوا پارىزگارى لە شەرەف و نامووسى خەلكى دىكەش بىكەت.
- مەرۇف بە پاستىگۇيى بەرزە دەبىتەو، بە درۆكردنىش نزم دەبىتەو.
- ئەو كەسەي تاوانىك دەكەت، زوويان درەنگ، دەبىي سزايەكەي
وەرگىرتەو.

-
-
-

چىرۆكى

(۱۲)

تىدى

رۇژىكىيان مامۇستايەكى قۇناغى بىنەپەتى، پۇيشتە پۇلى پىنج و بە
قوتابىيەكانى گوت: ھەمووتانم خۇش دەۋىت، بەلام لە دلى خۇيدا گوتى
تەنيا يەك قوتابى نەيىت، ئەۋىش(تىدى)يە!

چونكە جەلكانى تىدى، زۇر نارېك و چلكن و پىس بوون، لە خۇنىدىشدا
قوتابىيەكى تەمبەل و تەۋەزەل بوو!!

مامۇستاكەى، زۇر لە ھەلسوكەۋتى يىزار بوو و زۇر بە خراپى سەيرى
دەکرد.

كاتى نەرى بۇ قوتابىيەكانى دادەنا، ھەمىشە بەشى تىدى سفر بوو، بۇيە
لەسەر ۋەرەقەكەى دەنۋوسى ساقىت!!!!

رۇژىك بەرپۇبەرى قوتابخانە داۋاي لەو مامۇستايە کرد، كە سەيرى
نەركەكانى قوتابىيەكانى بکات لە سالانى رابردودا، مامۇستاكەش، كاتى
تۇمارى نەركەكانى(تىدى)ى خۇندەۋە، توۋشى شۇك بوو!!

مامۇستاي پۇلى يەكەمى تىدى، نوۋسىبوۋى: تىدى قوتابىيەكى زۇر
زىرەكە و نەركەكانى خۇى زۇر بە جوانى جىبەجى دەكات!!

مامۆستای پۆلى دووه مى تىدى، نووسىبووى: تىدى قوتابىيەكى زىرەك و
خۆشەويستە، بەلام بى تاقەتە، چونكە دايكى نەخۆشە و دووچارى
شىرپەنجە بوو!

مامۆستای پۆلى سىيە مى تىدى، نووسىبووى: مردنى دايكى تىدى،
كارىگەريەكى زۆرى لەسەر تىدى ھەبوو، ھەرچەند ھەولى خۆى دەدات،
بەلام باوكى ھاوكارى ناكات، بۆيە ئاستى دابەزىو و پۆيسىتى بە
ھاوكارىيە!!

مامۆستای پۆلى چوارە مى تىدى، نووسىبووى: تىدى قوتابىيەكى تەمبەلە
و نەركەكانى خۆى جىبەجى ناكات!!

كاتى مامۆستا گەيشتە ئىرە، زۆر ھەستى بە شەرمەزارى كرد و زانى
ھەمبەر تىدى كەمتەرخەمى كردوو، چونكە ھەقىقەتەكەى بۆ دەرکەوت!
پۆژى دواتر، قوتابىيەكان، ھەر يەكە ديارىيەكى جوانى بۆ مامۆستا ھىنا
بوو و خستبوويانە ناو بەرگىنكى جوانەو، بەلام تىدى، ديارىيەكەى خستبوو
ناو مقەباى بەقالەو و ديارىيەكەيشى برىتى بوو لە عەترىك، كە كەمىكى
تیدا مابوو!!!! لەگەل ئەلقەيەكى شكاو!!

كاتى مامۆستا، ديارىيەكەى (تىدى)ى كردوو، ھەموو قوتابيان دەستيان
بە پىكەنين كرد!! بەلام مامۆستا لىيان توورە بوو و گوتى: ديارى تىدى،
لە گشت ديارىيەكانى ئىو بەنرخ ترە.

لە پيش چاوى قوتابيان، عەترەكەى لە خۆى دا و ئەلقە شكاوەكەيشى
كردەى دەستى و زۆر سوپاسى تىدى كرد!!!

ئەو پۇرۇش، تىدى لە دەرەۋە چاۋەرپى مامۇستاكەى دەكرد، كاتى مامۇستاكەى ھات! بە پىرەۋە چوۋ و بە مامۇستاكەى گوت: مامۇستاكىيان ئەمپۇ من زۇر دۇخۇش، چونكە بۇنى عەترى دايكم لە تۇ دىت، لەو كاتەۋە مامۇستا، دەستى بە گىران كرد و بەلىنى پىدا كە لەمەودا زۇر ھاۋكارى تىدى بىكات، بۇ ئەۋەى لە ۋانەكانى سەركەوتوۋ بىت. تىدىش بەم پەفتارەى مامۇستا زۇر دۇخۇش بوۋ و پۇژ بە پۇژ زىرەكتەر دەبوۋ، تاكو بوۋ بە زىرەكى پۇل.

لە كۇتايى سالدا، مامۇستاكە نامەيەكى تىدى بىنى، كە لە پىش دەرگاي مألەكەيان دانابوۋ، تىدا نووسىبوۋى: (مامۇستاكىيان، بەراستى تۇ باشترىن مامۇستامى)!! مامۇستايەكەيشى لە ۋەلامى نامەكەيدا بۇى نووسىبوۋ: (تىدى گىيان! تۇ فىرت كردم كە بىم بە باشترىن مامۇستا)! دواى چەند سالىك، مامۇستاكەى، لەلايەن (تىدى) يەۋە، بانگەيشتنامەيەكى بۇ ھات، بۇ ئەۋەى نامادەيىت لە ئاھەنگى دەرچوۋنى ئەو، لە كۇلىژى پزىشكى!!!!

مامۇستاكەى، پىش ئەۋەى بىروات، عەترى (تىدى) لە خۇدا، ھەرۋەھا ئەو ئەلقەشى كرده پەنجەى خۇى، كە كاتى خۇى بە ديارى بۇى ھىنابوۋ!!! كاتى گەيشتە شوۋنى ئاھەنگەكە، تىدى بەخىرھاتنىكى گەرمى كرد و گوتى بەخىر بىيت دايە گىيان!!

ئايا دەزانن تىدى كىيە؟

تىدى ستودارد، يەكىكە لە بەناۋايانگترىن پزىشكەكانى جىھان و خاۋەنى سەنتەرى (ستودارد)ە بۇ چارەسەركردنى نەخۇشەكانى شىرپەنجە!!!!!!!

پەندە ۋە ئامۇزگار يېكەكانى ئەم چىرۆكە:

- ھەر كېشە ۋە گىرەتەك، ھۆكارىكى ھەيە، بۆيە ئەگەر بىمانەۋى دەردەكان دەرمان بىكەين ۋە زامەكان ساپىز بىكەين ۋە كېشەكان چارەسەر بىكەين، دەبى بەدۋاى ھۆكارەكاندا بىگەرپىن ۋە بىيان دۆزىنەۋە.
- نابى لەسەر ھەلەيەك، كەسايەتى ھىچ كەسەك يېتە تېكشكاندن!
- چەندە سەركۈنەكردن ۋە سەرزەنشەكردن، دەبىتە ھۆى پروۋخاندنى مرۇف، ھىندەش ھاندان ۋە پالېشتىكردن، دەبىتە ھۆى ھەستانەۋە ۋە سەركەۋتنى مرۇف لە ژياندا.
- مرۇفى ژىر، ئەۋەيە بىتوانى ۋەقە ۋەك خۆى بىخوتىتەۋە.
- نابى مرۇف ھوكم لەسەر رۋالەت بىدات، بەلكو دەبىتە بىچىتە ناۋ جەۋھەرى شەكان.
- زۆرجار، رەفتار ۋە ھەلسۈكەۋتى جوانى مامۇستايەك لەگەل قوتابى، دەبىتە خالى ۋەرچەرخان بۆ سەركەۋتنى ئەۋ قوتابىيە لە گشت كايەكانى ژياندا، بەپىچەۋانەشەۋە، زۆر جار ھەلەيەكى مامۇستا، رەنگە بىتە ھۆكارى ۋازەينانى قوتابى لە قوتابخانە ۋە مردنى توانا ۋە بەھرەكانى.

-
-
-

چیرۆکی

(۱۳)

خۆشباوەری (ساویلکەیی)

پیاویك بە بیابانیكدا دەڕۆیشت، بەردیكى گەورەى بىنى، نیوەى لە لمەكە
چەقیبوو!!!

لە بەردەكەى نزیک بوو و بىنى نووسینیك لەسەرى نووسراو، تۆزەكەى بە
لەبى دەستی لەسەرى لابرە و بە سەرسوڕمانییەو نووسینەكەى
خوێندەو: (هەلگێڕەو، تا دەولەمەندت بكەم)!!!!!!

پیاوێكە یەكسەر خەیاڵى بۆ ئەو چوو، كە گەنجینەى ئەك لە ژێر ئەم
بەردەدا هەیت!

بۆیە هەر زوو دەستی كرد بە هەلگەرانەوێ بەردەكە، پاش چەند
كاتر میرێك و دواى هەول و ماندوو بوونیكى زۆر، توانى بەردەكە
هەلگەریشتەو!!!

بەلام تووشى ناتومیدی بوو!!!

چونكى هیچى نەدۆزیوە، تەنیا نووسینیك نەیت، كە لەسەرى
نووسیو: (وەك جارێك لێكەو، بۆ ئەو گێلێكى دیکە هەلخەلەتێم)!!!!!!

پەندە و ئامۇزگار يەكەنى ئەم چىرۇكە:

- مەرۇفى ژىر و ھۆشمەند، نابىي بە مستىك ئاۋ مەلە بىكات و ھىندە
خۇشباۋەر يىت، بە ھەموو شتىك باۋەر بىكات.
- مەرۇف نابىي بە دروشمى بىرقەدار ھەلبىخەلەتت.
- نابىي دوو جار لەسەر يەك فىل لە مەرۇف بىكرىت.
-
-
-

چىروكى

(۱۴)

دەمەۋى خۇم بىم

لە باخچەى شىتخانەيە كدا پياسەم دەكرد! بىنم گەنجىك خەرىكى
خوتىندەنەۋى كىتېبى فەلسەفەيە، منىش سلاۋىكىم لىكرد و وا ھەستىم كرد كە
ۋەك ئەۋانى دىكە شىت نىيە! بۆيە لە تەنىشتىيەۋە دانىشتىم و لىم پرسى:
لىرە چى دەكەيت؟!!!

بە سەرسورمانەۋە سەيرىكى كردىم، بەلام كە زانى پزىشك نىم، ۋەلامى
دامەۋە و گوتى: "ئاسايىيە لىرەم، باۋكىم نوتىنەرى كۆمپانىيەكى باشە،
دەۋىست منىش بە رېنگەى ئەۋدا بىروم!!، مامىش خاۋەنى كۆمپانىيەكى
بازرگانىيە، ئەۋىش ھەزى دەكرد ۋەك ئەۋ بىم بە سەرمایەدار، دايكىشم پىتى
خۇش بو، ۋەك باۋكىم بىم!!!!

خوشكىشم، ھاسەرەكەى، پىاۋىكى نمونەيىيە، ئەۋىش ھەزى دەكرد
براكەى ۋەك پىاۋى بىت!!!

براكەشم دەۋىست بە جۆرىك پەرۋەردەم بىكات، كە ۋەك ئەۋ ۋەرزىشكارىكى
سەرگەۋتوۋ بىم.

ئەۋ بەردەۋام بوو لەسەر گىرپانەۋى بەسەرھاتەكانى خۆى، منىش گوتىم
بۆ شل كىردبوو، ھەزىم دەكرد بزانم ئەم بەسەرھاتە بەچى دەگات!!!

لە درێژە قسەکانیدا گوتی: لە قوتابخانەش، مامۆستای ھونەر و زمان،
پێیان وابوو، کە باشترین مامۆستان و دەبێ چار لەوان بکەم و بێم بە کۆپی
نەوان.

لە راستیدا، هیچ کامیان بەو جۆرە سەیری منیان نەدەکرد کە مەرۆڤنکی
دیکەم و خەونەکانم لە خەونی نەوان ناچیت، ھەمووان وا سەیری منیان
دەکرد کە دەبێ وەک خۆیان بێم، بۆیە ھاتم بۆ شیتخانە، چونکە ئێرە
شوننیکێ نارامە و کەسیش ناتوانی ناچارت بکات، کە وەک نەو بیت،
بەلکو من دەتوانم لەم شونەدا خۆم بێم!!!!!!

پەند و نامۆژگارییەکانی ئەم چیرۆکە:

- نەك مەرۆڤەكان، بگرە پەنجەکانی دەستیش وەک یەك نین، بۆیە دەبێ
یەكتری قبوڵ کەین بە جیاوازییەکانیشمانەو.
- نابێ مەرۆڤ لە ژياندا خۆسەپینەر و دیکتاتۆر بیت، چونکە ھیچی
لێ سەوز نابیت.
- پێیستە مەرۆڤ ڕێژ لە جیاوازییەکان و جیاتاکییەکان بگرێت.
- ھەر کەسێك سنووری خۆی ھەیە، مەرۆڤ تا نەو شونە ئازادە کە
سنووری کەسیکی دیکە نەبەزاندیت.

-
-
-

چيرۆكى

(۱۵)

دابه شکردنى عەقل و رەشت

لە ناو جەرگەى بازاردا، پياوئىك و ژىئىك بۆ بە دەمەقالييان، پياوئەكە بىئ
شەرمانە بە ژنەكەى گوت: كاتى عەقلىيان دابەش كرد، تۆ لە كوئ
بوويت؟!!!!
ژنەكەش گوتى: مەن خەرىكى دابەشکردنى رەشت بووم، بەلام تۆم لەوئ
نەدەيت!!!!

پەند و نامۆژگارىيەكانى ئەم چيرۆكە:

- نايى جياوازى بىرو را، يان راجيايى، بىيئە ھۆكارىك بۆ يەكتر
شكاندن.
- ھەلە بە ھەلە چارەسەر ناكەرت، بۆيە مەروفي ژىر، ھەلە بە چاكە
راستەكاتەو.
- پىويستە مەروف سەنورى خوى نەبەزىيئەت، چونكە ھەر كارىك
كاردانەوئەيەكى ھەيە.
- تا بىكرىت مەروف دەمەقالى و جەدەل نەكات، چونكە جگە لە بوغز و
قىن و ناخۆشى و دووبەرەكى، ھىچى دىكەى لى سەوز نايئەت.
- ئەركى زمان بىرىندارکردنى ھەستى خەلك نىيە.

چیرۆکی

(١٦)

دایکینکی درۆزن و زردایکینکی راستگۆ

مندالەکه هه‌شتان ته‌مه‌نی هه‌شت ساڵ بوو، که دایکی مرد!!!
دواتر باوکی، ژنیککی دیکه‌ی هه‌نایه‌وه، پوژژیک له کۆپه‌که‌ی پرسى:
جیاوازی چیه له نیوان دایکی مردووت له‌گه‌ڵ دایکی نیستات؟
مندالەکه‌ش به دڵسافییه‌وه وه‌لامی دایه‌وه: دایکه راسته‌قینه‌که‌م درۆی
له‌گه‌ڵ ده‌کردم، به‌لام نه‌م دایکه نویه‌م راستگۆیه له قسه‌کانیدا.
باوکی سه‌ری سوپما وگوتی: ده‌توانی بۆم بسه‌لمینی؟
مندالەکه گوتی: کاتى یاریم ده‌کرد و دایکم تووچه ده‌بوو، ده‌یگوت:
ئه‌گه‌ر به‌گه‌رم نه‌که‌یت و زوو نه‌گه‌رێتیه‌وه ماله‌وه، نانت ناده‌مى.
به‌لام له‌سه‌ر قسه‌ی خۆی نه‌بوو، کۆلان به‌ کۆلان به‌ دوامدا ده‌گه‌را، تا
ده‌یه‌ینامه‌وه بۆ ماله‌وه، دواتر نانی پى دهم!!!
به‌لام نیستا، کاتى یاریی ده‌که‌م، دایکه نویه‌که‌م ده‌لی: نه‌گه‌ر زوو له
یاریکردن نه‌گه‌رێتیه‌وه ماله‌وه، نانت ناده‌مى!!
وا له‌ دوێنى وه‌ نانم نه‌خواردوه!!!!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى نەم چىرۇكە:

- بەپاستى ھىچ كەسنىڭ ناتوانى كەلگىنى دايىك پىركاتەۋە و بىيىتە جىگىرەۋەى نەۋ.
- باۋك لە مائەۋە بەرپىرسى يەكەمە، بۆيە دەيى بزانى لە مائەۋە چى دەگوزەرى!!
- مىندال، ۋەك كاغەزى سىپى وايە، بۆيە ۋەك گەۋرەكان شتى شاراۋە نازانى و ھەمىشە شتى بن بەرى، دىنىتە سەر بەرى!!!
- زىرپدايكەكان بە دلپەق ناسراۋن، بۆيە دەيى بەخۇياندا بچنەۋە و بزانن نەۋەى نەمىرۇ دەچىنن، بەيانى دەچنەۋە!!!

-
-
-

چىرۆكى

(۱۷)

زىرى بە گەورەيى و بچووكى نىيە

لە يەككە لە دېھاتەكان، دايكىك لە گەل مندالە بچووكەكى، ويستى بەرەو شار بېچىت، بۆيە سواری بارەلگىرەك دەبن، لە پى، بارەلگىرەكە لە ناو تۆنلەك عاسى دەبى، شۆفىرى بارەلگىرەكە چەندى بىرى كردهو، نەيزانى چۆن لە تۆنلەكە رزگارى يىت!!!

ناچار، دىتە خوارەو و بىر لەو دەكاتەو بارەكەى يىتتە خوارەو، تاكو لەو كىشەيە رزگارى يىت.

بەلام ئەو مندالە بچووكەى كە لە گەل دايكى دابو، بىرۆكەيەكى بۆ ھات و گوتى: دايە... دايە، پىيەكى ئاسانترە بە خەيالدا ھات! ئەگەر كارى پى بكرىت ئەو پىرىست بەو ناكات بارى بارەلگىرەكە بىھىننە خوارەو!!! بەلام دايكى مندالەكە گونى پى نەدا.. چەند جارنك دووبارەى كردهو، كەچى سوودى نەبوو!! ناچار پۆيشتە لاي شۆفىرى بارەلگىرەكە وگوتى: ئەگەر تۆزىك ھەوا لە تايەكانى بارەلگىرەكەت دەرىنى، تۆزىك نەوى دەيىت و لەم كىشەيە رزگارت دەيىت.

شۆفىرەكەش، بە بىرۆكەى ئەو مندالە سەرسام دەبى!! بۆيە يەكسەر بە گونى دەكات و لەو كىشە وگرفتە رزگارى دەبى!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- ژىرى بە گەورەيى و بچووكى نىيە، بۆيە نابى گەورەكان، پرا و بۆچوونى بچووكەكان پشتگوى بخەن.
- ھىچ كىشەيەك بى چارەسەر نىيە، بەلام پىۋىستە بە دواى چارەسەرنى كىدا بىگەرپىن، كە ئاسانتەر و خىراتر بىت.
- گرنيەك كە بە دەست بىكرىتتەو، نابى بە ددان بىكەينەو.
-
-
-

چىرۆكى

(۱۸)

بىر يارىكى ھەلە

خاۋەنى كۆمپانىيەكى بىناسازى، چوار كرىكار دەبات بۇ ئىش، سىڭ لەو
كرىكارانە، كەسانى تەمبەل و ساختەچى بوون، بۆيە ھەر كە خاۋەنكار
دەرۆيشت و لە پىش چاۋ ون دەبوو، ئەو سىڭ كرىكارە ساختەچىيە پالايان
دەدايەۋە و بە نۆبەت لىنى دەنووستن!!

ھەر كاتى بىشان زانباۋايە كە خاۋەنكار دىتە سەر كارى خۆى، ئەوا گورج
و گول و توندوتول ھەلدەستان كاريان دەكرد و وايان نىشان دەدا، كە لە كار
و كەسابەتدا، كەس ناتوانى شان لە شانى ئەوان بدات!!!!

ھەرچى كەسى چوارەم بوو، كەسىكى تا بلىنى نان ھەلال و دەستپاك و
رەنجكىش بوو! ھىچ فرت و فىلىكى نەدەزانى، بۆيە خاۋەنكار لەۋى بوايە
يان لەۋى نەبوايە، ئەو ھەر بە رىكويىكى ئىشى خۆى دەكرد!!!

رۆژىكىيان، ئەو كرىكارە ھىندە كارى كردبوو، بىڭ ئەندازە شەكەت و
ماندوو بوو بوو! بۆيە رىستى پشۋويەك بدات و كەمىك بىھەسىتەۋە، بەلام
زۆرى پىڭ نەچوو، خاۋەنكارەكە ھات و بىنى يەكىك لە كرىكارەكانى پراكشاۋە
و پالدايتەۋە!!

خىرا پۆيشت بۇ لاي و لىنى پرسى: خىرە خەوتۋوى؟!!!

ئەۋىش گوتى: قورىان زۆر شەكەت و ماندووم!!!

خاوەنکارەکه لە دڵی خۆیدا گوتی: باشە ساختەچی، شەرت ییت، کۆتا
 پۆرت ییت!!!
 ئیوارێ، کاتی دەستەلگرتن لە کار، خاوەنکارەکه پارەى کرێکارەکانى دایە
 دەستیان و بە کرێکارە پەنجکیش و نان حەلālەکەشى گوت: ئەمڕۆ کۆتا
 پۆرتە، لە بەیانیهوه نابێ بیتهوه سەر کار، چونکه کرێکارێکم ناوی ییتە
 ئێرە پالداته!!

پەند و نامۆژگارییهکانی ئەم چیرۆکە:

- نابێ مڕۆف تهننگ به تاريکیهوه بنیت!
- دەبێ بەرپۆهەر، هێندە وشیار ییت، فێلی لێتەکرێت و دەستخەرۆ
 نەکرێت.
- نابێ مڕۆفی ژیر حوکم لەسەر پوالت بدات، بەلکو پێوستە لە
 کارەکانیدا وردبین ییت و بتوانی کەسەکان بخوێنیتەوه، ئینجا بریار
 لەبارەیانەوه بدات...

-
-
-

چىرۇكى

(۱۹)

سې گەنجى فەشەكەر

سې گەنجى فەشەكەر، راھاتبون ھەموو پۇژى دەچونە چايخانەيەك،
فەشەيان بە چايچى چايخانەكە دەکرد!!!
پۇژىك بېرىياندا چىتر فەشە بەر كابرايە نەكەنەوہ!
بۆيە ھەستان چونە لای چايچىيەكە و پىيان گوت: لەمرۆ بەدواوہ
بېرىارمان داوہ پىت رانەبۆرىن و فەشە و گالتەت پى نەكەينەوہ!!!!
كابراى چايچىش گوتى: مادام ئىوہ ھىندە پياون، منىش چىتر چلکاوى
ژىر پىالەكان دەرخواردتان نادەم!!!!!!

پەند و نامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

- ھەر كارىك، كاردانەوہيەكى ھەيە، بۆيە دەبىي مەرۇف كارى چاكە
ئەنجام بەدات، بۆ ئەوہى كاردانەوہكەيشى ئەرىنى يىت و سودى ھەيىت
نەك زيان.
- نابى مەرۇف ھەر خۆي پى زانا يىت و پىي وايىت خەلكى دىكە گىل
و نەفامە، چونكە زۆر جار ئەمە پىچەوانە دەيىتەوہ، ھەر وەك ئەم
بەسەرھاتە.
- نابى مەرۇف ھەستى ھىچ كەسلىك بىرىندار بىكات.

چیرۆکی

(۲۰)

شوانیکی دەستپاک

جارێکیان چەند رێبوارێک، کە برسییتی زۆری بۆ هێنابوون، لە پێگەدا
شوانیکیان بینی، خەریکی لەوەپانندنی مەرەکان بوو. بە بینینی شوانەکە
خەنی بوون، بۆیە بە دەرفەتیان زانی داواى لى بکەن کە مەرێکیان پى
بفرۆشیت، بۆ ئەوەى سەرى بپەن و لە برسییتی رزگاریان بێت.
هەستان چوونە لای شوانەکە و داواى سلا و چاکی و چۆنى.. گوتیان:
تکایە مەرێکمان پى بفرۆشە، برسییتی زۆری بۆ هێناوین!!
شوانەکە گوتى: بپۆرن، من شوانم، خاوەنى مەرەکان نیم!!
هەر بۆیە لە دەسلەتم دا نییە مەرەکان بفرۆشم!!!
رێبوارەکان گوتیان: قەیدى ناکات! مەرێکمان پى بفرۆشە و پارەکەیشى
ببەخەرە گیرفانتەوه، خۆ کەس لێرە ناتبینیت و کەشیش پێى نازانیت، کاتى
گەراییەوه ناوایى، بە خاوەن مەرەکان بلى: گورگ خواردى!!!
شوانەکە گوتى: راستە نیتى خاوەنى مەرەکان لێرە نییە، بەلام (خوای)
خاوەنى مەرەکان لێرە و دەمبینیت و دەزانى، بۆیە لە ترسى خوا، ناپاکى لە
خاوەن مەرەکان ناکەم و خۆم پووێش و شەرمەزاری دنیا و قیامت
ناکەم!!

پەندە و نامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە

● نەبى مالى دۇنيا، خۇمان لە بىر بىاتەو.

● دەبى مەرۇف لە كارەكانىدا دەستپاك بىت و ھەرگىز توخنى ناپاكى
نەكەوت.

● مەرۇفى دەستپاك، ھەم لای خۇدا، ھەمىش لای خەلكى، پىزدار و
خۇشەويستە.

● نەبى بۇ پارە و پوول و سەرۋەت و سامان، مەرۇف فىل لە خۇى بكات
و ناپاكى لە ئەمانەت بكات.

● پىويستە مەرۇف لە ژياندا ھەمىشە راستگۇ بىت و پەنا نەباتە بەر درۇ
كردن.

●
●
●

چیرۆکی

(۲۱)

شیر و خەت

لە ژاپۆن (يابان)، سوپا سالارێك هەبوو، پێش دەستی كردنی شەپ، پارچەیهك دراوی ئاسنی هەڵدەدا یە سەرزەوی، ئە گەر شیر بوا یە، دەيگوت: (سەردەكەوین)، بەلام ئە گەر پرووی پارەكە (خەت) بوا یە، دەيگوت: دەیدۆرینین!!!

ئەوێ جینگەکی سەرسورمان بوو، هەموو جارێ پرووی پارەكە شیر دەبوو. سەربازەکانیش، هەموو جارێ بە گیانی سەركەوتنەو دەچوونە بەرەکانی جەنگ و دواتر لە شەپەکاندا سەردەكەوتن و شکستیان بە دوژمنەکانیان دەهێنا.

لە جەنگەکی گەورەدا، پێش ئەوێ هێرش بکەنە سەر دوژمن، سوپا سالارەكە دراوێکی دەرھێنا و هەڵدایە سەر زەوی، وەك جاران شیر دەرچوو، هەموو سەربازەکان گوتیان: سەردەكەوین... سەردەكەوین... سەردەكەوین!!!!!!
كە چوونە گۆرەپانی جەنگەكە، سەركەوتنیان بە دەست هێنا و گەپانەو نیشتمان.

یەكێك لە ئەفسەرە گەورەکانی سوپا، بە سوپا سالارەكەي گوت: قوربان!
چۆن دەیت چارەنووسی سوپایەك، بە پارچە دراویك بسپیریت؟

سوپا سالارەكەش گوتى: ئەوۋى راستى يىت، ھەردوو لاي دراۋەكە
شېرە!!!!

پەندە و نامۇز گاريەكانى ئەم چىرۇكە:

● گەۋرەتەين ھىز، ھىزى باۋەر و ئىرادىيە، بۇيە ھەمىشە ھىزى ئىرادە
بەسەر ھىزەكانى دىكەدا سەردەكەۋىت.

● سەركەۋەتن يان سەرنەكەۋەتنى ھەر لەشكرىك، تا ئەندازىيەكى زۆر
پەيۋەستە بە سەرۋەكەۋە، ئەگەر سەرۋەك، كەسكى و رەبەرز و
ھىممەتبلند و چاۋنەترس يىت، لەشكرەكەشى چاۋنەترس و ھىممەتبلند
و رەبەرز دەبى، بەلام ئەگەر پىچەۋانە بوو، ئەۋا لەشكرەكە
تېكەشكىت.

● پىۋىستە مەرۋف ھەمىشە گەشپىن يىت و تۈۋى گەشپىنى لە كىلگەي
ژياندا برونىت.

●
●
●

چىرۆكى

(۲۲)

چى بېيىت، ئەو دەدورىتەو

پاشايەك، خزمەتكارىكى ھەبوو، خزمەتكارەكە ھەموو پۇژى
چىشتى بۇ لىدەنا، بەلام ئەو، بە شىۋىيەكى توند و ناشىرىن
ھەلسوكەوتى لەگەلدا دەكرد و لەگەلى توند و رەق بوو..

پاشا، ماۋىيەكى زۆر لەسەر ھەلسۆكەوتە توندەكەى بەردەوام بوو،
بەلام دواجار، دلى بە خزمەتكارەكەى سووتا و برىارى دا ھەلسوكەوتى
خۆى بگۆرپت.

بۇ ئەم مەبەستەش بانگى كرد و پىي گوت: برىارم داۋە لەمەودوا بە
جوانى رەفتارت لەگەلدا بكم.

خزمەتكارەكەى گوتى: باشە ئەگەر ناننى نىۋەرۆ كەمىك تاخىر بوو،
ناكەى بە ھات و ھاوار و بەسەرمدا نايقىرپىت؟

پاشا گوتى: نەخىر.

خزمەتكارەكە گوتى: ئەدى ئەگەر قاۋەكەت تۆزىك سارد بىت، ناي

دەى بە دەم و چاۋم دا؟

پاشا گوتى: نەخىر.

خزمەتکارە کە گوتی: ئەگەر کەبابە کەت بە دڵت نەبێت، لە مووچە کەم
 کەم ناکەیتەو؟
 پاشا گوتی: نەخێر.
 خزمەتکارە کە گوتی: کەواتە منیش لەمەودوا تف لە شۆرپای تۆ
 ناکەم!!!!

- پەند و نامۆژگارییەکانی ئەم چیرۆکە:
- مەرۆف چی بچینی، ئەو دەدوریتەو، ھەروەھا کاری ناشیاو،
 کاردانەوێ ناشیاوی لێ دەکەوێتەو.
 - توندوتیژی، جگە لە توندوتیژی، ھیچی دیکەی لێ سەوز نابێت.
 - پیشینان فەرمووین: گەورە ئاو دەرژینی، گچکە، پیی لێ
 دەخشی.

-
-
-

چیرۆکی

(۲۲)

قهیسی فروش

کابرایه کی عه‌ره بانچی، له‌سه‌ر جاده قه‌یسی ده‌فروشت و هاواری ده‌کرد
قه‌یسی، قه‌یسی، قه‌یسی... کیلو‌ی به‌هه‌زاره و ناوکه‌که‌یشی به‌دوو هه‌زاره؟
کابرایه که به‌لایدا تیپه‌ری و پی‌ی گوت: شه‌وه بوچی خودی قه‌یسی به‌
هه‌زاره، به‌لام ناوکه‌که‌ی به‌دوو هه‌زاره؟

کابرای عمره بانچیش گوتی: ده زانی بوو، چونکه ناوکه که ی عه قل زیاد ده کات!!!

کابراش کیلویہ کی کپری و چوولہ و لاوہ خہریکی شکاندن و خواردنی
ناوکہ کھی بوو!!

له پر به خوی گوت: باشه بۆچی من قه یسییه کم نه کړی، هم
قه یسییه کم ده خوارد، هم مېش ناوکه که ی؟!!!!

یہ کسہر ہاتھ وہ لای قہیسی فروشہ کہ و پیسی گوت: بوچی منت
ہہ لخہ تاند؟ بہس ناو کہ قہیسیست دامی و بہ گرانتریش؟

قهیسی فروشه کهش گوتی: نهی نه مگوت عقل زیاد دهکات!!!

پەندە و ئامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە:

- نابی مەرۇف ھېچ كارىك ئەنجام بەدات، تاكو بە وردى بېرى لېنەكەتەوہ
و لایەنە باش و خراپەكەنى ھەلنەسەنگینیت.
- نابی مەرۇف خوشباوہر بیت و بە ھەموو دەھۆلېك ھەلپەرېت.
- ئەگەر مەرۇف فېل لە خۆى نەكات، ئەستەمە فېلى لى بکرىت.
-
-
-

چیرۆکی

(٢٤)

متمانه به خوبوون

کچینکی تهمەن (١٥) سال، دهچیتە مارکیتیک و ئیزن له خاوهنی مارکیتەکه وەردهگرێ و پیتی دەلی: ئەگەر ئیزنم بەدیت تەله فۆنیک دەکەم، ئەویش دەلی فەرموو.

کچەکش بەژنی کورت بوو! چوووە سەر مێزیک له ژێرەوی کابینەیی تەله فۆنەکه و ژمارەیی تەله فۆنەکهیی له گیرفانی دەرھینا، ئەم دیمەنە سەرنجی خاوهنی مارکیتەکهیی ڕاکێشا و بە وردی گوێ له قسەکانی ڕاگر.

کچەکه گوتی: ئەلۆ گەرەم، دەتوانم له ناو باخچەکەت کار بکەم و گژ و گیای ناو باخچەکەت خاوەن بکەمەوه؟
ژنەکش وەلامی دایەوه و گوتی: نەخێر، کارگەرێکم هەیە، ئەو کارەم بۆ دەکات.

کچەکش پیتی دەلی: نامادەم بە نیوەی کرێی ئەو، کارەکەت بۆ بکەم.
خاوەن کارەکش دەلی: من له ئیشی کارگەرەکەم ڕازیم و نامەوێ بیگۆڕم.

کچەکه هەر سوور دەیت له سەر داواي خۆی و پیتی دەلی نەك هەر باخچەکەت، بەلکو پیش دەرگای ماله کەشت پاک دەکەمەوه.

ديسان خاۋەن كارەكە بە نەخىر ۋەلامى دەداتەۋە.

كېچەكەش زەرەدەنەيەكى دەكات و تەلەفۇنەكە دادەخات!!!

خاۋەنى ماركىتتەكە، سەرى لەم كېچە سۈرۈدەمىنى و لىنى دەچىتە پىشەۋە و پىنى دەلى: زۆر سەرسام بووم بە تۆ! كە ھىندە ۋرەت بەرزە و بېروا و متمانەت بە خۆيە، ھەز دەكەم لای من كار بىكەيت، كېچەكەش ۋەلامى دەداتەۋە و پىنى دەلى: سوپاس خاتوون، من كارىكارى ئەو خاۋەن كارە بووم، كە ئىستا بە تەلەفۇن قىسم لەگەلدا دەكرد، بەلام وىستم خۆم تاقى بىكەمەۋە و بزانم خاۋەن كارەكەم تا چەند لە ئەداى كارى من پازىيە و بېروا و متمانەى بە من ھەيە!!!!

بەند و نامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- ئەگەر مەرۇف لە كارەكەيدا راست و دروست و دلسۆز يىت، لای ھەموو كەسىك خۆشەويست دەيىت و پىزى لى دەگىرىت، بۆيە كورد وتەنى: (پالەى خۆت بە، خۆشەويستى خەلك بە)!!!!
- ئەۋەى حىسابى پاكە، لە موخاسەبەكردن بىپاكە.
- پىنويستە مەرۇف جار بەجار خۆى ھەلسەنگىنىت، تاكو عەيارى خۆى بزانىت.

- بېروا و متمانە بەخۆبوون، مەرجى سەرەكىى سەرکەوتنە.

-
-

چیرۆکی

(۲۵)

نیشتمانیپەرۆری

سوپایەکی داگیرکەر، بە مەبەستی داگیرکردن، هێرشى بردە سەر شارێك. لەشكرەكە بەرەو شارەكە كەوتە پێ و جاسوسەكانى خۆى ناردە دەرووبەرى ئەو شارە، بۆ ئەوەى زانیارى لەسەر شارەكە كۆبكەنەوه!!!! جاسوسەكان، لە قەراغ شارەكە، پیرەمێردێك و گەنجێكیان بینی، خەریكى دارکردن بوون!

چونە لای پیرەمێردەكە و داویان لێكرد كەوا بێتە چاوساغ و پێنیشاندەریان و زانیارى تەواو لەسەر شارەكەیان و ژمارەى سەربازەكانى ولاتەكەیان بداتى، بۆ ئەوەى شارەكەیان داگیر بكەن، لە بەرامبەر ئەم كارەشدا، پاداشت دەكرێت!!!! پیرەمێردەكە گوتى: بەسەرچاوا، ئەو كارەتان بۆ دەكەم، بەلام مەرجێكم هەیە!!

گوتیان مەرجەكەت چییە؟

پیرەمێردەكە گوتى: مەرجەكەم ئەوەیە، ئەم گەنجە بكوژن، بۆ ئەوەى نەبێتە شاھێد لەسەر قسەكانم. ئەوانیش گوتیان زۆر باشە.

يەككە لە جاسووسەكان، دەستی دایە شمشیرەكەى و سەرى ئەو گەنجەى
پەراند و خوێنى ئالى پڑايە سەر زەوى!!
پیرەمێردەكە، بە جاسووسەكانى گوت: ئایا دەزانن ئەوێ كە كوشتان كى
بوو؟

گوٲيان ئیمە نازانین، تۆ باشتەر دەزانى!!!
پیرەمێردەكە گوٲى: ئەو گەنجە، كۆرە خوشەویستەكەم بوو! دەویست
بەر لە من بكۆژریت، چونكە لەو دەترسام، بىكوژن، ئینجا دواى كوشتنم،
كۆرەكەم ناچار بكەن كەوا زانیاریتان بداتى و بێتە جاسووس و
رێنیشاندهرتان!!

بۆیە كوشتنى كۆرەكەم پى خوشتر و باشتەر بوو، ئەوێك بێتە جاسووس و
نیشتمانەكەى بە ئیو بفرۆشیت!!!

جاسووسەكان گەپانەو لە لای سەركردهكەیان و پیرەمێردەكەیان جیهیشت، كە
لەسەر لاشەى كۆرەكەى وەستابوو!!

كاتى گەیشتنە لای سەرۆكەكەیان، بەسەرھاتى خوٲیان و ئەو پیرەمێردەیان
بۆ گێپرایەو!!

سەرۆكى سوپایەكەش گوٲى: پێوستە دەستبەجى پاشەكشى بكەین و
بگەپێنەو و لاتى خوٲمان، چونكە گرتنى ئەم شارە نەستەمە، مادام
باوكەكان لەپێناو ئەم شارەدا، نامادەن كۆرەكانیان بیکەنە قوربانى، ئیمە
ناتوانین داگیرى بكەین.

پەندە و نامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە:

• دەپى بەرژەۋەندى نەتەۋايەتى و نىشتەمانى، بخرىتە بەرايى بەرژەۋەندى كەسىيەۋە.

• بەھاي نازادى گرانە، ئەو مىللەتەى نازادى و سەرفرازى دەۋى، دەپى نامادە يىت لە پىناۋ نازادى و سەرىەخويىدا قوربانى بدات، بۆيە لەمبارەيەۋە شاعىر دەلى: (دارى نازادى بە خويىن ئاۋ نەدرىت، قەت بەرناگرىت، ھەروەھا دەلى: (مردن لە رپى نىشتەمان يىت، سەد ژيانى بە قوربان يىت)، ھەمدىس دەلى: (پى نايى بۆ شەھىدانى ۋەتەن شىۋەن و گرىن، نامرن ئەوانە، وا لە دلى مىللەتان دەرژىن).

• ھەمىشە داگرىكەران لە رپى تابورى پىنجەم و جاسۋوسەكانىيەۋە توانىۋىانە گورزى خويان بوەشىنن!!

• داگرىكەران ھەمىشە لە رپى پارەۋە ھەۋلىان داۋە كەسانى خۇفروش بىكرن.

• سەركردەى وشيار، دەپى تەھنگ بە تارىكىيەۋە نەنىت و تا شوين پى خۇى نەبىنىت، لە خۇرا ھەنگاۋ نەنىت.

•
•
•

چیرۆکی

(۲۶)

کێ گە مژمیه؟

مندالێکی بچووک چوو ناو سەرتاشخانەیکە.
خاوەنی سەرتاشخانەکە، بە ھاوڕێیەکی گوت، کە ئەو پۆژە لەوێ
دانیشتبوو: ئەم مندالە گە مژمترین مندالی سەر زەویە!!!
چاوەڕێ بە، ئیستا بۆت دەسەلمینم.
خاوەنی سەرتاشخانەکە، (۱) دۆلاری کردە ناو دەستیکی و (۲۵) سەنتیشی
کردە دەستەکی دیکە.
بە مندالەکی گوت: کامیانت دەوێ بۆ خۆتی ببە!!
مندالەکە، (۲۵) سەنتەکی ھەلبژارد و لێی دا و پۆشت!!
خاوەنی سەرتاشخانەکە گوتی: ئەم مندالە ھێندە گە مژمیه ھەموو جارێ
ھەر (۲۵) سەنتەکە دەبات!!!
ھاوڕێیەکی چوو دەروە، سەیر دەکات مندالەکە، بەو (۲۵) سەنتە، نایس
کرنمی کرپو و خەریکی خواردنیەتی!!!
خۆی لە مندالەکە نزیک کردووە و پیتی گوت: دەمەوێ بزانم بۆچی
ھەمیشە (۲۵) سەنتەکە ھەڵدەبژێری و دۆلارەکە ھەڵنابژێری؟!!!!
مندالەکە گوتی: ناخەر ئەگەر دۆلارەکە ببەم، یارییەکی کۆتایی دیت و
گەرپێکی دیکە پارەم ناداتی!!!!

بۆيە دەلّين: (گەمژە پاستەقینه ئەو كەسەيە، كە كەسانى ديكە بە
گەمژە بزائيت).

پەند و نامۆزگاريەكانى ئەم چيرۆكە:

- نابى مروف هيج كەسيك بە گەمژە بزائيت، چونكە بە گەمژەزائينى
خەلك، نيشانەى ئەويە، كە خۆى گەمژەيە.
- مروفى ژير ئەو كەسەيە فيلى لى نەكرت.
- نابى مروف، بە چاوتكى كەم سەيرى كەسانى كەم تەمەن بكات،
چونكە زۆر جارى وا ھەبوو كەسيكى بچووك لە كەسيكى گەورە،
ژيرتر و عاقلتر بوو، ھەر بۆيە دەلّين: (ژيرى بە گەورەيى و بچووكى
نەيە).

-
-
-

چیرۆکی

(۲۷)

کێشه‌ی دوو برا

کێشه‌ی دوو برا له ولاتی عه‌ره‌به‌ستانی سه‌عوودی، هه‌مووانی تووشی
شۆك كرد!!

کێشه‌ی نه‌و دوو براهه‌ به‌م شۆمه‌یه‌ بوو: له‌ ولاتی سه‌عوودییه‌، کێشه‌یه‌ك له‌
نیوان دووبرا پرووی دا!

یه‌كێك له‌و دوو براهه‌ ناوی (حێزان) بوو، ته‌مه‌نی له‌ سه‌رووی هه‌فتا
سالییه‌وه‌ بوو، کاتێ له‌ دادگا، له‌ به‌رده‌م دادوهر فرمیسه‌ك له‌ چاوه‌کانی
ده‌هاتنه‌ خواره‌وه‌ و به‌ گریانوه‌ کێشه‌ی خۆی بۆ دادوهر باس ده‌کرد.
جا ده‌بی گریان و فرمیسه‌که‌کانی نه‌و پیاوه‌ به‌سالاچووه‌ له‌سه‌ر چی
یه‌یت؟!!!

نایا مندا له‌کانی له‌گه‌ڵ خراپ بوون؟
یاخود براهه‌ی پارچه‌ زه‌ویه‌کی لی داگیر کردبوو؟
یان له‌سه‌ر میرات و... تاد.

نه‌خێر کێشه‌ی نه‌و دوو براهه‌ له‌سه‌ر هه‌یچ یه‌كێك له‌وانه‌ی سه‌ره‌وه‌ نه‌بوو!!
به‌لكو کێشه‌ی نه‌و دوو براهه‌ له‌سه‌ر نه‌وه‌ بوو، هه‌ر یه‌كێك له‌و دووبراهه‌
ده‌یوست دایکه‌ پیره‌که‌ی لای نه‌و ییت و له‌ ژێر چاودیژی نه‌و داییت!!

شایانی ناماژەپێدانه، ئەو پیرە دایکە، هیچ مائ و مولکێکی نەبوو، کە
 بۆ خاتری مائ و مولکی ئەو، ئەم دوو بڕایە بییت بە شەریان!!!
 دایکی ئەم دوو بڕایە، لای (حێزان)ی کۆرە گەورەکەیی بوو، کۆرە
 بچوو کەکەیی، هەستا چوو لای (حێزان)ی برا گەورەکەیی و پێی گوت: برا
 خۆشەویستەکم، تا ئێستا دایکمان لای تۆ بوو و بە چاکی خزمەت
 کردوو، ئێستاش تۆ چوویتە تەمەنەو و کاتی ئەو هاتوو ئیزنم بەدی
 ببەمە لای خۆم و بەختی بکەم!!
 بەلام حێزانی بڕای، ئەم داواکارییە پەت کردوو و پازی نەبوو
 دەستبەرداری بەختکردنی دایکی بییت!!!!
 بۆیە بۆ بە کێشەیان و ناچار بوون کێشەکەیان بڕە دادگا و چوونە
 بەردەم دادوەر، دواي چەند دانیشتنیک، هەردوو برا سووربوون لەسەر ئەو
 کە دەبیست دایکی لە ژێر چاودێری ئەو داییت!!
 دواچار دادوەر بڕیاری دا کە دایکیشیان لە دادگا نامادە بیست، بۆ ئەو
 بزانیست پرای ئەو چییە و ئەو چ بڕیارێک دەدات!!!!
 لە پۆژی دیاریکراودا، دایکی ئەو دوو کۆرەیان هێنا و لە بەردەم دادوەر
 نامادە بوو، کە کێشی لە ۲۰ کیلو تیپەری نەدەکرد!!
 دادوەر لە دایکی ئەو دوو کۆرەیی پرسی: دایە گیان هەزرت لێیە لای
 کامەیان بیست، کۆرە گەورەکەت، یان بچوو کەکەت؟
 دایکەکە لە وەلامدا گوتی: کۆرە گەورەکەم چاوی راستەم، کۆرە
 بچوو کەکەشم چاوی چەپەم!!!

لەو کاتەدا فرمیسک بە چاوەکانی دادوهرەکەدا هاتە خوارەوه و ناچار بوو،
خۆی بریاری یەکلاکەرەوه بدات و بریاری دا، کە ئەو دایکە بەسالاًچووه لە
ژێر چاودێری کۆرە بچووکەکەیی داییت، چونکە کۆرە گەورەکەیی چووەتە
تەمەنەوه و ناتوانی وەک پێویست خزمەتی دایکی بکات.

جا لەو کاتەدا، کۆرە گەورەکەیی وەک مندال لەبەردەم دادوهر دەگریا، لە
ناهی ئەوهی چیتەر ناتوانی خزمەتی دایکی بکات!!!

شاخۆ دەبی ئەم دایکە، ئەم کۆرپانەیی چۆن پەرورەدە کردییت، کە بەم
شیوەیە کێرپکێ بکەن بۆ ئەوهی خزمەتی بکەن و بەخێوی بکەن!!!!!!

پەند و نامۆژگارییەکانی ئەم چیرۆکە:

- مەرۆف لە زیاندا چی بچینییت، ئەوه دەدوریتەوه.
- بەهەشت لە ژێر پیتی دایک دایە، بۆیە هیچ کام لەم دوو کۆرە
نەویستوو بەهەشت لە دەست خۆیان بدەن.
- پێویستە مەرۆف وەک دادوهرەکە لە بریارداندا دادپەرور بییت.
- دایک پێویستە وەک ئەم دایکە بییت و جیاوازی لە نێوان مندالەکانیدا
نەکات.

-
-
-

چیرۆکی

(٢٨)

مامۆستای ژێر

لەناو پۆلەكەدا بۆقێك قیرە قیرێ دەکرد!!!
مامۆستا گوتی: دیار، ئەم بۆقە لە پۆلەكە ببە دەرەوه!!
دیار گوتی: مامۆستا، بەیارمەتیت، من لە بۆق دەترسێم!!!
مامۆستا گوتی: ئاری، تۆ هەستە ئەو بۆقە ببە دەرەوه!!
ئەویش گوتی: مامۆستا، ببۆرە. منیش لێی دەترسێم.
مامۆستا ھاتە پێشەوه و پرووی لە قوتابییان کرد و گوتی:
منداڵەکان... کێ لە بۆق ناترسیت؟
لە ناو ھەموو قوتابییهکان، تەنیا ئازاد گوتی: مامۆستا، بەیارمەتیت،
من لێی ناترسێم.
مامۆستاش گوتی: ھەستە کتێبەکانت ھەلگرە و لەم پۆلە برۆ
دەرەوه!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- مەرۇقى ژىر، دەبىي ھۆكارى سەرھەلدىنى ھەر كىشەيەك بدۆزىتتەو،
ئىنجا چارەسەرى بىكات.

- مەرۇقى ھۆشمەند دەبىتەت بىتوانى بەرامبەر خۇي بخوئىتتەو.

- نابى مەرۇقى ھىندە سادە و ساويلكە بىت، نەبىنى خۇي رادەستى
كەسانى دىكە بىكات.

- مەرۇقى ياسا شكىن و سەرىنچىكار، دەبىي سزاي خۇي ۋەرىگىرت.

-

-

-

چیرۆکی

(۲۹)

لە کاتی توورەیی بریار مەدە

دایکێک دەڵێ: پۆژێک کەم زوو لە قوتابخانە گەرایەوه، گۆتم خێرە
کەم، بۆچی زوو هاتییهوه؟

کەم کەم خەریک بوو دەگرایا، لە تار تازاری سکی!!!
چەندی بووم شێلا، سوودی نەبوو، هەستم کرد سکی کەمێک ئاوساوه!!
کەم کەم چەندین جار هاواری دەکرد و دەگوت: دایە گیان بەرگە ی نەم
ژانە ناگرم، خەریکە شێت دەبم!!!

منیش تەلەفۆنم بۆ باوکی کرد و بردمانە نەخۆشخانە!
دوای ئەنجامدانی هەندێ پشکنین، دکتۆرەکە هەوایی پێداين کە نەم
کەم دوو گیانە؟

من و باوکی، بەم هەوایی حەپەساین!!
گۆتمان دکتۆر گیان، نەم کەم هێشتا شووی نەکردوو، چۆن دوو گیانە؟
دکتۆرەکە گۆتی لە ئەنجامی پشکنینەکاندا ئاوا دەرکەوتوو کە دوو
گیانە!!!

بردمانەوه مالهوه، هەر هەموومان زۆر لێی توورە بووین، باوکی و بڕاکە ی،
تێر و پڕ لێیان دا، منیش زۆر سەرنەشتم کرد و پێم گوت بەس بێی چیت
کردوو؟

ئەو كچە لە تاو ئازارى سكى و ئەو ھەموو لىدانە، ھەر دەگريا و دەيگوت: سوتىد بەخوا ھىچم نەكردوو، دايە... بابە، تىكايە بىروام پى بىكەن!!! بەزەيىتان بەمندا يىتەو.. خەرىكە دەمرم!!

سوتىدتان بۆ دەخۆم كە ھىچ كەسك دەستى لىتەداوم، تۆ خوا دايە گيان بىروام پى بىكەن!!!

منىش دەمگوت: شاخ خۆزگە پىش ئەم پرووداوە مردبام، تاكو كچەكەم بەم حالە نەديتبايە!!!

كچەكە ھەر دەگريا، باوكى و براى، دىرەندە ئاسا كەوتىبونە گيانى و ھەر لىيان دەدا وگوتيان: خۆ تۆ ھەزرىتى مەرىم نىت بەيى پىاو مىندالت ھەيىت؟ پىمان بلى، كى ئەم كارەى لە گەلدا كردى، دەنا دەتكۆزىن؟

كچەكەش ھاوارى دەكرد و دەيگوت دايە گيان خۆت دەزانى من چ كچىكى داوتىپاك، من لەسەر دەستى تۆ پەروەردە كراوم!!!
باوكى گوتى: تۆ سەگى سەگ، تۆ لە نىمە نىت!!

ھەى بى ناپروو، شەرفت بىردىن، شەرت بى ھەر بىتكۆزم!!!
دووبارە لى داىەو و براىەكەيشى گوتى: ئىستا بە چ پرووېك بچمە لای برادەرەكانم، لە كاتىكدا خوشكەكەم كارى بى پەوشتى نەنجام دايت!!!

دىسان كچەكە ھاوارى كرد و گوتى من دووگيان نىم، بەلام ئەم جارەيان براىەكەى زلەيەكى توندى لىدا و بە قزى راکىشا تاكو بوورايەو!!!!

نىمەش دەرگامان لەسەرى داخست، كاتى كچەكە بەھۆش خۆى ھاتەو، زانى كە برواى پىناكەين، ئىدى خۆى يىدەنگ كرد!!!

چەندىن جار ويستم بە دزى پياۋەكەمەۋە خواردنى بۆ بېم، بەلام
نەدەۋىرام، چونكە پياۋەكەم خەرىك بوو مالىمان بەسەردا بېروخىيىت!!!
لەگەل باۋكى كەۋتمە قسەكردن، گوتىم باشتر واىە ئەۋ كەسە بدۆزىنەۋە و
هەۋلدەين كچەكەمان لە خۆى مارە بكات، بۆ ئەۋەى لەم كىشەيە رزگارمان
بىت.

بەلام باۋكى كچەكە رازى نەبوو، بۆيە خۆى و براى، بېرياراندا كچەكەم
بىكوژن!!!

منىش كە ئەمەم زانى، چووم دەرگام كردهۋە، بىنم ھەر خەرىكى گريانە!
دواتر باۋكى و براى بە چەكەۋە خۆيان كرد بە ژوورەۋە و خەرىك بوو
بىكوژن، كچەكەم دووبارە دەستى بە ھاۋار كردهۋە و گوتى: دايە.. بابە...
كاكە، بەخۋا مەن پاكەم، مەن دووگيان نىم، تەكايە بېروام پى بىكەن!
مەن سكالاي خۆم دەبەمە لاي خا...!!!

منىش زۆر دلم پى سۈوتا و گوت: بەخۋا شتىك لەم كچەكە بىكەن، ئەم
مالە بەجىدىلم و ناگەرپىمەۋە، ھەر ئىستاش دەپى بىبەينە نەخۇشخانە...
كچەكە دووبارە بوورايەۋە، بە پەلە گەياندمانە نەخۇشخانە، بەلام چى
پرويدا...!!!

دۋاى ئەۋەى دووبارە پشكىنيان بۆ كردهۋە، دەرکەۋت كچەكەم دووگيان
نيىە، بەلكو كىسەى ھەبوو، ئەۋ كىسەيە، سكى ئاۋساندبوو!!!!
بەۋ ھەۋالە زۆر خۇشحال بووم.

بەلام دكتورەكەى بە شلەزاۋى ھاتە دەرەۋە، گوتىم دكتور، تۆ خا ھالى
كچەكەم چۈنە؟ دكتورەكە گوتى: بەداخەۋە، بەھۋى نازارەكانىيەۋە گيانى

سپاردوو و مردوو!! بھم قسەيە ئەژنۆم شکا!! باوکی و براکەي دای لە
پرمەي گریان، بەلام نیدی کار لە کار ترازابوو، چونکە ئەوێ کە نەدەبوو
بیکەین، بەرامبەر بەو کچە کردمان!!!!

کچەکەمان نیستا مردوو، بەلام قسەکانی ھەر لە ناو گۆتماندا
دەزینگیتەو، کە دەیگوت: دایە...بابە...کاکە... تۆ خوا بڕوام پێ بکەن،
من دووگیان نیم!!!!

نیستاش پێش خەوتن، بێر لە کۆتا رستەي دەکەمەو کە دەیگوت: من
بێ تاوانم، ئێو ناهەقیتان کرد بەرامبەرم، ئەي خوايە لێم خۆش بە.....

بەند و نامۆژگاریەکانی ئەم چیرۆکە:

- نابی مڕۆف تھەنگ بە تاریکییەو بنیت.
- بەھۆی بڕیاری بە پەلە، مڕۆف دەکەوتتە ھەلە و تەلەو.
- پێوستە ھەموومان بەو دەقە یاسایە کار بکەین کە دەلێت: تۆمەتبار،
بێ تاوانە، تا تاوانەکەي بەسەریدا ساغ نەیتتەو.
- ھەرگیز ھەلە بە ھەلە راست ناکرێتەو.
- ھەندێ ھەلە ھەن، قەرەبوو ناکرێتەو، بۆیە دەبێ بە وریاییەو سەرەدەری
لە گەل پێشھات و پروداوەکانی ژیان بکەین.

-
-
-

چېرۈكى

(۲۰)

وانەى باوكىك بۇ كۈرەكەى

كۈرەك زنى ھىنا و مالى خۇى جياكرەو.
باوكى، چو پىرۈزىيى لى بكات.
گوتى: كۈرەك كاغەزەك و قەلەمەك و مەساحە (پاككەرەو) يەكم بۇ بەيئە!
كۈرەكەى گوتى: باوكە بۇ چىتە؟
باوكى گوتى: تۆ يىيەنە، كارم پىيەنە!
كۈرەكەى بۇى ھىنا.
باوكى گوتى: كۈرەك شتەك بنووسە!!
كۈرەكەى شتەكى نووسى.
باوكى گوتى: دەى بە مەساحەكە بىرەرەو.
كۈرەكەى سىرپىيەو.
باوكەكەى گوتى: دەى دىسان بىنووسەو و بىسەرەو!!
چەند جارەك ئەمەى پى دووبارە كەدەو!!
كۈرەكەى گوتى: تۆ خوا بابەگىان نەيىنى ئەم كارەم پى بلى!!
باوكى گوتى: كۈرەك شىرىنم، ژيانى ھاوسەرگىرى پىيەستى بەم
مەساحەى ھەى، دەى خۆت و خىزانت ئەم مەساحەىەتان بەدەستەو يىت،
ھەر كاتى كارەكى ناشىرىن، يان ھەلۈستەكى ناشىاوت لە خىزانەكەت بىنى،

بیسپرە، ئەویش ھەر كاتى كارىكى ناشيرىن، يان ھەلۋىستىكى ناشياوى لە
تۆ بىنى، بيسپرەتەو.

ئەگەر وا نەكەن، لاپەرەكانى ژيانتان بە چەند رۆژىك پىر دەيىت، ئەو
كاتە سىپنەوھيان زۆر زەھمەت دەيىت!!!!!!

پەند و ئامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

● پياوى گەورە و بە ئەزمون و دونيا ديدە و گەريدە، وەك سىبەر وايە،
مرۇف لە سايەيدا دەھەسيىتەو و ئۆقرە دەگىرت.

● ژيان بەيى ليىوردەيى، دەيىتە ژان.

● ژيانى ھاوسەرگىرى، دوولايەنەيە، بۆ ئەوئى ئەم پىرۆسەيە سەرکەوتوو
يىت، دەيى ھەردوولا ئامادەباشى ئەوھيان تىدا ھەيىت لە پىناو يەكتىرى
قورىبىنى بدەن.

● پىيىستە گەورەكان، بەتايىبەتى دايكان و باوكان بۆ مىندال و نەوەكانيان
دلىسۆز و خەمخۆر بن.

●

●

●

چیرۆکی

(۲۱)

هیممه تبه رزی

چهند کەسیک لێ پردێک دەپەڕینەو، لێ ناکا، دوو کەس لێ پردەکە
کەوتنە ناو پرووباریکی پڕ لێ شەپۆلەو.

هەمووان لێ کەنار پردەکە کۆبونەو، بەشکم بتوانن پزگاریان بکەن،
بەلام شەپۆلەکانی ئاو هێندە بەهێز بوون، نەیاننوانی هیچ بە هیچ بکەن و
لێ ئاست ئەم دیمەنە تراژیدیایە دەستەوستان بوون!

بۆیە هەمووان پێکەو هەواریان کرد: ئێمە هیچمان بۆ ئێوە لێ دەست
نایەت، تکایە چاوەڕوانی ئێمە نەکەن، خۆتان پزگار کەن!!!!

یەکیک لێ دوو کەسانە، هیچ نومییدیکی بە پزگار بوون نەمابوو، بۆیە
دوای مارەیکە کەم، لێ جوولە وەستا و شەپۆلەکانی ئاو بردی و گیانی لێ
دەست دا...!!!

هەرچەند ئەوانی لێ دەرەو وەستا بوون، بەردەوام هەواریان دەکرد: کە کەس
ناتوانێ لێم پووبارە شەپۆلدارە پزگاری بێت، بەلام کابرای دیکە، هەر سوور
بوو لەسەر ئەوێ خۆی بگەیهێتە کەناری پووبارەکە و پزگاری بێت.

دوای بزاف و کۆششێکی بەردەوام، توانی لێ ئاوەکە بێتە دەرەو، بەلام
تا لێ ئاوەکە نەهاتە دەرەو، هەواریکەکانی، نەیانزانن کەسیکی کەپە و
ناگای لێ هیچ قسەیک نەبوو!!!!

لە راستیدا ئەو بۆیە ھێندە بە جۆش و خرۆشەو ھەولێ دەدا خۆی
 ڕزگار بکات، چونکە پێی وابوو ئەوانی دیکە لە دەروە ھانی دەدەن و
 تەشجیعی دەکەن بۆ ئەوێ بە سەلامەتی لە ناو ئاوەکە بیتە دەروە و
 نەخکێ، کەواتە کە ڕەببۆنە کە، ھۆکاری ڕزگار بۆنە کە بوو!!!!!!

پەند و نامۆز گاریبەکانی ئەم چیرۆکە:

- پێیستە مەرۆف لە ئاست ڕەخنە نەرێنییەکانی خەڵک کەر بیت.
- نابێ ئێمە لە ژياندا بێ ئومێد بێن، ئەگەر چى کۆسپ و
 لەمپەرەکانیش زۆر بن و بەرۆکی ئێمە بگرن.
- ئەگەر مەرۆف نەتوانی بیتە گۆل، ھەر ھیچ نەیت با درکیش
 نەیت.
- ھەموو کەسێک خاوەنی ھێزێکی زۆری پەنھان و شاراوێ، بەلام
 پێیستە ئەو ھێزە بدۆزیتەو و لە کاتی پێیست سوودی لیوەر بگرێت.
- ھاندان ھۆکاریکی زۆر گرنگ و کاریگەرە، بۆ پێشخەچرونی مەرۆف
 لە گشت کایەکانی ژياندا.

-
-
-

چیرۆکی

(۲۲)

په‌وشت له ناخی خه‌لکیدا بچینن

مندالێکی ته‌مه‌ن نوو سالان، شووشه‌یه‌کی بچووکی بینی به‌ده‌ست باوکییه‌وه، که پرته‌قالێکی گه‌وره‌ی تیدا بوو!!!

مندالێ که سه‌ری سوپما، بۆیه له باوکی پرسى: چۆن نه‌و پرته‌قاله‌ت خستۆته ناو نه‌و شووشه‌یه‌وه، چونکه سه‌ری شووشه‌ که زۆر ته‌سکه‌؟!!!

مندالێ که هه‌ولیدا پرته‌قاله‌ که ده‌ربه‌یتیت، به‌لام هه‌وله‌ که‌ی ییسوود بوو.

باوکه‌ که، مندالێ که‌ی برده ناو باخچه‌ی ماله‌ که‌یان، ئینجا شووشه‌یه‌کی به‌تالی هینا و به‌ستیه‌وه به‌ دره‌ختێکی پرته‌قاله‌وه و پرته‌قالێکی بچووکی خسته ناو شووشه‌ که‌وه و وازی لیه‌ینا.

به‌تیپه‌ربوونی کات، هیدی هیدی پرته‌قاله‌ که له‌ناو شووشه‌ که‌دا گه‌وره بوو، هه‌تا وای لیه‌ات نه‌توانریت له شووشه‌ که‌دا ده‌ربه‌یندریت.

نه‌و کاته مندالێ که، په‌ی به نه‌ینی گه‌وره‌بوونی پرته‌قاله‌ که‌ی برد و په‌ندیکی باشی لی وهرگرت!! به‌لام باوکه‌ که‌ی، نه‌مه‌ی به‌هه‌ل زانی، تا مندالێ که‌ی فیڕ بکات و پیی بلیت: کوپى خۆم، نه‌وه په‌وشته! نه‌گه‌ر توانیمان به‌ مندالی (په‌وشت)، له ناخی که‌سیکدا بچینین، زۆر ئاسته‌مه به‌گه‌وره‌ی بتوانین نه‌و په‌وشته له ناخیدا ده‌ربه‌ینین، هه‌ر وه‌کو

پرتەقالە كە!! چۈنكى دەرھىنانى ئەستەمە، مەگەر شووشە كە
بشكىندىرت!!!!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

• فېربون لە تەمەنى مىندالى، وەك نەخشە سەر بەرد وايە، بە ئاسانى
ناسرپتەو، بۆيە گوتراو: ئەوئى بە شىرى وەرگرتو، بە پىرى
بەرىنادات!!!

• ئەگەر مۇرۇف سەرى لە شتېك دەرەكەرد، پىۋىستە لە كەسانى لە خۇ
زاناتر پىرسىت.

• بۇ سەلماندى راستىيەكان، پىۋىستە بەلگەى راستەقىنەمان لەبەر دەست
يىت، بۇ ئەوئى زياتر قەناعەت بە كەسانى دىكە بكەين.

• بۇ تىگەيشتن لە شتە سەرسورپىنەرەكان، دەبى گۆمى مەندى
هزرەكانمان بىشلقىنن!!!!

•
•
•

چىرۋىكى

(۳۳)

رېئى و وشتر

رېئىيەك، دىتى وشترىك لى ئاۋ پەريىيەۋە، رېئىيەكە پرسىياري لى
وشترەكە كرد: ئاۋەكە چەند قوۋل بوو؟
وشترەكە گوتى: تا نرىك ئەژنۆ قوۋلە!!!
رېئىيەكە دەستى كرد بە پەريىنەۋە لى ئاۋەكە، بەلام ھىندەي نەمابوو نغرو
بىيىت و لى ئاۋ ئاۋەكەدا بىخنىكىت!!!
دوای ئەۋەي لى ئاۋەكە رىزگارى بوو، بە وشترەكەي گوت: بوۋچى درۆت
لى گەلدە كردم و ھەلت خەلەتەندم؟
ئەي نەتگوت تا ئەژنۆيە؟!!!
وشترەكەش گوتى: با، بەلام تا ئەژنۆي مىن بوو، نەك ئەژنۆي تۆ!!!!
ئىنجا رېئىيەكە پەي بەۋ پاستىيەي برد، كە مەرج نىيە ئەزموونى يەكىك
بۆ يەكىكى دىكە گونجاۋ بىيىت!!!!!!!

پەندە و ئامۇزگار سەكەنى نەم چىرۇكە:

- دەپ مەرۇف وەك خۇي بىر بىكەتە، نەك وەك كەسكى دىكە.
- نابى خۇمان لەگەل كەسكى دىكە بەراورد بىكەن، چۈنكە مەرج نىيە ئەوئى بۇ ئەو گونجاو بىت بۇ ئىمەش گونجاو بىت.
- ئەگەر مەرۇف دووچارى ھەلەيەك بوو، پىنۇستە لۆمە و سەرزەنشتى خۇي بىكەت، نەك كەسانى دىكە.

-
-
-

(५६)

دەلەين: پاشايەك تەوشى نەخۇشەيەكى كوشندە دەيت، بۆيە پيش ئەوئى
بەريئ، ەسيەتئ خۇئ دەئوسيت و داواش لە ەزيرەكانئ خۇئ دەكات، كە
ەسيەتەكەئ ەك خۇئ جيبەجئ بەكەئ.

لەبارەى خالى دووئەمەو: دەمەوى بە خەلك بلىم: من ھەموو تەمەنى خۆم
 بۆ كۆكردنەوى پارە و پوول و سەرۆت و سامانى دونيا تەرخان كوردبوو،
 بەلام ھىچ سوودىكى پى نەگەياندم!!!!
 لەبارەى خالى سىيەمەو: دەمەوى بە خەلك بلىم: كە بە دەستى بەتالەو
 ھاتومەتە دونيا، بە دەستى بەتالەشەو دونيام بەجىھىشت!!!!!!

پەند و نامۆزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- دونيا تاسەر بۆ كەس نايىت، جا دەولەمەند يىت يان ھەزار، وەزىر يىت
 يان گزىر، زانا يىت يان نەزان، پاشا يىت يان كرمانج!!!!
- پىويستە مروف سوود لە بەسەرھاتى ئەو كەسانە وەرگرىت، كە دونيا
 بەجىدئەلن.
- پەند وەرگرتن لە ئەزموونى كەسانى دىكە، كارىكى زىدە پىويست و
 گرنگە.
- نابى مروف بە پارە و پوول، يان دەسلەلات لەخۆبايى يىت، چونكە
 ھىچ شتىك تاسەر نامىنى.

-
-
-

چیرۆکی

(۲۵)

پەيامی خوشەويستی

پیاوړك ده گێریتەوه و دەلێ: لەسەر داوای رێكخراوێكی ژنان، كە
هاوسەرەكەم ئەندام بوو تییدا، هاوسەرەكەم داوای لێكردم، كە چەند
سێفەتێكی خراپى ئەو، لەسەر پارچە كاغەزێك بنووسم و لە ناو پاكەتێكی
داخراودا دایبینم، بۆ ئەوێ رێكخراوەكە گفتوگۆ لەسەر ئەو بابەتە بكات.
منیش ئاوا بۆ رێكخراوەكە نووسیم:

(هاوسەری خۆم زۆر خوش دەوێ و تا ئێستا هەستم پێنەكردووە هیچ
سێفەتێكی خراپى تێدا یێت)!!!

ئێنجا كاغەزەكەم خستە ناو پاكەتێكەوه و دامخست و دامە دەست
هاوسەرەكەم!!!!

پۆژی دواتر، كاتێ لەسەر ئیش دەگەرێم، هاوسەرەكەم، بە چەپكێ
گولەوه لە چاوەروانی من داو!!!!

بەو چەپكە گولە پێشوازییەكی گەرمی لێكردم و لە خوشیا چاوەكانی
پر بوو بوون لە فرمێسكی شادی!!!!

دەزانن بۆ؟!!!

چونكە ئەو پێی وابوو من یەكە بە یەكەى خراپەكانی ئەو، بۆ
رێكخراوەكە دەخەمە پوو، هاوسەری ئەو پیاوێ خۆی دەلێ: من وام دانا بوو

كە لانى كەم باسى شەش سىفەتى خراپىم ھەر دەكات، چونكە ئەو شەش سىفەتەم لە خۇدا بەدى دەكرد، بەلام كە نامەى ھاوسەرەكەمىيان خوتىندەو، تووشى شۆك بووم، بەتايىبەتى يەكەم جار بوو، پياوۋەكەم لاي خەلك مەدھم بىكات!!!!

ئەم ھەلۋىستەش وای كەرد، كە ھاوسەرى ئەو پياوۋە ۷۰% رەفتارەكانى خۇى بگۇرپىت و مامەلەيەكى جواتتر لە گەل ھاوسەرەكەيدا بىكات!!!!!!

پەند و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- پېشىنان فەرموويانە، مار بە قسەى خۆش لە كورنى دېتە دەرى.
- ھاندان، كارىگەرىيەكى زۆر ئەرەتنى و باش لەسەر دل و دەروونى مرؤف جىدىلپت.
- دەبى مرؤف كەم و كورپى و كىماسىيەكانى كەسانى دىكە لاي خەلك باس نەكات، چونكە ئەسل وایە عەيبەكانى يەكتىرى داپۆشىن، نەك ناشكراى بكەين.
- رەنگە ھەلۋىستىكى جوان، بېتە خالى وەرچەرخان و ژيانى مرؤف بگۇرپىت.
- مرؤفى دل گەورە، كەسانى دىكە ناشكىنپتەو، ئەگەر چى رەفتارەكانىشان بەدلى ئەو نەبن.

..... •
..... •

چيرۆكى

(۳۶)

كورىكى بىن وىفا

خېلىكى كۆچەرى خەلكى يىبابان، خەرىكى بەخىو كوردنى مەپ و مالات و
كارى ئاژەلدارى بوو!!

كۆچەرەكان وەكو نەرىتىك، لە پىناو دايىنكردنى خۆراك و ئاو بو
ئاژەلەكانىيان، ھەرجارى لە جىيەك نىشتەجى دەبوون و گەرمىيان و
كونستانىيان دەكرد.

لەناو ئەو خېلەدا، پياونك ھەبوو، دايكىكى زۆر پىرى ھەبوو، ئەم دايكە
بەھۆى زۆرىسى تەمەنىيەو، تووشى بىرچوونەو بوو بوو!! نىتر كۆرەكەى
تەواو لە دەستى بىن تاقەت و بىزار بوو بوو...

رۆژىكىيان، خېلەكەيان بىر يارىدا كۆچ بىكەن بۆ ناوچەيەكى تر، پياوھە
بەخىزانەكەى گوت: ئەگەر ئەم جارە كەوتىنە پى، دايكەم لىرە بەجىيىلە و
بىرىك خۆراك و ئاوى بۆ دابنى، ھەتا دىندەيەك دەخوات، يان بەخۆى
دەمرىت!!!

ژنەكەش گوتى: باشە، فەرمانەكەت جىيەجى دەكەم.

ژنەكە، دايكى مىردەكەى (خەسوواى بەجىيىشت، بەلام شىتىكى
سەرسوپھىنەرى كرد، كۆرە تەمەن يەك سالانەكەى خۆى لەگەل

خەسۋىدا بەجىھىشت، ھەرچەندە زۆرىشى خۆش دەۋىست و دلەكەى پەيۋەست
بوو پىيەۋە...!!

كاتى نىۋەرۇ، خىللەكە دانىشتن بۇ پشۋودان، بۇ ئەۋەى نان بخۇن،
پىاۋەكەش لەگەل خىزانەكەى دانىشت، داۋاى لە ژنەكەى كرد كەۋا مندالە
يەك سالانەكەى بۇ بەيىت، تاكو يارى لەگەل بكات!!
ژنەكەش لەو كاتەدا پىى گوت: لەگەل دايكت بەجىم ھىشتۋە،
نامانەۋى!!!!

پىاۋەكە بە سەرسۋرمانىيەۋە گوتى: چى؟!! چۆن شتى ۋادەيىت؟!! زۆر
خۆى لى توۋرە كرد و بەسەرىدا قىراندى!!
ژنەكەش پىى گوت: پىاۋەكە، دەزانى بۇچى نەمەيتاۋە؟!! چۈنكە كە
گەۋرە بوو، ئەۋىش تۇ لە بىبابان بەجىدىلتىت، ھەر ۋەك چۆن تۇ دايكت
بەجىھىشت!!!!

نەم قەسەيە زۆر كارى كرده سەر پىاۋەكە، بۆيە ۋەلامى خىزانەكەى
نەدايەۋە و سەرى كز كرد!!! چۈنكە ھەستى بەۋ تاۋانە گەۋرەيە كرد، كە
بەرانبەر بەدايكى كردۋىيەتى!!

خىرا ئەسپەكەى برد و گەرايەۋە شورنەكەى پىشۋويان، چۈنكە ھەستى
بەمەترسىيە كرد لەسەر مندالەكەى و دايكى، چۈنكە لە دۋاى رۇيشتىيان،
ناژەللە دىرنەكانى ئەۋ ناۋە، دەھاتن بۇ خۋاردنى پاشماۋەى خىللەكەيان!!!!!!
پىاۋەكە گەيشتە شورنەكە، بىنى دايكى، توند نەۋەكەى بە سىنگىيەۋە
نۋوساندۋە، لە ترسى ئەۋەى دىرنەمەك بىخۋات!!!!

كاتىڭ پىاۋەكە ئەم ھەلۋىستەى دايكى بىنى، زۆر پىسى
 داخبار(متأثر)بوو!! بۆيە خىرا دايكى و كۈرەكەى خستە سەر ئەسپەكە و
 ناوچاۋانى دايكى ماچ كىرد و دەستى كىرد بە گىران، چونكە ھەستى بە
 شەرمەزارى كىرد، ھەمبەر ئەو كارەى كە بەرانبەر دايكى ئەنجامى
 دابوو!!!!

پاشان گەرەنمە ناو خىلەكەيان ..لەو كاتەۋە بۆ ساتىكىش چاۋى لە
 چاۋى دايكى لانەدەبىرد، ھەركاتىڭ خىلەكە بىچونايە بۆ شوئىنىكى تر،
 پىاۋەكە يەكەم كەس دايكى دەخستە سەر پىشتى حوشترەكەى، ھەرۋەھا زۆر
 شانازى بە ھاۋسەرەكەيشىيەۋە دەكىرد، چونكە بەو ھەلۋىكەۋتە جۋانەى كە
 نواندى، وانەيەكى جۋانى فىزكىرد، كە ھەرگىز بىرى نەچىتەۋە...

پەند و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۋكە:

- خراپەكىردن لەگەل دايك و باوك، ھەم لە دونيا، ھەمىش لە قىامت
 دەيىتە پەلەيەكى رەش بۆ مىندالەكانيان.
- نابى مەرۋف بىتتە بەشىك لە كىشە، بەلكو پىۋىستە مەرۋف ھەمىشە
 بەشىك بىت لە چارەسەر.
- نابى گەنجەكان ھەر ئىستانيان لەبىر بىت، دەيى بزانن لە كاتى مىندالى،
 بە چ ئىش و نازارتك گەۋرە كراون.
- ئەۋەى چالنىك بۆ كەسىكى دىكە لىبىدات، خۆى دەكەۋىتە ناۋى.
- پىۋىستە مەرۋف دان بە ھەلى خۆى دابىنىت و لە ژياندا دووبارەى
 نەكاتەۋە.

چىرۆكى

(۳۷)

دكتورىكى بىياك و پوول پەرست

شۇ فىرنىكى بەسالاچو، لە كاتىكدا كە كىژۆلەيەكى بچووكى لە باوەش
گرتبوو، بە خىرايى خۆي گەياندە نەخۇشخانە و بە پەرستارەكەي گوت: تىكا
دەكەم، فرىاي نەم كىژۆلەيە بىكەون، ئۆتۆمبىل لىي داوۋە و خەرىكە گىيانى
دەردەچىت!!!

پەرستارەكە گوتى: نەم كچە خالى شەرە، پىويستى بە نەشتەرگەرى خىرا
هەيە، بەلام دەبىي سەرەقا پارەكەي بىدرىت، ئىنجا نەشتەرگەرى بۆ نەنجام
دەدرىت!!!

شۇ فىرە بەسالاچوۋەكە گوتى: ئىستا پارەم پىي نىيە و دايك و باوكى نەو
مىندالەش ناناسم، بە دكتور بلىي با نەشتەرگەرىيەكەي بۆ بىكات و لە مردن
پىزگارى بىكات، ھەر چۆنىك بىت پارەكەتان بۆ پەيدا دەكەم.

پەرستارەكە گوتى: ئىستا بە دكتورى نەشتەرگەر دەلىم، بزانم چى دەلىت!
پەرستارەكە پىووداوى نەو كچەي بە دكتورەكەي پىاگەياند، بەلام بەبىي
نەوۋى دكتور سەيرى كچەكە بىكات، گوتى نەمە ياساى نەخۇشخانەيە، تا
پارەكەي نەدرىت، ناتوانىن نەشتەرگەرىيەكەي بۆ نەنجام بەمىن.

زۆرى پىي نەچو، كچەكە بەھۆي ئازارە زۆرەكانىيەۋە گىيانى سپارد!!

پۇژى دواتى، دىكتورەكە بە ماتى و غەمگىنى لەسەر گەلگۈى كچە
 بچكۆلەنەكى دانىشتىبوو و بىرى لەو ھەلەيە دەكردەو، كە دورنى دەرھەق
 بەو كچەيە لە نەخۇشخانە نەنجامى دابوو!!!!

پەند و نامۇزگارىيەكانى نەم چىرۇكە:

- نابى پارە و پوول ھىندە خۇشەويست يىت، شورنى مروۇف بگرتتەو،
 چونكە پارە قەرەبوو دەكرتتەو، بەلام مروۇف ھەرگىز قەرەبوو
 ناكرتتەو.

- نەوۋى مروۇف بۇ خۇى خۇشى دەوئ دەبى بۇ كەسانى دىكەش
 خۇشى بوئت، ئەگەر دىكتور بزانىبوايە كە كچى خۇيەتى تووشى
 پرووداۋى ھاتوچۇ بوو، ئەوا باشتىن نەشتەرگەرى بۇ نەنجام دەدات،
 بەلام نەيزانى و تووشى ئەو جەرگسوتانە بوو!!!!

- دەبى مروۇف ۋەك شۇفىرى ئۆتۆمىللەكە، ھەست بە بەرپىسارەتى
 بىكات و ھەمبەر پزگاركردى گىيانى ھەر مروۇفك كەمتەرخەمى
 نەكات.

-
-
-

چیرۆکی

(٢٨)

بەسەرھاتی ئیمام شافعی و دزەکان

ئیمام شافعی هیشتا منداڵ بوو، کە باوکی ئەمەری خواى کرد، دایکی ئیمام شافعی ئەرکی بەخێوکردن و سەرپەرشتیکردنی ئەوی گرتە ئەستۆ. دایکی ئەم ئیمامە زۆر ھەزی دەکرد کۆرەکەى فێرى زانست و زانیاری بێت، بۆیە بریاریدا پەوانەى شارى مەدینە بکات، بۆ ئەوەى لای زانیانی ئەو شارە زانستى شەرى فێر بێت.

بۆ ئەم مەبەستەش، بری (٦٠) دینار و ھەندێ جلوبەرگ و کەلوپەل و خۆراکی بۆ ئیمام شافعی نامادەکرد و پێى گوت: پۆلە گیان لە گەڵ کاروانێک پەوانەى شارى مەدینەت دەکەم، بۆ ئەوەى لای زانیانی ئەو شارە فێرە زانستە شەرى بکەنى بێت.

بەلام نامۆژگاریت دەکەم کە لە ژيانى خۆت دا، ھەمیشە راستگو بێت، چونکە راستگوێى لە ھەموو تەنگ و چەلەمەى ئە پزگارت دەکات.

دایکی شافعی، منداڵەکەى بە کاروانەکەى سپارد، شافعی کیسەى پارەکانى خستە گیرفانییەو و لە گەڵ کاروانەکە بەروو مەدینە بەرپێکەوت، لە پێ دز و جەردە و پێگرەکان، پێیان لە کاروانەکە گرت و کاروانەکەیان شەلاند!!

كاتى له شافعيان پرسى ها مندال، تو چيت پى يه؟
نهویش له وهلامدا گوتى: ٦٠ دينارم پى يه!!!
دزهكان وایان زانى نهم منداله گالتەیان پى دهكات، بویه خویمان
تینه گەیانده و گهړانه وه لای سەرۆکه کەیان له نه شکەوتە که!
سەرۆکی دزهكان، پرووی له دزهكان کرد و پى گوتن: هه موو کهلوپهلی
کاروانه کهتان هیناوه؟

نهوانیش گوتیان بهلی قوریان، بهلام مندالکیان له گهل بوو، کاتى
لیمان پرسى چيت پى يه؟ له وهلامدا گوتى ٦٠ دينارم پى يه!! نیمهش
وامان زانى گالتەمان پى دهكات، بویه خویمان تینه گەیانده و په هاما
کرد!!!!

نهویش گوتى: برۆن هه نىستا نهو مندالهم بو یتن!!
دزهكان چوون نیمام شافعيان هینايه لای سەرۆکی دزهكان!!!
سەرۆکی دزهكان لى پرسى: ها پیم بلې چيت پى يه؟
نیمام شافعی: ٦٠ دينارم پى يه!!
کوا پاره کانت؟ نیمام شافعی دهستی بو کیسهی پاره کانی خوې برد و له
گیرفانی خوې دهرهینا و خستیه ناو دهستی سەرۆکی دزهكان!!
سەرۆکی دزهكان، دهستی به ژماردنې پاره کانی شافعی کرد و ٦٠ دیناری
ژمارد!!!

که زانی مندا له که راست دهکات! سهری سوپما و پپی گوت: نازانم نه تو
شیئتیت؟ چی وای لیکردی که پاره کانت ناشکرا بکهیت، له کاتیکدا دهترانی
نیمه دزین و پاره کت بۆ خۆمان دههین؟!!!!

نهویش گوتی: پپش نهوهی بیمه سه فدر، دایکم ناموزگاری کردم و پپی
گوتم: هه میسه له ژبانت دا راستگو به، چونکه راستگوایی له تنگ و
چه له مه پرزگارت دهکات منیش به لئیم به دایکم دابوو، تا مردن درۆ نه کهم،
نه مه وایکرد که له گهلئاندا راستگو بم!!!!

سه روکی دزه کان واقعی لهو قسهیه وپما وگوتی: مندا لیک له گهلما
راستگویه، که چی خۆمان، له گهل خۆمان و خوای خۆمان راستگو نین!!!!
بۆیه خۆی و دزه کان له سهر دهستی نیمام شافعی تهویه یان کرد و بریاران
دا، که گشت که له پهلکانی کاروانه که بۆ خاوه نه کانیا بگه پیننه وه و واز له
دزی و جهردهیی بهینن!!!!

پەند و چىرۆكەكانى نەم چىرۆكە:

- راستى تالە، بەلام بەرھەمەكەى شىرىنە!
- راستى قورسە، بۆيە ھەلگىرانى كەمن!
- پۆلى دايك و باوك زۆر گىرنگە لە پەرورەدە و فێركردنى منداڵەكانيان
- دا، چونكە منداڵ ۋەك پەپىكى سىپى وايە، چى لەسەرى بنووسىرت،
ئاوا دەخوئندىرتەۋە!!

- ژىرى بە گەورەيى و بچووكى نىيە.
- زانست چىرايە، لە تەنگانە باب و برايە!!
- دارى پەشتەبەرزى، ھەمىشە سەوز و بەردارە.

..... •
..... •
..... •

چىرۆكى

(۲۹)

مامۇستايەكى ھەست بىرىندارگەر!!

مامۇستايەك، لە ناو پۇل، لە قوتابىيەكى پىرسى: باوكت چ كارىك دەكات؟
قوتابىيەكە، نەبرىست وەلامى مامۇستا بداتەو، بۆيە خۇى كېر كىرد!!
جارىكى دىكە، مامۇستاكە پىرسىارەكەى دووبارە كىردەو: ھا فلان كەس
لە گەل تۆمە: باوكت كارى چىيە؟
دىسان قوتابىيەكە ھەزى نەكرد پىسارى مامۇستا وەلام بداتەو، بۆيە سەرى
كز كىرد!!!!
نەم جارە مامۇستا بە توورپىيەو لە ناو ھاوېۆلىيەكانى، بەسەرىدا قىراندى و
گوتى: ھا گەمژە لە گەل تۆمە، باوكت چ كارىك دەكات؟!!!!
قوتابىيەكە بە دلىكى خەمبارەو گوتى: وا لە ناو گۆرەكەيدا....
خەوتوۋە!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- مامۇستا وەك كەسىكى پەرورەدەكار، نابى ھەستى قوتابى برىندار بىكات.
- مەرۇف نابى پرسىارىكى وا بىكات كە پەيوەندى بەخۆيەوۈ نەبىت.
- ھەندى جۆرە پرسىار ھەيە، باشتىر وايە مامۇستا لە ناو پۇل ئاراستەى قوتابى نەكات، بەلكو بەتەنيا لىنى پىرسىت.
- دەبى مامۇستا قوتابىيەكانى خۇى بناسىت و بزانىت چ كىشە و گرفتىكىان ھەيە.

چیرۆکی

(٤٠)

هیشتا زیادکه

دکتۆریکی نهشتهرگه‌ریی ئێرانی، ئاوا به‌سه‌رهاتی خۆی ده‌گیرێته‌وه؛ له نه‌خۆشخانه‌ی فیروز ئابادی، یاریده‌ده‌ری دکتۆر موزه‌فه‌ری بووم.

پۆژێك له پۆژان، دکتۆر موزه‌فه‌ری، له ئاكاو بانگی كردمه ژووری نه‌شتهرگه‌ری و پیره‌مێردیکی نیشان دام و پیتی گوتم: قاچی نهم پیره‌مێرده به‌هۆی هه‌وکردنه‌وه‌ ره‌ش بووه، بۆیه ده‌ییت بېردرێته‌وه، نهم كارەش به‌ تۆ ده‌ستپێرم، من ته‌نیا چاودێری نه‌شتهرگه‌رییه‌كه‌ت ده‌كه‌م.

من ده‌ستم به‌ كارەكه‌م كرد و سه‌ره‌تا ئاماژه‌م به‌ په‌نجه‌كانی قاچی نه‌و پیره‌مێرده‌ كرد، به‌لام دکتۆری موزه‌فه‌ری گوتی هیشتا زیادکه، ئاماژه‌م به‌ گوێزێکی كرد، دکتۆرگوته‌ی هیشتا زیادکه، ئاماژه‌م به‌ سه‌ره‌وه‌ی نه‌ژنۆی كرد، گوته‌ی هیشتا زیادکه، تا گه‌یشتمه‌ کۆتایی پانه‌كه‌ی، ئینجا دکتۆر گوته‌ی تا ئێره‌ ره‌ش بووه، له‌وێرا بیبهره‌وه‌!!!!

ده‌سته‌واژه‌ی هیشتا زیادکه، بیره‌وه‌رییه‌کی تالی به‌ یاد هینامه‌وه‌ و له خه‌یالم دا زیندوو کرده‌وه‌!!

کاتی خۆی له‌ سالانی قاتی و قری، له‌ گه‌ره‌کی پامنا ده‌ژایین..
برسییته‌ی ته‌نگی به‌ خه‌لکی هه‌لچنی بوو!!!

ھەندى جۈوتىياري چاۋچىنۋىكى لە خوا غافل، ئەو بارودۇخەيان قۇزىبۇە و
 گەنمىيان دە قات گرانتر دەفرۇشت و قۇلى خەلکيان دەبرى!!!
 شەۋىك باۋىك، دەستى گىرتىم و پىكەۋە چۈۋىنە لاي دراۋسىكەمان، كە
 جۈوتىيارىك بوو و گەنم و جۈى دەفرۇشت!!!
 بۇ ئەۋە چۈۋ بوۋىن تا كەمىك گەنم يان جۇمان پىغى بفرۇشىت، بۇ ئەۋە
 لە دەردى برىستى پىزگارمان بىت.
 باۋىك ھەر نىرخىكى ب گوتبايە، ئەو جۈوتىيارە دەيگوت: ھىشتان زيادكە،
 ھىشتان زيادكە.
 كاتى ئەو پىرەمىردە بە ھۇش خۇى ھاتەۋە، چۈۋمە لاي، ھەستىم كىرد ئەو
 پىرەمىردە ئاشنايە!!!
 كاتى لىم پىرسى: خەلكى كوتىت؟
 گوتى: خەلكى پامىنار بوۋم.
 گوتىم: كارت چى بوو؟
 گوتى: جۈوتىيار بوۋم، گەنم و جۇم دەچاند و دەفرۇشت.
 ئىدى بۇم دەرکەۋت، ھەمان ئەو جۈوتىيارە بوۋە كە بە باۋىكى دەگوت
 ھىشتان زيادكە، ھىشتان زيادكە!!!! ئىدى تاقەت ئەۋەم نەبوو زياتر گوتى لە
 قسەكانى بگرم.
 بەلام قەت بە خەيالىم دا نەھاتىبوو، كە بە چاۋى خۇم بىيىنم كە ھەر لە
 دونيا، خوا تۆلەمان لەو جۈوتىيارە ستەمكارە بىكاتەۋە!!!!!!!

پەندە و ئامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۈكە:

- مەرۋف چى بېجىنىت، ئەو دەچىنىتەو.
- خوا، زوو يان درەنگ، ھەقى سەملىكراو لە سەمكار دەكاتەو.
- بى وىژدانى و چاچنۇكى سەرى ساجىبى دەخوات.
- نابى مەرۋف ھىچ بارودۇخىك بقۇزىتەو، بۇ ئەو قۇلى خەلك بېرىت،
چونكە پۇژان، پۇژانى لە دوايە، ئەگەر لە دەرگاي كەسىكت دا،
مىسۇگەر لە دەرگات دەدرىتەو.....

-
-
-

چىرۆكى

(۴۱)

كچىكى سىئى (بى دايك)

مامۆستايەك، ھەموو جارى لىناو پۇلدا، كچە قوتابىيەكى پۇلى سىئى
بىنەرەتى ھەلدەستاندە سەر تەختە و لەبەر چاوى ھاوپۇلىيەكانى،
سەرزەنشتى دەکرد و پىئى دەگوت: نازانم بۆچى دايكت گىرنگىت پىئادات و
ھەمىشە بە جلى پىس و نارېكەوۋە دەتنىرتە قوتابخانە؟!!!!
ئەو مامۆستايە دۇرەقە، ۋەك سزايەك، ھەموو پۇژىئى دوو دارى لە پەنجە
ناسكەكانى كچە سىئىيەكە دەدا!! ئەوئىش، چاۋەكانى پىر دەبوون لە
فرمىسك و بە كۆل دەگىيا!!!!
كچەكە پۇژىئىك بىزار بوو و چوۋە سەر گۇژى دايكى و گوتى: "دايكە
گىيان! لە گەلم ۋەرە قوتابخانە، ھەمىشە مامۆستا لىم دەدات و لىناو ھەموو
قوتابىيەكاندا دەمگىرەنىت و پىم دەلىت: "دايكە زۇر خەمساردە و قەت
ئاگاي لە تۆ نىيە"!!!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- مامۇستا، ۋەك كەسىكى فېركار و پەرۋەردەكار، نابى قوتابىيەكانى خۇي بشكىنيتتەۋە، نەخاسمە لە نار ھارپۇلىيەكانىدا.
- ئەگەر يەككە لە قوتابىيەكانى مامۇستا، كېشەيەكى ھەبوو، دەبىي مامۇستا ھۆكارى سەرھەلدىنى ئەو كېشەيە بدۆزىتتەۋە، بۇ ئەۋەي چارەسەرەكەي ئاسان بىت.
- پىۋىستە مامۇستا لەگەل قوتابىيەكانى دۆست و ھارپى بىت، بۇ ئەۋەي نەپىيەكانى خۇي بە مامۇستا بلىن.
- دەبىي مامۇستا رقى لە كارى خراپە بىت، نەك كەسى خراپەكار!!!
- پىۋىستە پەيۋەندى مامۇستا و مالى قوتابى پتەو بىت، بۇ ئەۋەي بزائىت قوتابى لە مالىۋە چ كېشەيەكى ھەيە!!!!
-
-
-

چىرۆكى

(۴۲)

بەسەرھاتى ئەندازىلىك و كارگەرلىك

پۇژىك ئەندازىلىك، لە نەۋى شەشمى بالەخانەيك، ويستى قسە
لەگەل يەككە لە كارگەرەكانى بكات لە نەۋى خوارەۋە!!
زۆرگازى دەكات، بەلام بەھۋى سەرقالى و ھاژەھاژەۋە، گويىستى
نايىت.

ئەندازىلارەكە ناچار دەيىت ۱۰ دۆلار فرى بداتە خوارەۋە، بۇ ئەۋەى
كارگەرەكە بەخەبەر يىتەۋە و سەيرى سەرەۋە بكات!!
كارگەرەكە، بەيى ئەۋەى سەيرى سەرەۋە بكات، ۱۰ دۆلارەكەى
ھەلدەگىتەۋە و دەيخاتە گىرفانىيەۋە و لەسەر كارەكەى بەردەۋام دەيىت.
جارى دوۋەم ۵۰ دۆلارى فرى دايە خوارەۋە.

دووبارە كارگەرەكە، بەيى ئەۋەى سەيرى سەرەۋە بكات، ۵۰ دۆلارەكەى
ھەلدەگىتەۋە و دەيخاتە گىرفانىيەۋە و لەسەر كارەكەى بەردەۋام دەيىت.
جارى سىيەم، ئەندازىلارەكە بەردىكى بچووك فرىدەداتە خوارەۋە، بە سەرى
كارگەرەكە دەكەۋىت، خىرا سەر ھەلدەبىرى و سەيرى سەرەۋە دەكات،
ئەندازىلارەكە كارەكەى خۋى پى دەيىت!!!!!!

ئەم بەسەرھاتە، بەسەرھاتى ژيانى مەۋقەكانە لەسەر زەۋى!!!!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى نەم چىرۆكە:

- مەرۇف لەم ژيانەدا، وەك ئەم كارگەرە وايە، لە زۆر ناز و نىعمەتى گەورە بەھەرەمەندە و ھەر ئاگاشى لىنى نىيە، بەلام كاتى قاچى دەخلىسكى، يان سەرى دەششى، ئىدى يەكسەر رۈو لە ئاسمان دەكات و لە خوا دەپارېتەوہ!!!!
- پىويستە مەرۇف لە خوشى و نەخوشى و شىنى و شادىدا خوداى لە بىر بىت و لە خدا غافل نەبىت.

-
-
-

چیرۆکی

(٤٣)

بەسەرھاتی پاشایەکی و پیرەژنیکی

پاشایەکی هەبوو! حەزی لە ناویانگ و ڕیابازی بوو، بۆ ئەم مەبەستەش
بەریاریدا لەسەر ئەرکی خۆی و بەیێ بەشداریکردنی خەڵکی دیکە، مزگەوتێک
دروست بکات و خەرجییەکانی ئەو مزگەوتە بگرتتە ئەستۆی خۆی!!!!
دوای تەواوبوونی مزگەوتەکە، جەنابی پاشا ناوی خۆی لەسەر مزگەوتەکە
هەڵواسی!!!

بەلام شەوێک لە شەوان، خەونیکی بینی، لە خەونەکیددا دیتی کەوا
فریشتەیەک لە ئاسمان داخەزی و ناوی ئەوی لێکردەوه و ناوی پیرەژنیکی لەسەر
مزگەوتەکە هەڵواسی!!!!

بەیانێ، بە حەپەساوی لە خەو هەستا!!! هەر زوو دوو لە پاسەوانەکانی خۆی
ناردە مزگەوتی، بۆ ئەوەی بزانی ناخۆ ناوەکەی لەسەر مزگەوتەکە ماوه یان
نا.....!!!!!!

پاسەوانەکان، فەرمانی پاشایان جێبەجێکرد و هاتنەوه و گوتیان: قوربان
ناوی تۆ لەسەر مزگەوتەکە ماوه!!!

شەوی یاشتەر، دیسان هەمان خەونی بینیوە!!!
بەیانێ زوو بە شەپزەیی لە خەو هەستا، دیسان پاسەوانەکانی خۆی
ناردەوه، بۆ ئەوەی بزانی کەوا ناوی لەسەر مزگەوتەکە ماوه یان نا.....!!!!

پاسەوانەكان چوون و سەیری مزگەوتەكەیان كرد و گەرانەو و گوتیان:
قوربان، ناوی تۆ لەسەر مزگەوتەكە ماوه!!!!

شەوی دواتر، بۆ جاری سییەم لەسەر یەك، جەنابی پاشا هەمان خەونی
دیتەو و لە خەودا ناوی ئەو پیرەژنەى ئەزبەركردبوو، كە لە خەوندای بینیبووی
ناوی لەسەر مزگەوتەكە هەلواسرابوو.

بۆیە كە بەیانى هەستایەو، هەر زوو گازی پاسەوانەكانى كرد و گوتى:
پیرەژنىك بەم ناو لەم شارە هەیه، سۆراغى بكەن و بوم بدۆزنەو!!!!
دواى گەپان و سووپانىكى زۆر، دواجار پیرەژنەكەیان دۆزییەو و هینایانە
خزمەت پاشا!!!!

جەنابی پاشا پرسىاری لە پیرەژنەكە كرد و پى گوت: بە چ شتىك
بەشداریت لە دروستكردنى ئەو مزگەوتەدا كردبوو؟

پیرەژنەكەش گوتى: جەنابی پاشا، پیرەژنىكى بەسالآچووى لەر و لاوازی
هەژارى دەستكورتى وەك من، دەبى چ پۆلىكى هەيىت لە دروستكردنى ئەو
مزگەوتەدا، لە كاتىكدا، جگە لە خۆت، نەدەيشتبوو هیچ كەسێك بەشدار بىت
لە دروستكردنىدا.....!!!!

پاشایەكە بە پیرەژنەكەى گوت: تۆخوا چ پۆلىكت لە دروستكردنى ئەو
مزگەوتەدا هەبوو، كە واى كرد ناوم بىرپەو و ناوی تۆی لەسەر بنوسن!!
پیرەژنەكەش گوتى: بەخوا هیچ پۆلىكم نەبوو، جگە لە.....
پاشایەكە گوتى: جگە لە چى؟!!!!

پیرەژنەكە گوتى: جارێكىان، بە كن مزگەوتەكەدا تێدەپەڕیم، ئەسپىكم
بینى، كە بارى بۆ مزگەوتەكە هینابوو، بە دارىكەو بەسترابوو، تینوویەتیش
زۆرى بۆ هینابوو، سەتلىكى ناویش لى نزیك بوو، بەلام نەدەگەيشتە ناوێك!!

منیش دلم پئی سووتا و نمو سەتله ناوهم له ئەسپەکه نزیک کردووه، بەو شیوەیە
تێر ناوی خواردووه و له تینووێتی پرزگاری بوو!!!!
پاشایەکی گوتی: ئیستا نەیتنی نمو خەونەم زانی، کارەکت بوو خوا بوو،
بۆیە خواش لە تۆی قبوول کرد، بەلام کارەکم بوو خوا نەبوو، بەلکو بوو ئەو
بوو تاكو بلین: ئەم مزگەوتە هێ پاشایە و پاشا دروستی کردووه!!!!
بۆیە لیت پیروزی بیت و بریاریشدا، کەوا ناوی خۆی لییکاتەوه و ناوی نمو
پیرەژنە لەسەر مزگەوتەکی هەلبواسیت!!!!!!

پەند و نامۆزگارییەکانی ئەم چیرۆکە:

- ھەر کەسێک لە گەڵ خوا راست نەکات، پروپەش و شەرمەزار دەبێت.
- کاریکی کەم، بەلام بە ئیخلاسی، باشتەرە لای خۆی گەورە، لە کاریکی فرە
زۆر، بەلام تیکەڵ بیت بە شیرک و پیاپازی، بۆیە گوتراوه: (چاکە بکە و
بێدە بە ناوا، کەسێش نەیزانی، لای خوا نووسراوه)!!!!
- نابێ مەرۆف خۆپەرست بیت و ھەر تەنیا خۆی گەرەکی بیت.
- ھەندێ خەون ھەیە، راستن، بۆیە دەبێ مەرۆف پەندی لێ وەرگیرێت.
- نابێ مەرۆف ھیچ خێز و چاکەبەکی کەم، بە کەم بزانی، چونکە پەنگە
لە تەرازووی پەرەردگاردا، زۆر قورس و سەنگین بیت.
- دەبێ مەرۆف بە سۆز و میهربان بیت، تەنانەت لە گەڵ گیانەوەر و
ناژەلەکانیشدا.

چىرۆكى

(۴۴)

تاقىكردنەۋەيەكى سەخت

موسلماننىكى دانيشتوۋى شارى لەندەن، ئاۋا بەسەرھاتى خۇي دەگىرپىتەۋە:

رۆژنىك سوۋارى تاكسىيەك بووم، لە رى، پارەى شۆفىرەكەم دا، كابراي شۆفىر، ۲۰ (پىنس)ى زىاد لە باقى پارەكەم بۆ گىرپاندەۋە، بىرم كردهۋە، ئاخۆ ئەو ۲۰ (پىنس)ە بىخەمە ناۋ گىرفانمەۋە، ياخود بۆ شۆفىرەكە بگەرپىنمەۋە، دۋاي بىركردنەۋەيەكى قوۋل، بەسەر ھەستە نەرنىيەكەمدا زال بووم و برپارم دا ۲۰ (پىنس)ە زىادەكە بۆ شۆفىرەكە بگەرپىنمەۋە. بۆيە بە شۆفىرەكەم گوت: ئەم ۲۰ (پىنس)ە، ھى خۆتە و بە ھەلە بە منت داۋە!!!!

كاتى گەيشتىنە شوئى مەبەست، خواخافىزىم لە شۆفىرەكە كرد، بەلام پىش ئەۋەى شۆفىرەكە بەرپى بگەۋىت، گوتى: سوپاس بەرپىز. گوتم بۆچى سوپاس دەكەيت؟

گوتى: من برپارم دابوو بەيانى يىمە مەلەندەكەتان موسلمانبوۋنى خۇم رابگەيەنم، بەلام كە تۆ سوۋارى ئۆتۆمبىلەكەم بوۋى، لە دلى خۇمدا گوتم: ئەم موسلمانە تاقى دەكەمەۋە، ئاخۆ دەستپاكە يان نا، گوتم مەرج يىت،

ئەگەر دەستپاك بوو، ئەوا دەچم موسلمان دەيم، ئەگەر دەستپاك نەبوو، ئەوا
هېچ!!!

كاتى شۆفىرەكە پۇشت! ھەموو قالىم تىكچوو!!!
بىرم لەو ساتە كىردەو كەوا ھىندە نەما بوو، ئىسلام بەو ۲۰ (يىنس)ە
بفرۆشم!!!!!!!

ئاخۇ دەيى چەند كەسى موسلمان، بە پەفتارە ناشىرىنەكانى، بە بەلئىنە
ناراستەكانى، بە زمانە پىسەكەي، ئىسلامى فروشتىت و لەبەر چاوى
خەلكى پەش كىردىت!!!!!!!

پەند و نامۇزگارىيەكانى نەم چىرۇكە:

- پىويستە مروۇف ھەمىشە لە ئاست ئەو بەرپرسيارەتییە دايتت، كە لە
نەستۆى دايە.
- پىويستە مروۇف ھەموو كاتى كەسىكى دەستپاك يىت و نمونەى
دەستپاكى يىت، بۇ ئەو ھى خەلكى دىكە چاوى لى بكات.
- زۆر جار پەفتار يان گوشتار يان كىدارىكى جوان يان ناشىرىن،
راستەوخۇ كارىگەرى ھەيە لەسەر ئەو بىروباوەرە كە مروۇف لە
ژيانى خۇيدا پەپرەو دەكات.
- پىويستە مروۇف لەگەل ئەو مەبدە و بىروباوەرە راستگۇ يىت كە
بانگەشەى بۇ دەكات.

•

چیرۆکی

(٤٥)

جووتیارێکی ژیر و سەرمایەدارێکی لەخۆبایی

جووتیارێکی ژیر، خەریکی کشتوکاڵ و گەنم چاندن بوو، سەرمایەدارێکی لەخۆبایی بە لایدا تێپەری، بە فیزیوە پێی گوت: ها... تۆ بچینە! لە تۆ چاندن، لە ئێمەش خواردن!!!
جووتیارە ژیرەکەش، سەیرێکی سەرمایەدارە لەخۆباییەکە ی کرد و وەلامینکی پر پیستی دایەو و پێی گوت: خەریکم جۆ دەچێم!!!!

پەند و نامۆژگارییەکانی ئەم چیرۆکە:

- نابج پاره و پوول یان سەروەت و سامان یان پۆست و پله و پایە، بێنە هۆکاری لووتبەرزی مرۆف.
- نابج مرۆف بە چاویکی کەم سەیری کەسانی دیکە بکات.
- پیوستە مرۆف سنووری خۆی بزانی، بۆ ئەوەی مافی کەسانی دیکە پیشیل نەکات.
- پیوستە مرۆف رێژ لە کاری کەسانی دیکە بگرێت، بەتایبەتی کار و کەسابەتی هەلāl.

..... ●
..... ●

چیرۆکی

(٤٦)

مندالێکی دەستفروشی

وێنه کێشێک، وێنه ی کچیکێ بچکۆله ی دەستفروشی گرت، که له ژێر
رێژنه ی باراندا دەستفروشی ده کرد.

- نه و وێنه یه بوو به باشتترین وێنه ی سال!!

- وێنه گره کهش بوو به باشتترین وێنه گری سال!!!

- پەرتووکیك له باره ی نه و وێنه یه وه هاته نووسین، پەرتووکه که بو به

باشترین پەرتووکی سال و نووسه ری پەرتووکه کهش خه لات ی وه رگرت!!!

- فیلمێک له سه ر نه و وێنه یه هاته دروست کردن، نه و فیلمه یه بو به

په ر بینه رترین فیلم و هه موو نه وانه ش که به شدار بوون له دروستکردنی نه و

فیلمه دا، ده ستخۆشییان لیکرا و خه لاتیان وه رگرت، به لام نه و منداله

بچکۆله یه، که کار ی ده ستفروشی ده کرد، ئیستاش هه ر خه ریک ی

ده ستفروشییه!!!!!!!

پەند و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- زۆر جار كەسك پەنج دەدات، كەسكى دىكە پەنجەكەى دەخوات!!!!
- مخابن! ھەژارەكان لە پىش چاۋەكان نىن و زۆر جار ۋەك مەرۇف قەدرىان ناگىرەت و نازاندەرت!!!
- ئەم دونىايە پرە لە ستم و نادادپەرۋەرى، بە تايبەتى لە نىۋان: پرەش و سىپى، ھەژار و دەۋلەمەند، ۋەزىر و گزىر، بەھىز و يىھىز، گەۋرە و بچووك، نىر و مى و....تاد...!!!

-
-
-

چىرۆكى

(۴۷)

پىاۋىكى جوامىر

كەسك ھاتە لاي پىاۋىكى جوامىر و پىي گوت: ھاتووم بۇ ئەۋەي كراسە كەتم

بەيتى، بۇ ئەۋەي ۋەك تۆ بىم بە كەسكى جوامىر!!!

پىاۋە جوامىرە كەش گوتى: ئايا ژنىك، كراسى پىاۋان لەبەر بكات، دەيتە

پىاۋ؟!!!

پىاۋە كە گوتى: نەخىر!!!

دىسان پىاۋە جوامىرە كە گوتى: ئايا پىاۋىك، كراسى ژنىك لەبەر بكات، دەيتە

ژن؟!!!

پىاۋە كە گوتى: نەخىر!!!

ئىنجا پىاۋە جوامىرە كە گوتى: كاكە گيان، كەۋايى تۆش بە كراسە كەم نابى

بە پىاۋىكى جوامىر، چونكە جوامىرى، بە پەفتار و كردارى جوامىرانەيە،

بە كراس نىيە، كورد وتەنى: (بە نىشە، بە رىش نىيە)!!!!

په‌ند و نامۆزگارینه‌کانی نهم چیرۆکه:

- جوانیی مرۆف به‌ ره‌وشته، به‌ که‌شخه‌یی نییه.
- سه‌رچاوه‌ی جوانی و پاکی مرۆف، بریتیه‌ له‌ دلێکی پاک و زمانیکی چاک و کردارێکی راست، نه‌ك کراس و قات و پریات!!!!
- پیوسته‌ مرۆف لاسایی کرداره‌ باشه‌کان بکاته‌وه، نه‌ك جلی جوان و که‌شخه‌.....

-
-
-

چىرۋىكى

(۴۸)

وشەيەكى خىر، ئەسىرىك پزگار دەكات

پاشايەك، ويستى ئەسىرىك بكوژىت، ئەسىرەكە، كە ھىچ ئومىدىكى بە
ژيان نەمابوو، لە ژىر لىۋەكانىيەۋە ھەندى جوئى بە پاشا دا...!!!!
پاشا بە يەكىك لە ۋەزىرەكانى خۆى گوت: ئەو ئەسىرە چىيى دەلى؟
ۋەزىرەكە گوتى: جەنابى پاشا، ئەسىرەكە دوغاي خىرتان بۆ دەكات و
ئومىدى وايە لىي ببۇرىت!!!

ۋەزىرىكى دىكە، لە دىۋانى پاشا ئامادەبوو و كىشەى لە گەل ۋەزىرى
يەكەم ھەبوو، گوتى: جەنابى پاشا، ئايا دەزانى ئەو ئەسىرە جوئى بە تۆ
دەدا؟

جەنابى پاشا گوتى: تۆ راست دەلىت، بەلام درۆى ئەو ۋەزىرە كە گيانى
كەسىك لە مردن پزگار دەكات، باشتەرە لە راستىيەكەى تۆ، كە دەيتە ھۆى
كوشتنى مروڧىك!!!!!!

پەندە و نامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۇكە:

- تا قسەى خىر ھەبە، ھىچ كاتى پەنا بۇ قسەى شەر نەبە، چونكە شەر ھىچ كاتى چارەسەر نىيە بۇ چارەسەر كەردنى كىشەكان.
- لە كاتى سەرھەلدانى كىشە لە نىوان دوو كەس يان دوو لا، ھەولە ھۆكارى سازان بە، نەك لىكترازان، ھۆكارى ئاشتى و خىر بە، نەك شەر، ھۆكارى رزگار كەردن بە، نەك لەناوبردن!!!
- مرۇقى چاك، ھەمىشە چاوپروانى چاكەى لى دەكرىت، مرۇقى شەرخوازىش، ھەمىشە چاوپروانى شەر و فىتنە و دووبەرەكىى لى دەكرىت.

-
-
-

چیرۆکی

(٤٩)

شیرێکی له خۆبایی

شیرێکی برسی، له ناو کێوهکان خۆی مه لاس دابوو! له ناکاو، گایه کی
بینی، چرک و تیز، ههلمهتی بۆ برد و گایه کهی لهت و پەت کرد و خواردی!
بهلام چەند جار به کهڵبهکانی، گوشتهکهی لێدهکردهوه، مهستانه نهعهه و
نهپهی دهکرد و شانازی به خۆیهوه دهکرد، راوچییهك، لهوێ دهگهرا و
دهسوورایهوه و بۆ راوکردنی ئازهلە کێویهکان هاتبوو ئهو ناوه، کاتی
گوێیستی نهعهه شیرهکه بوو، نیشانهی لی گرت و کوشتی!!

پەند و نامۆژگارییهکانی ئەم چیرۆکه:

- نابێ مەرۆف له سەرکهوتنهکاندا لهخۆبایی ببێت.
- مەرۆف ژیر له کاتی سەرکهوتنیشدا نابێ له دۆزمنی خۆی غافل بیت.
- مەرۆف هەر چەند بههێز بیت، کهسێکی له مەرۆف بههێزتر ههیه، بۆیه نابێ لهخۆبایی بیت.

-
-
-

چیرۆکی

(۵۰)

دەردی نەزائین

لە میواندارییەك، پیرەمێردێك، ویستی بچیتە دەروو، بەلام کاتی هەستا
سەرپ، گۆچانەکە ی عەكس کردووە! بنەکە ی بەدەستەووە گرت و سەرەکە ی
خستە سەر زەوی!!!

نەوانە ی لەو کۆر و دیوێخانە نامادەبوون، پێیان وابوو، ئەو پیرەمێردە
خەڵە فاو و هەست و عەقڵی نەماو، بۆیە گۆچانەکە ی سەرەو ژێر
بەدەستەووە گرتووە و بە هاوسەنگی ناتوانی رێ بکات!!!
بۆیە هەمووان پیتی پیکەینن و پێیان گوت: بۆچی گۆچانەکە ت ناوا
گرتووە؟

پیرەمێردەکە لەسەرەخۆ و بە ئارامی وەلامی دانەو و گوتی: چونکە بنی
گۆچانەکەم پیس بوو!! بۆیە نەمویست فەرشی نەم ماله پیس بکەم!!!!!!
نەم قسەیه، هەمووانی شەرمەزار و بێدەنگ کرد!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

- مەرۇفى مەزن و بەسالچوو، شايانى پېزگرتنە، نەك گالتەپپىكردن.
- مەرۇفى بەتەمەن و ئەختىيار، كەسىكى دونيا ديدە و گەپىدەيە، بۆيە دەپ مەرۇف سود لە ئەزمونى ئەو جۆرە كەسانە وەربگرت.
- ئەگەر مەرۇف لە كانىيەك ناوى خواردهو، نابى بەردى تى بگرت.
- ئەگەر مەرۇف نەيتى كارىك نەزائىت، نابى لەخۇرا بىرپارى لەسەر بدات.

-
-
-

چیرۆکی

(۵۱)

تاقیکردنە و مێهەکی گەرنە

رۆژێک، مامۆستایەکی زانکۆ، ویستی خوێندکارەکانی خۆی تاقی بکاتەوە، بۆ ئەم مەبەستەش، هەر خوێندکارێک، دەبەمەیهک و دەرزیهکی دایە دەست و پێی گوتن: ئێوە تەنیا یەک خولەک دەرفەتتان لە پێشە، بۆ ئەوەی هەر کام لە ئێوە دەبەمێ ئەوێریان بتهقییتەوه!!!

بەلام هەر کەسێ لە ئێوە، توانیشی لە ماوەی ئەو خولەکەدا دەبەمەیهکی لە تهقین پیاڕێژ، ئەوا خەلاتی دەکەم!!!!

کێپرکێهە دەستی پێکرد، دواي ئەواو بوونی ئەو خولەکە، تەنیا ۵ کەس توانیان دەبەمەیهکیان پیاڕێژن و نەهێلن بتهقییتەوه.

ئینجا مامۆستایەکی ڕووی لە گشت خوێندکارەکانی کرد و گوتی: من هەمان کێپرکێم لە پۆلێکی دیکەش ئەنجام دابوو، بەلام هەموو خوێندکارەکانی ئەو پۆلە براوە بوون، چونکە توانیان دەبەمەیهکیان لە تەقاندنەوه پیاڕێژن!!!!

هەروەها مامۆستایەکی گوتی: (ئیمە ی مەرۆف، دوژمنی یەکتەری نین، تا هەندێ براوە و هەندێ دۆراو بین.

بۆیه نابێ بەختەوهری خۆمان لەسەر حیسابی بەدبەختی ئەوانی دیکە دەستەبەر بکەین)!!!!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

- ھەندى كەس بۇ بىناکردنى خۇيان، ئەوانى دىكە دەپروخىتن!!
- مەرۇقى ژىر، لە جىياتى ئەوۋى ئەوانى دىكە بشكىتى، پىويستە خۇى
راستكاتەوہ!!!

- مخابن، زۆرىەمان ھىندەى كار لەسەر خالە لاوازەكانى خەلك دەكەين،
نيو ئەوئندە كار لەسەر بەرجەستەکردنى خالە بەھىژەكانمان ناكەين.

-
-
-

چيرۆكى

(۵۲)

دەستىكى مېھرىبان

لە يەككە لە دېھاتەكان، مامۇستايەكى بىنەپەتى، داۋاي لە قوتايىيەكانى
کرد، كەوا وئەنى ئەو شتە، يان كەسەى بۇ بېكىش، كە لاي ئەوان زۆر بەنرخ
و بە بەھايە!!!

ئەو مامۇستايە، لە دلى خۇيدا دەيگوت: ھەتەن ئەم مىندالانە وئەنى
سفرە و مېرىشك و مېزىك دەكىش!!!

بەلام كاتى يەككە لە قوتايىيەكانى، وئەنىەكى دەستىكى سادە و ساكارى
دروست کرد و داىە دەست مامۇستايەكەى!!

مامۇستايەكەى تووشى شۆك بوو!!!

نەيزانى ئەمە دەستى چ كەسىكە؟

يەككە لە مىندالەكان دەستى بەرزکردوۋە گوتى: ھەست دەكەم ئەمە
دەستى باوك يىت، كە بەخىومان دەكات!

يەككى دىكە گوتى: ھەست دەكەم دەستى جوتارتىك يىت، كە گەنم مان
بۇ دەچىنىت!

مامۇستايەكە لەسەر سەرى ئەو قوتايىيە ۋەستا و لىي پەرسى: كچم ئەو
دەستە، دەستى چ كەسىك بوو؟

كچەكە گوتى: مامۇستا خاتون، ئەو دەستە، دەستى تۆيە!!!!

ئىنجا بىرى كەوتەۋە كە كاتى خۇي ئەۋ كچە داىك و باۋكى لەدەست
 دابو، ئەۋ زۆر جار دەچوۋ مالىيان، دەستى بەسەرىدا دەھىنا و سۆز و
 خۇشەۋىستى خۇي پىي دەبەخشى!!!!

پەند و ئامۇژ گارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- چاكە بە چاكەيە، ئەۋەي چاكە دەكات، چاكەكەي قەت ون نايىت و زوو
 يا درەنگ بەرھەمى چاكەكەي دەچىتەۋە.
- نايى مروف سىلە يىت و چاكەي ھىچ كەسىك لەبىر بكات.
- مامۇستاي دىلسۆز و باش، ئەگەر سۆز و خۇشەۋىستى خۇي بە قوتابى
 داىك مردوو و باۋك مردوو بىەخىت، تا ئەندازىيەكى زۆر دەتوانى تۆزىك
 لەۋ كەلىنە پىر كاتەۋە، كە داىك و باۋكى ئەۋ قوتابىيە لە دۋاي خۇيان
 دروستيان كىردوۋە!!!!

-
-
-

چېرۆكى

(۵۲)

پېرەژنىكى ژېر

بازرگانىڭ، سەفەرى ولاتى (چىن) دەكات و ئاوا بەسەرھاتى خۇي و
پېرەژنىكى كەنناسى ئەو ولاتە دەگىرپتەو:

لە ولاتى (چىن) بووم، لە يەكك لە شەقامەكانى شارى (پەكىن)ى
پايتەختى ئەو ولاتە، ژنىكى بەسالچووم بىنى، خەرىكى پاككردنەو
شەقامەكە بوو، پشويەكى دا و لە شوئىڭ پالى دايەو و كىيىكى دەرھىنا
و خەرىكى خوئندنەو كىيەكە بوو!!!!

ئەم دىمەنە زۆر سەرنجراكىشم و لە دلى خۇمدا گوتىم، پېرەژن و كىيىب
خوئندنەو، كوجا مەرحەبا....!!!!

بۆيە خۇم لىي نرىك كردهو و بە زمانى چىنى پىم گوت: تۆ ھەم
پېرەژنىت، ھەمىش ئىشى كەنناسى دەكەيت، چىت داوہ لە كىيىب
خوئندنەو؟!!!

وہلامىكى پىر پىستى منى دايەو و گوتى: بە خوئندنەو من، ولاتەكەم
پىشەكەوت!!!!!!

پەندە و ئامۇزگار سەكانى ئەم چىرۆكە:

- مەرۇف ھەر لە ئاۋ يېشكە، تا ئاۋ گۆر، دەبىي خەرىكى بەدەستەينانى زانست و زانىارى يېت، چونكە وتراۋە ئەۋەي لە بىرى زانست نەخواتەۋە، لە بىبابانى نەفامى و نەزانىدا، بە تىنۋويىتى دەمرىت!!!!
- خويىندەن ھىما و نىشانەي پېشكەۋىتى ولاتانە.
- نابى كار رېنگر يېت لە خويىندەن و فېربوون و خويىنگەيانىدەن و خويىنگەيانىدەن.
- ولات پېويستى بە تواناي ھەموو مەرۇفنىكە، ھەر لە مىندالېكەۋە بگرە، تا پېر و پەككەۋتەيەك.
- كىتېب باشتىرىن ھاۋرېي يە.
-
-
-

چیرۆکی

(۵۴)

رووخاندن ناسانه، به لام بیناکردن گرانه

شاگردێك، چەندین سال دەچیتە لای نینگارکیشیکی مەزن، تا خۆی فێره نینگارکیشی بکات.

دوای چەندین سال، بە جوانی فێره هونەری نینگارکیشی دەیت، بۆیه مامۆستاکەى پێى دەلێت: تۆ نیتەر نینگارکیشیکی کارامە و لێهاتوویی، من لەمە زیاتر هیچی ترم بێ نیهە کە فێرت کەم.

شاگردەکەش، وا هەست دەکات کە نیتەر بوو بە نینگارکیشیکی مەزن، بۆیه بریارى دا لەمەودوا بە تەنیا کارى نینگارکیشی بکات.

بۆ سەلماندنی دەست پەنگینی خۆی، هەستا نینگارنکی زێدە جوانی کێشا و بەیانى زوو پۆیشتە شار و لە ناوەندى شار هەلیواسی!

قەلەمێك و كەمێك پەنگیشی لای ئەو نینگارە دانا و لەسەر تابلۆیەك ئەم داواکارییەى نووسى و داواى لە پێبواران کرد کەوا: (هەر كەسێك پەخنەیهكى لە نینگارەكە هەیه، با نیشانهى (X)، لەسەرى دابنێت)!!!

نیواری، کاتی نینگارکێشه گەنجەكە گەرایەوه، بینى هەموو نینگارەكە بوو بە (X)، زۆر خەمگین و دلتهنگ بوو و هەستى بە بیتاقەتى کرد!!!

بۆیه هەستا سەردانى مامۆستای خۆى کرد و بەسەرھاتەكەى بۆ گیرایەوه.

مامۆستاكەيشى پىي گوت: ئايا دەتوانى نىگارنىكى دىكەم بۆ بكىشى،
كە وەك ھەمان نىگارى يەكەم بىت؟!!
شاگرده كە گوتى: بەلى.

شاگرده كە دەستى بە كىشانى نىگارنىكى دىكە كرده و لە كارەكەى تەواو
بوو و دايە دەست مامۆستايەكەى.

مامۆستاي شاگرده كە بە خۆى، نىگارەكەى برده ھەمان شوئىنى يەكەم و
لە ناوەندى شار ھەلىواسى، ئىنجا قەلەمىك و پەنگىكى تايىبەتى لای
نىگارەكە دانا، بەلام ئەم جارە دروشمى سەر تابلۆيەكەى گۆپى و لەسەرى
نووسى: (ھەر كەسىك پەخەيەكى لەم نىگارە ھەيىت، با بەم قەلەم و پەنگە،
پاستى كاتەو).

ئىوارى بە خۆى و شاگردهكەى، سەردانى شوئەكەيان كردهو، بىنيان
نىگارەكە ھەر وەك خۆى ماوتەو و ھىچ كەسىك دەستى لى نەداو!!!
ئىنجا مامۆستاكە، ھىكمەتى ئەم كارەى بۆ شاگردهكەى شىكردهو و
گوتى: (ھەموو مەرفەكان تواناى پەخەگرتىيان ھەيە، بەلام تواناى
پاستكردنەويان نىيە)!!!!!!

پەند و نامۇزگار سەكانى ئەم چىرۆكە:

- ھەمىشە پرووخاندن ئاسانە، بەلام بىناکردن گرانە، بۆيە ھەموو كەسنىك دەتوانى بەشدار يىت لە پرووخاندن، بەلام ھەموو كەسنىك ناتوانى بەشدار يىت لە ئاۋەدان كىردنەۋە.
- نابى مەرۇف كار لەسەر پەخنى پرووخىنەر بىكات، بەلكو دەبى پەخنى كەى واقعىنانە و بنىادنەرانە يىت.
- نابى مەرۇفى دەست پەنگىن و شارەزا و كارامە لە پەخنى بىرسى، چونكە ئەۋەى كار بىكات، ھەلەش دەكات، كەسنىك ھەلە ناكات، كە كار نەكات و ھەر خەرىكى بىكارى و پالەدانەۋە يىت!!!
- مەرۇف ھەرچەند لىھاتوو و شارەزا يىت، نابى وا بىزانىت كە ھەموو شتىك دەزانىت.
- ئەگەر مەرۇف شتىكى نەزانى، پىۋىستە لە كەسانى شارەزاتر لە خۆى بىرسىت، بۆيە وتراۋە دووجار پىرسىار بىكەيت، باشتەر لەۋەى يەك جار نەزانىت.
- ئەگەر گول نىت، دىركىش مەبە!

..... •
..... •
..... •

چيرۆكى

(۵۵)

ههژارنىكى سەخى

لە يەكەنك لە شارەكان، دوكانىكى شيرىنى فرۆشى ھەبوو، تايبەت بوو بە دەولەمەندەكانەو، واتە، تەنیا دەولەمەند و سەرمايەدارەكان دەيانتوانى ئەو جۆرە شيرىنييانە بکړن، چونکە زۆر گرانبەھا بوون. جارنکیان، چەند دەولەمەندیك بە مەبەستى کړینی شيرىنى، چوووبونە دوکانى شيرىنى فرۆشهکە.

ههژارنىكى پرووت و پرەجال خۆى کرد بە ژوورەو و ھەموو گیرفانەکانى خۆى گەپرا، جگە لە ۱۰۰۰ دینار، ھىچى دیکەى شک نەبرد! بۆیە ۱۰۰۰ دینارەکەى لەسەر میزى خاوەن دوکانەکە دانا و گوتى: بايى ئەم ۱۰۰۰ دینارە شیرینم بەدەرى!!!

خاوەن دوکانەکە، کە ئەم دیمەنە دلتەزىنەى بینى، لىتى چوو پێشەو و پێژنىكى تايبەتى لى گرت و لە حالى پرسى و پى گوت: قوربان بەخیر بییت بۆ دوکانەکەم، فەرموو شیرینییهکانمان لەسەر میز داناون، پارەى خۆت بىخەرە گیرفانتەو و ھەر چەند شیرینیشت دەوى بۆ خۆتى بەرە!!!!

چونکە ئەمڕۆ شیرىنى بەبى پارە دەدەینە کړیارەکانمان!!!!
دواى پویشتنى ههژارەکە، دەولەمەندەكان، بەو پرەفتارى دوکاندارەکە، زۆر سەغەلت و دلتەنگ بوون و گلەبیان لە خاوەن دوکانەکە کرد و گوتیان:

بۆچی هیئده به گهرمی پیشوازیت لهو ههژاره کرد، به لام بهو گهرم و
 گورپییه پیشوازیت له ئیمه نه کرد؟!!!!
 خاوین دوکانه که، گوتی: نه گهر ئیوهش وهك ئهم ههژاره پرووت و په جاله
 گشت سهرمایه که تان له سهه مێزه کهم دابنێنن، شهرت بیته وهك ههژاره که
 په فتار و سهه دهه ریتان له گه لدا بکهه!!!!!!

پهند و ئامۆژگارییه کانی ئهم چیرۆکه:

- مهردایهتی به دله، به پاره و پوول نییه، ییگومان هه موو هه ژارنکی
 سهخی، دهوله مهنده، به لام مه رج نییه هه موو دهوله ندیک سهخی بیته.
- پیوسته هه موومان رێژنکی تایبته له هه ژار و نه داره کان بگرین، تا کو
 ههست نه کهن فهرامۆش کراون و پشتگوێ خراون.
- پیوسته دهرفه ته کان بۆ هه ژار و دهوله مهنده کان یه کسان بن و هه ژاره کان
 نه خرینه ده رهوهی باز نه وه.
- پیوهری مرۆقبوون، پاره و پوول نییه، به لکو ههسته به رزی و مرۆقدۆستی
 و ژيان دۆستی و وێژدان زیندووپییه!!!!

-
-
-

چىرۆكى

(۵۶)

باۋەشى خۇشەۋىستى

رۇژىك، ژىنكى لادى نىشىن، كە ھىچ كاتى وشەيەكى خۇش لەبارەى
خۇشەۋىستىيەۋە لە زارى ھاۋسەرەكەيەۋە نەيىستىبو، نەخۇش دەكەۋى!
پىاۋەكەى، كە ماتۇرپىكى دەيى و ھەمىشە بە ماتۇرەكەى ھات و چۆى
شار دەكات، ناچار دەيى ژنەكەى لە پىشتەۋە سۋارى ماتۇرەكەى بىكات و
يىبات بۇ نەخۇشخانە.

بەلام ژنەكەى، كە يەكەمىن جار بوو سۋارى ماتۇر بىيىت، لە شەرما
رەنگى سوورھەلگەرا، چونكە نەيدەزانى چۆن چۆنى دەستەكانى بگىرت!
لەناكاۋ پىاۋەكەى پىي گوت: لە باۋەشم بگىرە!!!

ژنەكەى، بە يىستى ئەو قسەيە، توۋشى شۆك بوو!! زۆر نەمابوو لە
خۇشيان بال بگىرت و بفرىت!!! لە پىشتەۋە بە ھەردوو دەستەكانى، كەمەرى
پىاۋەكەى گىرت!!

لە نيەى رىنگە، ژنەكە بە پىاۋەكەى گوت: بگەپۆە مالە، پىاۋەكەى بە
سەر سامىيەۋە لىي پرسى: بۆچى؟ ئاخىر زۆرمان نەماۋە بگەينە
نەخۇشخانە!!!

ژنەكەى گوتى: ھالە باشترە، سەر ئىشەكەم نەماۋە!!

پیاوۋەكە، ھاسەرەكەى گەياندەۋە مائەۋە، بەلام قەت ھەستى بەۋە
 نەكردبوو كە بە دەرپرېنى رېستەيەكى سادەى ۋەك: (لە باۋەشم بگرە)، بېتە
 ھۆكارى چاكبۈنەۋەى ھاسەرەكەى و لە نەخۆشى چاك بېتەۋە!!!!
 پەند و نامۇژگارېيەكانى نەم چىرۆكە:

● ھېچ شتېك ۋەك قسەى خۆش كارىگەرى نەرتنى لەسەر دل و دەروونى
 مروف جىناھىلېت، بۆيە وتراۋە: مار بە قسەى خۆش لە كونى دېتە
 دەرى.

● خۆشەويستى ھەوتى ژيانە، ژيان بەبى خۆشەويستى، ژانە.
 ● سەرھەلدانى زۆرىەى نەخۆشېيەكانى خىزان، بۆ نەبوونى خۆشەويستى
 دەگەرېتەۋە لە نىۋان ژن و پياۋدا، بۆيە نەگەر خۆشەويستى ھەيىت،
 ھەموو نەخۆشېيەك قابىلى چارەسەرکردنە و ھەموو زامىك قابىلى
 سارپىژکردنەۋە و ھەموو برىتىك قابىلى دەرمان كردنەۋە.

●
 ●
 ●

چیرۆکی

(۵۷)

گفتوگۆی نینوان مندائیک و زانایهک

زانایهک به نهوهکهی گۆت : کورپه کهم گوی بگره، باسی
پاستیهک له پاستیهکانی ژبانت بۆ ده کهم!!!!
کورپه که گوتی: فەرموو باپیره گیان!!
زاناکه: بزانه له ناخی هەر مروڤیک دا، جهنگیک ههیه وهک جهنگی
نینوان دوو گورگ، گورگیکیان، نیازی شهپ و ههسوودی و غیره کردن و
خۆیستی و درۆزنی ههیه!!!!
منداله که: نه دی تهویریان؟
زاناکه: نه دی دیکه، نیازی خیر و چاکه و پاستگویی و ناشتی و
خۆشهویستی ههیه!!!!
منداله که به سهرسورمانیهوه له باپیری پرسى: باشه له کۆتاییدا
کامیان سهرده کهوی؟
زاناکه پیکهنی وگوتی: ههردهم نهو گورگه سهرده کهوتت که تۆ
خواردنی دههیتى!!!!
نه گهر خۆراکی شهپ و خراپهت دایه، نهوه خراپه سهرده کهوی!!!! به لام
نه گهر خۆراکی خیر و چاکهت دایه، نهوا باشه که سهرده کهوی!!!!

په‌ند و ناموژگار په‌کانی نهم چیرۆکه:

- پیوسته مروّف خوئی له بوغز و قین پارێژی.
- مروّفی ژیر و نازاد و چنگه‌یشتوو، به‌رپرسه له کاره‌کانی خوئی، جا باش بیت یان خراب.

- ده‌بی هه‌سته نهرنیه‌کانی مروّف زāl بیت به‌سه‌ر هه‌سته نهرنیه‌کانیدا.

-
-
-

چیرۆکی

(۵۸)

بەسەرھاتی خواناسیك و خزمەتكارىك

لە سالىكى قاتى و قىرى و گرانى، خواناسىك، خزمەتكارىكى بىنى، زۆر
دلى خوش بوو!

خواناسەكە لىي پىرسى: چۆن لەم قات و قىرىيە دلت هيندە خوشە؟!!!
خزمەتكارەكە گوتى: من خزمەتكارى دەولەمەندىكم، هەندى مەر و
مالاتى هەيە، تا خزمەتى مەر و مالاتەكەى بكەم، پىسق و پۆزىم دەداتى!!!
خواناسەكە، كاتى گۆبىستى ئەو قىسەيە بوو، زۆر شەرمى لە خۆى
كردەو و لە دلى خۆيدا گوتى: خزمەتكارىك دلى بە دەولەمەندىك خوشە،
كە تەنيا هەندى مەر و مالاتى هەيە!!!
بەلام من خوايەكم هەيە، خاوەنى هەموو بوونەوەرە، كەچى لە پىسق و
پۆزى خۆم دەترسىم!!!!

پەند و نامۆژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- يەكێك لە سىفەتەكانى پەرورەدگار، (الرزاق)، واتە، پۆزى دەرە، بۆيە
ئەوێ خوا لە نەبوونەوەرە هينايە بوونەوەرە، پىسق و پۆزىيەكەيشى دەداتى.
- نابى مەرۆف لە پەحم و دلۆفانى خوا بى ئومىد بىت.
- قەناعەت سەرچاوەى دلتىريە!!

..... •

چیرۆکی

(۵۹)

بەسەرھاتی پیاویکی زانا و رېتوارێک

رۆژێک، پیاویکی زانا، لەسەر کانێیەك دانیشیبوو، رېتوارێک، کە بەوێدا
تێدەپەڕی، لێی پرسى: بە چەند کاتژمێر دەگەمە ئەو گوندە؟
زانایەكە گوتى: جارێ برۆ!!!!
ئەو پیاوێ وا گومانى برد کە زاناكە گوتى لێ نەبوو، بۆیە پرسیارەكەى
دووبارە کردووە و گوتى: نایا گوێت لە پرسیارەكەم نەبوو؟
دەلێم: بە چەند کاتژمێر دەگەمە ئەو گوندە؟
دیسان زانایەكە گوتى: جارێ برۆ!!!!
ئەم جارە پیاوێكە هەستى کرد ئەو زانایە شێتە!!!
بۆیە ملی رېتوارێک و رۆشیت!!!!
هێشتا چەند هەنگاوێکی هاوشتیبوو، پیاوێ زانایەكە، بە دەنگێکی بەرز
بانگی کرد و گوتى: بە یەك کاتژمێر دەگەمە ئەو گوندە!!!!
پیاوێكە گوتى: بۆچی جارى یەكەم وات نەدەگوت؟!!!
زاناکە گوتى: جارى یەكەم رۆشیتى تۆم نەدیتبوو! بۆیە نەمدەزانى بە
چەند کاتژمێر دەگەیتە شوێنى مەبەست، بەلام ئێستا رېتوارێک رۆشیتى تۆم
بینى، بۆیە دەزانم بە چەند کاتژمێر دەگەیتە شوێنى مەبەست!!!!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

- تا مەرۇف وەلامى پەرسىيەلىك نەزائىت، نابىي وەلام بەدائەتە.
- دەبىي مەرۇف پەرسىيەلىك پەنگا لە كەسانى شەرەزا بەكات، تاكوون و گومرا نەبىت.
- نابىي مەرۇف گومانى خراپ بە خەلىك بەبات، چونكە گومانى خراپ سەردەكىشى بۇ تاوان و سەم.

-
-
-

(70)

باوکیکی خه مسارد و که مته ر خه م

پۆژىك بازارگانىك، كه زۆرىي كاتى خۆى بۇ بازارگانى و كۆكردهوى
پاره و پوول تهرخان كردهو و هيچ گرنگيهكى به مال و منداله كانى
ندهدا، له مالهوه، سهرقالى كار و ژير و ژووركردنى وهرقه و كاغهزه كانى
بوو و لاپهري ياداشته كانى ههلهدايهوه، كچه بچكولانهكى، خۆى له ميژى
باوكى نزيك كردهوه و له تهنىشت باوكيهوه دانىشت!!!!

به لّام باوکی، هیچ ناگای لی نه بوو! که کچه بچکولانه کی له
ته نیشتییه وه دانستوه! تا نهو کاتهی ناوراو پئی گوت: باباه گیان نهوه چی
ده که بت؟

باوکی وه لّامی دایه وه و گوتی: هیچ نییه کچم، خه ریکم بهرنامه ی
کاره کانی خوّم پِیکده خه م و ناوی نه و که سانه له ده فته ری یاداشته کانم
دهردینم، که پیوسته له م هه فته یه دا چاوپِیکه وتنیان له گه لدا بکهم و
له گه لیان دانیشم!!!

کچه بچۆلانه کهی، دواى که ميک بيرکردنوه، له باوکى پرسى: بابە گيان
شاخۆ ناوى منيش لهو ناوانه دا ههيه که له گه ليان داده نيشيت؟!!!! بهم
پرسياره، باوکى نهو کچهى تووشى شوک کرد و ههستى کرد، که باوکى کى

زۆر خەمسارد و كەمتەرخەم بوو لە ئاست مائ و منداڵەكانى، بۆيە برىارى
دا لەمەودوا كاتىكى زياتر بۆ مائ و منداڵەكانى تەرخان بكات!!!!!!!

پەند و نامۆزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- پەرورەدە و فىركردن و تىگەيانندن و پىگەيانندن و بەخۆكردنى منداڵ بە
شىۆمەكى شايستە، ئەرك و بەرپرسيارەتييە، بە پلەى يەكەميش لە
ئەستۆى دايك و باوك دايە.

- مەروفي ژير ئەو كەسەيە كە هاوسەنگى لە نىوان ئەركەكان و مافەكان
دەپارىزى و ئەو بالانس و هاوسەنگيە پادەگرى.

- باوكى دلسۆز، نابى لە پىناو پارە و پوول و سەرەت و سامان و پلە و
پايە، منداڵەكانى خۆى لە سۆز و خۆشەويستى باوكايەتى يىبەش
بكات.

- ژيرى بە گەورەيى و بچوووى نىيە، زۆر جار كەسيكى بچووك،
عەقلىكى گەورەى هەيە و كەسيكى گەورەش، عەقلىكى بچوووى
هەيە.

- هىچ كاتى پارە ناتوانى شوئى سۆز و خۆشەويستى بگريتەو.

-
-
-

چیرۆکی

(٦١)

دەرگای خودا

گەنجێك بەم شێویە بەسەرھاتی خۆی و كەسێكى نابینا دەگیرێتەوە: لە
لیواری شەقامەكە ڕاوەستا بۆم، چاوەڕوان بۆم قەلەبالغی ئۆتۆمبێلەكان
كەمبێتەوە، تاكو بپەرەمەو، لە تەنیشتمەو، بینیم پیاویكى نابینا وەستاو و
دەیهوێت بپەرێتەو ئەوێەر.

منیش هەستم بە بەرپرسیارێتی كرد و خێرا چووم دەستم گرت و
یارمەتیم دا، تا بپەرێتەو!!!

كاتێ گەشتینە ئەو بەری شەقامەكە، پیاو نابینایەكە سوپاسی كردم و
گوتی: ڕۆڵە گیان ژيانى هاوسەرت پێكەو ناو ؟
گوتم: بەلێ (١٢) سألە.
گوتی: منداڵت هەیه؟

بە هەناسە ساردییەو گوتم: نەخیر!!
گوتی: هیچ هەنگاوێك ناو بۆ منداڵ بوون؟
گوتم: بەلێ، هیچ دکتۆرێك نەماو لە دەرگایی عیادەكەى نەدەم!!
بە زەدەخەنەیهكەو گوتی: ئەى دەرگایی خوات تاقى نەكردۆتەو؟
منیش بەسەر سوڕمانییەو گوتم: نەخیر!!!

دواتر ئەو پۇششت و منیش گەرآمەو مآلەو و ئەوہم لە گەل
 ھاسەرەکەم باس کرد!!!
 ھەستمان بە شەرمەزاری کرد، کە تا ئیستا دەرگایەک کە ھەمیشە و لە
 ھەموو شوێنیک کراویە تا قیما نەکردۆتەوہ.
 بێ پارماندا کە لەمەو دوا ھەمیشە لە دەرگایی ئەو پاپارینەوہ، تا
 دەرگامان لی دەکاتەوہ!!!
 سوێند بە خوا سالیکی نەبرد، خێزانەکەم دوو گیان بوو!!!!

پەند و نامۆژگاریەکانی ئەم چیرۆکە:

- مرۆفی برادار دەبی لە خوۆشی و نەخوۆشی و شینی و شادیدا خودای
 لە یاد ییت.
- کلیلی چارەسەری ھەموو کێشەکان لای خودایە، بۆیە نابێ مرۆف
 پشت لە خودا بکات، بەلکو پێوستە ھەمیشە لێی پاپارینەوہ.
- خودا بۆ بەندەکانی لە ھەموو کەسێک نزیکترە.
- مەبەست لەم بەسەرھاتە ئەوہ نییە کە بۆ چارەسەری نەخوۆشییەکانمان
 سەردانی دکتۆرەکان نەکەین، بەلکو ئەوہیە، پشت بە خودا ببەستین،
 چونکە دکتۆر دەرمان دەداتە نەخوۆش، بەلام شیفای لای خودایە!!

-
-
-

چیرۆکی

(٦٢)

بارگرانی

مامۆستایهك، له دهستیكى وانهكهیدا، گلاسیكى پر له ناو كرد و بهرزى كردهوه و له قوتابییهكانى پرسىارى: (به راى ئیوه كىشى نهم گلاسه چهنده)؟
قوتابییهكان به پنى مهزهندهى خویان، كىشى گلاسهكهیان دهخستهپروو!!!
مامۆستاكه گوتى: (منیش بهبى كىشان، نازانم كىشى چهنده، بهلام پرسىارهكهم نهويه، نه گهر بۆ چهند خولهكىك بهم شیویه لهناو دهستم رايبگرم،
چ دهقهومیت؟)

وهلامدرايموه (هیچ ناقهومیت مامۆستا)!!!
مامۆستا، (نه گهر كاترمیزك رايبگرم چى؟)
یه كىك هاته وهلام: (پهیتا پهیتا دهستت ماندوو دهیت و دواتر سړ دهیت).
مامۆستا، راسته، نه دى نه گهر تهواوى پۆژ بهم شیویه رايبگرم؟
قوتابییهكى قۆشمه گوتى: (دهستت رهق دهیت، ماسولكهكانیشت پهکیان دهكهوئ، ریشته دهكهوئته نه خوشخانه!)
تیکراى قوتابییان پێكهنین!!!

مامۆستا، دواى یێهنگى، دیسان بهردهوام بوو:
(زۆر باشه! ئایا لهم ماویهدا، كىشى گلاسهكه كه دهیتتهوه؟)
قوتابیان له چهشنى قوتابیانی پۆلى یهكهمی سههتایی، پێكهوه گوتیان:
(نهخیر).

مامۇستا: (واتە چ شتېك دەيتتە ھۆى نازارى ماسولكەكانم؟ من دەيتتە چى بكەم؟)

قوتايان لە ۋەلامدانەۋەى دۆشدامان!! لە ئەنجامدا يەككىيان گوتى: (دەبى گلاسەكە دانىيتەۋە)!

مامۇستا بە خوشحالىيەۋە گوتى: (پراستە! ناستەنگەكانى ژيانىش ھەر بەم شىۋىيەن. ئەگەر گرفتەكان بۆ چەند خولەكك لە ناو مىشك و زەينتان بھىلنەۋە، كىشە نايىت. بەلام بۆ ماۋىيەكى زۆر بيانھىلنەۋە، نازاريان دەيتتە. ئەگەر زۆرتر لەمەش بىيىنەۋە ئەۋا پەكتان دەخات و ئىتر ناتوانن ھىچ كارىك بكەن).

پەند و نامۇزگار يەكانى ئەم چىرۆكە:

• نابى مروف لە ژياندا بىيتە مامە خەمە و خەم لە ھەموو شتېك بخوات، چونكە تواناي مروف سنووردارە، ناتوانى بەرگەى ھەموو خەم و خەفەتېك بگرت.

• پىۋىستە مروف، بىر لە چارەسەر كوردنى كىشەكان بكاتەۋە، نەك دەستەۋەستان، بە دياربانەۋە دانىشت.

• خەفەت، ھىچ دەردىك چارەسەر ناكات و ھىچ گرئەك ناكاتەۋە و ھىچ برىنېك سارپژ ناكات، بەلكو كىشەكان گەرەتر و ئالۇزتر دەكات.

• مروفى ژىر، چارەنۋوسى خۆى پادەستى خەم و خەفەت ناكات و بە گەشېنى و ئومىدەۋە دەروانىتە ئايندە.

•
•

چىرۋىكى

(۶۲)

رابدوۋى خۆت لى بىر مەكە

دوۋى نان خواردن، يىل گىتس، (۵) دۆلارى لى گىرفانى دەرھىنا و وەك خەلاتىك، داي بە خزمەتكارى چىشتخانەكە، بەلام خزمەتكارەكە لى جىياتى ئەۋەى دلخۆش يىت، عاجز بوو!!

يىل گىتس ھەستى بە عاجزىۋونى خزمەتكارەكە كرد، بۆيە پىنى گوت:
چى قەوماۋە؟ بۆچى خەمبار بوۋىت؟

خزمەتكارەكە گوتى: پىم سەير بوو، (۵) دۆلارم بىدەيتى، كەچى كۆرەكەت لەسەر مىزى تەنىشتەت دانىشتىبوو، كاتى وىستى بىروات، (۵۰) دۆلارى دامى، لى ھالىكىدا، تۆ دۆلەمەندىتىن پىاۋى جىھانىت!!!

يىل گىتس زەردەخەيەكى كرد و ۋەلامىكى پىر پىستى خۆى دايەۋە و گوتى: راستە ئەۋ كۆرى دۆلەمەندىتىن پىاۋى جىھانە، بەلام مەن كۆرى دارتاشىكى ناسايىم، بۆيە مەۋف نايى ھىچ كاتىك رابدوۋى خۆى لى بىر بىكات، چۈنكە رابدوۋى، باشتىن مامۇستاي مەۋفە.

پەندە و ئامۇزگار يەكەنى ئەم چىرۆكە:

● نايى مەرۇف بە مالى دۇنيا لەخۇبايى يىت و رابردوى خۇى
بىرىچىتەو.

● ئەگەر كەسەك خەلاتىكى پى دايىن، ھەر چەند كەمىش يىت، دەبى
سۇپاسى بىكەين و بى ئەمەك ئەيىن.

● باشتىن شىوازى ژيان ئەوئە مەرۇف لە خەرجكردندا ئەوئەپ و ئەمپەپ
نەكات.

●

●

●

چیرۆکی

(٦٤)

ئادابی راجیایی

جارڭکیان له کاتی وانه وتنهوه، له سهر بابەتیک، ناکۆکی دهکهوتنه نۆوان
پیشهوا شافعی و یهکێک له قوتابییهکانی، به ناوی (یونس).
قوتابییهکهی توورپه دهییت و مهجلیسی شافعی جیدیلێت و دهرواته
مالهوه.

به شهو، پیشهوا شافعی له دهرگای مالی قوتابییهکهی دهوات: کاتی
یونس دهچی دهرگا بکاتهوه، دهلی: کییه؟
پیشهوا شافعی دهلی: (محه مه دی کوری ئیدریس)ه.

قوتابییهکهی دهلی: بیرم له ناوی هه موو محه مه دیک کردوه، ته نیا
پیشهوا شافعی نهییت، واته قهت قهناعه تم وانه بوو، پیشهوا شافعی ییته
مالمانه وه!!!

که دهرگایه کهم کردوه، تووشی شۆک بووم، کاتی پیشهوا شافعی له
پشت دهرگا کهوه بیینی!!!!!!

دوای سلاو و نهحوالهرسی، پیشهوا شافعی پێی گوتم: یونس گیان،
له سهر زۆر بابەت کۆک بووین، ته نیا بابەتیک نهییت! یونس گیان هه ول
مه ده له هه موو ناکۆکییهکاندا سهرکهوتوو بیت، هه ندی جار به دهسته ئێنانی
دلەکان باشتره له به دهسته ئێنانی هه ندی هه لۆست!!

يونس گيان، ئەو پردانە مەرپۆخىنە، كە بىننامان كىردوۋە، پەنگە لە
 ئاينىدەدا پىۋىستىمان پىيى بىتەۋە بەسەرياندا تىپەپىن!! با ھەمىشە پەقت لە
 ھەلە بىت، بەلام پەق و كىنەت بەرامبەر ھەلەكار نەبىت، لە ناخى دىلەۋە
 پەقت لە تاوان بىت، بەلام بەزەبىت بە تاوانباردا بىتەۋە!!
 يونس گيان، پەخنە بگرە! بەلام پىز لە پەخنە گىراۋىش بگرە!! چۈنكە
 ئەركمان لەناۋىردنى نەخۇشىيە، نەك نەخۇش!!!
 ئەم قسانى شافى، كارىگەرىيەكى زۆرى لەسەر ھەست و سۆزى
 قوتابىيەكەى جىھىشت!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- نابى راجىايى بىتە ھۆكارىك بۆ لىكجىابونەۋە و پەشت لە
 يەكتەركەن، چۈنكە ھەموو مەرۋفەكان لە پەنگ و پوخسار و
 بىر كەرنەۋەدا لە يەكتەرى جىاۋازن.
- دەبى پەيوەندىيەكانمان لەسەر بناغەى پىز و خۇشەۋىستى بىنە
 دامەزراندن.
- كى گەۋرەترە، دەبى دلى فراۋاتىر بىت، چۈنى پىشەۋا شافى بۆ
 مالى قوتابىيەكەى، لەو سۆنگەيەۋە بوۋە زىاتەر ھەستى بە
 بەرپەرسىارەتى كىردوۋە.

- پيويسته قوتابي رېز له ماموستاي خوږي بگريټ و دان به خويدا بگريټ و کاردانه وي نه شياو له خوږي نيشان نه دات.
- له سره هله يه ك، نابې كه سيك بسرينه وه و هموو چاكه كاني نادیده بگريڼ.
- پياوې زانا، دېې وهك پيشه وا شافعي خاكه را (متواضع) يټ و دهرگا به پرووي كه ساني ديكه دا دانه خات.
- له كاتي سره هلداني كيښه كاندا، كه ساني زانا، زياتر و زووتر دهسپيشخهري دهكهن و دهستي ناشتي بو كه ساني ديكه درېژ دهكهن.
- پيويسته هميشه به شيك بين له چاره سره، به شيك نه بين له كيښه.
-
-
-

چىرۆكى

(۶۵)

من بەھىزترم يان تۆ؟

باوگىڭ، ويستى ھىزى كۆپەكەى تاقى بىكاتەو، بۆيە پۇژىڭ، دەستى خستە سەر شانى كۆپەكەى و لىتى پىرسى: كۆپم ھەز دەكەم بزانم من بەھىزترم يان تۆ؟

كۆپەكەى گوتى: من!!!

باوگەكە، بە يىنستى نەو وەلامە، تووشى شۇك بوو، بۆيە پىرسىارەكەى دووبارە كىردەو و گوتى: كۆپم دەمەوئ بزانم من بەھىزترم، يان تۆ؟

دىسان كۆپەكەى، ھەمان وەلامى پىشووئى ھەبوو و پىي گوت: من!!!!

باوگەكە ھىدى دەستى لەسەر شانى كۆپەكەى ھىتايە خوارەو و چەند ھەنگاۋىڭ لىتى دووركەوتەو، نىنجا ئاۋرى دايمەو و بۇ جارى سىيەم ھەمان پىرسىارى دووبارە كىردەو و بە كۆپەكەى گوت: پىم بلى من بەھىزترم يان تۆ؟ كۆپەكەى گوتى: نىستا ھەست دەكەم تۆ بەھىزترىت!!!!

باوگەكە گوتى: كۆپم بۇچى جارى يەكەم و دووم گوتت من، بەلام

جارى سىيەم گوتت تۆ؟!!!!

كۆپەكە گوتى: بابەگيان! جارى يەكەم و دووم دەست لەسەر شانم بوو، زۆر ھەستەم بە بەھىزى دەكەم، چۈنكە تۆ پىشت و پەنام بوويت، بۆيە پىم وابوو زۆر بەھىزىم و توانام ھەيە پروپەرووى ھەموو دونيا بىمەو، بەلام كاتى

دەستت لەسەر شانم ھێنایە خوارەو، ھەستم کرد تەنیام و ھیچ ھێزێکم تیا
نەماوە و ئەو ھێزە ھەمبوو، لە گەڵ خۆت برد!!!!!!

پەند و نامۆژگارییەکانی ئەم چیرۆکە:

- باوک گەورەترین پشت و پەنایە بۆ منداڵ، بۆیە کەس ناتوانی کەلتنی
باوک پڕکاتەو، بەلام کاتی ھەستی پێ دەکەیت، کە باوکت لە ژياندا
نەمايێت!!

- باوک بۆ منداڵ وەک قەلا وایە، ھێزی پێ دەبەخشی و لە گشت
شتێکی خراب و نەگرس دەپارێژی...

- باوک سببەرێکە، منداڵ ھەمیشە لە ژێر سایەدا دەحەسیتەو.

- باوک، ھەمیشە بۆ منداڵ پشت و پەنایە.

-

-

-

چیرۆکی

(٦٦)

بەردەكە ھەندەبژیری یان گەلایەكە؟

پیاویکی گەنج، بە مات و غەمگینی لە کەنار پرووبارێك دانیشیبوو و بە دۆشداماری سەیری ئاوەكەى دەکرد!!!!

پیاویکی سەلمەند بەویدا تێدەپەڕی! ئەو گەنجەى بینى و ھەستى بە ماتى و دلەنگى ئەو گەنجەى کرد!

بۆیە خۆى لى نزیك کردووە و لە تەنیشت گەنجەكە دانیشت، گەنجەكە ھەر زوو گوتى: حالم پەريشانە، چونكە ژيانم لى تال بوو و پێويستيم بە نارامى ھەيە، نازانم لە كوێ ناراميم دەستم دەكەوێت؟

پیاوێ سەلمەندەكە، گەلای درەختیكى لیكردووە و ھاوئشتییە ناو ناوی پرووبارەكە و گوتى: سەیری ئەم گەلایە بكە، كاتێ دەچیتە ناو ئاوەكەو، چون چارەنووسی خۆى پادەستى ئاوەكە دەكات و لە گەل خۆى دەیات!!!!
ئینجا بەردیكى گەورەشى لە نزیك جۆگەلەیهكى ئاو دەرھێنا و ھینای و ھاوئشتییە ناو ناوی پرووبارەكەو!!!!

بەرد، چونكە قورس و سەنگین بوو، بۆیە نقووم بوو و ژێر ئاو كەوت و لە ژێر ئاوەكە لە تەنیشت بەردەكانى دیکە وەستا!!!

ئىنجا پياۋە سالمەندەكە بە گەنجەكەى گوت: گەلايەكت بىنى، بەھۆى
سووكبونەكەيەۋە، شەپۆلەكانى ئاۋەكە، ئەملا و ئەولاي پى دەكرد و لەگەل
خۆى دەبرد!!!

بەلام بەردەكە، چونكە قورس بو، بۆيە توانى بەسەر ئاۋەكەدا زالېى و
بېچىتە ژىر ئاۋەۋە..

ئىنجا پياۋە سالمەندەكە بە گەنجەكەى گوت: ئىستا پىم بلى بەردەكە
ھەلدەبژىرى، يان گەلايەكە؟

دەتەۋى شەپۆلەكانى نەخۇشپىيەكانى ژيان ئەملا و ئەولات پى بكن، يان
ۋەك بەرد سەنگىن و قورس بىت و شەپۆلەكانى ژيان نەتوانن زەفەرت پى
بىيەن و لە شوئى خۆت جىگر و چەسپاۋ بىت!!!!!!

گەنجەكە، پەندىكى چاكى لەم بەسەرھاتە ۋەرگرت و برىارى دا ۋەك
بەرد سەنگىن بىت!!!!!!

پەند و ئامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

• پىۋىستە مەرۋف لە ژياندا خۇراگر بىت و چارەنۋوسى خۆى نەداتە
دەست شەپۆلە مەترسىدارەكانى ژيان.

• پياۋە سالمەند و بەتەمەنەكان، كەسانى گەپىدە و دونيا دىدە و خاۋەن
نەزمونن، بۆيە پىۋىست گەنجەكان سوۋدى لىۋەربىگرن.

• نابى مەرۋف قايرۋسى خەفت ھەلگىرى، بەلكو دەبى بەسەر ئەو
نەخۇشپىيە كوشندەيەدا زال بىت و بە ژيان پىبەكتىت، نەك ژيان پى پى
بەكتىت!!!!!!

چیرۆکی

(٦٧)

بەسەرھاتی شیتێک و مەلەوانێک

مەلەوانێک، لە کەنار ڕووباریک وەستا بوو!!
لە ناکاو گۆڤیستی دەنگێک بوو، هاواری دەکرد فریام کەوێ کەوێ!!
مەلەوانە کە ئاوێ دایەو، سەیری کرد پیاویک خەریکە لە ناو ڕووبارە کە نغڕۆ
دەیت و زۆری نەماوێ بخنکێت!!!
خێرا خۆی گەیندە ڕووبارە کە و ئەو کەسە لە مردن ڕزگار کرد!!!
بەلام لە لایەکی دیکەو گۆڤیستی دەنگی دوو کەسی دیکە بوو، هاواریان
دەکرد: فریامان کەوێ فریامان کەوێ خەریکە دەخنکێن!!!
مەلەوانە کە بە پەلە ئەو دوو کەسەشی لە مردن ڕزگار کرد!!
بەلام پێش ئەوێ لە ئاوە کە بێتە دەرەو، گۆڤیستی چوار کەسی دیکە بوو،
هاواریان دەکرد! فریامان کەوێ...فریامان کەوێ!!!!
کاری ئەو مەلەوانە هەر لە بەیانی تا ئێوارێ، ڕزگارکردنی خەلک بوو لە
خنکان!!!
بەلام مەلەوانە کە غافل بوو ئەوێ کە شیتێک لە سەرەو هەیە، یە کە بە
یە کە خەلکە کە فری دەداتە ناو ئاوە کەوێ!!!!!!

پەندە و نامۇزگار يىپەكانى ئەم چىرۋەكە:

● دۆزىنەۋەى ھۆكارى نەخۇش يىپەكە، لە چارەسەرەكەى گىرنگىترە، چۈنكە
ئەگەر ھۆكارەكەى نەدۆزىتتەۋە، نەخۇش يىپەكە تەشەنە دەكات و بە ھەموو
لايەكدا بىلاۋ دەيىتتەۋە و كۆنتىرۋىل ناكىت.

● رىزگار كىردى خەلك لە تەنگانە، ھەم نەركە، ھەمىش فەزىلەتە!!
● نابىي مەۋقە ژىر و عاقلەكان لە ئاست كەسە دەبەنگ و كالفامەكان
يىدەنگ بن، چۈنكە ژيان دەكەن بە ژان!!!!

..... ●

..... ●

..... ●

چیرۆکی

(٦٨)

پاوکردنی شیر

کەسیکی گوندنشین بە ناوی ڕەشید، بۆ داوینکردنی پێداوێستییەکانی مالهۆ، ڕۆیشتبوو ناو دارستان، بەلام نەیتوانی بە ڕۆژ بگەریتەوه لادێ و شەو بەسەرداهات و تاریکی بایی بەسەر دارستانەکەدا کیشا، گوندیشنەکە، پەیتا پەیتا بەرەو مالهۆ کەوتە ڕێ، بەلام گوێبیستی جوولەی حیوانێکی درێندە بوو، خەریک بوو بەرەو ڕووی دەهات!!!

زۆر ترسا! چونکە جگە لە بفرێک، هیچ چەکیکی دیکەی پێ نەبوو، کە بەرگری لە خۆی بکات! بەلام لە گەڵ نەوهشدا، ناچار بوو، خۆی بۆ شەپی نەو حیوانە نامادە بکات، چونکە جگە لە شەپی مان و نەمان، هیچ ڕینگەییەکی دیکەی لە پێش نەبوو!!!!

حیوانە درێندەکە لێی نزیک بوو، بەلام پێش نەوهی پەلاماری بدات، ڕەشید لێی هاتە دەست و بە بفر هێرشی کردە سەر حیوانەکە و دواي شەپێکی دەستەو یەخە، دواچار بەسەریدا سەرکەوتوو و توانی بیکۆزیت!!! ڕەشید، لە دلی خۆیدا گوتی: مادام حیوانەکەم کوشت، باشتەر وایە کەوێشی بکەم و کەوڵەکەشی لە بازار بيفروشم و سوودی لی وەرگیرم!!!!

حیوانەکە کەوڵ کرد و کەوڵەکە لەسەر شانی دانا و بۆ بەرەبەیان گەیشتەوه گوندەکەیان.

هەندى خەلکى ئاوايى، ھاتنە پىشوازى رەشىد، كاتى بىنيان شىرنكى
 ڤاوكردووه وکەولەكەيشى ھىناوتەوہ!!! لە ئازايەتى ئەو پياوہ سەريان سورما
 و پىکەوہ ھاواريان کرد: ئەى خەلکيەنە! ئەى خەلکيەنە رەشىد شىرنكى
 ڤاوكردووه!!!

کە رەشىد ئەمەى بىست و سەيرى کەولەكەى کرد! لە ترسا زەندەقى چوو
 و کەولەكەى فريدا و لە ھۆش خۆى چوو و بوورايەوہ!!!!
 چونکە تا ئەو کاتە نەيزانيوو شيرە!! وای زانيوو کە ھەيوانيکى
 دیکەيە!!!!!!!

پەند و نامۆزگاريەکانى ئەم چيرۆکە:

- مەرۆڤ خاوەن ھيز و توانايەكى زۆرە، بەلام زۆرجار باوەرپەخۆنەبوون،
 وا لە مەرۆڤ دەکات، کە نەتوانى نامانجەکانى خۆى پىکيت!!
- نابى مەرۆڤ لە مەيدانى ڤووبەڤووبوونەوہدا، چارەنوسى خۆى
 ڤادەستى نەيارەکانى بکات، بەلکو دەبى ڤيگەى بەرگرى و بەرخودان
 ھەلڤيرت، چونکە مەرۆڤ بە پتوہ بمرت، باشتەر و خۆشتەر لەوہى
 لەسەر ئەژنۆ بريت!!!!
- نەگەر پياو پياو ييت، با چەکەکەى بقر ييت، دەتوانى زەفەر بە دوژمن
 ببات...
- مەرۆڤ نابى لە ژياندا ترسنۆک ييت، چونکە کەس بە ترسنۆکى
 ناتوانى تەمەنى خۆى زياد بکات!!!!!!

چىرۆكى

(۶۹)

چل سال بەبى تاوان لە زىندان دا مايەوہ!!!

گەوامى ئەگامۆ، ھاولاتیيەكى پەشتیستی بى تاوانى ئەمریکىيە، لە سالانى ھەفتاکانى سەدەى پابردوو، بە تۆمەتى کوشتنى کەسێک، ھاتە گرتن و کەسێک بە ناپەوا، لە دادگا، لەبەردەم حاکم گەواھى دا کە بینویەتى کەسێكى کوشتوہ!!!!

دواى دادگایکردن، حاکم بریاریدا بۆ ھەتا ھەتایە زىندانى بکەیت. بۆیە گەوامى ئەگامۆ، ھەر لە تەمەنى ۱۷ سالییەوہ خرایە زىندانەوہ و بۆ ماوہى چل سال بەبى تاوان لە زىنداندا مايەوہ، لە تەمەنى ۵۷ سالى، دادگا ئەستۆپاکى گەوامى ئەگامۆى سەلماندا و بریارى نازادکردنى دەرکرد، چونکە ئەو بکوژە کە نەبوو، بەلکو کەسێكى دیکە، بکوژى ھەقیقى بوو!!!! بۆیە کاتى دادگا ئەستۆپاکى (گەوامى ئەگامۆ) پراگەیاندا، ئەو پیاوہ بە کۆل گریا و ئەو پرە پارمەى کە دادگا، بۆ قەرەبووکردنەوہى ئەو داینابوو، کە بریتى بوو لە یەك ملیۆن دۆلار، پەتە کردوہ و وەرى نەگرت، ئەو تەنیا یەك داواى لە دەولەتى ئەمریکا ھەبوو!!! داوايە کەشى ئەوہ بوو کە ئەمریکا بە یاساکانىدا بچیتەوہ، بۆ ئەوہى کەسێكى دیکەى بى تاوانى وەك ئەو، نەکەوتتە زىندانەوہ و نەیتتە قوربانی سستەم و نادادپەرەوہى!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

پەند و ئامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە:

- ئەك ھەر ئەمرىكىيەكان، تەنەت ھەموو جىھانىش، ناتوانى ئەو چل سالا بۇ ئەو پىاوه قەرەبوو بىكاتەو.
- نابى مەرۇف بەبى بەلگە كەس سزا بدات، چونكە دەچىتە خانەى سىتەم و تاوانەو.
- ھىچ كاتى تەمەن بە پارە و پوول و سەرۋەت و سامان ناكېرەتەو.
- نابى مەرۇف ھىندە وىژدان مردوو بىت، بە ئەنقەست گەواھى لەسەر كەسەك بدات.
- ھەلەى وا ھەيە، ھەرگىز قەرەبوو ناكېرەتەو، بۇيە دەبى خۇمان لەو جۆرە ھەلانە پىارەزىن.
- مەرۇف ھەر چەند لە دونىا پىشكەوتوو بىت، ناتوانى لە ۱۰۰% دادپەرۋەرى بەرقەرار بىكات.

-
-
-

چیرۆکی

(۷۰)

هونه‌ری کتیب خونددنه‌وه

گه‌نجیکی نه‌فغانی، که خوندکارێکی زانکۆ بوو، له یه‌کێک له زانکۆکانی سوئیسرا، ب‌ه‌م شیوه‌یه‌ به‌سه‌رهاتی خۆی و مامۆستایه‌که‌ی ده‌گێژێته‌وه. پ‌ۆژێک له‌ گه‌ڵ یه‌کێک له‌ مامۆستاکانم چوومه‌ کافتریا، ب‌ۆ نه‌وه‌ی پێکه‌وه‌ قاوه‌یه‌ک بخوینه‌وه، له‌وێ باس‌مان له‌ ره‌وشی خرابی نه‌فغانستان کرد، مامۆستاکه‌م، قسه‌یه‌کی سه‌رنج‌راکێشی گوت، که زۆر سه‌رنجی راکێشام!!!

ناوبراو گوتی: پ‌یت وانه‌پ‌یت قورعه‌کێشی ب‌ۆ وڵاتی دونه‌یا کراوه، ب‌ۆیه‌ هاوڵاتیانی وڵاتیکی وه‌ک سوئیسرا شانسێکی چاکیان هه‌یه!! هاوڵاتیانی وڵاتیکی وه‌ک نه‌فغانستانیش، شانسێکی خرابیان هه‌یه!!!! به‌ل‌کو هه‌ر م‌یلله‌تیک، حکومه‌تیک ب‌ۆ خۆی هه‌ل‌ده‌ب‌ژێرت، که شایسته‌ی خۆی پ‌یت.

ب‌ۆیه‌ مافی سوئهریه‌کانه‌ نه‌م جۆره‌ حکومه‌ته‌یان هه‌پ‌یت، نه‌فغانیه‌کانیش ته‌نیا شایسته‌ی نه‌و جۆره‌ حکومه‌ته‌ن، که ئ‌یستا فه‌رمان‌ڕه‌وایه‌تیان ده‌کات!!!

براده‌رێکی دیکه‌ی نه‌فغانیم له‌ گه‌ڵ بوو، له‌ ره‌وخساری دیار بوو، هه‌ستی به‌ شه‌رمه‌زاری کرد!!!!

مامۇستاكەم، فنجانى قاۋەكەي لە لىۋەكانى كىردەۋە و بىزىيەكى كىرد و
 گوتى: ھەر ھاۋلاتىيەكى سويسرى، سالانە ۱۰ كىتەب دەخوئىتتەۋە، بۇيە
 ئەگەر گەرايەۋە ئەفغانسان، بە ناۋى مەۋە بە ھەر ئەفغانىيەك بلى:
 مامۇستاكەم گوتى: ئەگەر ھەر ئەفغانىيەك لە سالىكدا تەنيا كىتەبىك
 بخوئىتتەۋە، ئەۋا دەتوانى رۆلى لە پىشقەبرىدى ولاتەكەيدا ھەيتت و شىرن
 پەنجەي ديار يىت...!!!!!!

ئىنجا زانم نەيتى پىشكەۋىتى گەلى سويسرا، گرنگيدانىانە بە كىتەب و
 زانست و مەعرفە!!!!!!

پەند و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

- مىللەتانى زانا و نەزان و تىگەيشتوو و تىنەگەيشتوو و سەرکەۋتوو و
 شىكستخواردوو و پىشكەۋتوو پاشكەۋتوو بە زانست و مەعرفە
 لىكجىيادەكەرنەۋە.
- كىتەب چەقى گىشت گۇرپانكارىيەكانە، چونكە سەرچاۋەي سەرەكى
 مەعرفەيە.
- خۇفەركەرنەنگ و شوۋرىيەي نىيە، بەلام نەزانىن نەنگ و شوۋرىيەيە.
- ھىچ كەسەك لە پەرىك نەبى بە كورپەك، ولاتانى پىشكەۋتوو، بە ھەۋل و
 ھىمەت و كۆشش و شەۋنخۇنى خۇيان ئەمەرويان دروست كىردوۋە!!!

●

●

چىرۆكى

(۷۱)

تۆلەي سىتەمكردن

كەسك ناوا بەسەرھاتى خۇي و چىشكەيەك (چىچكىك) دەگىرپتەوہ:
جارىكيان، چىشكەيەك گرت، يەكك لہ قاچەكانى ئەو چىشكەيەك بە
سەرى دەزوويەك بەستەوہ، سەرەكەي دىكەي ئەو دەزووہ بەدەستەوہ گرت،
ئىنجا چىشكەكەم بەرەلا كرت، چىشكەكە زۆر جار ھەولى دا بفرپت، بەلام
من لەلاي خۆمەوہ رام دەكىشايمەوہ و دوويارە دەكەوتەوہ سەر زەوى!!!

نەم دىمەنە، دايكىمى زۆر نازار دا و پىي گوتم: پۆلەگيان واز لەو
بەستەزمانە بېتە، بۆچى سىتەمى لى دەكەيت، وەللا خوا تۆلەي ئەو
چىشكەيەك لى دەكەتەوہ!!

بەلام ھەر گرت نەدايە قسەي دايكەم و بەردەوام بووم لەسەر نازاردانى ئەو
چىشكە بەستەزمانە!!!!

جارىكى دىكە چىشكەكە وىستى بفرپتەوہ و لەدەستەم پزگارى يىت، بەلام
نەم جارەيان زۆر بە تەندى دەزووہكەم پاكىشا و قاچىكى چىشكەكە بە پانەوہ
دەرھات!!!

تەنيا دوو پۆژ دواي ئەو پووداوە، بە پىنگەيەكدا دەرپوشتەم، لەناكاو
كەوتەم ناو چاللىكى قوولەوہ، قاچىكەم لە ناو دوو بەردى گەورە گىرى

خوارد، چەندى كىردىم نەمتوانى بىمە دەرەۋە، لە ئەنجامدا پانىكم لە (كماخ) ۋە
دەرەت!!!

ئىنجا قىسەى دايكم بەبىر ھاتەۋە و زانم زوو يان درەنگ، خوا ھەر تۆلە
لە ستەمكار دەكاتەۋە!!!!

پەند و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- مەرۇف چى بېچىنىت، ئەۋە دەدورئەۋە.
- گورپرايەلى نەكردنى دايك، مەرۇف بەرەۋ نەگبەتى و مەينەتى و
كارەسات دەبات.
- مەرۇف بەھۆى ستەمەۋە، ھەم خودا، ھەمىش خەلك لە خۆى تورپە
دەكات.
- مەرۇفى ژىر، ستەم لە كەس ناكات، تەنانت لە چىشكەيەكەش، چونكە
كەس بى ساھىب نىيە و خوا ساھىبى ھەموو بوونەۋەرە و ھەموو شتىك
دەزانى و ھەموو كەستىك دەبىنى و دەسەلاتى بەسەر ھەموو شتىكدا
ھەيە.

-
-
-

چیرۆکی

(۷۲)

دۆنکی

قوتابییهك، له وانەی ئینگلیزی زۆر تەمبەڵ بوو، چونکە هەمیشە
نەمریەکی کەمی دەهینا، مامۆستای بابەتی ئینگلیزی، کاتی
دەفتەرەکەی واژوو دەکرد، لەسەری دەنوسی (دۆنکی)، واتە (کەر)!!!!
جارتکیان، مامۆستایەکە واژووی لەسەر دەفتەری قوتابییه
تەمبەڵەکە کرد، بەلام لەبیری چوو بنوسیت دۆنکی!!!
بۆیە قوتابییهکە گازی مامۆستایەکەی کرد و گوتی:
مامۆستا... مامۆستا له بیرت چوو ناوی خۆت بنوسیت!!!!!!!

پەندە و ئامۇژ گارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- بۆ مامۇستا، يان دايك و باوك، يان ھەر كەسىكى دىكە نىيە بىي رېزى بە ھىچ مەۋقەك بىكات و كەسايەتتەكەي تىكەشكىتتە، چۈنكە مەۋقە رېز و شەۋى خۇي ھەيە.
- ھىچ كاتىك ھەلە بە ھەلە چارەسەر ناكىتتە.
- ئەگەر مەۋقە دىكى پىشكەش بە كەسىك كىرد، نابى چاۋەروانى ئەۋە بىكات ئەۋ كەسە گۈلى پىشكەش بىكات.
- مامۇستا كەسىكى فىركار و پەرۋەردەكارە، بۇيە دەبى بە شىۋەيەكى زانستىيانە و بابەتتىيانە و پەرۋەردەكارانە سەرەدەرى لە گەل قوتابىيەكانى بىكات.

-
-
-

چیرۆکی

(۷۳)

بەسەرھاتی زانایەك و دەولەمەندیك

كەسێكی دەولەمەند، پاره و پوولێكی زۆری هەبوو، بەلام لە گەڵ ئەوەشدا،
هەزێ لە زانست و فیزیوون بوو، بۆیە چوو بۆ لای كەسێكی زانا، كە لە
ژووری خۆیدا دانیشتیوو و داواي لێكرد، فیزی وانەیهكی بكات، كە لە ژيانی
خۆیدا سوودی لیۆەر بگرت!!!

زاناکە هەستا سەرپێچ و دەستی دەولەمەندەكەي گرت و بردییه پیش
پەنجەرەي ژوورەكەي و پیتی گوت: سەیری ئەم پەنجەرەیه بكە!! دەولەمەندەكە
سەیری پەنجەرەكەي كرد.

ئینجا زاناکە پیتی گوت: چیت لە پەنجەرەكەوه دیت؟

دەولەمەندەكە گوتی: ئاسمان و زهوی و بەرد و دار و خەلكم بینی!!!

ئینجا زاناکە دووبارە دەستی دەولەمەندەكەي گرتەوه و ئەم جاره بردی بۆ
بەردەم ئاوێنەیهك و پیتی گوت: سەیری ئاوێنەكەش بكە، دەولەمەندەكە سەیری
ئاوێنەكەشی كرد، ئینجا زانایەكە لیتی پرسی: چیت لە ئاوێنەكەدا دیت؟

دەولەمەندەكە گوتی: تەنیا خۆم تێدا بینییهوه!!

زاناکە پووی لە دەولەمەندەكە كرد و گوتی: جەنابتان هەردوو شووشەكەت
تاقیكردوه، جیاوازی نیوان شووشەي یەكەم و دووهم تەنیا بۆیاغێك بوو!
شووشەي یەكەم، چونكە رۆشن و زەلال بوو، وایكرد، كە دار و بەرد و
ئاسمان و زهوی و خەلك بینی!

بەلام شووشەى دووم، چونكە بۇياغى لىندرابوو، بۆيە واى لە تۆ كرد، كە
 تەنيا خۆت بېينى و هيچى تر نا!
 رۆلەى شيرىنم: بزانە دلى پاك وەك شووشەى پەنجەرە وايە، دەتوانى ھەموو
 كەسەك بېينىت، بەلام دلى ژەنگ گرتوو، وەك شيشەى ئاوتنە وايە، تەنيا
 خۆى دەينىت و كەسى ديكە نابىنىت.
 بۆيە ھەولە دلت پاك يىت و ھەموو خەلك بېينى!!!!

پەند و نامۇزگار يەكەنى ئەم چىرۆكە:

- مرۆفى خۆپەرست و خۆويست، تەنيا خۆى دەينى و ئەوانى ديكە نابىنى،
 بەلام مرۆفى مرۆقدۆست و ژياندۆست، دلئكى فراوانى ھەيە، ھەموو
 خەلك دەينى.
- مرۆفى دوورىن ئاسۆيەكى گەشى لە پيشە، بەلام مرۆفى كورت بين،
 ئايندەيەكى رەشى لە پيشە.
- مرۆف ھەر چەند دەولەمەندىش يىت، پئويستى بە زانست و زانيارىيە،
 بۆيە نابى زانست و مەعريفە بكا تە قورىانى سەرۋەت و سامان.
- ئەگەر مرۆف شتەيكى نەزانى، دەبى ب پرسى، چونكە پرسىيار نيەى
 وەلامە و كليلى كردنەوى نەبى و شتە نەزانراۋەكانە.

-
-
-

چىرۆكى

(۷۴)

دۆلارېك بە ۱۵۰۰ دۆلارە

مامۇستا شەمال موفتى، خوا لىي خوش يىت، ئاوا ئەم بەسەرھاتەي
خۇي دەگىرېتەو: سالى ۱۹۹۱ لە رېنكراوېكى بيانى فەرمانبەريوم،
رۇزېك ھاتمەو، خىزانم گوتى: شەمال ميوانمان ھەيە وگۇشتيشمان
نييە...

منيش چووم بۇ دارۇغا، قەسابخانەيە كي لىيو، بەردەوام لەوي گۇشت
دەكرى، داوامکرد دوو كيلۇ گۇشت بۇ بكنشيت!!!
سەيرى دەستى قەسابەكەم دەکرد، لەوكاتەدا، كەسېك لە دوامەو
گوتى: كاكە دوگ ھەيە؟

كابرې قەساب گوتى: نا..نيمانە.

منيش گوتى: دوگى بۇ چيە؟!

قەسابەكە گوتى: ھەزارە، دوگەكە دەتۇنيتەو و بە رۇنەكەي، چىشت
لېدەنيت و تامى گۇشتيشى بۇ دەدات!!!!

ئاوپېكەم دايمەو، سەيرى پياو ھەزارەكەم کرد، پياوېكى رېش سې بوو.
بە كابرې قەسابم گوت: ئەگەر كيلۇيەك گۇشتى بۇ بکرم، تۇ
بلىي لىم وەرېگرت؟

قەسابەكە گوتى: بۇ نا!! ھەزارە و موحتاجە!!!

گوتم: کیلۆیه کیش بۆ نهو بکیشه..

گوتی: چوومه دهرهوه و پهلهه بوو، پساوه ههژاره که کهمیگ لهولاه
وهستا بوو!!!

گوتی: جیام کردهوه و گوتم کاک حاجی، پیغه مبهری خوا (درودی
خوای له سهر بیته) دهفرمویته: (که سینگ دیارییه کت پیشکesh بکات،
پهتی مه که رهوه)، منیش نهه کیلۆ گوشتهه به دیاری بۆت هیناوه.

کابرای ههژار، کیلۆ گوشتهه کهی لی وهگرتم و دوغای بۆ کردم و
فرمیسکی به سهر ریشه سپیه کهیدا دههاته خوارهوه!!!

منیش پهلهه بوو، سهیری کاتزمیره کهم کرد، به پهلهه رۆشتمهوه مالهوه
که گهیشتمه مالهوه، خیزانم گوتی: نیستا رینکخراوه کهوه تهله فونیان
کرد، تۆیان دهووست.

منیش شته کانم داگرت و رۆیشتم بۆ رینکخراوه که.

به رینوه بهری رینکخراوه که، که که سینگ بیانی بوو، گوتی: مستهر
شه مال نهو فاکسهی سهر نامیری فاکسه که بۆ تۆ هاتوهوه.

که چووم سهیرم کرد، سهرم سوپوما!!!

بیانییه که گوتی: مستهر شه مال چیه؟ به لاتهوه که مه؟

گوتم: نهوه لا کهم نییه، به لام خوای گهوره دهفرمویته: چاکه بکه
یه که به ده، پاداشتتان دهدهمهوه، له شونینکی تردا دهفرمویته: یه که به
سهه، له شونینکی تردا دهفرمویته: یه که به ههوت سههه!!!

به لام به خوا نهه یه که به (۱۵۰۰)ه، چونکه کیلۆیه که گوشت به
یه که دۆلار بوو، من یه که دۆلارم به خشی، خوای گهوره لهوکات و

ساتەدا، رېڭىك لەوكاتەدا، كە كىلۇ گۆشتە كەم داوتە ھەزارە كە، بېرى
 ۱۵۰۰ دۆلار لە بەرپۆمبەرايەتى رېڭىكخراوە كەو وە كو پاداشت بۆ منيان
 نارد....

پەند و نامۆژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- خېرە و سەدەقە و بەخشىن، ھۆكارىكە بۆ ئەوئى بەرەكەت بکەوئتە مال
 و سامان و تەمەنى مەرۆفەو.
- خېرە و سەدەقە و بەخشىن، ھەم دل و دەروونى بەخشەرەكە ئاسوودە
 دەكات، ھەمىش خوشى و شادى دەخاتە دللى ھەزارەكەو.
- كاتى مەرۆف كەسىك دەبينى لە تەنگانەدايە، نايى دەستەوستان
 بوەستى، بەلكو دەبى دەستبارى يىت و لەو تەنگانەيە رزگارى بکات.
- چاکە بە چاکەيە، بۆيە دەلین: مەرۆف چى بچىنئىت، ئەو
 دەدورئتەو....

-
-
-

چيرۆكى

(۷۵)

بەسەرھاتى سەرتاشىكى خۆبەخش و مندالىكى ھەژار

سەرتاشىك، بېرىار دەدات لە يەككە لە گەرەكە ھەژار نشىنەكان، پۆژىك
تەرخان بكات، بۆ تاشىنى سەرى ھەژار و نەدارەكان!!!!
مندالىكى ھەژار و بى باوك، دىتە لای سەرتاشەكە و دەلى:
كاك عدلى: بى بەرامبەر سەر دەتاشى!!!
عدلى گوتى: بەلى!!
مندالەكە، ھەر زوو بە پەلە گەرەپەو مالدەو!!!
عدلى بانگى كرد: وەرە وەرە بۆچى وا خىرا پۆشتىت!!!!
مندالەكە گوتى: دايكم ۲۰۰۰ دىنارى دابوومى، بۆ ئەو سەرم بتاشم!
ئىستا دەچم ئەو ۲۰۰۰ دىنارە دەدەمەو دايكم، بۆ ئەو خواردى زىاترى
بۆ ئىمە بى بىكرىت!!!!!!

پەند و ئامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- كەسپك قەدرى پارە دەزانىت، كە نەيىت!!!
- نابى مروڧ ھىچ كاتى خۆى لە كارى خىر و چاكە يىبەش بكات،
نەخاسمە لە گەل مندا لانى باوك مردوو و دايك مردوو و ھەزار و
نەدار و لىقەوماو و نەخۆش.
- گورپرايەلى مندا ل بۆ دايك و باوك، ھەم نەركە ھەمىش بەرپرسيارەتى.
- دەبى مروڧ ھەمىشە لە ژياندا دەستپاك يىت و لە گەل كەسانى دىكە
راستگۆ يىت.
- ھىچ كارىكى خىر بە كەم مەزانە، چونكە ئە گەر لە تەرازووى
خەلكىشدا سووك يىت، رەنگە لە تەرازووى خوداى دلۆفاندا زىدە قورس
و سەنگىن يىت.

-
-
-

چىرۆكى

(۷۶)

ھەر كارتىكا، كاردانەۋىيەكى ھەيە

شۆفىرى بارھەلگىرتك، بە مەبەستى نان خواردن، لە يەككە لە
چىشتخانەكان لايدا، ھىستان دانەبەزى بوو، سى گەنجىش، كە ھەر
يەككىيان ماتۇرپىكى بىچ بوو، بۇ نان خواردن لە ھەمان چىشتخانە دابەزىن!!
ئەو سى گەنجە لەسەر مېزى شۆفىرەكە دانيشتن و ويستيان تەشقەلەي
بىچ بىكەن.

دواي چەند خولەكك، شۆفىرەكە جگەرەيەكى دەرھىنا و دايگىرساندا!
بەلام ئەو سى گەنجە جگەرەي شۆفىرەكەيان كوزاندەۋە!!!
شۆفىرەكە ھىچى نەگوت!!!

جارى دوۋەم، يەككە لە گەنجەكان، پىپسىيەكى بە شۆفىرەكەدا كرد، ئەم
جارەش شۆفىرەكە خۆي لە گىللى دا...

جارى سىيەم، كاتى شۆفىرەكە ويستى حىسابەكەي بدات و پروات، يەككە
لەو سى گەنجانە، قاچى خستە بەر قاچەكانى و كەوتە سەر زەۋى!!!

بەلام شۆفىرەكە ھەستايەۋە و ھىچ كاردانەۋىيەكى لەخۆي نىشان نەدا!!!
دواي چەند خولەكك، لە دەرچوۋنى شۆفىرى بارھەلگىرەكە لە
چىشتخانەكە، ئەو سى گەنجەش، پارەي خۇيان دا و ويستيان برۇن!!!

كە ھاتنە دەرۋە، تووشى شۆك بوون! چۈنكى بىنيان ھەر سى
 ماتۇرەكانيان تىكشكان و بارھەلگەرە خۇي پىداكىشاۋە و شۇفەرەكە بە
 تىكشكاندى ئەو سى ماتۇرە، تۆلەي خۇي لەو سى گەنجەي كردهۋە!!!!!!

پەند و نامۇزگار سەكانى ئەم چىرۆكە:

- مەرۇف چى بېجىت، ئەو دەجىتەۋە، كەسك دېك بېجىت، نابى بە
 ھىۋاي چىنەۋەي گول بىت!!!
- قەشمەرىكردن بە خەلک، كارى مەرۇفى ژىر و عاقل نىيە.
- نابى گەنجەكان بە گەنجىتى خۇيان، لەخۇبايى بىن و كارى تىكەرەنە
 ئەنجام بەن.
- ھەر كارىك، كاردانەۋەيەكى ھەيە، تەنەت پشیلەش ئەگەر تەنگاۋ
 بوو، پەلامارى شىر دەدات!!!
- ھەلە بە ھەلە راست ناکرىتەۋە، بەلام سەبر و نارامىش سنورى خۇي
 ھەيە.
- ھەبوونى تەبايى و تفاق بۇ ئەنجامدانى چاكە، كارىكى زۆر پىۋىستە،
 بەلام ئەگەر بۇ ستەم و زۆردارى بىت، كارىكى نەگىس و چەپەلە و
 ھۆكارىكە بۇ تىكدانى ناشتى كۆمەلايەتى.

-
-
-

چېرۆكى

(۷۷)

پياۋىكى نابىنا و ژىر

كچىك شوى بە پياۋىكى نابىنا كىرد، پۇژىك پىي گوت: پياۋەكە، ئەگەر
مىنت بىدبايە كە چەندە جوان و كەشخە و سىپىم! زۇر پىم سەرسام
دەبروت...!!!

پياۋەكەشى، كە كەسىكى ژىر بو، ژىرانە ۋەلامىكى پىر پىستى دايەۋە و
گوتى: ژنەكە، ئەگەر وا بوايە، ئەوا چاۋساغەكان تۇيان بۇ مىن
جىنەدەھىشت!!!!

پەند و نامۇژگارىيەكانى ئەم چېرۆكە:

- پەتى درۆ كورتە!
- مروڧ نابى ھىندە سادە و سايلىكە يىت، بە ئاسانى ھەلبىخەلەيتت.
- مروڧى ژىر دەبىي لە مەبەستى بەرامبەر تىبگات، ئىنجا ۋەلامى
بداتەۋە.
- پىۋىستە مروڧ ھەمىشە ئاگادارى مەكر و جىلەي ئافرەتانى فېلباز
يىت.

..... ●
..... ●

چىروكى

(۷۸)

بەسەرھاتى پىشەوا غەزالى و دزەكان

رۇژىك، دز و جەردەكان، رېيان لە پىشەوا غەزالى گرت و گوتيان:
ھەرچىت ھەيە لە پارە و پوول و سەرۋەت و سامان، ھەمووى دەريئە!!!
پىشەوا غەزالىش كە زانى ئەوان دزن و ھىچيان لە گەل ناكەت، گوتى
باشە ھەرچىم ھەيە لە پارە و پوول و سەرۋەت و سامان بۇ خۇتان يىت،
بەلام تەنيا يەك تكام ھەيە، كىتەبەكانم مەبەن، چونكە من قوتابى عىلم،
پىۋىستىم بە كىتەبەكان ھەيە!!!

يەكەك لە دزەكان گوتى: بەراستى تۇ قوتابىيەكى خراپى!!!
پىشەوا غەزالى گوتى: بۇچى؟
دزەكە گوتى: دەبوايە گشت كىتەبەكانت ئەزبەر بوايە، بۇ ئەۋەي لە كاتى
دزىنيان تروشى كىشە نەبىرتايە!!!!!!!

پەندە و ئامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە:

- ھەمىشە زانست، لە پارە و پوول و سەرۋەت و سامان باشتەرە، چونكە زانا دەتوانى پارە پەيدا بىكات، بەلام پارە ناتوانى زانست پەيدا بىكات.
- زانست پلە و پاىە و شەرەف و بەرزى بە مەرۋف دەبەخشى، بەلام پارە نا.
- ئەگەر لە نىوان زانست و پارەدا مەرۋف سەرىشك كرا، دەبى مەرۋف زانستەكە ھەلبىزىرى، نەك پارەكە.
- مەرۋف بەھۋى زانستەۋە بەرز دەبىتەۋە نەك بەھۋى پارەۋە، بۆ سەلماندى ئەم راستىيەش، با سەبرى مېژوۋ بىكەين، زاناکان ناويان لە مېژوۋى مەرۋفايەتيدا تۆمار كراۋە، بەلام دەۋلە مەندەكان ھىچ ناۋىكىيان نىيە.

-
-
-

چيرۆكى

(۷۹)

قەرزى باوك لە سەر منداڤ

منداڤنىڭ، داۋاي ئەۋەي كە گەۋرە دەيىت و دەيىتە گەنج، بە باوكى دەلى:
دەمەۋى پاداشتى چاكەكانت بدەمەۋە، باوكىشى دەلى باشە كورم، تۆپەكەت
هەلگەرە .. با برۆينە سەرگردى نزيك مالدەكەمان!!!
باوك و كۆرەكە چۈنە سەر گردەكە، باوكەكە تۆپەكەي لە وئە ھەلدايە
خوارەۋە، ئىنجا بە كۆرەكەي گوت: برۆ بېھىنەرەۋە!!!
كۆرەكەي چو تۆپەكەي ھىتايەۋە، باوكەكە ديسان ھەلدايەۋە بۆ خوارەۋە،
نەم جارەشيان بە كۆرەكەي گوت ھەستە برۆ بېھىنەرەۋە!!!!
كۆرەكە بەناچارى چو تۆپەكەي ھىتايەۋە!!!!
بۆ جارى سىيەم باوكەكە تۆپەكەي ھەلدايەۋە و، داۋاي لە كۆرەكەي كرد
كە بېھىنەتەۋە!!!!!!
بەلام نەم جارەشيان كۆرەكە گوتى: بابە گيان ئىدى ناتوانم بچم
بېھىنەۋە!!!!!!
باوكى گوتى: كۆرە شىرىنەكەم، كاتى كە منداڤ بوۋى، ھەموو رۆژى
من و تۆ پىكەۋە دەھاتىنە سەر نەم گردە و، تۆ تۆپەكەت ھەلدايە خوارەۋە،
منىش بۆ ئەۋەي دلت خوش يىت و خەيالت ئاسوودە يىت و دەروونت ئارام
يىت، دەچووم دەمھىتايەۋە سەرەۋە!!!!!!

بەلّام تۆ تەنیا بۆ رۆژنكيش بەرگەى ئەو نازار و ماندوويونەت
 نەگرت، كە من لە پىناو بەختەومرى تۆدا ديوە، ئەمەيه جياوازي نىوان من
 و تۆ و باوك و منداڵ.

پەند و ئامۆژگارىيەكانى ئەم چيرۆكە:

- كەس ناتوانى قەرزى داىك و باوكى بداتەوه، ئەگەر چەنديش
 دەولەمەند بىت.
- ئەو ئارامى و دانبەخۆداگرتنەى داىك و باوك ھەيانە بەرامبەرە بە
 منداڵەكانيان، منداڵەكانيان نىيانە بەرامبەر بە ئەوان.
- ئەوى راپردووى خۆى نەزانىت، ناتوانى ئىستا و داھاتووى خۆى بنياد
 بىت.
- داىك و باوكەكان ەك مۆم خۆيان دەتویننەوه، بۆ ئەوى منداڵەكانيان
 لە رووناكىدا بژين، بەلّام منداڵەكان ئامادەباشى ئەويان تىدا نىيە ئەم
 قوربانىيە لە پىناو داىك و باوكيان بدەن.

-
-
-

چیرۆکی

(۸۰)

تکایه گالته به کەس مەگە

کورپنکی گالته چی، بەم شیویه بەسەرھاتی خۆی و کەسیکی نابینا دەگیریتەوه. تا ئیستاش ئەو شەوێم هەر لە یاده.. لە تەک ھاوێلەکانما، تا پاش نیوه شەو لە بەزم و ڕەزم و قاقای پێکەنینا بووین و خێزانیشم بە تەنیا لە مالا جیهێشتبوو! خێزانە کەم سکی نو مانگانه بوو، چاوەروانی مندالبوون بوو..

نای ئەو شەو نشینییه، چ شەو نشینییه ک بوو!! پڕبوو لە باسکردنی نەم و ئەو، پڕ بوو لە قسە ی بێ ناوەرۆک و توێکلی بێ ناوک.. نەگەر بلیت تارانە کە هەمووی هی من بوو.. من باسی خەلکم دەکرد و لاساییم دەکردنەوه و دەمەینانە پێکەنین، ئەو شەوێش زۆرم هێنانە پێکەنین، توانایەکی سەیرم لە لاسایی کردنەوه دا هەبوو، توانام هەبوو دەنگی خۆم وەک دەنگی لاسایی کراوە کە لێکەم! بەلێ، زۆر گالته م بەم و بەو دەکرد، لاساییم دەکردنەوه، دەتوانم بلیم: کەس لە دەستم ڕزگاری نەدەبوو، بگرە ھاوێلە نزیکەکانیشم.. وام لیھاتبوو هەندی کەس لێم دوورەپەرێژ دەبوو، تا لە زمانم پارێژراو و بیۆی بن!!!!

ئەو شەوێش باش لە یادمه، بابەتی گالته کەم کۆرێژێک بوو.. ئەو هەژارە لە ناو بازارا سوالی دەکرد، منیش نەک هەر گالته و مەسخەرەم پێدەکرد،

زیاد لهوه پټم نایه بهر پټی و هه لکهوت و به سهراکهوت.. و نهی دهزانی
چی بکات؟! ته نیا ههردوو دهستی بۆ ئاسمان بهرز کردهوه!!! منیش لهولاه
پټی پټی ده که نیم و قاقام نهو ناوهی پر کردبوو..

منی دلپهق، وهک هه میسه، پاش نیوه شهو بۆ مالهوه گه پامهوه، دیتم
خیزانم چاوه پوانمه.. له حالیکه شپرتو دابوو!!! به دهنگیکه پر له خهه و
خه فتهوه گوتی: راشید! نهوه له کوئ بویت؟!

منیش به مه سه رهیه کهوه گوتم: بۆچ نازانی؟ له مه ریخ بووم! وهک
عادهتی خۆم لای هاوه له کانم بووم..

ماندوو بی به روو و رواله تییه وه دهینرا، به دهنگیکه وه، که گریان
گه رووی گرتبوو، گوتی: دهزانی من زۆر ماندووم! پیده چی کات و ساتی
مندال بونه کهم زۆر نزیک بوویته وه؟! له گه له نه وه شا، تنۆکی فرمیسکی
خه ماوی به بی دهنگی به سه ره روومه ته هه لپروکاوه کانیا ده که وته خوارهوه..
نیتر هیچی نهوت و بی دهنگ بوو..

ویژدانم جوولا و هه ستمکرد له به رامبه ریسه وه زۆر که مته رخهه بووم،
دهبوو بایه خه زۆر ترتم پټی بدایه و له م مانگانهی دوایدا شه ونشینیه کانم
له دهره وه که متر بکردایه ته وه.. به گورجی بۆ خه سته خانم برد، دکتۆره که
له گه له بینینی، ناردی بۆ ژووری مندال بون.. به لئ، پڕویشه ژووری
مندال بونه وه.. چه ندان سه عات به ئازاره وه دهینا لاند!! منیش به
ئارامیه کی زۆره وه چاوه پوانی رزگار بوون و هاتنه دهره وه بووم..
مندال بونه کهی زه حه مت بوو.. نه وه نه چاوه پوانیم کرد تا ماندوو بووم!!

ژماره تەلەفونى مالى خۆمانم لا جېھىشتن، بۇ ئەمەلى ھەر كاتى
مىندالەكەى بو، مزگىنىم پى بدن، و بەرەو مالەو گەرپامەو!!
پاش ماوئەك لە گەرپانەو، تەلەفونيان بۇ كردم، كە گورج بگەمە
نەخۇشخانە..خىرا راپەرپىم و زوو خۆم گەياندە نەخۇشخانە، لە پرسگە كە
پرسىارى ژوورەكەيم كرد كە: لە چ ژوورنكن؟

گوتيان: جارى سەر لەو دكتورەيە بدە، كە سەرپەرشتى مىنالبوونەكەى
كردووه، منىش زۆر دلگران بووم و ھەندى قىراندم، گوتم: مىندالەكەم!!
گوتيان: جارى تەشرىف بىە لای ئەو دكتورە.. منىش رپۇشتم بۆلای
دكتورەكە.. و ھەوالى خىزانم و مىنالەكەم لى پرسى.. ئەوئش سەرەتا
باسى قەزا و قەدەرى بۆ كردم و گوتى: لە ژياندا، ھەندى شت لە دەرەوى
حەز و وىستى مروف پروو دەدەن، تەنیا چارەسەرىش بۆ ئەو جۆرە حالەتەنە،
نارام گرتنە!!

منىش گوتم: بۆچى دكتور چى بووه، چى قەوماوه؟

گوتى: مىندالەكەتان بە نابىنايى لە دايك بووه!!!!

منىش ناخىكى ساردم ھەلكىشا و ئەو شەوھ بەبىرھاتەو كە گالتەم بەو
نابىنايە دەكرد و زانىم ئەمە تۆلەى خودايىيە و ھەر لە دونيا، ئەمەى كە
چاندم، چنىمەو!!!!!!

پەند و نامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە:

- نەبى مەرۇف گالته بە كەس بىكات و بە چاۋىكى كەم سەيرى كەس بىكات.

- مەرۇفى لەخۇبايى، چەندە بەرز بفرىت، هيندە خىرا دەكەوتت بە زەويدا.

- دەبى مەرۇف خۇى لە ستم و تاوان بپارزىت، چونكە دوعاى ستملىكراۋ لاي پەرۋەردەگار رەت ناكىرتەۋە و گىرا دەبىت.

- مەرۇف لە دەرگاي كى بدات، لە دەرگاي دەدرىتەۋە.

- ھارپى و ھاونشىنى خراب، ھەمىشە ھانى مەرۇف دەدات بو كارى خراب و نەشياۋ.

-
-
-

چىرۆكى

(۸۱)

سۆزى بى باوكىك

رۇژىك مىندالىك دەچىت بۇ مالى ھاوپىكەي، بۇ ئەۋەي پىكەۋە
يارى بىكەن، ھاوپىكەي پى دەلىت: ھىۋاش دەنگە دەنگ نەكەيت، با
باوكم لە خەۋ ھەلنەستىت! مىندالەكەش پى دەلىت: ۋەرە با بىرۆين لە
تەنىشت گۆرەكەي باوكم يارى بىكەين، بەشكەم لە خەۋ ھەلدەستىت!!!!

پەندە ۋ نامۇژ گارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- تەنيا ھەتىۋەكان(بى باوكەكان)، بە تەۋاۋى قەدرى باوك دەزانن،
چونكە ھەست بە كەلىنىكى زۆر دەكەن.
- پىۋىستە رىژ لە ھەستى بى باوكەكان بگىرىن.
- دەبى چىژ لەۋ ساتانە ۋەرىگىرىن كە لەگەل كەسوكارەكانماندا
دەژىن ۋ رىژيان بگىرىن ۋ دلىان نەشكىتىن.
- ئەستەمە ھىچ كەسەك شۆنى باوك بگىرتتەۋە، بۆيە ھەيتۋەكان
ھەمىشە چاۋيان لە گەرانەۋەي باوكيانە.

..... •
..... •

چیرۆکی

(۸۲)

پیاوێکی ڕەزێل

پیاوێکی ڕەزێل، ھارپێھەکی خۆشەویستی بوو، مێوانی!
نەوێش کۆرەھەکی بانگ کرد و پێی گوت:
کۆرەم، مێوانێکی زۆر خۆشەویستم ھاتوو، بڕۆ لە بازار، نیو کیلۆ
گۆشتی زۆر جوان بکەر.

کۆرەھە ڕۆیشت و دواتر بە دەستی خالی گەڕایەوە!

باوکی گوتی: کۆرەم کوا گۆشتە کەت؟

کۆرەھە گوتی: چوومە لای قەساب.

گوتە: جوانترین گۆشتەم بەدەرئ..

نەوێش گوتی: دەبێ گۆشتیکت بەدەمی، وەکو پەنیر جوان بێ.

منیش لە دلی خۆمدا گوتە: ئەی بۆ لە جێی گۆشت نەچم پەنیر

بکەم؟!!! دواتر چوومە لای دوکانی پەنیر فرۆش، گوتە: جوانترین پەنیرم

بەدەرئ.

نەوێش گوتی: پەنیریکت دەدەمی، وەک ھەنگوین وایێت.

منیش گوتە: نەگەر وایە، بڕۆم ھەنگوین بکەم باشتر..چوومە لای

ھەنگوین فرۆش و گوتە: باشترین جۆری ھەنگوینم دەوێ.

نەوێش گوتی: ھەنگوینیکت دەدەمی، وەکو ئاوی ڕوون وایێت.

منیش گوتى: ئەگەر واىە، خۆمان لە مالىۋە ئاوى پروونمان ھىيە!!
 ھەر بۆيە بەدەستى بەتال گەرپامەۋە!!!
 باۋكە رەزىلەكەيشى پىنى گوتى: ئەى چەند كورپىكى زەرەرمەندى،
 شتىكت زەرەر كردوۋە.

كورپەكە گوتى: چىيە بابە؟!!!!
 باۋكە رەزىلەكەى گوتى: ئەومەندە ئەم دوكان و ئەو دوكانت كردوۋە،
 پىلاۋەكانت خراپ بوۋە!!!
 كورپەكەش گوتى: بابە خەمت نەبى، پىلاۋى ميوانەكەمانم بردبوو!!!!

پەند و نامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- مخابىن! كەسانى رەزىل، بە رەزىلى دەژىن، بەلام بە دەۋلەمەندى دەمرن!
- دايك و باۋك، سەرمەشقن بۆ منداۋەكانيان، بۆيە زۆرىيەى جار، ئەگەر
 باش بن، ئەوانش باش دەبن، بەلام ئەگەر خراپ بن، ئەوانىش لاسايى
 ئەوان دەكەنەۋە.

- ميوان لە فەرھەنگى گشت مىللەتاندا رېزدار و خۆشەويستە، بۆيە
 رېزگرتن لە ميوان، نىشانەى تېگەيشتن و پىنگەيشتن و مروفدۇستىيە.

-
-
-

چيرۆكى

(۸۳)

لە ياداشتهكانى خوتندكارىك

قوتايىيەك، بەم شىۋىيە بەسەرھاتى خۆى و باوكى دەگىرېتتەۋە:
من قەدرى ئەو پارانەم نەدەزانى، كە باوكم بۆ خوتندنى تايىبەت، بۆى
تەرخان دەكردم.

بۆيە پۇژانە، بىچ ئاگادارىى باوكم بىرىك لەو پارانەم دەبرد و پىنى
دەچومە سىنەما...!!!

تا ئەو پۇژدى لەبەر دەرگاي سىنەمادا گۆپم لىبوو، باوكم بەخاۋمنى
سىنەماكى دەگوت: كارتكى پاش دەوامم دەدەنى لىرە كار بكم؟!!!
چونكە دەمەۋى پاره بۆ كۆرەكەم كۆبكەمەۋە بۆ خوتندنى تايىبەت!!!!!!!

په‌ند و نامۆزگارسه‌کانی ئەم چیرۆکه:

- له پال هەر قوتابیه‌کی زیره‌ک و ئازا، باوکیکی خه‌مخۆر و دڵسۆز و ماندوونه‌ناس هه‌یه.
- پێویسته‌ مڕۆڤ له‌ خه‌رجکردندا مامناوه‌ند بێت، نه‌ ئەمپه‌ڕ بکات نه‌ نه‌وپه‌ڕ....
- باوک ناماده‌یه‌ دوو شیفت کار بکات، بۆ ئەوه‌ی خه‌ونه‌کانی منداڵه‌کانی بێنێته‌ دی.
- نابێ مڕۆڤ فێل له‌ دایک و باوکی بکات، چونکه‌ فێلبازی، ڕووپه‌شی و شه‌رمه‌زارییه‌...
- ئەگه‌ر مڕۆڤ په‌ی به‌ هه‌له‌ی خۆی برد، ده‌بێ دووباره‌ و چه‌ند باره‌ی نه‌کاته‌وه.
-
-
-

چىرۆكى

(۸۴)

تىرۆكردىنى تۈنلىگەن

جەنابى سەرپەرشتىيار، بەرپەرشتىيارى يەكەنك لى قوتابخانە بىنەرپەتتەكانى
شارۋچكەيەكى ئاگاداركردهو، كە بەنىيازى سەردانى قوتابخانەكەيانە، نەو
رۋزە كە بەرەو قوتابخانەكە بەرپەكەوت، لى رېگەدا ئۆتۈمبىلەكە تۈۋشى
گرفتېك ھات، كە لى نەنجامدا لىكار كەوت، نەۋىش بە سەرسامبىيەو لى
نەك ئۆتۈمبىلەكە راپەستا و نەيدەزانى چى بكات!!!

لىو كاتەدا، كە سەرپەرشتىيار بەرپەرى نىگەرانبىيەو لى ناچارىدا لى نەك
ئۆتۈمبىلەكەيەو ۋەستابوو، قوتابىيەك بەۋىدا تېپەرى و چاۋى پىكەوت،
زانى كە ئۆتۈمبىلەكە گرفتېكى تىدايە و لى كاركەوتوو، لى جەنابى
سەرپەرشتىيار نەك بوو و دۋاى سلاو، پرسى: دەتۈنم يارمەتتە بىدەم و
ھاۋكارىت پىشكەش بكەم؟

سەرپەرشتىيارىش لىم قەيرانەدا لى ۋەلامدا گوتى: ھىچ لى

چاككردەنەۋى ئۆتۈمبىل دەزانىت؟

قوتابىيەكە زۆر درىژەى بە ۋەلامى پرسىيارەكە نەدا و يەكسەر بۇنىتى
ئۆتۈمبىلەكە ھەلدايەو ۋە دەستى بەكارى خۋى كرىد و پاش ماۋىيەك،

داۋاي لە جەنابى سەرپەرشتىار كىرد كە ئۆتۆمبىلەكمى بخاتەگەر،
 ئۆتۆمبىلەكە كەوتەو كار و سەرپەرشتىارەكە لەم كىشەيە رزگارى بوو.....
 سەرپەرشتىارەكە بە گەرمى سوباسى قوتابىيەكەى كىرد، بەلام ويستى
 نەيتنى ئەو بزانىت كە بۆچى ئەو قوتابىيە لەم كاتەدا لە قوتابخانە نىيە و
 لىرە چى دەكات؟

قوتابىيەكە لە ۋەلامدا گوتى: (ئەمىرۆ جەنابى سەرپەرشتىار سەردانى
 قوتابخانەكەمان دەكات، منىش لە پۆلەكەدا تەنبەلتىر قوتابىم، لەبەر ئەو
 مامۇستاكەم پىي گوتم: برۆ مالمەو، بۆ ئەوئى (خەجالەتمان نەكەيت)!!

پەندە و ئامۇرگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- ھەموو قوتابىيەكە، بەھرىيەكى ھەيە، بەلام دەيى ئەو بەھرە بدۆزىتەو
 و بخىتە گەر و كارى پىي بىكرىت.
- ژىرى بە گەورەيى و بچووكى نىيە.
- ئەگەر كەسكە لە رىنگە پەكى كەوت، دەيى مرۆف بەھانىيەو بەيىت.
- پىش ئەوئى مامۇستا، فىركار بىت، دەيى پەرورەدەكار بىت و، قوتابى
 نەشكىنتەو و كارىكى ۋا نەكات ۋاز لە قوتابخانە بىت.
- دەيى چەند قوتابى بەھرمەند و توانادارى ئاۋامان ھەيىت، كە رۆژانە
 لىرە و لەوئى لەلەين دايىباب و سەرپەرشتىار و راھىنەر و
 مامۇستاكەمانەو، بەھرمە تواناكەيان تىرۆر دەكرىت و كەسەش لىيان
 ناپىچىتەو و ئورپان لىناداتەو و بەھانىيەو ناپىچىت؟!!!

چیرۆکی

(۸۵)

باوەڕ بە خۆیوون

لە یەکیەک لە زانکۆکانی کۆلۆمبیا، خۆئندکارێک لە بەشی
بیرکاری (ماتماتیک)، دەیخۆند...

پۆژنکیان، لە ناو پۆل، لە پشتهوە دانیشتبوو و خەوی لێکەوتیبوو!!!
لە کۆتایی وانەکە، لە دەنگی خۆئندکارەکان خەبەری بۆوه.
سەیری سەر تەختە پرەشەکە کرد، بێنی مامۆستاکیان دوو نمونەی
شی نە کراری بۆ خۆئندکارەکان لەسەر تەختەکە نووسیوه!
بە پەلە هەردوو نمونەکە لەسەر کاغەزێک نووسییهوه و گەڕایهوه
مალەوه، دەستی بە بیرکردنەوه کرد بۆ شیکردنەوهی دوو پرسیارهکە!!!
دوو پرسیارهکە زۆر قورس بوون، بۆیه چوو بۆ کتێبخانەی زانکۆ، ئەو
کتێبخانەی کە پێوست بوون وەرگیرتن!!
دواي چوار پۆژ، توانی هەردوو پرسیارهکە لە چوار پەرەدا شیکار
بکات!!

لە وانەی داهاووی بیرکاری، خۆئندکارەکە سەیری مامۆستاکی کرد
کە داوای شیکاری ئەو پرسیارانە ناکات، بۆیه سەری سوپما!!

دواتر به مامۆستاکی گوت: که نهو چوار پۆژه خەریکی شیکارکردنی
نهو دوو پرسیاره بووه له چوار پهردا!!!

مامۆستاکیشی، بهسەر سورمانییوه گوتی: بهلام من داوام له نێوه
نهکردوه که هیچ پرسیارێک شیکار بکەن!!!

تهنانهت نهو دوو پرسیارهش که پشانم داون، نموونهی نهو پرسیارانهیه،
که ئالۆز و سهختن و تا ئیستا لهلایهن زانایانهوه شیکار نهکراون و
لهوبارییهوه نهگهشتوونهته نهجامی کووتایی!!!

بیگومان، نهگهر نهو خوێندکارهش له کاتی وانهکهیدا، بهخهبر بویه و
گوتی له پوونکردنهوهی مامۆستاکی بویه، بهدنیاییهوه وهک
خوێندکارهکانی دیکه، ههولێ شیکردنهوهی نهو دوو پرسیارهیه نهدهدا!!

بهلام نهوهی جینگهی دلخۆشییه، تا ئیستاش نهو دوو پرسیاره به چوار
پهپهکهیهوه لهو زانکۆیه ههلواسراون!!!!

به دنیاییهوه، متمانه و باوهڕ بهخۆبوون بوو، که وایکرد نهو خوێندکاره
بگاته نهجامیکی دلخواز و نهو گرێکوژییه بکاتهوه!!!!

پەندە و نامۇزگار يەكەنى ئەم چىرۇكە:

• ھېچ گرىڭىر يەكەنى نىيە كە نە كرىتەۋە، ھېچ دەردىك نىيە كە دەرمان نە كرىت، ھېچ زامىك نىيە، كە سارپىز نە كرىت، ھېچ كىشە يەكەنى نىيە، كە چارەسەر نە كرىت، بۇيە پىۋىستە كۆلنە دەين و لە كار و كۆشش نەۋەستىن!!!!

• كەسى وا ھەيە خاۋەن توانا و بەھرىەكى پەنھان و شاراۋىيە، جا دۆزىنەۋەي ئەۋ بەھرە و توانايە، دەيتتە خالى سەر كەۋەتنى ئەۋ كەسە.
• مەرۇف چەندە زانا يىت، كەسىكى لە مەرۇف زانائە ھەيە، بۇيە نابى زاناکان لە خۇبايى بىن.

•
•
•

چېرۋكى

(۸۶)

دەۋلەت مەندىكى نەزان

دەۋلەت مەندىكى كەندەۋ (خەلىج)، بەمبەستى خوتىدىن، كۆرەكەي دەنرىتە
ولاتى ئەلمانىيا، دۋاي مانگىك، باۋكى ئەۋ كۆرە، نامەيەكى لە كۆرەكەيەۋە
پىن دەگات، ناۋەرۋكى نامەكەي ئەمە بوو: (بابەگيان، بەرلىن، بىن ئەندازە
شارىكى خۆشە، خەلكەكەيشى زۆر لە گەلەم چاك و باشن، بەراستى من لىرە
زۆر ئاسوودەم، بەلام كەمىك ھەست بە شەرمەزارى دەكەم، چۈنكە پۇژانە
بە مەرسىدسەكەم دەچمە زانكۆ، كەچى مامۇستاكەنم بە شەمەندەفەر
ھاتوچۇ دەكەن).

دۋاي ماۋمىەك، باۋكى ئەۋ كۆرە، چەكىكى يەك مىيۇن دۆلارى، لە گەلە
نامەيەكى بۇ كۆرەكەي نارد، لە نامەكەيدا ئاۋا نووسىيىۋى: (كۆرۈ شىرىنم،
چىتر شەرمەزارمان مەكە، تۆش پىرۇ ۋەك مامۇستاكەن شەمەندەفەرئەك بۇ
خۆت بىكەرە)!!!!!!

پەند و نامۇزگار يىپەكانى نەم چىرۇكە:

● مەرج نىيە ھەر كەسنىڭ پارە و پوولۇ ھەيىت، كەسنىكى زانا و دانا يىت،
بە پىچەوانەو، زۆر جار پارە و پوولۇ پىڭرە لەبەردەم خۇتېڭەياندىن و
خۇپىڭەياندىن.

● ھىچ بەلايەك لە تىنە گەيشتىن و نەزانىن گەورەتر نىيە، چۈنكە نەزانىن
سەرچاۋەى ھەموو كىشەكانە.

● نابى مەرۇقى دەۋلەمەند، بە فېز و دەعيە يىت و، بەسەر نەم و ئەو و فلان
و فېساردا خۇى ھەلكىشىت.

● مەرۇف بە پارە و پوولۇ پىشناكەوت، بەلكو بە زانىست و مەعرفە
پىشەكەوت، چۈنكە دەۋلەمەندى نىشانەى تىڭەيشت نىيە، ھەزارىش
نىشانەى تىنە گەيشتىن نىيە.

●
●
●

چیرۆکی

(۸۷)

بى ئومىد مەبە، دەكرىت ئەسپىش بفرىت

پاشايەك، بەھۆى تاوانىكەو، كە ئەنجاميان دابوو، سزای لە سىدارەدانى
بەسەر دوو كەسدا سەپاند، كاتى جىبەجىكردىنى حوكمەكەيان ديارى كرا، كە
برىتى بوو لە مانگىك.

لە پاش دەرچوونى حوكمەكە، يەككە لە زىندانىيەكان، بە تەواوەتى وەرە
پرووخا و بى ئومىد بوو و خۆى بەدەستەو، بۆيە لە سووچىكى
زىندانەكەدا دەگريا و، چاوهرپى پۆژى لە سىدارەدان بوو!!!! بەلام
ئەويتريان، زىرەك و وريا بوو، بىرى لەو دەكرەو كە پىنگە چارەيەك
بدۆزىتەو، بەمەبەستى رزگار بوون لە سزای لە سىدارەدان، يان بەلایەنى
كەمەو جىبەجىكردىنى سزاكە دواكەوت و بتوانىت ماوئەكەى زياتر بژىت.
شەونكىيان لەناو زىنداندا دانىشت و بىرى كردهو، ئايا پاشا مىزاجى چۆنە
و حەزى لە چىيە و رقىشى لە چىيە و چىشى خوش دەوت، لەو ساتە
وختەدا بىرى كەوتەو، كە پادشا ئەسپىكى ھەيە و ئەسپەكەى زۆر
خۆشدەوت و، زۆرەى كاتەكانى خۆى بۆ تەرخان كردهو . بىرۆكەيەكى
گرنگ و ئالۆزى بە بىردا ھات و داواى لە پاسەوانى زىندانەكە كرد، كە
پاشا بۆ كارىكى زۆر گرنگ بىينىت.

پاشا رازی بوو چاوی پی بکهوټ و لهباری نهو کاره گرنګه ی که
هه یبوو، گړنی لی بګرټ.

زیندانییه که گوتی: جهنابی پاشا، من دهنوانم له ماوه ی سالیګدا
نه سپه که ت فیږی فرین بکه م، به لام به مەرچیک حوکی له سیداره دانه که م بو
ماوه ی سالیګ دوابخه یت..

پاشا رهامندی نشان دا له سر داواکاریه که ی، چونکه بیږی له وه
ده کرده وه که ده یتته یه که م که س له جیهاندا، که سواری نه سپی فریو
بیټ!!!!!!!

پاسه وانی زیندانه که، که گړنی له م قسانه بوو، سهری سوږما!!!
بو یه به چه و سرته بهو زیندانییه ی گوت: تو چاک ده زانیت که نه سپ
نافریت!! یتز چون ویرایت نهو بیرو که شیتانه یه بو پاشا پیشنیاز بکه یت ؟
زیندانییه که وه لامی دایه وه و گوتی: منیش نه وه ده زانم، به لام چوار
هل و دهر فتم بو دهر خسی، تا به هو ی یه کیګ لهو هل و دهر فته تانه، له
سزای له سیداره دان رزگارم بیټ، نهو چوار هل و دهر فته ش بریتین
له مانه:

یه که م: دوور نییه له ماوه ی نهو ساله دا پاشا بمرټ.
دووم: له وانه یه لهو ماوه یه دا خو م له سر جیګا بمرم، که نه م هم پی
باشتره له وه ی که له سیداره بدرټم.
سییه م: له وانه یه نه سپه که بمرټ.

چواره م: له وانه یه بتوانم نه سپه که فیږی فرین بکه م!!!!

بەند و نامۇزگارىيەكانى نەم چىرۆكە:

● لەم چىرۆكەۋە فىرى ئەۋە دەبىت، كە كاتى پۈۋىپەروۋى ھەر گىرەتەك دەبىتەۋە، بى ھىۋا و ئومىد مەبە و، خۆت مەبەستەرەۋە بە تاكە چارەسەرئەكەۋە، بەلكو كار بە مېشەك بەكە و بىر بەكەرەۋە، نەك رېنگەيەك، دەيان رېنگە بدۆزەرەۋە بۇ چارەسەرکردنى كېشەكانت، دەشەت لە يەكەكەياندا سەرکەۋەتن بەدەست بەيىت، بەمەش ھىچ شەك نادۆرەيت.

● مەۋف تا لە ژياندا ماۋە، دەبى لە كار و كۆشش نەۋەستى، چۈنكە مەرگى مەۋف لەو خالەۋە دەستەدەكات، كە لىي دەۋەستەيت.

● خوا، بۇيە مېشەك و عەقل و ھەزرى بە مەۋف بەخشيۋە، تا بىرىكەتەۋە، نەك لە ئاست كېشەكاندا دەستەۋەستان بۈەستەيت.

● زۆر جار زەمەن دەمىتە ھۆكارەك بۇ چارەسەرکردنى كېشەكان.

●

●

●

چيرۆكى

(۸۸)

پەرداخىڭ شير!!!

ھىوارد كىلى، ئەو مىندالە ھەژارەى كۆلان بە كۆلان و مال بە مال دەگەرپاۋ شەمەكى دەفرۇشت، تا خەرجى خويندەنەكەى دەستبخت.. پۇژىكىيان برسیتى تەنگى پى ھەلچنى، دەستىكرد بە گىرفانەكانىدا، تەنھا دە سەنتى پىبوو، لەبەر ئەوۋە برىارى دا.. ھەر كە بە يەكەم مال گەيشت، داۋاى كەمىك خواردن بكات.. بەلام كاتىك لە دەرگای يەكەم مالى دا، كچىك دەرگاگەى كردهۋە، زۆر شەرمى كرد.. لەبرى ئەۋەى داۋاى ژەمە خۇراكىك بكات، داۋاى پەرداخىك ناۋى كرد.

كاتىكىش كچەكە، رەنگى زەرد و پەريوى برسیتى، لە روخسارى مىندالەكەدا بىنى.. پەرداخىك شىرى بۇ ھىنا. ئەۋىش يەكسەر شىرەكەى نۆش كرد و لە كچەكەى پرسى: نای دەيىت چەندە قەرزدارى تۇ بىم؟! نازانم چۆن پاداشتى ئەم چاكەيەت بدەمەۋە؟!

كچەكە ۋەلامى دايەۋە: تۇ ھىچ شتىك بە مىن قەرزدار نىت.. چۈنكە دايەم فىرى كرددوين، لە بەرامبەر چاكەدا، ھىچ نرختىك ۋەرنەگرىن. مىندالەكە گوتى: كەۋاتە لە كانگای دلمەۋە سوپاست دەكەم.. كاتى كە مالى كچەكەشى جىھىشت.. ھەستى بە دلئاسوودەيى كرد و بىروا و

متمانەشى بە خوا و پاشان مەۋقۇدۇستى زىادى كىرد.. لە كاتىكدا پىشتىر
هەستى بە پەستى و يېھوايى دەكرد!!!

داۋاى تىپەرپوونى چەند سالىك، ئەو كىچەى پەرداخە شىرەكەى دابوو بە
مىندالەكە.. تووشى نەخۇشىيەكى مەترسىدار بوو. ھەموو پزىشكەكانى ئەو
ناوچەيە، لە چارەسەركردنىدا دەستەۋستان بوون.. بۆيە بە ناچارى پەوانەى
نەخۇشخانەى شارىيان كىرد.. لەۋى بۆ پشكىنىنى نەخۇشىيە دەگمەنەكەى،
پزىشكە شارەزاكانىيان بانگكرد.. دكتور (ھىوارد كىلى) ش، بۆ راۋىژكارى
پزىشكى بانگھىشت كرابوو.. كاتىك ناۋى ئەو شارەى ئافرەتەكەى لىۋە
ھاتبوو، بىست.. چاۋى بە شىۋەيەكى سەير برىسكايەۋە و دەستبەجى
ھەستايە سەرپى و بە پۇشاكى پزىشكىيەۋە بەرەو نەۋمى خوارەۋە رۆيشت..
تا چاۋى بە نەخۇشەكە بىكەۋىت.. ھەركە چاۋى پى كەۋت، ناسىيەۋە..
دەرگاي ژوورەكەى پىۋە دايەۋە و پروۋى كىردە ژوورى پزىشكەكان.. برپارى
دا ھەرچى لە توانايدا يىت، بىخاتە گەرۋ ھىچ درىغى نەكات.. تا ژيانى
ئەو ئافرەتە رىزگار بىكات.. لەو رۆژۋە بايەخىكى تايبەتى بە بارى
تەندروستى ئەو ئافرەتە دا.

پاش كىشمەكىشمىكى دوور و درىژ، ئەركى پىراگەيشتن بەو نەخۇشە،
بە باشتىن شىۋە، ئەنجام درا.. دكتور (ھىوارد كىلى) ش داۋاى كىرد كەۋا
پىسوۋلەى خەرجى نەخۇشەكە، بەيىننە نووسىنگەى ئەو.. تەماشايەكى
كىرد.. لە دامىنىدا شىكى نووسى و پەوانەى ژوورى نەخۇشەكەى كىرد..
ئافرەتە نەخۇشەكە نەيدەۋىرا تەماشاي پىسوۋلەكە بىكات.. چونكە دەيزانى،

تا كۆتايى ژيانى، دەيتت نرخی ئەم پىسولەيە بداتەوہ.. بەلام لە كۆتاييدا تەماشای كرد.. ئەو شتەي لە داميتى پىسولەكەدا نووسرابوو، سەرنجى پاكىشا.. ئەم وشانەي لىج خوتندەوہ: (تەواوى خەرجىيەكەت، لەبەرەمبەر پەرداخە شىرنەكدا دراوہ)!!!

واژۆ: دكتۆر (هيوار كىلى)!!!

فرمىسكى شادى لە چاوەكانى ھاتنە خوارى.. بەدلىكى خۆشەوہ ئەم گوتانەي دەگوتهوہ: خوايەگيان سوپاست دەكەم.. سوپاسى ئەو سۆز و خۆشەويستىيە بى ئەندازە و نەرم و نىيانىيە گشتگير و بەرفراوانەت دەكەم.. كە پزاندووتە ناو دل و ھەست و دەستى مەرفقەكانەوہ.

پەند و نامۆژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- ھەردەم لە ئاست كارى چاكەدا، خەمسارد و كەمتەرخەم مەبە، لە بىرىشت يىت: چىت بەخشيوە، ئەو وەرەگرىتەوہ.. ئەگەر لەم دونياش پىت نەدرىتەوہ، دلنبايە رۆژىك دادىت.. چاكتر لەوہى بەخشيوتە، پىت دەدرىتەوہ.

- نابى مەرفق لە ژياندا بى وەفا و ئەمەك يىت، بەلكو دەبى چاكەى چاكەكارانى لە بىر يىت.

- دايك و باوك رۆلىكى مەزن و گەورەيان ھەيە لە پەرورەدە و فېركردنى مەندالەكانيان، بۆيە دەبى چاوساغ و پىشەنگ بن بۆ كارى چاكە و خىر.

چیرۆکی

(۸۹)

دکتۆریکی دئسۆز و فیداکار

دوای ئەوەی پیاویک، کۆرە تاقانەکی تووشی رووداوی ئۆتۆمبیل دەبی و بە سەختی بریندار دەبی.

دەگەیه ندرتە نەخۆشخانەیهکی تایبەت و لە نەخۆشخانەوه، پەیوەندی بە پزیشکی پەسپۆرەوه دەکری، کە بەپەلە نامادە ییت.

دکتۆر زۆر بە پەلە گەیشتە نەخۆشخانە، بۆ ئەوەی خێرا نەشتەگەری بۆ منداڵە کە ئەنجام بدات.

پیش ئەوەی بچیتە هۆلی نەشتەرگەری، باوکی منداڵەکی بینی، دەهات و دەچوو، دیار بوو زۆر نیگەرانی بوو...!!!!

باوکی منداڵە کەش، کاتیکی دکتۆرەکی بینی، بەسەریدا هاواری کرد و گوتی: لەبەرچی ئاوا دەرنگ هاتی، نازانی ژیانی منداڵە کەم لە مەترسیدایه؟!!!

دکتۆرە کەش بە نارامی گوتی: لەسەر خۆبە براگیان، من لە نەخۆشخانە نەبووم، کاتی خەبەرمان دامی، زوو گەیشتمە ئێره، ئیستاش لەسەر خۆبە و نارام بگره!!!

باوکی منداڵە کە گوتی: نارام بگرم؟!!!

ئاخ! تۆ دكتورىڭكى چەندە خەمساردى!! باشە ئەگەر كۆپرەكى تۆ
بوايە وات دەگوت؟!!!

دكتورەكە زەردەخەنەيەكى كىرد وگوتى: لەكاتى رووداو وكارەساتەكان،
دەيىڭ مەرۇف ئارام بگىڭ، ئەوۋى خوا خەز بىكات ھەر ئەو دەيىت، چۈنكى
زىيان بە دەست خوايە، دكتور ناتوانى تەمەنى ھېچ نەخۇشلىك درىژ، يان
كورت بىكاتەو، بەلام دىنبايە ئەوۋى پىتۈست يىت بۆ كۆپرەكەت دەيىكەين.
جا باشتىر وايە لە جىياتى خۆ توورەكردن، دەستىنۆڭ بگىڭ و دوۋى
چاكبۈنەو بۆ مىندالەكەت بىكەيت!!!

باۋكى مىندالەكە بە گالتە پىكردىنەكەو سەرى بۆ دكتوركە بادا،
دكتور چۈۋە ژوۋرى نەشتەرگەرى، پاش ماۋىيەك، ھاتە دەرەوۋە
وگوتى: بىراكەم مژدە يىت، ئىستا ھالى كۆپرەكەت زۆر باشە،
نەشتەرگەرىكە سەركەۋتوۋ بو!!!!

ئىستا مىن درەنگەم، دەيىت بىرۆم، كارىڭكى گىرنگەم ھەيە، دواتىر
ياريىدەدەرەكەم بە دوۋر و درىژى باسى پەۋشى مىندالەكەت بۆ دەكات.
كاتىڭ مىندالەكەيان لە ژوۋرى نەشتەرگەرى ھىنايە دەرەوۋە، باۋكى
كۆپرەكە، بە ياريىدەدەرى دكتورەكەى گوت: ئەو دكتورە زۆر لەخۇبايىيە،
پانەۋەستا تاكو لەبارەى پەۋشى تەندروستى كۆپرەكەم ھەندى پىرسىارى لى
بىكەم!!!!

ياريىدەدەرى دكتورەكە، چاۋى پىر بو لە فرمىسك و گوتى:

دوینی شو کورپه کە ی دکتۆر، له پروداوئکی دلتەزێن گیانی له دەستدا بوو، ئەمڕۆ خەریکی ناشتنی کورپه کە ی بوو!!! لەبەر ئەوەی تاکە دکتۆرە له نەخۆشخانە کە مان ئەو پەسپۆرییە هەیت، بەناچاری تەلەفۆنمان بۆ کرد، ئەویش هات، تاکو ژیا نی کورپه کە ت له مردن رزگار بکات، نیستاش بۆیه زوو پۆیشت، تاکو به ناشتنی کورپه کە ی رابگات!!!!!!

باوکی کورپه کە، دەستی به گریان کرد و فرمیسک له چاوانی هاته خوارووه و گوتی خایه گیان: من چ بیرزیه کم کرد بەرامبەر ئەو پیاوه گەوره و خۆراگره؟!!!!

خایه گیان: وه ک ئەو دکتۆرە برۆاداره، فێره نارامگرتن و لیبۆردەهیمان بکە، کە له کاتی تەنگانە و ناخۆشی و نەخۆشیدا، خۆراگر و نارمگر و دانەخۆداگر بین!!!!!!

پەند و نامۆژگارییه کانی ئەم چیرۆکە:

- کللی چارهسەرکردنی نەخۆشی و نەخۆشییه کان، تەنیا نارامگرتن و خۆراگرتنە، چونکە هیچ گرێکۆڕیه ک بە توورپیی و هەستەریندارکردن چارهسەر ناییت، بگره ئالۆزتر دەیت.
- نابج هیچ شتیک بیهت رینگر، لەوەی هاوکاری خەلکی هەژار و نەدار و نەخۆش و لێقه و ماو بکەین.
- مەروڤی مەزن له دۆخه سەخت و دژواره کاندایە ناسریتەوه.
- بەهێزی و گەورەیی به بەخشینه، به توورپیی و خۆسەغلەت کردن نییه.

چىرۆكى

(۹۰)

ئىشانەللاى ناوئ!!!

پۇژىك، پىاونكى لەخۇبايى دەچىتە بازار، لە پى، خەلكى ناوايى لىي
دەپرسن: بۇ كۆي دەچىت؟

نەوئش دەلى: دەچم بۇ بازار، گوندرتۆك بىكرم!!!
نەو خەلكەش پىي دەلىن: بلى (ئىشانەللا)، نەوئش دەلى: (ئىشانەللاى
ناوئ)، گىرفانم پى لە پارمە، بازارپىش پى لە گوندرتۆك، ئىتر (ئىشانەللاى
بۇچىيە؟!!!!!!

كابراگەئىشتە بازار، بەلام لەناكاو دزىكى لى پەيدا بوو، ھەر ھىندەي زانى
پارەكەي نەماوە و لىي دزراوە!!!

بە دلىكى شكاو و دەستىكى بەتالەو گەپرايەو مالمەو!
خەلكى ناوايى لە پى دىتيان، پىيان گوت: ھا كاكە لە كۆنە دىت؟
نەوئش گوتى: ئىشانەللا لە بازار دىمەو!!!!!!

پەند و نامۆزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- مەرۆف ھەر چەند بەھىزىش يىت، ھىز و تواناكانى سنووردارە، بۆيە ھەمىشە پىويستى بە سۆز و بەزەيى و دلۆفانى خواى مېھرەبان ھەيە، چونكە مردن و ژينمان بەدەست خودايە.
- نابى مەرۆف بە پارە و پوول لەخۆبايى بىت.
- زۆرجار كەوتن، وا دەكات كە مەرۆف بەخۆيدا بچىتەو و پەند لە پروداو و بەسەرھاتەكانى ژيان وەريگرت.

-
-
-

چیرۆکی

(٩١)

گه‌وره‌ترین زانا و گه‌وره‌ترین دز

دزێك به شه‌و، به‌مه‌به‌ستی دزێكردن، خۆی كرد به مالى زانای
پایه‌به‌رز (مالکی کوپی دینار) دا، زۆر گه‌را، هیچی ده‌ستنه‌كه‌وت، سه‌یری
كرد وا پێشه‌وا مالك خه‌ریکی نوێژكردنه، كه نوێژه‌كه‌ی ته‌واوكرد، چاوی به
دزه‌كه‌ی كه‌وت و پێی گوت: هیچی دونیات ده‌ستنه‌كه‌وت، نایا ده‌ته‌وی
هیچی قیامه‌ت ده‌ستكه‌وت؟!!!

دزه‌كه، له‌گه‌ڵ نه‌وه‌ی كه‌ حه‌په‌سابوو! به‌ چاوی پر له‌ فرمێسكه‌وه، هاته
خزمه‌تی و دانێشت!!!

دواى نامۆژگاریكردنی، دلی دزه‌كه‌ نه‌رم بوو، بۆیه له‌سه‌ر ده‌ستی نه‌و
زانایه ته‌ویه‌ی كرد و پێكه‌وه چوونه مزگه‌وت، بو ئه‌نجامدانی نوێژی
به‌یانی!!!

نوێژخوێنه‌كان، كه بینییان وا گه‌وره‌ترین زانا و گه‌وره‌ترین دز پێكه‌وه له
مزگه‌وتن، سه‌ریان سوڤما!!!!

بۆیه له‌ پێشه‌وا مالکیان پرسى: هۆی ئه‌مه چییه ؟!!!!
گوتی: ئه‌م كابرایه هاتبوو دزێمان لێبكات، به‌لام ئێمه دلی نه‌ومان دزی
و هێنامانه ئێره!!!!

پەند و نامۇزگار يەكەنى نەم چىرۆكە:

● نەرم و نىيانى و پەفتار و ھەلسوكەوتى چاك، كاريگەريەكى نەرتنى
لەسەر دل و دەروونى مروث جىدىلتىت، بۆيە گوتراو: مار بە قسەى
خوش لە كونى دىتە دەرى.

● زۇرجار ھەلەيەك، دەيتە ھۆكارىك بۆ خۇپاستكردەو و
بەخۇداچوونەو.

● نابى مروث لە ژياندا، بىچ ھىوا و بىچ ئومىد يىت و دەستبەردارى كارى
خىر يىت.

● دەبى مروث لە ژياندا ھەم چاكەكار يىت، ھەمىش چاكەخواز، واتە،
ھەم بۆ خۆى بژىت، ھەمىش بۆ خەلك.

● ھەلە بە ھەلە راست ناكىتتەو، نەگەر زاناكە، دزەكەى دەرىكدبايە
دەرەو، ئەوا لەسەر دزىكدنەكەى بەردەوام دەبوو و پىنى نەدەكەوتە
مزگەوت!!!!

●
●
●

چىرۆكى

(۹۲)

مىمانە بەخۇبوون

كۆمەلىك مامۇستاي زانكۆ، لە بەشى فرۆكەوانى، بۆ گەشتىك
بانگەيشت كرابوون، كاتى سوارى فرۆكەكە بوون، دەرگاكانى ھاتنە
داخستن، بەلام پىش ئەۋەى دەست بە فرىن بىكات، مامۇستايان لەلايەن
تىمى فرۆكەۋانىيەۋە ئاگاداركرانەۋە، كەۋا ئەم فرۆكەيە لەلايەن
قوتاييەكانى ئەۋانەۋە دروست كراۋە، گشت مامۇستايان ھەستانە سەر پى و
ھەۋلياندا لە فرۆكەكە يىتە خوارەۋە، تەنبا يەك مامۇستا نەيىت، كە لىيان
پرسى بۆچى ھىندە مىمانەت بە قوتاييەكانت ھەيە و لە شوتنى خۆت
نەجوۋلايت؟!!!

گوتى: چونكە پەرۋەردى دەستى خۆم!!!!!!

پەندە و ئامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

● مەنە بەخۇبۇن، بەردى بناغەى سەركەوتنە.

● مەرۇف چى بېچىنىت، ئەو دەچىنىتەو.

● ئەگەر مامۇستا لە كارەكانىدا دۇسۇز و راست و پىپۇر بىت،

مەنەيەكى زۇر بە خۇى و كارەكانى دەيىت و لە هېچ شىك ناترسىت.

● مامۇستاي فېلباز و چەواشەكار، ئە مەنەى بە خۇى ھەيە، نەبە

قوتابىيەكانىشى.

.....●

.....●

.....●

چیرۆکی

(٩٣)

وانه‌ی نارامگرتن

فوزهیلی کورپی عه‌یاز ده‌لی: له منداڵێکی بچکۆله‌وه فی‌ری وانه‌ی نارامگرتن بووم.

فوزهیل، ئاوا به‌سه‌رهاتی خۆی و نه‌و منداڵه‌ ده‌گیرێته‌وه: (جاریك ده‌چرومه‌ مزگه‌وتی، له‌ پێ، ژنی‌کم بینی، له‌ منداڵه‌ بچکۆلانه‌که‌ی ده‌دا!! منداڵه‌که‌ خۆی گه‌یانه‌ ده‌رگا و ده‌رگای کرده‌وه و له‌ ده‌ستی دایکی هه‌ڵهات!! دایکی ده‌رگای به‌ پرویدا داخست!! منداڵه‌که‌ به‌ گریان‌وه‌ هاته‌ کۆلان و سه‌یری نه‌ملا و نه‌ولای کرد، هه‌یج شوێنێك و که‌سێکی شك‌ نه‌برد که‌ دالده‌ی بدات!! بۆیه‌ هه‌ندی گه‌رایه‌وه‌ ماله‌وه‌، به‌لام دایکی، ده‌رگای به‌ پرویدا داخستبوو!!!!

بۆیه‌ له‌ پێش ده‌رگای ماله‌که‌یان ڕاکشا و سه‌ری خسته‌ سه‌ر شانی و خه‌وی لێکه‌وت!!!!

کاتێ دایکی، ئاوا منداڵه‌که‌ی بینی، هاته‌ ده‌روه‌ و دلی بۆی سووتا و له‌ باوه‌شی گرت و بردیه‌وه‌ ژووره‌وه‌ و پێی گوت: کورپی شیرینم، بۆچی به‌ گورم ناکه‌یت و بێ فەرمانیم ده‌که‌یت ؟!!!!

كاتى فوزهىل ئەم بەسەرھاتەى دەگىرپايەو، تىنۆك تىنۆك فرمىسك لە
 چاۋەكانى دەھاتنە خوارمە و دەى گوت: سىبھانە اللە، ئەگەر بەندەكانى خوا
 بگەرپىنەو بۆ لای خوا، ئەوا ھەمىشە دەرگای سۆز و پرەحمەتى خواى
 دلۇقان بەرپوياندا كراومىيە و دەرگايان لى دەكاتەو!!!!!!

پەند و ئامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

● دەرگای قابى خدا، ھەمىشە بۆ بەندە گوناھكارەكانى كراومىيە، بۆيە ھەر
 كاتى مرۇف تەوبە لە گوناھەكانى بىكات و بگەرپىتەو لای ئەو، عەفۋى
 دەكات و لى دەبۆرت.

● ھىچ باۋەشك لە باۋەشى دايك گەرمتى نىيە، بۆيە مىندال ھەز دەكات لە
 باۋەشى دايكىدا گەرە بىت.

● ھەموو مرۇفك ھەلە و تاۋان دەكات، بەلام باشتىن ھەلەكار، ئەو
 كەسەيە كە تەوبە لە ھەلەكانى دەكات.

● مرۇفى ژىر دەبى پەند لە پرووداو و پىشھاتەكانى ژيان ۋەرىگرت.

●
 ●
 ●

چیرۆکی

(٩٤)

بابە تۆ دەستم بگرە

دەگیرنەوه، پیاوێکی پیر لە گەڵ کچە بچکۆلانەکی لە پردێک
دەپەرینەوه، باوکە دەترسا کچەکی لە پرده کە بکەوتتە خواروه، بۆیه
پرووی لە کچەکی کرد و گوتی: کچم دەستم بگرە، با نەکەوی!!
کچەکی بێ سێ و دوو.. گوتی: نا بابە گیان، تۆ دەستم بگرە!!!
باوکە گوتی: بۆچی کچم، مەگەر چ جیاوازییهکی ههیه، تۆ دەستم
بگری، یا من دەستت بگرم؟!!!
کچە گوتی: بابە گیان جیاوازییه کە زۆر، نەگەر من دەستت بگرم،
پەنگە دەستت بەردەم و بکەومە ناو ئاوه کەوه، بەلام دلّیام نەگەر تۆ دەستم
بگری، هەرگیز دەستم بەرنادەیت و ناهێلیت بکەومە ناو ئاوه کەوه، ئەمەیه
جیاوازی نیوان من و تۆ!!!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- باوك بۆ مىندال، ۋەك قەللا ۋايە، تا ئەۋپەرى تۈانا، ھەۋل دەدات مىندالى خۇي لە شتە زىانبەخشەكان پارترت.
- ھىندە مىندال مىتمانى بە باوكى ھەيە، ھىندە بە خۇي نىيە، چونكە دەزانى باوكى لە ھىچ بارودۇخىكدا دەستبەردارى نايىت.
- باوكى دىلسۆز و بەرپرسيار، ھەمىشە ۋريا و وشيار و يىدار و چاۋكراۋەيە و لە كاتى مەترسيدا، بەرگرى لە مىندالەكانى دەكات.

.....●

.....●

.....●

چيرۆكى

(۹۵)

ماڧى دايكا

پياۋنىكى لە خواترس و برۋادار، دايكىكى پەككەوتەى ھەبوو، دايكەكەى
بەھۆى پيرى، لەسەرجى كەوتبوو، ئەو پياۋە لە گەل دايكى زۆر نەرم و نىان
و چاك بوو، زۆر بەجۋانى چاۋدىرى دايكى دەكرد و بەباشترىن شىۋە بەخىۋى
دەكرد، تەنانەت خواردنىشى پىچ دەدا و لە مىز و پىسايى پاكى دەكردەۋە!!
رۆژنىك لە پياۋچاكنىكى پرسى: زۆر خزمەتى دايكم دەكەم، تەنانەت
خواردنىشى دەدەمى و لە كۆلىشم دەكەم و پاكىشى دەكەۋە، ئايا تۋانىۋمە
ماڧى ئەو بدەمەۋە؟!!!!

پياۋچاكەكە گوتى: نەك ھەر نەتتۋانىۋە ماڧى دايكت بدەيتەۋە، تەنانەت
نەتتۋانىۋە ماڧى يەك ژانى شەۋىش بدەيتەۋە كە لە كاتى لە دايكبۋونتە
كىشاۋىتەتى!!!!

دەزانى بوو؟ چونكە تۆ دايكت بەخىۋە دەكەى بەھىۋاى ئەۋەى رۆژنىك
زۋوتر لە كۆلت يىتەۋە و بىرىت!!! بەلام ئەو تۆى بەخىۋەكردۋە، بەھىۋاى
ئەۋەى كە تەمەنىكى دوور و درىژ بژىت!!!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

- كەس ناتوانى قەرزى دايك بداتەو، تەننەت ئەگەر ھەموو دونياىش مولكى ئەو يىت.
- چاكە كەردن لەگەل دايك و باوك، پىش ئەوئى فەزىلەت يىت، ئەرك و بەرپرسىارەتییە.
- دلسۆزى و فیداكارى دايك، لەگەل دلسۆزى و فیداكارى منداى بەراورد ناكەت، چونكە وەك بەراورد كەردنى زىر و تەنەكە وایە!!!!

-
-
-

چیرۆکی

(47)

حاجی سائیر

کابرایه ک ناوی ساییر بوو، پږیشتبوو هج!!!
مهراسیمی هج تهواو بسو، هاتهوه، چووه دوکانه کهی لای مالی
خویان و به خاوهنی دوکانه کهی گوت: ئادهی ده فته ری قهرزه کانم ده ریینه و
ناوی من بیینه وه! دوکاندارش خه نی بوو!!!!
له دلی خویدا گوتی: به خوا مام ساییر چوویته هجی، دیاره دلی نهرم
بووه و قهرزه کانی ده داته وه!!!!
ساییر گوتی: ناوی منت دیته وه ؟
کابرا گوتی: به لی مام ساییر .
مام ساییر گوتی: ئا دهی، له پیش ناوه کهم بنووسه (حاجی)، با بیته
حاجی ساییر!!!!!!!

پەندە و نامۇزگار يىپەكانى ئەم چىرۆكە:

- مەرۇقى دوورۇو، شەرمەزارى دونيا و قىامەتە!!!
- مەرۇقى دىندار، نابىج بە ناوى دىنەو، دونيا بخوات.
- نابىج دىدارى بۆ خۆ ھەلکىشان يىت!!!
- ھەلخەلەتاندنى خەلک بەناوى ھەجەو، گەرەترىن ناپاكيە!!!!
-
-
-

چېرۆكى

(۹۷)

پىرى و ھەزار ەھىب

لە پىاۋىكى پىريان پىرسى:

دراى (۷۰) سال لە ھاوسەرگىرى، بۆچى ھىشتا

بە ھاوسەرەكەت دەلىي "چاۋەكەم، دلەكەم، گىيانەكەم ؟!!!!

گوتى: ۋەللا ناۋى ھاوسەرى خۆم بىرچۆتەۋە!!

ناشورم لىي پىرسم ناۋت چىيە!!!!!!

پەند و نامۇزگار يەكانى ئەم چېرۆكە:

● مەرۇف كە چوو تەمەنەۋە، زىاتر پىۋىستى بە رېزگرتن و خۆشەۋىستى
ھەيە.

● خۆشەۋىستى نىۋان ژن و پىاۋ، پەيۋەست نىيە بە تەمەنى گەنجىتىيەۋە،
بەلكو. پىۋىستە تا مردن بەردەوام يىت، چونكە ژيان بەيى خۆشەۋىستى
ھىچ واتايەكى نىيە.

● دلشكاندن، ھونەر نىيە، ھونەر ئەۋەيە بچىتە نار دلەكانەۋە، نەك دلەكان
بشكىنيت!!!!

● ھاوسەرگىرى لەسەر بناغەى خۆشەۋىستى دامەزراۋە.

●

چىرۋىكى

(۹۸)

دوو زمانى

پىاۋىك ھاتە لاي ھەسەنى بەصرى و گوتى: قورىان پىاۋىك جوتنى
پىدايت!!

ھەسەنى بەصرى ۋەلامىكى زۇر جوانى دايدەۋە و فەرموى:
ئەۋ پىاۋە تىرۋىكى بۇ ھاۋىشتىم، يىم نەگىشت، تۇ بۇ ھەلى دەگىتمەۋە و
لىم دەدەيت؟!!!!!!

ئايا شەيتان كەسى نەۋزىيەۋە بىكاتە قاسىدى خۇى، تۇ نەيىت؟!!!!
كاكە گىيان تەۋىيە بىكە و پەشىمان بەرمەۋە لە گىتپانەۋى قسەى خەلك
بۇ خەلك.....

كابرا سەرى شۇپكرد و پۇيشت!!!!!!

پەند و ئامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۋىكە:

- مەۋقى دوو زمان و دوۋرۋو، ھەمىشە شەرمەزارە، چونكە قسەى ئەم بۇ
ئەۋ دەبات، قسەى ئەۋىش بۇ ئەم دەبات، بۇيە پىرەمىردى شاعىرى
گوتۋىيەتى: (قسەى ھەق دەگەن دەگاتە جىى خۇى، وتەى بەد زۇر

كەس پۈستەچىيە بۆي). ھەرۈھە دەلىي: (كى قسەي خەلكى كرد بە لاتەۋە، بۆ ئەۋان قسەي تۆش دەباتەۋە).

● نايى مەرۋقى ژىر پى بە كەسانى دوو زىمان بەدات، كە لاي ئەۋ غەيبەتى ئەم و ئەۋ بىكات، چۈنكە قسەي ئەۋىش بۆ ئەۋانى دىكە دەباتە و تۆۋى بوغز و قىن لە ناۋ دلەكاندا دەپوتىت.

● پىگرتن لە كارى خراپ، جۆرىكە لە چاكەكارى، چۈنكە ئەگەر كەس

نەيىت پى لە خراپە بىگرت، كەي خراپە كۈتايى دىت؟!!!

● نايى مەرۋف پردەكان بىرۋخىنىت، بەلكو دەيىت بىيىتە پرد بۆ بە يەك

گەياندى لايەنە ناكۈكەكان....

..... ●
..... ●
..... ●

چیرۆکی

(٩٩)

وهمفاداری

پیاویکی زۆر هه‌زار له‌ گه‌ڵ خه‌زانه‌که‌ی ده‌ژیا، له‌ شه‌وێکدا ئافره‌ته‌که‌ داوای له‌ پیاوه‌که‌ کرد شانه‌یه‌کی بۆ بکه‌ڕیت، چونکه‌ قژی زۆر درێژ بوو بوو، ئاره‌زووی ده‌کرد به‌ جوانی بیهیلته‌وه‌!!

پیاوه‌که‌ سه‌یرێکی کرد و له‌ چاوانی نیگایه‌کی خه‌مبارانه‌ ده‌بینرا و پێی گوت: ناتوانم بۆت بکه‌رم.

ته‌نانه‌ت کاتژمێره‌که‌شم پێوستی به‌ قاشی‌که‌، به‌لام توانام نییه‌ بیکه‌رم

..

ژنه‌که‌ هه‌یج ده‌مه‌قاله‌یه‌کی له‌ گه‌ڵ پیاوه‌که‌ نه‌کرد، ته‌نیا زه‌رده‌خه‌یه‌کی به‌روویدا کرد !!

له‌ پوژی دواتر و داوای نه‌وه‌ی پیاوه‌که‌ له‌ کاره‌که‌ی خۆی به‌ویه‌وه‌، پرووی کرده‌ بازار و کاتژمێره‌که‌ی به‌نرخێکی هه‌رزان فرۆشت، به‌و پاره‌یه‌ شانه‌یه‌کی بۆ خه‌زانه‌که‌ی که‌ری....

له‌ کاتی ئێواره‌، که‌ گه‌راپه‌وه‌ ماله‌وه‌، شانه‌که‌ی به‌ده‌ست گرتبوو، به‌لام

پێنی قژی خه‌زانه‌که‌ی زۆر کورت بو‌ته‌وه‌!!!!

به‌لام له‌ ده‌ستی خه‌زانه‌که‌ی قاشی‌که‌ی کاتژمێری پێنی!!!

ليرهدا هەردووکیان سەیری یەکتریان کرد و چاویان پەربوو لە گریان!!!
 نەك لەبەر ئەوەی كە ئاواتیان نەهاتە دی، بەلكو لەبەر ئەوەی
 هەردووکیان بەهەمان ئەندازە یەکتریان خۆش دەوێست .. هەردووکیان
 مەبەستیان بوو ئارەزووی ئەوی دیکە جێبەجێ بکات...

پەند و ئامۆژگاریەکانی ئەم چیرۆکە:

- فیان و خۆشەویستی هەوتنی بەختەوهرییه، ئەگەر خۆشەویستی لە نێوان
 ژن و پیاودا نەبێت، ژانیان دەبێتە ژان، هەر چەندە پاره و پوول و
 دینار و دۆلار و کۆشك و تەلاریشیان هەبێت.
- پێوستە ژن و پیاو هەول دەن داواکاری یەکتری جێبەجێ بکەن، چونکە
 ئەمە نیشانی ئەوەیە گەرمی بە یەکتری دەدەن.
- نابی هەزاری بێتە تێکدانی هیلانی خۆشەویستی.
- رێکپۆشی و خۆرازانە ئەو ژن بۆ پیاو و پیاو بۆ ژن، نەك هەر
 کارێکی باش، بگرە پێوستیشە، چونکە دەبێتە مایە خۆشەویستی و
 یەکتەر خۆشویستن.

-
-
-

چىرۋىكى

(۱۰۰)

چاگە ون نايىت

شۆفىرىكى ژن، لە نىۋەي رېڭادا ئۆتۈمبىلەكەي لە كاركەوت.
گەنجىكىش بەردا ھات، ۋىستى يارمەتتى ژنەكە بدات!!!!
بەلام ژنەكە دەترسا، چونكە كۆپەكە، شىۋەي لە كەسىكى ھەزار
دەچو، نىگەران بوو لەۋەي زىانى پېڭگەيەنەت، بەلام ناچاربوو،
ھاۋكارىيەكەي قىوول بىكات، چونكە ھىچ بژاردەيەكەي دىكەي
نەبوو!!!!!!

گەنجەكە داۋاي لە ژنەكە كرد لە ناۋ ئۆتۈمبىلەكەيدا بىنەتەۋە،
چونكە كەش و ھەۋا زۆر سارد بوو...
خۇي چوۋە ژىر ئۆتۈمبىلەكە و ماۋىيەك خەرىكى ئۆتۈمبىلەكە بوو،
دواتر زەردەخەنەيەكەي كرد و داۋاي لە ژنەكە كرد، كە ئىش بە
ئۆتۈمبىلەكەي بىكات...

ژنەكە سۈپچەكەي دەرھىنا و سولفېنكى لىدا، ئۆتۈمبىلەكەي كەۋتەۋە كار
و ئىشى كرد!!!

ژنه كه به گهنجه كەى گوت: چەند پارەت دەوى لە بەرانبەر
چاك كەردنەوى نۆتۆمىيلە كەم، چونكە تۆ چاكەيە كى گەورەت لە گەل
كردم؟!!!

گهنجه كەش زەردەخەنەيە كى كرد و گوتى: خاتون، من ناوم (ئادەم)،
هەيچ پارەم لىت ناوى، ئەوى دەمەوى ئەويە، هاوكارىيە هەركەسىك
بكەى كە پيوستى بەيارمەتى تۆ هەيە.

ژنه كەش رینگەى گرتەبەر، دواى ماومەيك، لە چىشتخانەيك لايدا،
هەتا پشووئەيك بدا، لە چىشتخانە كەدا، شاگردىكى ژنى (سكپراى بىنى،
وېراى نازار و گەورەيى سكى، بەلام كارى دەكرد..

شاگردەكە دەستەسپرىكى وشكى هەتا بۆ ژنه كە، هەتا قزى وشك
بكاتەو، لە بەرانبەردا، ژنه كەش ۱۰۰ دۆلارى دايه دەست ژنه
شاگردەكە...

شاگردەكەش خيرا پويشت، هەتا باقىيەكەى بۆ بهيئەتەو!!! بەلام
لەكاتى گەپانەویدا، ژنه كەى لەسەر مێزەكە نەبىنى، تەنيا نامەيەكى
بىنى لەسەر مێزەكەى نووسرابوو: ۵۰۰ دۆلارى دىكەم لە ژىر مێزەكەدا
بۆ داناويت!!!!

شاگردەكەش بەبىنىنى ئەو بىرە پارەيە زۆر دلخۆش بوو و گەپرايهو
مالەو، بىرى لەو دەكردەو كە خوى و مێردەكەى چەندە پيوستيان بەو
بىرە پارەيە هەيە، چونكە مانگى داهاوو دەبوونە خاوەن منداڵ و ئەو پارەيە
بۆ خەرجى منداڵەكەيان بىرىكى باش بوو..

كاتىك گەيشتە مالمە، پىش ئەۋەي باسى پارە و ئەۋ ژنەي بۇ بىكات،
 مېردەكەي لە نامىز گرت و گوتى: "ئادەم خۇشم دەۋىي"، واتە، مېردى ئەۋ
 ژنە سىكېرە، ھەمان ئەۋ پىاۋە بو، كە ئۆتۈمىيلى ئەۋ ژنە شۆفېرەي
 چاككردبوۋە.....

پەند و نامۇز گاريەكانى ئەم چىرۆكە:

- چاكە ون نابى، بۆيە گوتراۋە، چاكە بىكە و بىدە بە ئاۋا، با خەلك
 نەيزانى، لاي خوا نووسراۋە.
- ھەر كەسيك پىۋىستى بە ھاۋكارى ئىمە ھەبو، دەيى بە پىرىمەۋە بېچىن و
 لە تەنگانە رزگارى كەين.
- خۇشكردنى دلى نەخۇشيك، يان ھەژارنىك، يان يىنەۋا و سىۋى و بى
 باۋكىك، ھەم نەركە، ھەمىش خىر و پاداشتىكى زۆرى ھەيە و دەيتە
 مايەي ئاسوودىي و بەختەۋەرى لە دونيا و قىامەت.

-
-
-

چیرۆکی

(١٠١)

ئیبوردەیی

دوای دوو سأل له پێکەوه ژیان، نیوهرۆیه ک، خێزانه کهی چێشته کهی
له دهست دهسووتی! بۆیه ههست به شهرمهزاری دهکات بهرامبه
پیاوه کهی، چارهپێی نهوهی لی دهکات، ناخۆ دهییت چ کاردانهوهیه کی
ههییت!!

کاتی پیاوه کهی دهزانیت چێستی هاوسهری سووتاه!!!
ههلهستیت نیوچاوانی خێزان و هاوسهر و هاوسۆزی ژیاانی خۆی ماچ
دهکات و له نامیزی دهگریت و پێی دهلی: بهم چێشته سووتاه خوشترین
کات و ساته کانی تهمهنم بیرهاتهوه!!
خێزانه کهی گوتی: کامه رۆژ، خوشترین کات و ساته کانی تهمهنت
بوو؟

پیاوه که گوتی: بیرته بۆیه کهم جار، دوای نهوهی مالی باوکت
جێهێشت و هاتیه لای من، چێشت ناماده کرد، نهوکات کابانیکی شارهزا
نهبوت، چێشته کهت سووتا... نهو رۆژه خوشترین کاتی تهمهنم بوو، که
ماوهیه کی کهم بوو تووم وه ک هاوسهری ژیاانم ههلبژارد وگهیشتم به
ههموو هیوا و ناوات و ئومیده کانی ژیاانم.

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- لىبوردەمى كىلىلى چارەسەركردنى كىشەكانە، بۆيە نابى مەرۇف بىر لە تۆلەكردنەوۈە بىكاتەوۈ، چۈنكە مەرۇف بە لىبوردن گەورەتر دەيى.
- ژيانى دونيا تەنيا برىتى نىيە لە كەيف و سەما، بەلكو پرە لە خۇشى و ناخۇشى و ھەوراز و نشىو و شىنى و شادى، بۆيە ھەبوونى ھەندى ناخۇشى لە ژياندا كارىكى ئاساييە، چۈنكە ئەمە سروشتىي ژيانە، ھەر وەك چۆن ساردى و گەرمى ھەيە، پرووناكى و تاريكى ھەيە، ھەلبەز و دابەز ھەيە، ژيان و مردن ھەيە، ئاوا خۇشى و ناخۇشىش ھەيە.
- ھونەر ئەوۈ نىيە كىشە دروست كەيت، ھونەر ئەوۈيە كىشە چارەسەر كەيت.

-
-
-

چیرۆکی

(۱۰۲)

زیرمکی به شه هاده نییه

خواهنی کۆمپانیایه کی سابون، کیشیه کی توشبوو، خه ریک بوو
کۆمپانیاکه ی، متمانه ی کپاره کانی له دهست بدات و دوو چاری زیانیکی
ماددی گه وره بییت.

کیشیه کی ده گه رایه بو هه ندیک له و کارتۆنه سابونانه ی که به رهه م
ده هاتن، به لام به به تالی، نه ویش به هۆی خیرایی نه و مه کینه ی که
سابونه کانی ده خستنه ناو کارتۆنه کانه وه!!!!

بۆیه خاوهن کارگه که داوای له شاره زایان کرد، تا چاره یه ک بدۆزنه وه...
نه وانیش گوتیان: تاکه چاره سه ره نه ویه که نامیرنکی لیژهری به یینی، له سه ره
هیلی تیپه رپوونی سابونه کان دابنیت، تاکو پشکنین بۆ هه موو کارتۆنه کان
بکات، که ناخۆ سابونی له ناوه، یاخود به تاله، به لام نرخه ی نه م نامیره ۲۰۰
هه زار دۆلاری نه مریکیه، خاوهن کارگه که، که گوئی له و نرخه به رزه بوو،
توو په بوو، چونکه نرخه کی یی زۆر بوو، به لام پاش بیرکردنه ویه کی قوول،
برپاریدا که نه م نامیره بکرت، تا کۆمپانیاکه ی متمانه ی خۆی له دهست
نه دات و مایه بووچ نه ییت!!!!

ھەر لہ نوسینگەكەى خۆى بوو، كرنكارنكى گەنج ھاتە ژوورە و پىنى
 گوت: ۱۰۰دۆلارم بدەرى، ئەو كىشەيەت بۆ چارەسەر دەكەم!!!
 خاوەن كارگەكە، سەرى سورما لەم چارەسەرە خىرا و ھەرزانە، بۆيە ئەو
 بېرە پارەيەى بە كرنكارەكە دا.
 بەيانی كرنكارە گەنجەكە پانكەيەكى لەسەر ھىلى تىپەربوونى
 كارتۆنەكانى سابونەكان جىگىرکرد....
 بەمەش ھەرچى كارتۆنى بەتال ھەبوايە، بەھۆى تەوژمى ھەواى
 پانكەكەو دەفرى و لە سەر ھىلەكە نەدەما، بەمەش كىشەكە چارە بوو و
 كارگەكە گەپايەو دەخى جارانى.....!!!!

پەندە و نامۆزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- زىرەكى بە شەھادە نىيە، بە بىرکردنەو و ھۆشمەندىيە.
- بە چاوتكى كەم سەيرى كەس مەكە، چونكە ھەر كەسنىك، خوا
 بەھرىيەكى پىچ بەخشيەو، نەگەر ئەو بەھرىيە بىدۆزىتەو و بەباشى
 بەكارى بىنىت، دەشى لە كايەكانى ژياندا شوئىن پەنجەى ديار بىت.
- پەرس و پراوتزكردن لە كاتى سەرھەلدانى كىشەكان، زۆر پىويست و
 گرنگە، چونكە چەند عەقلىك، لە عەقلىك باشتر كار دەكەن.

..... ●
 ●
 ●

چیرۆکی

(۱۰۳)

ههستی پیره‌مێردێک

له پیره‌مێردێکیان پرسی: کام ژن وه‌فا و ئیخلاسی زیاتره‌ بۆ مێرده‌که‌ی،
پرچ زهره‌، یان پرچ ره‌ش، یان پرچ سوور؟!!!!!!
پیره‌مێرده‌که‌ زهره‌خه‌نه‌یه‌کی کرد و گوتی: زۆریه‌ی نه‌و ژنانه‌ی که
وه‌فایان بۆ مێرده‌کانیان هه‌یه‌، پرچ سپیه‌کانن!!!!!!

په‌ند و نامۆژگاریه‌کانی نه‌م چیرۆکه‌

- وه‌فا په‌یوه‌ست نییه‌ به‌ ته‌مه‌نه‌وه‌، په‌یوه‌سته‌ به‌ ناخ و وێژدانه‌وه‌.
- دره‌ختی هاوسه‌ری، به‌ ناوی وه‌فا نه‌ییت، نارووت.
- پێژگرتن له‌ پیره‌کان، هه‌م ئه‌ركه‌، هه‌میشه‌ فەزێله‌ته‌.
- مڕۆف له‌ ته‌مه‌نی پیری، زیاتری پێوستی به‌ چاودێری و هاوکاری
نه‌وانی دیکه‌ هه‌یه‌.

-
-
-

چیرۆکی

(۱۰۴)

واندیهک له سروشتهوه

پۆژێکیان، کورپێک و باوکیک لهسەر چیایهک پیاسهیان دهکرد.
لهناکاو کورپهکه کهوت به زهیدا و ئازارنکی زۆری پێگه‌یشت و
هاواری کرد ئانا ه ه ه!!!
به‌سه‌رسورمانیکه‌وه، دهنگه‌که‌ی خۆی بیسته‌وه له‌ناو چیایه‌که: ئانا ه
ه ه!!!
کورپه‌که زۆر به‌ په‌رۆش بوو، بۆ ئه‌وه‌ی بزانی‌ت ئه‌و دهنگه‌ دهنگی کییه،
بۆیه بانگی کرد (تۆکییت)؟
ئه‌وه‌بوو هه‌مان وه‌لامی له‌ چیایه‌که‌ بیسته‌وه و گوتی (تۆکییت)؟
ئینجا کورپه‌که هاواری کرد به‌ره‌و چیایه‌که و گوتی (من سه‌رم لیت
سورده‌میێ؟)!!!!
دهنگه‌که‌ش وه‌لامی دایه‌وه (من سه‌رم لیت سورده‌میێ)!!
کورپه‌که‌ش له‌و وه‌لامه‌ زۆر توورپه‌ بوو، هاواری کرد (ئه‌ی
ترسنۆک)!!!!!!
ئه‌وه‌بوو به‌ هه‌مان شیوه‌ وه‌لام درایه‌وه (ئه‌ی ترسنۆک)!!!

كوپەكەش سەيرىكى باوكى كرد و لىنى پىرسى: ئەمە چىيە
پۈۋەدەت؟!!!!

باوكىشى بە زەردەخەنەيە كە گوتى: كوپم گويىگرە:

ئىنجا باوكە كە گوتى: تۆ پالەوانىت!!!!

دەنگە كە ۋەلامى دايمە: تۆ پالەوانىت!!!!

كوپەكە زۆر سەرى سورما، بەلام ھېچى لى تىتەگەشت!!!!

ئىنجا باوكە كە دەستى كرد بە پروونكردنەۋى بابەتە كە و گوتى:

خەلكى بەمە دەلەن دەنگدانەۋە، لە پاستىدا ئەۋە ژيانە، ژيان....

ژيان ھەر ئەۋەت دەداتەۋە كە تۆ لەم ژيانەدا دەلييت يان دىكەيت، بە

كورتى و كوردى، ژيانمان پەنگدانەۋى كارەكانمانە!!!!!!!

گەر تۆ خۆشەۋىستى زياترت دەۋى لەم ژيانەدا، ئەۋا خۆشەۋىستى

زياتر لە دلتدا دروست بكە، گەر تۆ ھىز و وزىيەكى زياترت دەۋىت لە

تىمەكەتدا، پىش ھەموو كەسىك ھىز و تواناي خۆت زياد بكە، ئەم

پەيۋەندىيە دەكرىت بىكرىتە پىۋەر بۆ ھەموو لايەنەكانى ژيان

ژيان ھەر ئەۋەت دەداتەۋە كە تۆ پىت داۋە، ژيان رىكەۋت نىيە، ژيان

پەنگدانەۋى تۆيە، تۆ!!!!

پەندە و نامۇزگار يىپەكانى ئەم چىرۇكە:

- مەرۇف لە ژياندا چى بچىنىت ھەر ئەو دەدور تەو.
- بۇ ھەر گۇرپانكار يىپەك، كە مەرۇف گەرەكى يىت لە ژياندا يىنىتە ئاراو، پىويستە لە خۇيەو دەستىپىكات.
- تا مەرۇف نەيپەخشىت، وەرى ناگرت، جا بۇ ئەو شىك بىستىن، دەيى شىك بىەخشىن.

-
-
-

چیرۆکی

(۱۰۵)

مەرجی ماره برین

کۆرپەك چوو بۆ داوای کچیک، کاتیك کچه که حالی کۆرپە که ی زانی، گوتی: بە مەرجیک شووت پی دەکم، که دایکت بۆ شاهەنگی ماره برین نهیت!! کۆرپە که زۆر پەشوکا و نهی ده زانی چی بکات، بۆیه بیرى کردوه که راپۆژ به هاوپییه کی بکات، که زۆر خوشی دهووست و متمانه ی پی بوو. کاتیك به هاوپی که ی گوت، هاوپی که ی گوتی: بۆ نه مەرجی داناوه؟! کۆرپە که به شهرمه وه لامی دایه وه و گوتی: کاتیك ته مه نم (۱) سال بوو، باو کم مرد، نیتەر دایکم به ختوی کردم، بۆیه ناچار بوو جل و بهرگی خه لکی بشوات، تا ئیمه ی پی به ختو بکات، بۆیه من زۆر شهرم ده کم لهو کاره ی که دایکم دمی کات و ده مه ویت ژیانیکی تازه دروست بکم. هاوپی که ی گوتی: ته نیا داوایه کم هیه لیت، برۆ دهستی دایکت بشۆ، ئینجا سه به نیی وه ره وه وه لامی خۆمت پی ده لیم!! بۆیه که کۆرپە که گه راپیه وه، خیرا بانگی دایکی کرد و گوتی: ده مه ویت دهست بشۆم، کاتیك دهستی دایکی ده شۆرد، بینی دهسته کانی دایکی چرچ بووه و هه مووی برین و زامه، لهو کاته کۆرپە که دهستی کرد به گریان و هه ردوو دهستی دایکی تیر ماچ کرد!!! هه ر لهو کاته خۆی پی نه گیرا تا

سبەينى چاۋمۇرى بىكەت و بىرۋاتەۋە بۇ لاي ھاۋرېئىكەي، بۆيە خىرا
 تەلەفۇنى بۇ ھاۋرېئىكەي كىرد و گوتى: زۆر سوپاست دەكەم ھاۋرېئىكەم،
 ھەرگىز دايىكەم ناكەم بە قورىانى كىچى خەلەك، لە كاتىكدا دايىكەم خۇي
 كىردە قورىانى بۇ ئىستاي من و بەختەۋەرىم، چۈنكە ئەۋەي رېزى دايىكى
 نەگىرەت لە ژيانىدا، ئەۋە كەس رېزى ناگرى!!!!!!!

پەند و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- كەس ناتوانى قەرزى دايىك بداتەۋە.
- ھاۋرېئ لە ژيانى مەۋۇدا رۆلەيكى زۆر كارىگەرى ھەيە، جا نەگەر
 ھاۋرېئىكانمان باش بوون، ئەۋا دەبنە مايەي خىز و خۇشى، بەلام نەگەر
 خراب بوون، دەبنە مايەي نەھامەتى و نەگەبەتى، بۆيە دەلەين: ھاۋرېئ
 ۋەك مەسەدە وايە، يان بەرزت دەكاتەۋە يان نزمەت دەكاتەۋە.
- راپۇزكەردن بە كەسانى ژىر و ھۆشمەند، كارىكى زۆر پىۋىست و
 گىرنگە، چۈنكە دەلەين: ھەر سەرىكە عەقلىكە!!!
- نابى مەۋۇ ھىچ كاتى نىكتىرەن كەسى خۇي، كە دايكىەتى، بىكەتە
 قورىانى كىچى خەلەك!!!!
- دەبى مەۋۇ بەۋەفا و بە ئەمەك يىت و چاكەي چاكەكاران لەبىر
 نەكات.
- نابى كور يان كىچ بە مەرجىك رازى يىت، كە بىتە ھۇي لىكترازانى
 خىزانى!!!!

چېرۆكى

(۱۰۶)

ھېچ كەسنىڭ كامىل نىيە

پۇڭلىك ھاورپىيەكى ھەكىمىڭ، لە ھەكىمەكەى پرسى:
- ئايا تا ئەم كاتە بىرت لە ھاوسەرگىرى نە كىردووتەو؟
- ھەكىمەكە ۋەلامى دايەو ۋ گوتى: با، كاتىڭ گەنج بووم بىرم
لىكردەو.

- نەى چى بوو؟

ھەكىم: سوارى كەرەكەم بووم، چووم بۇ (ھىندستان). لەوى كىژىڭى زۆر
جوانم ناسى. بەلام كە لىتى نىزىك بوومەو. مىشكى ھىچى تىا نەبوو!
بۆيە ھاوسەرگىرىم لەگەل نەكرد.

ئەوئىم جىھىشت ۋ چووم بۇ (شىراز)، لەوئىش كىژىڭىم ناسى، زۆر ژىرىبوو،
بەلام زۆر كىرت ۋ ناشىرىن بوو!!!

ئىتر لەگەل ئەوئىش ھاوسەرگىرىم نەكرد.

ئىنجا ئەوئىش جىھىشت ۋ چووم بۇ (بەغداد)، لەوى كىژىڭىم ناسى، ھەم
ژىر بوو، ھەمىش جوان.

بەلام ھاوسەرگىرىم لەگەلى نەكرد.

- بۆچى كىشە چى بوو؟

ھەككىم: ئاخىر ئەۋىش ۋەك مەن بەشۈيىن كەسكىدا دەگەپ ھەم ژىر بىت،
 ھەمىش جوان، ئەۋ كەسەش مەن نەبۇوم!!!!!!
 پەندە ۋە ئامۇژگار بىيەكانى ئەم چىرۇكە:

• ھېچ كەسكىك لە دونىادا كامىل نىيە، ھەيە جوانە، ژىر نىيە، ھەيە ژىرە،
 جوان نىيە، ھەيە دەۋلەمەندە، ۋەلى نەزانە، ھەيە زانايە، ۋەلى ھەزارە
 ۋ...تاد.

• پىش ئەۋەى مەرۇف بە دۋاى عەيب ۋ عارى خەلكدا بگەرپىت، پىۋىستە
 عەيب ۋ عارەكانى خۇى بدۋزىتتەۋە.

• خۇداى مەزن ژيانى ئاۋا دروست كىردۋە، كە مەرۇفەكان يەكتىرى تەۋاۋ
 بىكەن ۋ يەكتىر تەۋاۋكەر بىن، نەك يەكتىر بىر ۋ يەكتىر قىرگەر بىن.

•
 •
 •

چىرۆكى

(۱۰۷)

بەرھەمى راستگۇنى

يەكەك لە شازادەكان بە نيازى ھاوسەرگىرى بوو. بۇ ئەم مەبەستەش ھەموو كچانى ئەو شارەى بانگەشتى كۆشك كىردن. تا لە ناوياندا ئەو كەسە ھەلبۇزۇرت، كە خۇى دەيەرت. كچەكانىش زۆربەيان كەيفيان بەو دەھات بىنە ھاوسەرى شازادە. پىرەژنىكىش، كچەزايەكى خۇى لە لاپو! زۆر بە شىۋەيەكى باش پەرۋەردەى كىردبوو. ئەويش گوتى دەپۇم. پىرەژن بەكچەكەى گوت: مەرپۇ، چونكە سوودى نايىت. ئەو شازادانە بەشۋىن كەسى ۋەك تۇدا ناگەرپن. بەھەرھال كچەكە رۇيشت!!!!

-شازادە ھاتە ناو كچەكان، تورەكەيەكى تۋوى پىبوو.

گوتى: يەكەى تۋىكتان دەدەمى. ھەر كەسەك دواى ھەوت مانگ، گولكىكى جوانم بۇ بەيىت لەو تۋە. دىكەمە ھاوسەرى خۇم. ھەمووان تۋەكەيان ۋەرگرت و رۇيشتنەو مائەو. كچەزاي پىرەژنەكە تۋەكەى ناشت، ھىچى لى سەوز نەبوو. نەكىشى رىنگەى نەدا ھىچ دەستكارى بكات، گوتى چۇنت ھىناو، وا بىگەرپنەو.

كاتى ۋادەى دىدار ھاتەو. فنجانى بە خالى بىردەو. بىنى ھەموو كچەكانى دىكە. ھەريەكە و فنجانىك گولكى جوانيان ھىناو. شازادە ھاتە

ناويان گەرا، لەناو ھەمووياندا، دەستی کچەزاي پيرەزنى گرت و گوتى:

من ئەم کچەم دەوت!!!!

ھەمووان نینگەران بوون. گوتيان تۆ چۆن ئەو کچەت دەوت، خۆ ئەو
کچە ھىچ گولئىكى نەھىناو، تۆ پەيمانەت ئەدا لەو تۆوھ جواترين گول
ھەلبژىرى؟

- شازادە گوتى: بەلى وايە. ئەو تۆوھى پىمەدان، تۆوى گول نەبوو.
بەلکو بەردى بچکۆلە بوو.

بەلام ھەمووتان فيلتان لىکردم، تەنيا ئەم کچە نەيت، ئەو لەگەلم
راستگۆ بوو، بۆيە ئەم کچە ھەلدەبژىرم و دەيکەمە ھاوسەرى خۆم....!!!!

پەند و نامۆژگارىيەکانى ئەم چىرۆکە:

- راستگۆيى قورسە، بۆيە ھەلگرانى کەمەن.
- مەرۆفى راستگۆ، ھەميشە سەريەرز و سەرفىرازە، بەلام مەرۆفى درۆزن
و چەواشەکار، ھەميشە پيسوا و شەرمەزارە.
- دارى راستى تالە، بەلام بەرھەمەکەى شيرينە.
-
-
-

چیرۆکی

(۱۰۸)

ژنیکی ڕهگه زه رست و خۆیه زلزان

ژنیکی سێ پێست، که تهمهنی په نجا سال ده بوو، له فرۆکه یه کدا،
له تهنیشت پیاوێکی رهش پێست دانیشته!!!

ئهو ژنه زۆر ههستی به دلتهنگی و بیزاریی کرد، ناچار یه کێک له
خزمهتگوزارانی فرۆکهوانی ناو فرۆکه که ی بانگکرد و پنی گوت: (وا
دیاره تۆ ئهم بارودۆخه ی من نایینیت؟ منتان له تهنیشت پیاوێکی رهش
پێست دانیشاندوو، من بهوه رازی نابم له لای کهسیکی پیس دابنیشم،
پیوسته جینگه یه کی ترم بۆ دابین بکهن)!!!

خزمهتگوزاره کهش گوتی: خانمه کهم نارام به رهوه، هه موو کورسییه کان
خه لکی لیه، به لام ههول ده ده م جینگه یه کی به تالت بۆ بدۆزمه وه!!!
خزمهتگوزاره که ماوه ی چهند خوله کێک دیار نه ما، پاشان گه راپه وه و
گوتی: خانمه کهم وه ک پێشتر گوتم: هیچ شورتێکی به تال نییه بۆ
سه رنشینه گه شتیاره کان، کاپتنی فرۆکه کهشم ناگادار کرده وه، نه ویش پنی
را گه یاندم: جینگه ی به تالیش نه ماوه له کورسیی بازرگانه کان، به لام
کورسییه کی به تال هه یه له کورسییه کانی که سه ناو داره کان.

پیش نهوهی ئافرهته سپی پیسته که قسه بکات، خزمه تگوزاره که
گوتی: (لای ئیمه شتیکی ئاسایی نییه، که گهشتیارکی ئاسایی له
شونێی که سیکی ناودار دابنێین، بهلام بههۆی ئهم بارودۆخه ی تۆوه
ناچارین ئهمه بکهین، کاپتنیش پێی خوێش نییه گهشتیارک له لای
که سیکی پیس دابنیشیت !!!

خزمه تگوزاره که به رهو رووی پیاوه رهش پیسته که پویشیت و پێی
گوت: (گه ورهم، ده توانی جانتا تایبه تییه که ت هه لبگریت و به دوامدا بێیت،
ئیمه شونێکی پله یه ک و تایبه تمان بۆ تۆ ته رخان کردووه، که تایبه ته به
که سه ناوداره کانه وه!!!!!!

له و کاته دا هه موو سه رنشینه کان، که له سه ره تاوه ئاگاداری کیشه که
بوون، هه ستانه سه ربیج و ده ستیان کرد به چه پله لیدان بۆ خزمه تگوزاره که،
که نه وه هه لۆسته جوانه ی نواند و، ژنه ره گه زه په رست و خو به زلزانه که شی
پیسوا و شه رمه زار کرد...

پەند و نامۆزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

● مەرۋىي رەگەزبەرست و خۆبەزلزان، خۆي پىي گەورەيە، بەلام لە چاوى
خەلكدا زۆر سووك و بچووكە!!!!

● پىويستە جياوازى نەكەين لە نىوان پەش و سېي و كورت و درىژ و ھەزار
و دەولەمەند و نىر و مىي، چونكە ھەموومان مەرۋىين و لە خۆل
دروست كراوين.

● گەورەيى مەرۋى لە خاكىبوونەكەيدايە!!!!

●
●
●

چیرۆکی

(۱۰۹)

پاشایه‌کی سته‌مکار و گه‌لیکی گه‌مژه!

له دێر زه‌مانه‌وه، پاشایه‌کی سته‌مکار هه‌بوو، گه‌له‌که‌ی ده‌چه‌وسانده‌وه، هۆکاری نه‌مه‌ش بو زه‌لیلی و بی هه‌لۆستی نه‌و خه‌لکه‌ ده‌گه‌رایه‌وه که له ژێر ڕکێفی نه‌ودا ده‌ژیان.

پاشا، ده‌سته‌پێکی سته‌مه‌که‌ی، له باجه‌وه ده‌ستی پێکرد و فه‌رمانی به داروده‌سته‌که‌ی کرد، که‌وا باج و سه‌رانه له خه‌لکی بستی‌ن!!

نه‌وانیش ده‌سته‌جێ فه‌رمانی جه‌نابی پاشایان جێبه‌جێ کرد!
خه‌لکه‌که‌ش هیچ هه‌لۆستیکیان نه‌بوو و ملکه‌چی فه‌رمانی پاشایه‌که‌یان بوون!!!

دوای ماوه‌یه‌ک، پاشا بی هه‌لۆستی خه‌لکه‌که‌ی قۆزته‌وه و فه‌رمانی‌کی دیکه‌ی ده‌کرد و داوی له داروده‌سته‌که‌ی کرد که‌وا باج و سه‌رانه‌که‌ بیکه‌ن دوو قاته‌وه!!!

داروده‌سته‌که‌ی پاشا، گرتیان قوربان، نه‌مه‌ باری شانی خه‌لکه‌که‌ قورس ده‌کات و ده‌ترسێن کاردانه‌وه‌یان هه‌ییت؟!

به‌لام پاشاکه‌ که‌سیکی عاقل بوو، درکی به‌و ڕاستیه‌یه‌ کردبوو، که‌وا خه‌لکه‌که‌ هیچ هه‌لۆستی‌ک نانوێن و هیچ کاردانه‌وه‌یک له خۆی نیشان نادات!!

بۆيە داۋاي كرد دەستبەجى فەرمانەكەى جىبەجى بىكەن!!
ئەوانىش باجەكميان لەسەر خەلکەكە كرد بە دوو ھىندە، لەگەل ئەوەشدا،
خەلکەكە ھىچ ھەلۋىست و كاردانەۋىيەكى نەبوو، چونكە زۆر گۆرپرايەل و
ملەكەجى فەرمانەكانى پاشاى خۇيان بوون!!!

داۋاي ماۋىيەكى دىكە، پاشا فەرمانى بە دارودەستەكەى كرد كەوا پۇژانە
باجى ئەو پردەش لە خەلکەكە ۋەرىگرن، كە بۇ كارو كەسابەت بەسەرىدا دىن
و دەچن ۋەھاتوچۇ دەكەن، ھەروەھا كاتى دەشپەرنەۋە شاپىكى تىھەلبدەن!
دارودەستەكەى پاشا دوودل بوون لە سەرگرتنى ئەم برپارەى پاشا،
چونكە پىيان وابوو خەلکەكە قبووللى ئەم زولم و ستەمە ناكەن و
كاردانەۋىيان دەيت و پادەپەرن!

بەلام پاشا، سوور بوو لەسەر جىبەجى كردنى فەرمانەكەى و فيعلەن
فەرمانەكەى بەسەر خەلکەكەدا سەپاند!!!!

كاتى رەغىيەتەكانى پاشا ھەموو بەيانىيەك لە پردەكە دەپەرنەۋە، لەلايەن
نۆكەرىكى پاشاۋە شاپىكيان تىھەلدەرا و باجى پردەكەشيان لى دەستاندا!!
خەلکەكە لەسەر دانى باج و لىدان راھاتبوو!! بەلام بەھۆى قەلەبالغى و
زوو بەرپنەكردنىانەۋە بۇ سەر كارەكانيان، تووشى كىشە و گرفت بوو بوون،
بۆيە برپاراندا ھەموو پىكەۋە بچنە لای جەنابى پاشا و داۋاكارىيەكەيان
بەرزكەنەۋە.

كاتى پىكەۋە چوونە بەر دەرگای كۆچكى پاشا!! دارودەستەكەى پاشا
وايان زانى قەوما و خەلکەكە لە دژى پاشا پاپەرىن!!

بەلام كە پاشا ھاتە دەرۋەزە و خەلكەكەي يېنى و پىي گوتن چىتان
دەوت؟

گوتيان قورىان! تو بۆ ۋەرگرتنى باجى پردهكه و شاپ تېھەلدانامان،
تەنيا كەسەكت داناو، ئىمەش زۆرىن و خاۋەن كار و كەسابەتىن و لە ئىش و
كارەكانيمان دوا دەكەوين، چونكە درەنگ نوره مان دەگاتى!!! بۆيە داواكارين
چەند كەسەكى دىكەمان بۆ زياد بكەي، بۆ ئەۋەي زوو باجى پردهكه مان لى
بستىنن و شاپمان بدم! تاكو بتوانين لە كات و ساتى خۆيدا بە كارەكانمان
رەبگەين و لە ئىشەكانمان دوانەكەوين!!!

جەنابى پاشاش داواكارى خەلكەكەي جىبەجى كرد!!!!!!!!!!!!!!

پەندە نامۇز گارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- تا مروۇف فېل لە خۆى نەكات، كەس ناتوانى فېلى لى بىكات.
- مروۇف كەم بژىت بەلام مەردانە بژىت، نەك زۆر بژىت، بەلام بەسەر شوپرى بژىت.
- مروۇف ئەگەر چارى لە غەدر و ستەمىكى بچووك نووقاند! چاو لە غەدر و ستەمىكى گەورەش دەنووقىنىت.
- نابى مروۇف ھەمبەر كارى ھەلە و ناراست، يىدەنگ و بى ھەلوئىست يىت.
- يىكەسى شاعىرى دەلى: كاكە خواى نىشى نابەجى ناكە، تا كىو نەبىنى بە فرى تى ناكە!!!
- پاشا و ئاغاكان، دروستكراوى دەستى خەلكن، بۆ دەبى خەلكەكەش ئەو باجە بدەن و ئەو شاپە بخۆن!!!!

-
-
-

چىرۆكى

(۱۱۰)

قورئان و مردوو

كەسك، سوارى ئۆتۆمبىلىكى تاكسى بوو، لە ناو تاكسىيە كە گۆبىستى
دەنگى قورئان بوو، بە شۆفىرەكەى گوت: خىرە... چى قەوماو، خۆ كەس
نە مردوو؟

شۆفىرەكەش گوتى: با... دلەكانمان مردوون!!!!!!!

پەند و ئامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- قورئانى پىرۆز، بۆ زىندووكان ھاتوو، بەلام مخابن، زياتر لە پرسە و
گۆرستانەكان دەخوئندىرتەو!!!!
- بە ئاوى قورئان، دەتوانىن دلە مرووكانمان زىندوو بکەينەو، چونكە
قورئان بەھارى دلەكانە.

- بۆ ئەوئەى دلەكانمان نەمرن، پىويستە بە قورئان ئاو بدرىن.

-
-
-

چیرۆکی

(۱۱۱)

گای شاخدار

له عهنتهری کورپی شه‌دادیان پرسى: بۆچی هه‌میشه له گای شاخدار
ده‌ترسیت؟

وه‌لامى دایه‌وه: چونکه گا شاخی هه‌یه و عه‌قلی نییه!!!!!!

په‌ند و نامۆژگاریه‌کانی نهم چیرۆکه:

- مړوڤی نه‌زان، وه‌ك گای شاخدار مه‌ترسیداره، چونکه چاكه و خراپه
و پاستی و نارپاستی لینگیاناكاته‌وه.
- مړوڤی ژیر نابیی له كه‌سیك نزیك ییته‌وه كه عه‌قلی نه‌بیټ، یان
عه‌قلی به‌كارنه‌هینیت، چونکه مړوڤی بی عه‌قل، له گیاندارى بی
عه‌قل زیانبه‌خستره.

-
-
-

چیرۆکی

(۱۱۲)

تاقیکردنەوی پیشەوا عومەر؟

پیشەوا عومەری کۆری خەتاب، لەشکری موسڵمانانی لە شام بەسەرکردەوه، کاتی نان خواردن، (ئەبو عوبەیدە)ی سەرکردەیی لەشکری موسڵمانان، بە پیشەوا عومەری گوت: حەزەت لەو خواردنەیه کە لەشکر دەبخوات، یان سەرکردەیی لەشکر دەبخوات؟

پیشەوا عومەر گوتی: حەز دەکەم هەردوو خواردنە کە ببینم!!!

خواردنی لەشکریان بۆ هێنا، بریتی بوو لە ئاوگوشت!

بەلام خواردنی سەرۆکی لەشکریان بۆ هێنا، بریتی بوو لە نانی ڕەق و کۆپێک

شیر!!!!

کاتی پیشەوا عومەر ئەمەیی بینی، گوتی: راستی فەرموو ئەو کەسە

گوتی: ئەبو عوبەیدە ئەمینی ئەم ئوممەتەیه!!!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- دەبىي سەرکردە ۋەك ئەبو غوبەيدە، كەسىپكى دەستپاك يىت و جىسابى پاك يىت.
- دەبىي سەرکردە ۋەك ئەبو غوبەيدە، كەسىپكى دادپەرۋەر يىت و جىاۋازى نەكات لە نىۋان خۇي و ھەژار و لىقەوماۋەكاندا.
- دەبىي سەرکردە ۋەك ئەبو غوبەيدە، كەسىپكى خاكەرا (متواضع) يىت و خۇي بەسەر پەغىيەتەكانىدا ھەلنەكىشىت!!
- دەبىي سەرۋەكى ۋلات، ھەمىشە چاۋدىر يىت بەسەر ھەموو بەرپرسەكانەۋە، بۇ ئەۋەى سنوۋرى خۇيان نەبەزىنن.
- دەبىي سەرکردە، سەنگەرى خۇي، لە سەنگەرى خەلك جىا نەكاتەۋە.
-
-
-

چیرۆکی

(۱۱۳)

خەفەت مەخۆ

پیاویکی خەمبار، سەردانی پیاویکی زانای کرد و پێی گوت: لە میژە بە دەست خەم و خەفەتەوه دەینالینم، نازانم چی بکەم؟
زاناکە گوتی: دوو پرسیارت لێ دەکەم، بەراستی وەلامم بدەرەوه:
پرسیاری یەکەم: کە هاتی بو دۆنیا، خەم و خەفەت لە گەڵ خۆت
هینابوو؟

پیاوه خەمبارە کە گوتی: نەخێر!!!
پرسیاری دوووەم: کە دۆنیات جێهێشت، خەم و خەفەت لە گەڵ خۆت
دەبەیتە گۆرپەوه؟
پیاوه خەمبارە کە گوتی: نەخێر!!!

زاناکە گوتی: مادەم تۆ خەمت نەهیناوه و خەمیش لە گەڵ خۆت نابەیتە
گۆرپەوه، کەواتە هیندە خەم و خەفەت مەخۆ و لەسەر بە لا و موسیبهتەکان
ئارام بگرە و لەبری زەوی، ڕوو لە ئاسمان بکە، خۆدای دڵۆقان نزاکانت گیرا
دەکات و دەرگای خێرت لێ دەکاتەوه....

پەندە و ئامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە:

- خەم و خەفەتەكان، كىلىلى چارەسەرى كىشەكان نىن، بۆيە دەبى كار لەسەر چارەسەر كەردنى ئەو ھۆكار گەلەنە بىكەين، كە دەبنە سەرچاۋەى خەم و خەفەتەكان، ئەك دەستەۋەستان، بەدىار خەم و خەفەتەكانەۋە دابىشىن!!!!

- مەرۋقى ژىر، چارەنۋوسى خۆى ناداتە دەست خەم و خەفەتەۋە، بەلكو ھەۋلەدات خەم و خەفەتەكان بىگۈرېت بۆ خۆشى و شادى.
- ئەگەر مەرۋف خەم و خەفەتى ھەيىت، پىۋىستە بىچىتە لای كەسانى پىسپۇر و شارەزا، بۆ ئەۋەى رېنمايى و ئامۇزگارى بىكرىت، چۈنكە زۆرجا خەم و خەفەت دەيىتە ھۆى نەخۆشى جىاجىا، ۋەك: خەمۆكى و گۆشە گىرى و دوۋرەپەرىزى و بەدگومانى و خۆكۆزى و...تاد.

-
-
-

چېرۆكى

(۱۱۴)

جوولەكەيەكى سوالكەر

لە سەردەمى خەلافەتى پېشەوا عومەر، جوولەكەيەكى ئەختیار و
پشت چەماوہ! خەرىكى سوالكەرى بوو! پېشەوا عومەرىش، بە ببىنى ئەو
دیمەنە، تووشى شۆك بوو!

خۆى لى نزيك كردهوہ و لى پرسی: ھا خیرە! بەو تەمەنەوہ سوالكەرى
دەكەيت؟

نەویش گوتى: من كەسىكى جوولەكەم، كاتى كە گەنج بووم، كارم دەكرد
و باجىشم دەدا دەولەت! بەلام ئىستا پير بوويمە و توانای كاركردنم نەماوہ و
ھیچ داھاتیكىشم نییە و كەسىشم نییە بەخىوم بكات!!
بۆیە ناچارم سوالكەرى بكەم!!

پېشەوا عومەرىش بە خزمەتكارەكانى فەرموو: لەمەودوا ئەم پیرەمێردە لە
باج ببەخشیت و لە (بیت المال) ی موسلمانانىش مووچەيەكى بۆ بېرنەوہ،
كە تا ماوہ پى بژیت و جارىكى دىكە ناچار نەیت سوالكەرى
بكاتەوہ.....

پەندە و نامۇزگار يەكەنى ئەم چىرۆكە:

• پيويستە كەسى بەرپەرس، دادپەرورە و دادگەر يېت و دەپى بە يەك چاۋ
سەيرى ھەموو رەغىيەتەكەنى خۇي بىكات و جىاۋازى لە نيوان ئەم و
ئەودا نەكات .

• دەپى كەسى بەرپەرس ھەمىشە لە گەرپان و سوورپان دەپىت، تاكو بزانىت
چ كىشە وگرفتېك لەناۋ مىللەتەكەيدا ھەيە، تاكو بۇ ھەر كىشەيەك
چارەسەرنەك بدۇزىتتەۋە.

• ھەر كەسەك، شىتېكى چاند، نايىت لە بەرەكەي يېبەش بىكرىت، چونكە
مافى خۇيەتى لىي بخوات.

•
•
•

چىروكى

(۱۱۵)

سزاي كوشتن، كوشتنه!!

نەفسەرنكى عىراقى، بەم شىۋىيە نەم بەسەرھاتە سەيرە دەگىرپتەۋە:
پىيارىكى قەصاب ھەبوو، كارى قەصابى دەكرد، پۇژىك لە پۇژان، بىنى
ژنىك دراۋەتە بەر چەقۇ و لەسەر شەقام كەوتوۋە!!!
نەۋىش ھەستى دەجوۋلى و سكى پى دەسووتى و بە جل و چەقۇ
قەصابىيەۋە بەھانايەۋە دەچىت!!!

خەلىكىكى زۇر لى كۆدەبنەۋە و بە كوشتنى نە ژنە تۆمەتبارى دەكەن!!!
ھەر چەند قەصابەكە ھەۋلىدا نەستۇپاكى خۇى بسەلمىنىت، بەلام
خەلكەكە بىرواى پى نەكرد و خىرا پۇلىسى ناگادار كەدوۋە و پۇلىس
زوۋگەيشتە شوئى مەبەست و قەصابەكە قۇلبەست كەرد و بىردىيە
زىندان!!!!

دواى دوو مانگ لە لىكۆلىنەۋە، قەصابەكە ھەر سوۋرېوۋ لەسەر نەۋەى
كە بى تاۋانە، بەلام دادگا بىرپارى لە سىدارەدانى بۇ دەكرد، چۈنكە چەند
كەسنىك گەۋاھىيان دا، كە نەۋيان بە تەنيا لەسەر جەنازەى نە ژنە بىنىۋە و
چەقۇ پى بوۋە!!!

پوڙی له سیداره دانی قه صابه که دیاری کرا، قه صابه که داوی کرد که پیش نهوهی له سیداره ی بدن، گوی له قسه کانی بگرن، ټینجا بهم شیویه به سهرهاتی خوی و ژینکی گپړایهوه. پیش نهوهی بېم به قه صاب، به به لم خه لکم له ناوی فورات ده پړاندهوه، پوڙیک له پوڙان، شافره ټینکی جوان له گه لم سوار بوو، زور پی سهرسام بووم.

سوراغم کرد و چوومه مالیان و خواستیښیم کرد، به لام نهو شافره ته رهتی کردهوه شووم پی بکات!!!

دواي سالیك، جاريکی دیکه، نهو شافره تم دیتهوه، مندالینکی ساوای پیبوو، له گه لم منداله بچکولانه کی، سواری به له مکم بوون، شافره مکم ناسیهوه، هر چند هه لم دا، دان به خومدا بگرم، به لام خوم پی رانه گیرا و داوام له شافره که کرد که خوی ته سلیم به من بکات! به لام نهو به توندی رهتی کردهوه! ټینجا هه ره شم لیکرد، که نه گهر خوی ته سلیم به من نه کات، نهوا منداله کی فری ددهمه ناو ناوی فوراتهوه!!!

به لام ژنه که رازی نه بوو، که کاری فاحیشام له گه لدا بکات!!!
بویه سهری منداله کم خسته ناو ناوه کهوه، هر چند دایکی منداله که دهستی به گریان و هات و هاوار کرد و زور لیم پارایهوه! به لام من هر سوربووم له سهر خنکاندنې، تا دهنگی منداله که کپ بوو!!! که منداله که مرد، فریم دایه ناوی ناوی فوراتهوه، ټینجا دایکی نهو منداله شم کوشت و فریم دایه ناو رووبارهوه.

پاشان بەلەمەكەم فروشت و وازم لە كاری بەلەمقانی هینا و دەستم بە
كاری قەصابی كرد!!!!

بۆیە ئەو سزایی كە ئیستا بەسەرمدا سەپیندراوە، سزای ئەو تاوانیە كە
دەرھەق بەو منداڵ و دایكە بێ تاوانە كردوو، بەلام سەبارەت ئەو ژنە
كە لە جادە كوژراوە، ئەوا بكۆژەكەمی بدۆزنەو، چونكە من بكۆژی ئەو
نیم!!!!!!

پەند و نامۆژگارییەكانی ئەم چیرۆكە:

- خدا مۆلەتی ستمكار دەدات، بەلام ھەر تۆلەي لێدەكاتەو.
- مەرۆف چی بچینی، ئەو دەچینی.
- ئەوێ چال بۆ خەلكی لیبدات، خۆی دەكەوێتە ناوی.
- نابێ مەرۆف جەلەوی عەقڵی خۆی بداتە دەست ھەوا و ھەوەسی خۆی،
چونكە مەرۆف بەرھە چارەنووسی كی رەش و نادیار دەبات.
-
-
-

چېرۆكى

(۱۱۶)

منداللىكى ژىر

پاشايەك، سەردانى مالى يەككە لە ۋەزىرانى خۇي كىرد، ۋەزىرەكە،
كۆپىنكى ھەببو، بە كەسكى ژىر ناۋويانگى دەرگىدبو، پاشايەكەش ويستى
ئەو كۆرە تاقى بىكەتە، ئاخۇ پلەي ژىرىيەكەي چەندە؟ بۆيە لىي پىرسى:
مالى پاشا خۇشتە، يان مالى باوكە؟

ئەو كۆرە ژىرەش كەمىك دامما، چۈنكە نەيزانى لە نىۋان رېزى باوكە و
شكۆي پاشا، كامىيان ھەلېژىرت؟!

بەلام ژىرانە ۋەلامى پاشا دايەۋە و گوتى: قورىان! مادەم پاشا لە مالى
باوكە، ئەو مالى باوكە، لە مالى پاشا خۇشتە!!!!!!

پەندە و نامۇژگارىيەكانى ئەم چېرۆكە:

- مەرۋى ژىر، نابى لە خۇپا ۋەلام بداتەۋە، بەلكو دەبى ۋەلامەكەي
نامانجى خۇي بېيىكى.
- مەرۋف دەبى لە ژياندا ھاۋسەنگى راگىرت و نابى كەسكە لەسەر
حىسابى كەسكى دىكە بەرزكاتەۋە.
- ئەزمون و تاقىكردنەۋە، سەنگى مەحەكە بۇ ناسىنى كەسەكان و
شتەكان.

چيرۆكى

(۱۱۷)

گەنجىكى داۋىن پاك

گەنجىكى قۇز، كارى دەستفرۆشى دەكرد و قوماشى دەفرۆشت، بۆيە
ھەموو پۇژى لى كۆچە و كۆلانەكان دەگەرپا و دەسورپايەو، پۇژىك لى
پۇژان، گەيشتە پىش دەرگاي مالىك، ئەو مالى تەنيا ژىكى لى بو،
ژنەكە، كە يىنى گەنجىكى قۇز و جوانە، دلى بۇ گەنجەكە چوو!!!! بۆيە
گازى كرد و پىنى گوت، ئەگەر يىتە ژوورەو، بۇ ئەوئى بە دلى خۇم
كراسىك بۇ خۇم ھەلېژىرم!!!!

گەنجەكەش، بە دلىكى پاكەو چوو ژوورەو، ژنەكە، دەرگاي ژوورەكەى
داخت و پرووى لى گەنجەكە كرد و گوتى: تۆ دوو رىنگەت لى پىشە: يان
كارى فاحىشەم لى گەلدا دەكەيت، يان دىكەمە ھات و ھاوار و ھەموو
جىرانەكانم لىرە خردەكەمەو و پىيان دەلېم ئەم كورە دىەوئى تەعدام لى
بكات!!!!

ھەر چەند كورەكە ھەولى دا، كە ژنەكە رازى بكات كە دەستبەردارى
داوايەكەى يىت و پىنى گوت: لى خوا بترسى، بەلام سوودى نەبو!!!!
بۆيە بىرۆكەيەكى بە مىشكدا ھات و گوتى: باشە من رازىم، بەلام
دەمەوئى پىش ئەوئى ئەو كارە بكەم، بچمە ھەمام و خۇم پاك بكەمەو،

ژنه کەش بەو قسەیه زۆر دلخۆش بوو و پێی پێدا بچیتە حەمام خۆی
بشوات!!!

گەنجە کە چوو ئاودەستی و دەستی بۆ پیسایی برد و، دەموچاو و هەموو
جەستەى خۆى پێ شینلا!! ئینجا هاتە دەرەوە و بە ژنە کەى گوت: فەرموو
من ئامادەم!!!

کاتێ ژنە کە، گەنجە کەى بەو شێوەیە یینی، کە هەموو جەستەى بوو بە
پیسایی!!! هەستى بە یێزارى کرد و دەرگای خانووی لێکردەوه و پێی گوت:
خێرا ئێرە جییڵە و ون بە!!!!!!

گەنجە داوێن پاکە کەش، چونکە نیازى پاكى هەبوو و حەزى لە کارى
فاحیşe نەبوو، بۆیە بە سەرلێندى لەو بەلایە رزگارى بوو و گەرایەوه
مالەوه و خۆى لە پیسایی پاککردەوه و بۆنىكى خۆشى لە خۆى دا.....!!!!!!

پەند و ئامۆژگاریەکانى ئەم چیرۆکە:

- ئەگەر مەرۆف لە گەڵ خوا راستگۆ ییت، ییگومان خوا لە کاتى
تەنگانەدا بەهانیەوه دەچیت و رزگارى دەکات.
- مەرۆف کاتى ڕووبەرووی کێشەیهك دەیتەوه، نابێ تەسلىمى واقع ییت،
بەلکو دەبێ بیر بکاتەوه و باشتەین بژاوه هەلبژێرت، بۆ ئەوهى خۆى لەو
کێشەیه رزگار بکات.
- پێوستە مەرۆف نەچیتە شوێنیکەوه، کە گومانى ئەوهى لى بکەرت،
ڕووبەرووی کێشە و گرفت دەیتەوه.

چىرۆكى

(۱۱۸)

حەز دەكەم بىم بە تەلەفزىۋن

ھەموو قوتايىيانى پۆلى چوارەمى بىنەرەتى، كىتېبى كوردىيان دەرھىتابوو،
چارەپروانى مامۇستا بوون، بۆ ئەۋەى وانەيەكى نوئى بخوئىنن.
مامۇستاي وانەى كوردى، دەرگاي پۆلى كرده وگوتى: بەيانىتان باش،
ھەموو قوتايىيەكان، پىكەو و بە يەك دەنگ گوتيان: ژىانت باش، مامۇستاي
بەرپىز و باش!!!!

مامۇستا پرووى لە قوتايىيان كىرد وگوتى: قوتايىيە خۆشەويستەكانم، نەم
وانەيە تايىبەت دەكەم بە حەز و خولياكانى ئىۋە، حەز دەكەم بزانم لە ئايندەدا
دەتانەۋى بىن بەچى؟!!!!

بۆ نەم مەبەستەش، كاغەزنىكى سېى دەريئىن و چىتان لە ناو مىشكددا
ھەيە، بۆم بنووسن، ئايا دەتانەۋى بىن بە دكتور... يان ئەندازيار... يان
فرۆكەوان... يان پارىژەر.... يان دادوەر و مامۇستا و.... تاد. بەلام دەبى
ھۆكارەكەشى بنووسن، ئاخۇ بۆچى ئەو بابەتەتان ھەلېژاردوۋە!!!!

قوتايىيان، دەستيان بە نووسىنى حەز و خولياى خۇيان كىرد، كە تەۋاۋ بوون،
ۋەرەقەكانيان داىە دەست مامۇستا.

لە مائەۋە، مامۇستا دەستى بە خوئىندەۋەى پەيامەكانى قوتايىيەكانى كىرد:

ئازاد نووسىبىۋى: ھەز دەكەم بىم بە دىكتور، بۇ ئەۋەي يارمەتى
نەخۇشەكان بەدەم.

نەزاد نووسىبىۋى: ھەز دەكەم بىم بە ئەندازىار، بۇ ئەۋەي بە شىۋەيەكى
ئەندازىيى، رېڭا و بانەكان و جادە و شەقامەكانى كوردستان دروست كەم.
سەرەست نووسىبىۋى: ھەز دەكەم بىم بە مامۇستا، بۇ ئەۋەي قوتابىيانى
كورد فېرى خوتىندىن و زانىن و نووسىن بىكەم و لە نەزانىن و نەقامى پزگارىيان
يىت.

سۆزان نووسىبىۋى: ھەز دەكەم بىم بە پارىژەر، بۇ ئەۋەي بەرگى لە مافى
ستەملىكراوان بىكەم.

دىار نووسىبىۋى، ھەز دەكەم بىم بە فرۆكەوان، بۇ ئەۋەي گەشتىارانى
جىھان بۇ كوردستان بىگوازمەۋە.

بەلام ئەۋەي سەرنجى مامۇستا بەلاى خۇيدا پاكىشابوو، پەيامى(ئارى)بوو!!
ئارى، لە پەيامەكەيدا، ئاۋا گوزارشتى لە ھەز و خولىيى خۇى كوردبوو:
مامۇستاگيان: مەن دەمەۋى بىم بە تەلەفزيۇن، چونكە مەنىش ھەز دەكەم
ۋەك تەلەفزيۇن جىسى بايەخى دايە و بابەم بىم و گىرنگىم پى بىدەن،
مامۇستاگيان، دەزانم ئەگەر بىم بە تەلەفزيۇن، ئەۋا دايك و باۋىك مەنيان
خۇش دەۋىت و زياتر كاتم بۇ تەرخان دەكەن و فەرامۇشم ناكەن.

چونكە باۋىك ، كە پۇژانە لە نىش دىتەۋە، يەكسەر كۆتەرۋلى تەلەفزيۇنى
پىيە و ئەم كەنالى و ئەۋ كەنالى پىدەكات و تا خەۋ نەباتەۋە، ۋازى لى
ناھىيى!!!

دايېشم، شەوانە بە ديار فيلمەكانەوۈ دادەنيشى و تا درەنگانى شەو سەيرى
فيلمە دۆبلاژكراۋەكانى توركى و ئىرانى دەكات!!!

منيش لە مالمەو ھەست بە غەربى دەكەم، چونكە دايك و باوكم منيان
خۆشناوى و شىت و شەيداي تەلە فزيۇنن، بۆيە ھەز دەكەم لە نايندە بېم بە
تەلە فزيۇن، بۆ ئەوئ دايك و باوكم منيان خۆش بوئت و لەگەلم دانيشن و
قسەم لەگەلدا بکەن!!!!!!

دواى خوئندەئەوئ پەيامى ئارى! فرميسك لە چاۋەكانى مامۇستا ھاتنە
خوارەو و بربارىدا بە خۆئ ئەو پەيامە بگەيەنيئە دايك و باوكى ئەو قوتابىيە،
بۆ ئەوئ گرنگىيەكى زياترى پى بدن و خۆشەويستىيەكەى زياترى پى
ببەخشن و پارىژگارى لەو ئەمانەتە بکەن، كە پىيان سپېردراۋە...

پەندە و ئامۇژ گارىيەكانى نەم چىرۇكە:

- مىندال ئەمانەتچە، لە ئەستۆى دايك و باوكىدايە، بۆيە دەيى دايباب لە ئاست ئەو بەرپرسىيارەتییە دابن كە پىيان سپىردراوہ.
- پىۋىستە دايبابەكان كاتىكى زۆرتەر بە مىندالەكانيان بىخەشن، بۆ ئەوہى ھەست بە نامۆيى نەكەن و لىيان دوور نەكەونەوہ.
- كاتىك دايك و باوك مىندالەكانيان فەرامۆش و پىشتگوى دەخەن، شتىكى سروشتىيە، ئەوانىش كاردانەوہيان ھەيىت و ئەو بۆشايە بە كەسانى دىكە پىر بىكەنەوہ.
- پىۋىستە ھەمىشە مامۇستا پىردىك يىت لە نىوان مىندال و مالمەوہ.
- مىندال مرقۇئىكى ھەستناسك و دەروونپاكە، قەت دوورپرويسى نازانى، بۆيە ئەوہى لە ناخىدايە، بە راشكاوانە دەرى دەپرى.
-
-
-

چيرۆكى

(۱۱۹)

قاومى ژيان

چەند خوتىندكارنىكى دەرچووى زانكۆ، كە لە قۇناغى زانكۆ پىكەو
بوون و دواى دەرچوونيان، ھەر كاميان كارىكى چاكى پەيدا كردبوو و لە
كارەكانيشيان سەرکەوتوو بوون، دواى ماومەك دابريان، لە شوئىنىك كۆبوونەو
و برباران دا پىكەو بچنە زانكۆى خۇيان و مامۆستاكانيان بەسەر بکەنەو.

ئەو ھارپىيانە چوونە زانكۆ، لای يەككە لە مامۆستاكانيان دانىشتن و
دەستيان بە دان و ستاندن كرد، زۆرىەى قسەكانيشيان گوزارشت بوو لە
ناخۆشى و ناستەنگەكانى ژيان!!!

لەو كاتەدا، مامۆستاكەيان خەرىكى ئامادەکردنى قاومەك بوو بۆ
خوتىندكارە كۆنەكانى!!!

مامۆستاكە، زۆر جوۆرە فنجانى لەسەر مێزەكە دانا، لەوانە: فنجانى
شووشەى، فنجانى پلاستىكى، فنجانى فەخفەورى و فنجانى فافۆنى و
...تاد. ئىنجا قاوہ داغ و گەرمەكەيشى لەسەر مێزەكە دانا و داواى لە
خوتىندكارە كۆنەكانى كرد، كەوا ھەر يەككىيان فنجانىك بەدەستەو بگري و
قاومەك بۆ خۆى تىبكات!!!

كاتى ميوانه كان قاوه كەيان تىكرد! مامۇستا كەيان، ھەرۈەك جاران، بە
ھىۋاشى و مېھرىبانى پرووى لە خوئىندكارە كۆنەكانى كرد و گوتى:
رۆلەكانم: سەرنجم دا، ھەمووتان فەنجانە جوان و گرانبەھا و
سەرنجرا كىشەكانتان ھەلبىزارد و فەنجانە ھەرزانەكانىش لە شوئى خۇيان
مانەۋە!!

ميوانه كان، كە لە قسەى مامۇستا كەيان سەريان سورما بوو!! يىدەنگ
بوون و قسەيان نەكرد و گوئيان بۆ مامۇستا كەيان شل كرد بوو!!!
مامۇستا كەيان درىژەى بە قسەكانى دا و گوتى: بەراستى نەو شتەى كە
ئارەزووتان دەكرد، خودى قاۋەكە بوو، نەك فەنجانەكان!! بەلام ئىۋە چاۋتان
برىبوو فەنجانە جوانەكان و ھەريەكىكتان فەنجانىكى ھەلبىزارد!!
بۆيە ھەز دەكەم بزاتن كەوا، (ژيان)، ۋەك (قاۋە) وايە، بەلام ھەرچى كار
و پلە و پايمى كۆمەلايەتى و مافەكانن، ۋەك (فەنجان) وان!!!
راستە فەنجانەكان جوانى بە ژيان دەبەخشن، بەلام ھەرگىز تامى ژيان
ناگۆرپن!!

يىنگومان ھەلبىزاردنى فەنجانى جوان و گرانبەھا، قاۋەتان لا خۆشەويستەر
دەكات، بەلام نەگەر زىاد لە پىۋىست بىر لە فەنجانەكان بكنەنەۋە، وا دەكات،
كەوا تام و چىژ لە قاۋەكە ۋەرنەگرن!!!!!!
بۆيە تكتاتان لى دەكەم لەمەودوا بىر لە فەنجانەكان مەكەنەۋە، بەلكو بىر
لە قاۋەكە بكنەنەۋە، بۆ ئەۋەى تام و چىژى لى ۋەرىگرن و ھەست بە تامە
خۆشەكەى بكن!!!!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

• پىيۇستە مەرۇف سوود لە خودى ژيان وەريگرىت، نەك ئەو شتانەى كە

ژيان دەپازىننەو!

• نابى مەرۇف ئامانچ بىكاته قورىانى ھۆكار.

• باخچەى ژيان پىرە لە گول و گولزار، بەلام مخابن ھەندى كەس

ھەست بە بۆنى ئەو گولانە ناكەن.

• پىيۇست مەرۇف پەندە لە قسەى مامۇستايانى زانا و دانا وەريگرىت.

•

•

•

چېرۆكى

(۱۲۰)

پاراستى ئەمانەت

كېشە كەۋتە نىۋان پياۋىك و ژىتكەۋە، كېشە كە گەۋرە بوۋ و گەيشتە
خەددى تەلاق!!! ھەندى پياۋ ماقول و رېشىپى چۈۋنە لاي پياۋەكە و پىيان
گوت: لەسەر چى ژنەكەت تەلاق دەدەيت، ھۆكارەكەمان پى بلى، بۇ ئەۋەي
يارمەتت بەين؟!!!!

پياۋەكەش گوتى: ئەۋە نەينى مائەكەمە، نايى كەس ئەۋ نەينىيە
بزانت!!!!

دواتر، پياۋەكە و ژنەكە نەگەيشتن بە چارەسەر، بۆيە پياۋەكە ناچار بوۋ،
ھاۋسەرەكە تەلاق بەدات.

دوای ئەۋە، ھەمان كەس چۈۋنەۋە لاي پياۋەكە و پىيان گوت: خۇ ئىستا
ئەۋ ژنە ھاۋسەرت نىيە، خەز دەكەين ھۆكارى تەلاقدانەكەى بزانتىن؟
پياۋە ئەمىنەكە گوتى: كاتى كە ھاۋسەرم بوۋ، نەينى ئەۋ خاتونەم
پاراست، ئىستا كە ھىچ پەيۋەندىيەكى بە مەۋە نەماۋە و مولكى خەلكى
دىكەيە، چۈن دەيت عەيب و عارى خەلكى دىكە ئاشكرا بكم؟!!!!!!!!!!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى نەم چىرۆكە:

- دەبىي مەرۇف بۇ ھەموو كەسنىڭ و لە ھەموو بارودۇخنىڭدا كەسنىكى
فرە نەمىن بىت.
- مەرۇفى نەمىن و رازگر، لای ھەموو كەسنىڭ خۇشەويستە.
- مەرۇفى نەمىن، جىنى متمانى ھەموو خەلگە، بە دۇست و
دوژمنانىيەو.
- نەگەر مەرۇف نەمىن بىت، خەلگ پەرس و راپۇزى پى دەكات و
كىشەكانى خۇى بۇ باس دەكات، چونكە نەپتى كەس ئاشكرا ناكات.

-
-
-

چیرۆکی

(۱۲۱)

زمانی درێژ، سەری ساحیبی دەخوات

ژنیکی فەرمانبەر، هەموو پۆژی که دەگەرایەو ماله‌وه، باسی کچه
هاوپیەکی بۆ پیاوێکی دەکرد و پیا هەڵدەگوت و دەیگوت: کچیکی
هاوپیەم لە گەڵدایە، زۆر پیتی سەرسام، چونکە چەندی بلیی کچیکی
جوان و پۆح سووک و پەزا شیرینە!!!!

پیاوێکی، خۆی کێ دەکرد، تەنیاگویتی بۆ رادەگرت!!!
پۆژی پاشتر، هەمان قەوانی لی دەدایەو و دەیگوت: کچیکی چەند
قسە خۆشە!!!!

دیسان پیاوێکی، خۆی لە گێلی دەدا...!!

هەموو پۆژی، نەم بەزم و پەزمە بەردەوام بوو! هەر پۆژیک بە
شیوێکی سەرنجڕاکێش، پەسنی ئەو کچهی دەکرد، نەم هەموو مەدح و
سەنایە، وای لە پیاوێکی کرد که بچیت سۆراغی کچه که بکات و بیینی و
بزانی ئەو چ کچیکە هێندە مەدحی دەکات و بە بەژن و بالی هەڵدەئێت!!!!
کاتی پیاوێکی کچهی بیینی، دلی بۆ چوو و بوو بە عاشقیکی
سەرسەختی ئەو کچه و بریاریدا بە فەرمی بچیتە خوازیینی کچه که، مالی
کچه که رازیبون، کەوا کچه که یان لی مارە بکەن، دواجار ئەو کچه بۆ بە
هەوێی ئەو ژنە!!!!!!

بۆيە دەلېن: زىمانى درېژ، سەرى سايىبى دەخوات!!!!!!

پەندە و نامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۇكە:

- مەروۇقى نەزان، بەدەستى خۇي گۆر بۇ خۇي ھەلدەكەنەت!!
- نايىڭ ژن لاي پىياو مەدەخى كەچىكى دىكە بىكەت، نايىڭ پىياوئىش لاي ژن، مەدەخى كەچىكى دىكە بىكەت، چۈنكە ئەمە ھۆكارىكە بۇ بەلارېداچوون.
- دەبىڭ گالەتە و سوعبەت لە سنوورى خۇي تېنەپەرېت، چۈنكە زىيانى زىاتەر دەبىڭ لە قازانجى.
- پىيۇست ژن ھەولەتات ئەو سىفەتەنە لە خۇيدا يېنىتە دى، كە لاي ھاسەرەكەي خۇشەويستىن، بۇ ئەوئى لاي پىياوئەكەي خۇشەويست يىت، پىياوئىش ھەر وا، ھەولەتات ئەو سىفەتەنە لە خۇيدا يېنىتە دى، كە لاي ھاسەرەكەي خۇشەويستىن، بۇ ئەوئى لاي ژنەكەي خۇشەويست يىت.

-
-
-

چېرۈكى

(۱۲۲)

جووتيارىكى زانا

كاتىك ليژنەي ھەلسەنگاندن، جووتيارە سەرکەوتوۋەكەي يىنى و خەلاتى
کرد.

تەماشايان کرد، بەرھەمى كىلگەي دراوسىكانىشى زۆر باشن.

لييان پرسى: چۆن بەرھەمى دراوسىكانت ۋەك تۆ باشە؟

جووتيارەكە گوتى: من لە تۆۋە باشەكەي خۇميان دەدەمى!!

گوتيان: ئەي ناترسى پىشېركىت لە گەلدا بىكەن و زىانى ماددىت پى
بىگەيەن؟

گوتى: بەرپىزان من نامەوى ئەوان تۆۋى خراپ بەكارىنن، چونكە

رەشەبا ئەو تۆۋە خراپەي ئەوان، دەخاتە كىلگەكەي منىشەۋە، بۆيە لە

راستىدا، من كە تۆۋى باشيان دەدەمى، كارىكە، منەتى تىدا نىيە!!!

چونكە ئەگەر كىلگەي ئەوان باش يىت، ئەوا كىلگەي منىش باش

دەيىت!!!!

پەندە و ئامۇزگار سەكەنى نەم چىرۆكە:

● ئەوئى مرۇف بۇ خۇئى گەرەكە، دەئى بۇ خەلكى دىكەش گەرەك
يىت.

● نەئىنى سەرگەوتنى مرۇف لە فەرت و فەئل و تەلەكەبازى و
چەواشەكارىدا نىيە، بەلكو لە راستگۇئى و دەست و دل پاكىدايە.

● ئەگەر بمانەوئى ژىنگەيەكى تەندروستمان ھەيىت، دەئى ھەر لە خەمى
خۇماندا نەبىن، بەلكو لە خەمى ئەوانەش دابىن كە خراپەكارى دەكەن
و ژىنگە پىس دەكەن.

●
●
●

چیرۆکی

(۱۲۲)

خەلات دڵەکان دەشوات

کەسیک بەم شیۆیه بەسەرھاتی خۆی و یەکیک لە خزمە نزیکەکانی
دەگیریتەو: خزمینکی نزیکم هەبوو، زمانیککی تیژ و زیری هەبوو، هەمیشە
لە ناو خەلک و لە پێش چاوی ئەوانی دیکە قسەی پێ دەگوتم و بە
زمانی، نازاری دەدام و دەیشکاندمەو و هەستی منی بریندار دەکرد!!!!
هەر چەند من تەمەنم شەست ساڵ بوو، ئەویش تەمەنی چل سالیك
دەبوو!!! بەلام ئەمە وای نەکرد کە پێژم بگریت...
کەچی من هەمیشە لەگەڵی نەرم و نیاو بوو و دوام بۆ دەکرد... بەلام
سوودی نەبوو، چونکە ئەو لەسەر هەلە خۆی بەردەوام بوو....
جارێک بەبیرم دیت، لە کۆر (مەجلیس) یەک دانیشتبووین، بۆنیککی خۆشم
لەخۆ دابوو، کەسیک بە تەنیشتمەو بوو، گوتی: ماشاءالله چەند بۆنیککی
خۆشت لەخۆ داوه!!!
ئەویش لیمانەو نزیك بوو، گوتی پەنگە دزیبیتی!!!!
برای ئەو کەسەم لە هەلسوکەوتی براکەمی ناگادارکردەو و پێم گوت:
کاکت چی لەمن دەوی، بەخوا لەبیرم نییە بە حەیاتم باسی ئەوم بە خراپە
کردییت و لە یادم نییە هیچ کێشەیه کم لەگەڵیدا هەیتی؟!!!

برايه كەي گوتى: كاكەم كەسكى ناچۇر و دەستەنە خۇشە، بە گوتى
كەسمان ناكات!!!!!!

جارىكيان، بەسەرھاتى خۇم و ئەو كەسەم بۇ خزمىكىمان گىرايەو،
گوتى: نامۇز گاريەكەت دەكەم، ئەگەر بە گوتىم بەكەيت، قازانچ دەكەيت؟
گوتىم نامۇز گاريەكەت چيە: گوتى پىم باشە لە بازار خەلاتىكى
گرانەھاي بۇ بىكرى و لە نىوان مەغرىب و عەيشا خەلاتەكەي بۇ بىيە
مالەو، ئەمەش دەيتە نىشانەي نيازىاكى تۇ بەرامبەر بەو كەسە.
بە گوتى ئەو كەسەم كەرد و چوومە بازارى گوللاو فروشەكان و كامە
بۇنى خۇش ھەيە كرىم.

پۇژى پاشتر، چوومە مالىيان، لە دەرگام دا، بە پرويەكى گرژو
دەرگاي كەردەو و گوتى: ھا دەتەوئى بىيتە ژوورەو؟!!!!
گوتىم: ئەي براى قەدرگران، مەن ھىچ نيازىكى خراپىم نىيە، بە مەبەستى
سەردان و ئەحوالى پەرسى، ھاتوومەتە مالتان!!!!

تۆزىك پىكەو دانيشتىن و ھەندى قەسەي خۇشم لە گەلدا كەرد، نىنجا
ئىزىم لىوەرگەرت و ھەستامە سەرىن و گوتىم: تا لاي ئۆتۆمبىلەكەم وەرە،
كارىكم پىتە، دەرگاي ئۆتۆمبىلەكەم كەردەو و خەلاتەكەم دەرھىنا و گوتىم:
ئەم خەلاتەم بۇ جەنابتان ھىناو!!!!!!

بە خوا تۆم خۇش دەوئى، ھىوادارم لىم وەرىگىر!!!!
ئەو كابرايە دەستى بە گريان كەرد و گوتى: لىم بىۆرە، بەخوا مەن ھەلە
بووم و دان بەو دەدەنەم كە دەرھەق بە تۇ زۆر ھەلەم كەردەو!!!!!!

پەندە و ئامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۇكە:

- مەرۇفۇ خۇراگر و ئارامگر و دان بەخۇداگر، ھەمىشە سەركەوتوۋە.
- خەلات بەخشىن، پۇلىكى زۇر كارىگرى ھەيە لەسەر سۆز و ھەستى مەرۇف.
- پۇستە لايەنى سىيەم ھەمىشە پۇلى خۇى بىيىت لە ئاشتەكردنەۋە و بە يەكگەياندىنى دوو لايەنى ناكۆك دا.
- ھەلە بە ھەلە راست ناكىتەۋە، بەلكو ھەلە بە راستى و كارى جوان و شايستە راست دەكىتەۋە.
- مەرۇف بە لىيوردن، گەۋرە دەيىت و بە تۇلەكردنەۋەش بىچووك دەيىتەۋە.
- ھەلسوكەوتنى جوان، ھەمىشە بەرھەمىكى جوانى ھەيە، چونكە دەيىتە مايەى قىيان و خۇشەۋىستى.

-
-
-

چىرۆكى

(۱۲۴)

كەس ئاۋرۇم ئىنئاداتەۋە

بازرگانىك، بە سۈرى ئۆتۈمبىلە نۆيەكەي، كە لە جۆرى (جاكوار)
بوو، بە نىو يەكك لە شەقامەكاندا، بە دلىكى خۆشەۋە بەرەو نووسىنگەي
كارەكەي دەپۆيشت، لە ناكار ئۆتۈمبىلە نۆيەكەي، كە چەند پۇژىك بوو،
كەربىۋى، بە بەردىكى گەۋرە لە لاي راستى شەقامەكەۋە پىكرا!
بازرگانەكە بە پەلە لە ئۆتۈمبىلەكەي دابەزى، تا بزانىت كى بوو ئەو
بەردەي گرتە ئۆتۈمبىلەكەي و سەيرى ئەو زىانەش بىكات كە بەر
ئۆتۈمبىلەكەي كەۋتۈۋە!!!!

لەۋ كاتەدا مىندالىكى بىنى، لە سوۋچىكى شەقامەكەدا ۋەستابوو، كە بە
پوخسارىيەۋە نىشانەي ترس و دلەپراۋكى ديار بوو!!!!
بازرگانەكە، لە كاتىكدا، پەستى و توۋپى، نىۋچەۋانى تارىك كەردىبوو،
لە مىندالەكە نىزىك بوۋە...

يەخەي مىندالە يىچارەكەي گرت و بە دىۋارەكەۋە نووساندى و زۆر بە
توۋپى پىنى گوت، نەزان بۆچى ئەو كارەت كەرد، بۇ ئۆتۈمبىلەكەمت
لەكەدار كەرد، بۇ ئەو بەردەت گرتە ئۆتۈمبىلەكەم؟!!!!!!

دەزانىت بەم كارەت دەيتت ھەموو سەرۋەتى خۇشت و باوكىشت بدەيت، بۇ
 پېر كەرنەۋى ئەو زىانەى كە بەر ئۆتۆمبىلەكەم كەوتوۋە؟!!!!
 لەو كاتەدا تىنۆك تىنۆك فرمىسك لە چاۋى مىندالەكە دەھاتنە خواروۋە،
 بە قورگىكى پېر لە گىران و بە چاۋى لە پېر ئەسرىن و بە دەنگىكى كزۇل
 و خەمباروۋە بە بازارگانەكەى گوت: (زۆر بە داخەۋەم، بۇ ئەو پرووداۋە،
 بىمبۆرە)!!..

لە راستىدا مىن نەمەدەزانى چ كارىك بكەم، لە بەيەنى زوۋوۋە لەم
 شوتنەدا ۋەستام، چاۋەپىم كەسىك ئاۋرۇم لىبىداتەۋە و لايەكم لى بىكاتەۋە،
 بەلام ھىچ كەس ۋەلامى نەدامەۋە، تەنھا كەسىكىش بە دەمەۋە نەھات..
 پاشان لەگەل ھەلۋەرنى فرمىسكەكانى، ئامازەى بۇ ئەۋەرى
 شەقامەكەى كرد، كورپىك لە سەر زەۋىيەكە كەۋتبو، پاشان بە دەم گىران و
 ھەنىسكەۋە بەرەۋ لاي كورپەكە پۇيشت و گوتى: ئەم كورپەى لە نىۋ ئەم
 چالەدا كەوتوۋە بىرامە!

ئەو ناتوانىت بە پىنگەدا بىرۋات، قاچەكانى بە تەۋارى لە كار
 كەۋتوۋن... پاشان مىندالەكە گوتى: لەگەل ئەم بىرايەمدا، لەم پىنگەيەۋە
 دەرپۇيشتىن، پالم بە كورسىيەكەيەۋە دەنا، لە ناكار ھاۋسەنگى كورسىيەكە
 تىكچوۋ، كورسىيەكە لە دەستىم تىرازو كەۋتە ئەم چالەۋە، مىنىش زۆر
 ھەلەمدا بەرزى بكەمەۋە و بىخەمە سەر كورسىيەكە، بەلام نەمتوانى،
 دەستىم لە زۆر ئۆتۆمبىل پراگرت، تا يارمەتىم بىدەن، بەلام كەس نەۋەستا،
 بىراكەشم لەو چالەدايە، ئىدى دەۋا مىن چىم بىكردايە، تا كەسىك ئاۋرۇم لى

بداتەوۈ و ھاۋكارىم بىكەت؟! تەنیا رېڭىيەك، كە بە بىرىمدا ھات بۆ
پزگار كەردنى براكەم ئەۋەبۇ، كە بەردىك بىگرمە ئۆتۆمبىللىك، تا خاۋەن
ئۆتۆمبىلەكە لەبەر ئۆتۆمبىلەكەى خۆى رابوۋەستى و ھال و گوزەرانى
ئىمەش بىيىنى و يارمەتىم بدات بۆ دەرھىتەنى براكەم!!

خالە گىيان ئىستا ئامادەيت يارمەتىم بدەيت، تا براكەم لەو چالە
دەرھىتەنە دەرەۋە و بىخەينە سەر كورسىيەكەى خۆى؟!

بازرگان بە بىيىنى ئەم رۇوداۋە، يەكجار خەمبار بوو!!!! ماۋىيەك بە
سەرسامى رادەستا و پاشان باۋەشى بە مىندالەكەدا كەرد و داۋاى لىيوردنى
لىيەرد...

ئىنجا باۋەشى بە مىندالە ئىفلىجەكەدا كەرد و لە چالەكە دەرھىتە و
خستىيە سەر كورسىيەكەى، خىرا دەستمالى پاككەرەۋەى لە ئۆتۆمبىلەكەى
دەرھىتە و بىرەنەكانى بۆ پاككەردەۋە، كە بە ھۆى كەۋتەنە نىۋ چالەكەۋە
دوۋچارى ھاتبوو...

پاشان مىندالەكە زۆر سوپاسى بازرگانەكەى كەرد و لىي پەرسى: ئىستا
دەيت مىن چى بىكەم بۆ چاككەردەۋەى ئۆتۆمبىلەكەت؟

بازرگانەكەش، ۋەكو كەسىكى مىھەربان، دەستى بەسەرىدا ھىنا و
ۋەلامى دايەۋە، كورپى شىرىنم خەمبار مەبە و شتىكى ئەۋتۆ نىيە، ئىۋە
خۆش بن، ئۆتۆمبىل شاينى باسكەردن نىيە...

ئەۋەش كە جىڭەى سەرسۇرمان بوو، ئەۋەبوو، كە بازرگانەكە پەرياردا،
ئۆتۆمبىلەكەى چاك نەكاتەۋە، بۆ ئەۋەى ھەر كات سەيرى كەرد، ئەۋ

دیمەنە دلتەزىنەى بەبىر يىتەو، ھەروھا بۆ ئەو ش كە ھىچ كەسىكى دىكە
ناچار نەيت بەردى تىبگرت، تا ئاوپرى لى بداتەو....

پەند و ئامۇزگارىيەكانى ئىم چىرۆكە:

- پۇزانە لىرە و لەوى، زۆر كەس ھەن، پىوستىيان بە ئاوردانەوئەك
ھەيە، بەلام مخابن! كەس ئاوپريان لى ناداتەو.
- نابى ھەلە بە ھەلە وەلام بدرتەو.
- پىوستە بەھانای ئەو كەسانەو بەچىن كە پىوستىيان بە كۆمەك و
ھاوكارى ئىمە ھەيە.
- پىوستە مروف سود لە ئەزموون و بەسەرھاتەكانى ژيان وەرىگرت.
- بۆ چارەسەركردنى كىشەكان، نابى مروف ھوكارى خراپ بگرتە بەر.
-
-
-

چيروكى

(۱۲۵)

ژنيكى دىرق

كچىك دهلىت: له كاتى سه فەركردنم بۆ مەككەى پىرۆز، بەمەبەستى
بەجىھىنانى غەمرە، ژنىكم بىنى، دانىشتبوو، زۆر بەكۆل دەگىيا و ئەوندەى
تېيىنىم كرد ماومىيەكى زۆر لەسەر ئەم گىيانەى بەردەوام بوو!!!
منىش بەرەو پرووى پۆيشتەم و گوتىم..دایە گيان، كەمىك ئارام بە، پاشان
پرسىم: بۆچى ئاوا بە كۆل دەگىت؟!!!

ئەویش دەستى كرد بە گىرپانەوى چىرۆكەكەى و گوتى: (من و
هاوسەرەكەم زۆر يەكترىمان خوش دەويست، هاوسەرگىرىشمان لەسەر
بنەمايى خوشەويستى بوو...بەلام پاش تىپەرىپوونى دوو سال، دەرکەوت
كەمن منداڵم نايىت...هەمىشە بە هاوسەرەكەم دەگوت كە پىنوستە
ژنىكى تر بەيىت، بەلام ئەو پازى نەدەبوو.. پاش هەولنىكى زۆر، پازى بوو
كە ژنى دووم بىتى، لەو ژنە كورپىكى بوو، بەلام من زور رقم لە ژنەكە و
منداڵەكەيشى بوو، چونكە هاوسەرەكەم زۆر خوش دەويست و زۆر گىرنگىم
پى دەدا.

پۆژىك هاوسەرەكەم لەگەل ژنەكەى سه فەرى كرد و منداڵەكەى لەلاى
من جىهشت...دەنگانى شەو، منداڵەكە يارى دەكرد، كەش و هەواش زور

سارد بوو.....مندالە که به رهو ناگردانه که چوو، منیش پامکرد، نهک بو
نهوی دووری بخه مهوه، بهلکو تا توانام بوو توند دهستیم گرت و خسته ناو
ناگره کهوه، بهمهش دهستی هه مووی سووتا و تانیستاش که گه وره بووه، نهو
دهستی تهوار نییه و شوته واری سووتانی پیوه دیاره!!! لهو کاتهی من
دهستی نهو مندالەم سووتاند، تهله فۆنم بۆکرا، کهوا هاوسه ره کهم و ژنه کهی،
به پروودای هاتوچۆ مردوون....

له پاش نهو پرووداوه دلته زینه، من نهو منالەم گه وره کرد، زۆریشم
خۆشیست و نیستا نهو هه موو که سیککی منه...نیستا من پیر بووم، نهو من
به خێو دهکات، تهنا ته پێشم دهلیت (دایه)!!!!!!

به لام هه موو کات، که دهسته سووتاوه کهی دهبینم، درندهیی خۆم و بی
تاوانی نهو مندالەم بیر دهکه ویته وه و دهبینم که شهیتان چی به مرۆف
دهکات، بۆیه نیستاش به کوڵ دهگیرم، بهلکو پهروهردگارم بمبه خشی!!!!!!

پەندە و نامۇزگار يىپەكانى ئەم چىرۆكە:

- نابىي مەرۇف ناپاكى و خىيانت لە ئەمانەت بىكات.
- نابىي دلى مەرۇف وەك بەرد رەق يىت، چونكە دلى رەق دوورە لە رەحمەتى خوا.
- مەرۇف نازانى خىر لە چىدايە، بۆيە باشتەر وايە مەرۇف بە قەزا و قەدەرى خوا رازى يىت.
- نابىي مەرۇف پەنا بۆ ستەم بەرىت، نەخاسمە دەرەق بە كەسىك، كە هيچ تاوانىكى نەبوو و نىيە.
- نەگەر چى مەرۇف گوناھكارىش يىت، بەلام نابىي لە سۆز و ميهرمبانى خودا بىي نوميذ يىت.

چيرۆكى

(۱۲۶)

دزىكى گىل

رۇژىك، خەكىمىك بەرپىنگايەكى چۆلدا گوزمى دەکرد و ھەندىك
پارەى پى بوو، لە پر دزىك دەمانچەى لى دەرھىناو پىنى گوت: پارەكانتم
بدرى، گەرنا دىتكورم.

خەكىمەكەش پارەكەى پىدا و بەدزەكەى گوت: ئەگەر بە ژنەكەم بلىم
پارەكەم لى دزراو، بروام پى ناكات، تكايە فېشەكىك بنى
بەكلەو كەمەو، ھەتا ژنەكەم بروام پى بكات كەوا دز پارەكەمى بردوو!!!
دزەكەش فېشەكىكى بەكلەوى خەكىمەكەو، دواتر خەكىمەكە
گوتى: ژنەكەم بەترسنۆكم دەزانى، ئەگەر بلىم بەھۆى فېشەكىكەو
پارەكەم تەسلىم بە دزەكە كردوو!!! تكايە چەند فېشەكىك بنى بە
چاكەتەكەمەو!!! ھەتا وادەركەوى شەرىكى قورسم لەگەل دزەكەدا
كردوو و پاشان پارەكەم تەسلىم كردوو.

دزەكەش چەند فېشەكىكى بەچاكەتى خەكىمەكەو، پاشان ھەستا و
گوتى: ببۆرە فېشەكم پى نەما...!!!!

له وکاته دا حه کیمه که به توندی دزه که ی گرت و خستییه سه زهوی و
 گوتی: هه موو پاره که مم بده رهوه، گه رنا زور به توندی لیّت ددهم، دزه که ش
 ناچار بوو، هه موو پاره که بۆ حه کیمه که بگه ریښته وه!!!!!!

په ند و نامۆژ گارییه کانی نهم چیرۆکه:

- هه میسه عه قل له چهك به هیتره، به لام به مه رجیك به باشی بیته
 به کارهینان.
- مروقی ژیر و زانا، له سه ختترین کاته کانیشدا، به دوا ی ریگه چاره دا
 ده گه ریّت و ته سلیمی واقع ناییت.
- مروّف ده بی بزانی به چ شیوهیهك نه یاری خو ی ده خاته تووری
 پاوکردنه وه.

-
-
-

چىرۆكى

(۱۲۷)

زىدە خۇشويستى دۇنيا

دەۋلەمەندىك لە زانا يەكى پرسى: بۆچى ئىمە ھىندە دۇنيامان خۇش دەۋى و رىقمان لە قىامەتە؟!

زاناكەش ۋەلامىكى پىر پىستى خۇي دايەۋە و گوتى: باشە كەس لە مالىكى خۇش و جوان و ئاۋەدانەۋە چوۋە بۇ مالىكى كاۋل و وىران؟!

دەۋلەمەندەكەش گوتى: نەخىر.

زاناكەش گوتى: ئىۋە دۇنياي خۇتان خۇش كىردوۋە و قىامەتى خۇشتان وىران كىردوۋە، بۆيە ھەز ناكەن لەم شوئە ئاۋەدانە، بىچىن بۇ شوئىنك، كە كاۋل و وىران بوۋە!!!!!!

پەند و ئامۇژگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- دۇنيا ھەر چەند خۇشيش يىت، بەلام كورت و براۋىيە، بۆيە نابى مەرۋقى ژىر دۇنيايەكى فانى بە قىامەتتىكى ئەبەدى بگۈرپتەۋە.
- مەرۋف ھەر چەند بە دەسەلاتىش يىت، پىستى بە زانا يان و دانايان ھەيە، چونكە زانا يان ۋەك چىرا وان، شەۋە تارىكەكان پووناك دەكەنەۋە.
- ئەگەر كەسىك پرس و پراۋىژى پىكردى و لەبارەى شىتەكەۋە پرسىياري لىكردى، پىستە راشكاۋانە ۋەلامى بدەيتەۋە.

چىرۆكى

(۱۲۸)

كارىدەدەستىكى ھەژار

پىشەوا غومەرى كۆپى خەتاب، نامەيەكى بۇ خەلكى (حىمىص) نارد و
بۆى نووسىن: ئەى خەلكى حىمىص، لىستى ناوى ھەژارتىن كەسەكانى
شارى حىمىص بۇ بىنژىن، تاكو لە زەكاتى كۆكراو بەشيان بىنژىن!
كە لىستە كە گەيشتە دەستى، بىنى ناوى (سەعدى كۆپى عامر)ى
والى (پارژىگار)ى شارى (حىمىص)ىشى تىدایە!!!!

پىشەوا غومەر تووشى شۆك بوو!!!! خۆى بەرمو حىمىص كەوتە پى.
ئىنجا ھەم والى، ھەمىش خەلكى (حىمىص)ى بانگ كرد و لە
خەلكە كەى پرسى: چ پەخنىەكتان لە والى ھەيە؟
خەلكە كە گوتىيان، ئىمە سەعدى كۆپى عامرمان زۆر بە دلە و
كەسىكى دادپەرورە، بەلام تەنھا سى عەيىبى ھەيە!!!!

• يەكەم: ھەتا نىومرۆ نايەتە دەرورە و نايەتە ناومان!

• دووھم: بە شەواندا ديار نامىنى!

• سىيەم: ھەفتەى يەك پۆژ ديار نامىنى!

پىشەوا بە سەرسامىيەو پووى كرده سەعد و گوتى:

ئا دەى وەلامت چىيە بۇ ئەم پەخنانە؟

سعدی کوپی عامر دهستی به قسه کرد وگوتی:

* نهی نه میری باوهرداران: لهبارهی په‌خنه‌ی یه‌که‌م، که هه‌موو پوژئی تا نیوهرۆ ناتوانم برۆمه‌ دهره‌وه، له‌به‌ر نه‌وه‌یه چونکه نه‌رکه‌کانی ماله‌وه جیبه‌جی ده‌که‌م، له‌به‌ر نه‌وه‌ی خیزانه‌که‌م نه‌خو‌شه و منیش خزمه‌تکارم نییه !

* له‌بارهی په‌خنه‌ی دووهم، که به‌شه‌و نامیین، چونکه من پوژه‌کانم تهرخان کردووه بۆ خزمه‌تی نه‌وان، به‌لام شه‌وه‌کانیشم تهرخان‌کردووه بۆ خواپه‌رستی!

* له‌بارهی په‌خنه‌ی سییهم، که هه‌فته‌ی پوژئیک دیار نامیتم، له‌به‌ر نه‌وه‌یه که من ته‌نیا نه‌م ده‌سته‌ جله‌م هه‌یه، بۆیه نه‌و پوژهی که ده‌یشۆم، ده‌بی چاوهری بکه‌م تا وشک ده‌بیته‌وه، بۆیه ناتوانم ده‌ریچم!!!!
پیشه‌وا عومهر، که نه‌م وتانه‌ی گوئی لی بوو، ده‌ستی به‌ گریان کرد!!!!

پیش نه‌وه‌ی حیمصیش جیبه‌یلێ، نه‌و زه‌کاته‌ی دابه‌ش کرد به‌ سه‌ریاندا، که بۆ هه‌ژاره‌کانی هینابوو، به‌شی سه‌عدی کوپی عامریشی دا، وه‌ک یه‌کی له‌ هه‌ژاره‌کانی نه‌و شاره‌!!!!!!

پەندە و نامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- كارىيەدەست بە خاكەپايى لە ناو قەوم و ھۆزەكەيدا گەورە دەيىت.
- پيۈستە ژيانى مروقى كارىيەدەست وەك ژيانى قەومەكەى يىت، بۆ ئەوئى بتوانى خۆشەويستى خۆى لە ناو دلياندا بچينيت.
- نابى مروف بە پلە و پاىە لەخوبايى يىت، چونكە وەرگرتنى بەرپرسيارەتى، ئەركە نەك فەزىلەت!!!!
- مروف بە خزمەتکردن، لە چاوى مال و منداال و گەلەكەيدا گەورە دەيىت.

-
-
-

چیرۆکی

(۱۲۹)

یاسای کیشکردن

زانای بهناوبانگ "نیوتن"، که دۆزرهوی یاسای کیشکردنی زهوی بوو، له ئاههنگیکدا، له گهڵ ژنیک کهوته قسه و گفتوگۆکردن.

ژنه که لیی پرسى: ئەى زانای بهناوبانگ، پیم بلی، چون ئەو داهێنانەت کرد و یاسای کیشکردنی زهویت دۆزییهوه؟

نیوتن گوتی: بههۆی بیرکردنهوهوه! من پۆژانه بهشیکی کاتم تهرخان دهکرد، ههتا بزانی چی وا لهو شتانه دهکات کهوا بکهونه سهر زهوی! تهنیا بیرکردنهوه بووه هۆی ئەوهی من ئەو یاسایه بدۆزمهوه.

ژنه که گوتی: بهلام من پۆژانه چهند کاتژمێرێک بیردهکهمهوه، کهچی هیچم نه دۆزیهوهتهوه!!!!

نیوتن: پۆژانه بیر لهچی ده کهیتهوه؟

ژنه که: بیر له مێرده کهم ده کهمهوه، که دهریکردووم و تهلاقی داوم؟!!!!

نیوتن: نایا کهی بیرت له مێرده کهت کردۆتهوه، پیش تهلاق دان، یان

دواى

تهلاق؟

ژنه که: بهدنیاییهوه، دواى تهلاق دا!!!!

لېږه دا نيوتن گوتې: "نه گهر پېش تەلاق دان بېرت له مېږده كەت
بكر دايه ته وه، توش د هتوانې ياساى كېشكردن له جورېكى ديكه دا
بدوزېته وه، كه برتييه له خوښه ويستى"!!!!!!

په ند و ناموزگار يه كانى نهم چيرؤكه:

- خو پاراستن له چاره سره باشته!
- پيوسته مروف به شيك نه ييت له كېشه، به لكو هميشه به شيك ييت له
چاره سره.
- خوښه ويستى هه وېنى ژيانه، به يې خوښه ويستى، ژيان ده يته ژان.
- مروفى ژير بير له رابردو و ناكاته وه، به لكو بير له ئيستا ده كاته وه، چونكه
وتراوه: رابردو و ناگهريته وه، نايندهش نه هاتوه، كه واته بير له ئيستا
بكه روه و بو ئيستا بړى!
- پيوسته ژن و ميږد له ژيانى هاوسه گريدا، سيفه تى موگناتيسييان
هه ييت و بتوانن يه كترى راكېشن.

..... •

..... •

..... •

چىرۋىكى

(۱۳۰)

باشترین و خراپترین پارچە گۆشت

يەككە لە كارىدەستەكان، زانا و حەكىمىكى تاقىكردەوه، بۆيە
پۆژىك پىي گوت: برۆ بازار، باشترین گۆشتم بۆ يىنە!!
نەویش دەچىتە بازار، دل و زمانى ئازەلىك دەكرى و دەگەرپىتەوه لای
كارىدەستەكە و پىي دەلىت: فەرموو قورىان، ئەم دوو پاچە گۆشتە لە
هەموو گۆشتىك باشترین!!!

ئىنجا پۆژى پاشتر، ديسان داواي لىدەكاتەوه كە بچىتەوه بازار و
خراپترین گۆشتى بۆ يىنە!!!

نەویش دەچىتەوه بازار و وەك جارى پىشتر، دل و زمانى ئازەلىكى دىكە
دەكرى و دەگەرپىتەوه لای كارىدەستەكە و پىي دەلىت: فەرموو قورىان، ئەم
دوو پاچە گۆشتە لە هەموو گۆشتىك خراپترین!!!

كارىدەستەكەش لەو كارى ئەو زانايە سەرى سوردەمىنى و لىي دەپرسى:
دوو جار داوام لىكردى كە باشترین و خراپترین گۆشتم بۆ يىنە، كەچى لە
هەر دوو جارەكە، هەر دل و زمانت بۆ هىنام؟!!!!!! نازانم حىكمەتەكەى
چىيە؟

ئەوئىش دەلىل: قورىان، ئەگەر دىل و زمان باش بوون، ھەموو پارچەكانى
 دىكەى ناو جەستە باش دەبن، بەلام ئەگەر خراپ بوون، ھەموو پارچەكانى
 دىكەى ناو جەستە خراپ دەبن...!!!!!!

پەند و نامۇژگارپىھەكانى ئەم چىرۆكە:

- دىل و زمان گزنگترىن ئەندامى لەشن، بۆيە ئەگەر ئەوان راست و پاك
 بوون، جەستەش پاك دەيت، بەلام ئەگەر ئەوان كەچ و خوار بوون،
 ئەوا جەستەش بەلاپىدا دەبن.
- پىويستە مروث ھەمىشە زانىارى لە كەسانى زانا و دانا و ھەكىم
 وگەپىدە و دونيا دىدە وەرگىرت، چونكە ئەزموونىكى زورىان ھىيە و
 ھەگبەيان پرە لە زانست و زانىارى.
- سەرچاوى زۆرىيەى كىشە و گزفتەكانى مروث، دلىسى و زمان
 رەشىيە!!!!

-
-
-

چىرۆكى

(۱۴۱)

سىۋى شىرىن

لە ھەر دەستىكى مىندالەكەدا، سىۋىك ھەبوو!!!!
كاتىك دايكى داۋاى سىۋىكى لىكرد، نەو خىرا گازىكى لە ھەر يەك
لەدو سىۋەكە گرت!!!
دايكى نەم پەفتارە خۇۋىستەى كچەكەى زۇر پى ناخۇش بوو!!! بۆيە
جىيەشت و پۇشت!!!
كچەكەى گوتى: دايە گيان فەرموو، وىستم تاقىيان بىكەمەۋە و
خۇشترىيان بەم بە تۆ!!!!
نەمىيان شىرىنەكەيە، ھا...بۆ تۆ!!!!

پەندە و ئامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە:

● مەرۇف ئەك بە سېئىك، بەلكو بە ھەموو مالى دۇنيا ناتوانى قەرەزەكانى
دايكى خۇى بداتەو.

● پىۋىستە مەرۇف بەرامبەر بە دايكى خۇى وەفادار بىت و پابردوى خۇى
بىر نەچىتەو.

● دايك ھەمىشە چاۋى لە مندالە، كە بەشيك لە قەرەزەكەى بداتەو و
لە گەلى چاك و باش بىت.

● بەھەشت لە ژىر پى دايكان دايە، بۆيە دەرەتتىكى زىرپىن لەبەردەستى
ئەو كەسانە دايە كە دايكيان لە ژياندا ماو، بۆ ئەوۋى لەو دەرگايەرا
بەچنە بەھەشتى.

● دايك شايسەتى جوانترىن ديارى و خەلاتە.

● نابى مەرۇف گومانى خراپ بە كەس ببات.

●

●

●

چیرۆکی

(۱۳۲)

په‌تی درۆ کورته

جه‌نابی به‌پۆبه‌ر، وستی وا له ده‌وربه‌ری بگه‌یه‌نیت، که نه‌و
گه‌وره‌یه و هه‌میشه له گه‌ڵ پیاوی گه‌وره‌دا قسه ده‌کات!!!!
بۆیه که یه‌کێک هاته ژووره‌که‌یه‌وه، نه‌م فهرمووی لێکرد و دا‌ینیشاند و
پێی گوت: تکایه چهند خوله‌کێک دا‌ینیشه، تا نه‌م په‌یه‌ندییه گرن‌گه
نه‌نجام ده‌ده‌م!!!!
ده‌سکی ته‌له‌فۆنه‌که‌ی هه‌لگرت و ده‌ستیکرد به‌قسه‌ی گه‌وره و وای
پیشاندا، که له گه‌ڵ که‌سیکی زۆر گه‌وره‌دا قسه ده‌کات!!!
پاش ته‌واوکردنی قسه‌کانی به‌ میوانه‌که‌ی گوت: فهرموو با بزانه‌م
کارێکت هه‌بوو؟
میوانه‌که‌ گوتی: قوربان من کارمه‌ندی به‌داله‌م، نه‌و ته‌له‌فۆنه‌تان نیش
ناکات، هاتووم چاکی بکه‌مه‌وه!!!!!!
به‌م قسه‌یه‌ش، پرسی به‌پۆبه‌ره خۆه‌لکیشه‌که‌ کرده‌وه به‌ خوری!!!!

پەندە و ئامۇزگار يىپەكانى ئەم چىرۆكە:

- پەتى درۆ كورتە، بۆيە وتراۋە: درۆزن تەنيا جارتك دەتوانى خەلك
- ھەلخەلەتينيىت، بەلام ناتوانى تاسەر خەلك ھەلخەلەتينيىت.
- نابى مروۇف بە پلە و پايە و پۆست، يان پارە و پوول، خۆى
- ھەلبيكىشيىت و لەخۇبايى بيىت.
- مروۇفى بەرپرس، دەيى خاكەرا (متواضع) بيىت و خزمەتكارى خەلك بيىت،
- چونكە مروۇفى خاكەرا، لە چاۋى خەلكدا گەرەيە، بەلام مروۇفى
- لەخۇبايى، لە چاۋى خەلكدا سووك و بچووكە.

-
-
-

چيرۆكى

(۱۳۳)

فەردەى پىياز!

پۇژىك ھەكىمىك بە كۈرەكەى گوت: لە بەيانىيەۋە فەردەىەك
لە گەل خۆت بەيتنە و رقت لە چەند كەس دەيتتەۋە ئەۋەندە پىيازە بخەرە
ناو فەردەكەتەۋە!

پۇژى دواتر، كۈرەكەى ئەۋ كارەى كرد و ھەكىمى زانا پىي گوت:
بۇ ھەر جىنگايەك كە دەرۋى، ئەۋ فەردەىە لە گەل خۆت بىە!!!
كۈرە دواى چەند پۇژىك ماندوو بوو، ھاتە لاي ھەكىمى باۋكى
وگوتى: پىيازەكان بۇگەن بوۋنە، بۇنىكى زۆر ناخۇشى لى دىت، منىشى
بىزار كرددە!!

ھەكىمىش گوتى: ئەمە نمونەى ئەۋ جۆرەىە كە تۇ رق و كىنەى
كەسانىك لە دل ھەلگىرى، دل و دەرۋونت پىس دەكات و لە ھەموۋان
زىاتر خۆت نازار دەچىژى...

پەندە و نامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۆكە:

● مەرۇقى قىن لە دل، لە ھەموو كەسك زىاتر ئازار دەچىزىت، بۆيە
ئەگەر ھەر كەسى بىھوى ئاسوودە يىت، دەبى كەسانى دىكە ئاسوودە
بكات.

● تەمەن ھىندە درىز نىيە، كەوا مەرۇف دللى خەلك لە خوى بېرىنجىنىت.
● مەرۇقى زىر ئەو كەسەيە كە زۆرتىرىن دۆست و كەمتىرىن دۆزمنى
ھەيىت.

●

●

●

چيروكى

(۱۳۴)

بەسەرھاتى پرتەقال فروش و پيرەژنەكە

عاربەنچىيەك، لەسەر جادە پرتەقالى دەفروشت! پيرەژنىك بەويدا هات! لە
كابراى پرسى: نەم پرتەقالانە ترشن يان شيرين!
كابرا وا گومانى برد كەوا ئەو پيرەژنە پرتەقالى ترش ناخوات، بۆيە پىي
گوت: پرتەقالەكانم شيرين!!!!
پيرەژنەكە گوتى: مەن پرتەقالى شيرينم ناو، ويستم بۆ بووكەكەم بكم،
چونكە دووگيانە و ھەزى لە پرتەقالى ترشە!!!!
كابرا بەو درۆيە، كپيارىكى لە دەست دا، بەلام پەندى لى وەرەگرت!!!!
دواى دوو رۆژ، ژنىكى دووگيان، بەلايدا تىپەرى، لىي پرسى: پرتەقالەكانت
ترشن يان شيرين؟؟!!
كابرا، لە دلى خۇيدا گوتى: مسۆگەر نەم ژنە دووگيانە ھەزى لە
پرتەقالى ترشە، چونكە قسەى پيرەژنەكەى بىركەوتەوہ!!!!
بۆيە بە خانمەكەى گوت: پرتەقالەكانم ترشن، چەند كيلۆت دەوى!!!!
ژنەكە گوتى: ببۆرە، مەن بۆ خەسووم ھاتووم پرتەقالى شيرين بكم، چونكە
ئەو ھەزى لە پرتەقالى شيرينە!!!!

كابرای پرتقال فروش، پهنجهی خوی گهست و زانی نهم ژنه، بووکی نهو
 پیره ژنه بووه، كه دوو پوژ پيش داواي پرتقالی كردبوو!!!!
 بهم دروكردنه، ههردوو جارهكه، ههردوو كپيارهكهی خوی لهدهست دا...!!!

په‌ند و ئاموژگارییه‌كانی نهم چیرۆكه:

- ده‌بی فروشیار، له كێشان و پێوان و كپین و فروشتندا راست و دروست بی‌ت، بۆ نهوهی به‌ره‌كه‌ت بکه‌وێته ماله‌كه‌یه‌وه.
- نهوهی چال بۆ كه‌سیك هه‌لبكه‌نی‌ت، مسۆگه‌ر خوی ده‌كه‌وێته ناوی.
- پێویسته‌ مرۆف په‌ند له هه‌له‌كانی خوی وه‌ریگریت.
- نابێ مرۆف چاوی له مالی حه‌رام بی‌ت.
- فروشیا‌ری دروژن، زوو یان دره‌نگ، متمانه‌ی خوی له‌ده‌ست ده‌دات، چونكه‌ په‌تی درۆ كورته.

-
-
-

چیرۆکی

(۱۳۵)

وانەیهکی گرنگ

کورپێک، باوکە بەتەمەنەکی خۆی بۆ نانی ئێوارە برد بۆ
رێستۆرانتیک.

باوکی زۆر پیر و بێهێز بوو، لەکاتی نانخواردن، خواردنی رشت
بەسەر بلۆز و پانتۆڵەکەیدا.

میوانەکانی تر، بە قێزەوێ سەیریان دەکرد، لە کاتی کدا کورپەکی
لەسەر خۆ بوو.

کاتێک نانەکی تەواو کرد، بەهۆی بێسەرووبەری باوکییەوە، هەستی بە
شەرمەزاری نەکرد!! بەلکو هەستا دەستی باوکی گرت و بردی بۆ دەست
شۆرەکە و پیسییەکی سەر جلەکانی لابرد و قژیشی بۆ شانە کرد و
چاویلکە کەیشی بە جوانی بۆ کردە چاوی!!!!

کاتێک وێستیان برۆن، خەلکی ناو رێستۆرانتەکە بە بێدەنگییەکی
زۆرەوێ سەیری ئەو باوک و کورپە دەکرد.

کورپەکی چوو پارەکی داو لە گەڵ باوکی، خەریک بوو بەرەو دەرەو
دەرۆشتن!!!

لەو کاتەدا، پیاویکی بەتەمەن لەناو میوانەکاندا گازی کۆرەکەى کرد و
 لى پرسی: (پێت وانیه شتیکت لە دواوه بەجێهێشتیت؟)!!
 کۆرەکەش گوتى: "نا، بەرپرۆم، هیچم بەجێهێشتووه."
 پیاوه بەتەمەنەکە خێرا وەلامى داوه و گوتى: "با، بەجێهێشتووه! تۆ
 وانەیهکت بۆ هەموو کۆرپێک و هیوايهکت بۆ هەموو باوکێک
 بەجێهێشتووه"!!!!

پەند و نامۆژگاریهکانى ئەم چیرۆکە:

- دەبی پرۆز لە کەسانى پیر و بە تەمەن بگڕین، بەتایبهتى داىک و باوک.
- خزمەتکردن بە داىک و باوک، هەم ئەرکە، هەمیش فەزىلەتە، چونکە
 مرووف بە خزمەتکردن مەزن دەبێت.
- چاکەکردن لە گەل داىک و باوک وەك قەرەز وایە، دەبی بیدەینهوه، ئەگەر
 نا، لە کاتى پیرى، باجەکەى دەدەینهوه و منداڵەکانمان، تۆلەمان لى
 دەکەنەوه!!!
- مرووفى پەسەن و خاوەن کەسایەتى، نابى خۆى بگۆرپیت و بە هەموو
 ئاوازیك هەلپەرپیت و خۆى و رابردووى خۆى بیرچیتەوه!!!!

.....●
●
●

چیرۆکی

(۱۳۶)

وانەى مامۆستایەك بۆ گەنجىكى ھەرزەكار

گەنجىكى يىكارى ھەرزەكارى سەرەرۆى بېرېز، بەلاى پەنجەرەى
قوتابخانەى گوندەكەيان تېپەرې، يىنى مامۆستا خەرىكى گوتنەوہى
وانەى (پەوشت)ە، بە قوتابىيەكانى، سەرى لە پەنجەرەكە بردە ژوورەوہ، بۆ
نەوہى گالتە بە مامۆستايەكە بكات! بە توانجەوہ بە مامۆستاكەى گوت:
مامۆستا خەلك گەيشتە سەر مانگ، تۆ ھىشتا خەرىكى وانەى نەدەب و
پەوشتبەرزى بە قوتابىيەكانت دەلييتەوہ!!

مامۆستاكەش سەيرى قوتابىيەكانى كرد و بەرەو پەنجەرەكە پوشت،
لەبەردەم قوتابىيەكاندا بە گەنجەكەى گوت: كۆرەكەم، تۆ نەگەيشتە سەر
مانگ!!

نە فېرى نەدەبىش بووت!!!!

گەنجەكەش وەك ھەمووجار سەرى شۆر كرد و پوشت.

پەندە و نامۆزگارییەکانی ئەم چیرۆکە:

- زانست بەیج رەوشت، وەك جەستەى یی گیان وایە و هیچ سوودینكى ئەوتۆی نییە.
- مەرۆف چەندە زانا و دانا یی، نایج لەخۆبایی یی و سووکایەتی بە کەسانی دیکە بکات.
- رەوشت بەردی بناغەى دروستبوونی کۆمەلگەیه‌كى بەختەوهر و تیگە‌یشتوو و پیگە‌یشتوو و پیشکە‌وتوو و سەرکە‌وتوو.
- رەوشت و زانست وەك دوو بال وان، مەرۆف بەهۆی ئەو دوو بالەوهر دەتوانج بەرەو بەرزى بفری و بگاتە لووتکەى خوشی و بەختەوهری و پیشکە‌وتن و سەرکە‌وتن و تیگە‌یشتن و پیگە‌یشتن و زانایی و دانایی.

..... ●
..... ●
..... ●

چیرۆکی

(۱۲۷)

بەخشەندی

پیاریک و ژنیك هاتنه کافترياکه، داوایان له گارسۆنه که کرد سێ قاوهیان بۆ بیینی... گارسۆن دوو قاوهی بۆ هیئان، کاتی ههستان و رۆیشتن پاره‌ی سێ قاوهیان دا و شتیکیان گوت!

دوو پیاو هاتنه ژووره‌وه و داوای چوار نیسکافه‌یان کرد، گارسۆن دوو نیسکافه‌ی بۆ هیئان... کاتی رۆیشتن پاره‌ی چوار نیسکافه‌یان دا و شتیکیان گوت!

چوار کچ هاتن و داوای پینج قاوه‌یان کرد، گارسۆن چوار قاوه‌ی بۆ هیئان... کاتی رۆیشتن، نه‌مانیش پاره‌ی پینج قاوه‌یان دا و شتیکیان گوت!

گارسۆنه که سه‌ری سوپما!! چونکه کارمه‌ندیکی نوی بوو و له نه‌ینی نه‌و کاره‌ی نه‌ده‌زانی ناخۆ هه‌ندی له‌و که‌سانه‌ی که ده‌هاتنه کافترياکه بۆچی پاره‌ی زیاتر ده‌ده‌ن؟! بۆیه هه‌ستا چوو بۆ لای خاوه‌نی کافترياکه و لێی پرسى: به‌راست نه‌مه چیه، سێ قاوه‌یان خواردووته‌وه، که‌چی پاره‌ی چوار ده‌ده‌ن و به‌چه و سرت، قسه‌یه‌ک ده‌که‌ن؟!!!

خاوه‌نی کافترياکه گوتی: نه‌مه نه‌رتیکی شاره‌که‌مانه.

ئەۋەي لە دەستى يىت پارەي زياتر دەدات، لەبرى ئەو كەسانەي كە دېنە
 كافترىاكە و پارەيان نىيە، يان پارەيان پىي نىيە، لەم حالەتەدا، بەخشندە و
 پىي بەخشاو يە كتر ناسن و بە پروياندا نادرىتەۋە!!!!

پەند و نامۇزگار يىيەكانى ئەم چىرۆكە:

- ھاۋكارىكردنى ھەزاران و نەدارن، كرۆكى مرقۇدۇستى و وىژدان
 زىندوويىيە!!!
- بەخشىن، بە كەم مەزانە، ئەگەر شتىكى كەمىش يىت، چونكە زۆر
 كەس ھەيە بەو شتە كەمە، دەتوانى لەسەر قاچەكانى خۆي بوەستىت
 و بەشىك لە پىداويستىيەكانى خۆي دابىن بكات.
- كاتى مرقۇف خىر و سەدەقەيەك دەكات، تا پىي بكرىت بە نەينى
 بىكات، بۇ ئەۋەي دوور يىت لە پروپامايى و پىا و خۆھەلكىشان!!!
- كاكى دەۋلەمەند و سەرمايەدار! قەت وا مەزانە گىرفانى خەلكى
 دىكە، ۋەك گىرفانى تۆ پرە، بۆيە نەكەي ھەزار و نەدارەكان لەبىر
 بكەيت!!

.....•
•
•

چيرۆكى

(۱۳۸)

باوكىكى يىكەس

باوكىكى پىر و يىكەس، مۇبايلەكەى بىردە لاي وەستاي مۇبايل، دواى
ماويەك، وەستاي مۇبايل بەر پىاوه پىرەى گوت: مامەگيان مۇبايلەكەت
هېچ عەيىكى نەبو، بۇچى ھىتابوت بۇ لاي من؟!!!!
باوكە بەتمەنەكەش گوتى: نەى بۇچى هېچ يەك لە مندالەكانم، زەنگم
بۇ لىنادەن؟!!!!

پەند و ئامۇژگارىيەكانى ئەم چيرۆكە:

- دايك و باوك، كە چوونە تەمەنى پىريەو، زياتر پىوستيان بە سۆز
و خۇشەويستى مندالەكانيان ھەيە.
- مندال نايى بەرامبەر بە دايك و باوكى بىى وەفا و ئەمەك يىت و
رابدووى خۆى لە بىر بكات.
- چاكەكردن لە گەل دايك و باوك و بەسەركردنەويان، نەركىكى
نەخلاقى و نايىنى و كۆمەلايەتيە.
- نايى بە هېچ پاساوئك، مندال پشت لە دايك و باوكى بكات و
فەرامۆشيان بكات.

.....•

چیرۆکی

(۱۳۹)

باشترین خەلات

کچەکە بە تەنیشت پیاوێ فەقیرەکەدا رویشت، ویستی چاکەیهکی
بەرانبەر بکات، دەستی کردە ناو جانتاکەیی، بینی جزدانی بیر چووێ!
دانەوی و بە فەقیرەکەیی گوت: ببۆرە باوکە! پارەکانم لە مالهۆه لەبیر
چووێ!

نیشانەللا بە زووترین کات دەگەرێمەوه و پارەت بۆ دینم.
هەزارەکە جوابی دایهوه گوتی: پێویست ناکات کچەکەم، تۆ شتیکت پێ
بەخشیم، هیچ کەس پێی نەبەخشیوم!
کچەکە گوتی: بەلام باوکە من هیچم پێت نەبەخشیوه!
هەزارەکە: تۆ کە گوتت ببۆرە باوکە! هەموو شتیکت بە من بەخشی،
نەو وشەیی باوکەیه لە کەسی دیکەم گۆی لێ نەبووه!
نەو باشترین و خۆشتین وشەیه لای من!!!!!!

پەندە و ئامۇزگارىيەكانى ئەم چىرۇكە:

- رېزگرتن، باشتىن دىيارى و خەلاتە، كە مەرۇف بە ئەوانى دىكەى بىخەشت.
- ھەموو كەسەك پىويستى بە رېزگرتن ھەيە، بەتايىبەتى ھەزارەكان، بۆ ئەوھى ھەست بە خۆبەكەمزائىن نەكەن و تەرق نەبنەوہ.
- مەرۇفە بەتەمەنەكان چاويان لەوھىە، كەوا گەنج و مندالەكان پىريان لىنگرن.

●
●
●

چىرۆكى

(۱۴۰)

دەستپاكى

پىيارىكى سىوالكەرى ئەمىرىكى، بەناۋى (گلىن جەيمس)، لە يەككە لە شەقامەكانى كالىفۇرنىيە ئەمىرىكا، بەناۋى زىللەكاندا بۇ خوارىن دەگەرپا، جانتايەكى دۆزىيە، كە لە نىزىك دىۋارىك كەوتىۋ، كاتىك جانتاكەى كىردە، يىنى بىرى (۴۰/۰۰۰) چل ھەزار دۆلارى تىدايە.

ھەر چەندە ئەو پىاۋە ھەزار و دەستكورت بوو، بەلام چاۋى لەو پارەيە نەبوو، چۈنكە دەيزانى ھى خەلكە! بۆيە خىرا خۆى گەياندە بىكەيەكى پۇلىس و جانتاكەى دايە دەستيان، دواى ئەو ھەلۋىستە جوانە، حكومت بانگەشەيەكى خىرخواۋى بۇ نەجامدا و توانرا بىرى (۸۵/۰۰۰) ھەشتا ھەزار دۆلارى ئەمىرىكى بۇ كۆيكەنە، واتە زىاتر لە دوو ھىندەى ئەو پارەيەى لە ناو جانتاكەدا دۆزىبوو.

ئەم كابرايە، مۇۋىكى دەست و دىپاك بوو، بۆيە، خوا دەرگايەكى بەرۋىدا كىردە و ئەۋەى كە چاندى، ھەر زوو بەرھەمەكەى چىيەۋە!!!!

پەندە و نامۇزگار سەكەنى ئەم چىرۇكە:

- مەرۇف چى بېچىنىت، ئەو دەدور تەو.
- دەستپاكى سىفەتلىكى بەرزە، تەنیا لە كەسانىكدا بەرجەستە دەيت، كە قەدرى ئەو سىفەتە بزانن.
- مەرۇف بەھۇى دەستپاكىيەو دەتوانى بېتە خۇشەويستى خەلك.
- مەرۇفى دەستپاك، ھەمىشە جىيى متەئەنەيە لە ناو خەلكدا.
- نابىي مەرۇف چاوى لە مالى ھەرام يىت، ئەگەر چى ھەزار و دەستكورتىش يىت.

-
-
-

سەرچاوه‌كان

بۇ نامادە كردن و كۆكردنەوى چىرۆكەكانى بەرگى دووھى نەم كىتەب، سوودم لەم كىتەب و مالىپەرەنە وەرگرتووه:

- كىتەبى (قصص علمتني الحياة)، بە (PDF)، اعداد محسن جبار، بەشى يەكەم و دووم و سىنەم و چوارەم و پىننەم.
- كىتەبى (۱۰۰) داستان کوتاه تاثيرگذار، بە (PDF).
- مالىپەرى مامۇستا عبدالرحمن صديق
- مالىپەرى مامۇستا حسين گرەمچالى
- مالىپەرى كورته چىرۆك
- مالىپەرى سانا
- مالىپەرى چىرۆكى كارگىرې
- وتارەكانى مامۇستا جەمال كۆچەر

سەرەراي مالىپەرى كوردىيەكان، سوودىنكى زۆرم لە مالىپەرى (فارسى) و (عەرەبى) يەكانىش وەرگرتووه و چەندىن چىرۆكم لە (فارسى) و (عەرەبى) يەو وەرگىراوئە سەر زمانى شىرىنى كوردى و بۇ يەكەم جار لەم پەرتووكەدا بىلاوكراونەتەو .

پەرتۈكە چاپكراۋەكانى نووسەر

۱. فەرھەنگى كانى (كوردى-كوردى).
۲. ھونەرى پەيغىنى (چەوا جوان باخقىن)؟
۳. ۲۰۰۰ پەند ژ جىھانى.
۴. ھونەرى نقيىنى (چەوا باش بنقيىن)؟
۵. دەرۋىننايىا زارۋكان (دەرۋىزانى).
۶. گەريان ل دىف بەختەومىن.
۷. پەيۋەندى دناقبەرا مامۋستاي و قوتايدا.
۸. كلىلەكانى سەركەوتن.
۹. كىشە ناكارى و دەرۋىننايىەكانى مندال (سۆرانى).
۱۰. نارىشىن ناكارى و دەرۋىننايىن زارۋكى (بادىنى).
۱۱. رەۋشەنبىر كىيە؟
۱۲. خەزىنا زانستى - بەرگى يەكى.
۱۳. خەزىنا زانستى - بەرگى دوۋى.
۱۴. مامۋستاي باش و سەركەوتوۋ كىيە؟ (سۆرانى).
۱۵. مامۋستاي باش و سەركەفتى كىيە؟ (بادىنى).
۱۶. رۋژنامەنوسى پۇرۇشئال و نىيتىكى رۋژنامەوانى.
۱۷. ھونەرى خوتىندەۋە، ۱۴۰ كلىل بۆ سەركەوتنى قوتايى لە قوتابخانەدا (سۆرانى).
۱۸. ۱۴۰ كلىل بۆ سەركەفتنا قوتايى ل قوتابخانى (بادىنى).
۱۹. خالخالۋك (ھەلبەستى مندالان).
۲۰. كارگىپى قوتابخانە و بەرپۇمەرى سەركەوتوۋ (سۆرانى).
۲۱. كارگىپى قوتابخانى و پىقەبەرى سەركەفتى (بادىنى).
۲۲. بىنەما و ئادابەكانى دان وستاندن (سۆرانى).
۲۳. ھونەرى دان وستاندن (چەوا جوان دان و ستاندىن بىكەين)؟
۲۴. جەفت سەير و سەمەرەكانى جىھان.
۲۵. فەرھەنگى پەسەن (بەرگى يەكەم).
۲۶. فەرھەنگى پەسەن (بەرگى دوۋم).
۲۷. قەيرانى كەم خوتىندەۋە لە كوردستان.
۲۸. پۇلى خىزان و قوتابخانە لە رىشەكىشكردى توندوتىژىدا، (سۆرانى).

۲۹. پۇلى مالباتى و قوتابخانى دىنەركىنا توندوتىرىندا، (بادىنى).
۳۰. پەندىن ژيانى ژگۇتتىن زانا و نافدارىن جيهانى
۳۱. ئەلەند، (۱۰۰) سروود و ھۆزاتىن زارۇكان (شىعرى مىندالان).
۳۲. رىبەرى ھىياركىنى ژ مەترىيىن مىن و تەقەمەنىيا
۳۳. سەرھاتىيا ھىچى و جۇتارى (چىرۇكە شىعر).
۳۴. رىبەرى قوتابخانى ھارپى مىندال لە ھەرىمى كوردستان (سۇرانى).
۳۵. سىپاردە چىيە؟
۳۶. پەرورەدە و فىركردى مىندال لە ئىسلامدا (سۇرانى).
۳۷. پەرورەدە و فىركردى زارۇكى دىئىلامىدا (بادىنى).
۳۸. سىم لە تەرازوئى ئىسلامدا.
۳۹. پۇلى خىزان و قوتابخانى لە پەرورەدە و فىركردى قوتابىدا، (سۇرانى).
۴۰. پۇلى مالباتى و قوتابخانى دىپەرورەدە و فىركردى قوتابىدا، (بادىنى).
۴۱. رىبەرى قوتابخانى دۇستا زارۇكى لە ھەرىمى كوردستان (بادىنى).
۴۲. ھەلە باوەكانى دايكان و باوكان بەرامبەر بە مىندالەكانىان، بەرگى يەكەم، مەمەدسالج پىندروئى (جگەرسۆز)، چاپخانى پۇژھەلات، چاپى يەكەم، سالى ۲۰۱۶.
۴۳. ھەلە باوەكانى دايكان و باوكان بەرامبەر بە مىندالەكانىان، بەرگى يەكەم، مەمەدسالج پىندروئى (جگەرسۆز)، چاپخانى پۇژھەلات، چاپى يەكەم، سالى ۲۰۱۶.
۴۴. چىرۇكە كارىگەرەكانى ژيان، بەرگى يەكەم، نامادەكردن و كۆكردنەوى مەمەدسالج پىندروئى (جگەرسۆز)، چاپخانى پۇژھەلات، چاپى يەكەم، سالى ۲۰۱۷.
۴۵. ۋىھۇم ۋىھۇم ۋىھۇم، نووسىنى مەمەدسالج پىندروئى (جگەرسۆز)، چاپخانى پۇژھەلات، چاپى يەكەم، سالى ۲۰۱۷.
۴۶. فەرھەنگى پەيىف، كوردى (ژورورود- كوردى ناوېراست- لاتىنى) بەرگى يەكەم، مەمەدسالج پىندروئى (جگەرسۆز)، چاپخانى پۇژھەلات، چاپى يەكەم، سالى ۲۰۱۷.
۴۷. فەرھەنگى پەيىف، كوردى (ناوېراست- كوردى ژورورود- لاتىنى) بەرگى دووم، مەمەدسالج پىندروئى (جگەرسۆز)، چاپخانى پۇژھەلات، چاپى يەكەم، سالى ۲۰۱۷.
۴۸. چىرۇكە كارىگەرەكانى ژيان، بەرگى دووم، نامادەكردن و كۆكردنەوى مەمەدسالج پىندروئى (جگەرسۆز)، چاپخانى پۇژھەلات، چاپى يەكەم، سالى ۲۰۱۷.